

**T.C.
GALATASARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TİCARET HUKUKU ANABİLİM DALI**

KOOPERATİFLER HUKUKUNDA ÇIKMA VE ÇIKARILMA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Fatma UYGUN

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Tolga AYOĞLU

MAYIS 2021

İÇİNDEKİLER

İçindekiler	ii
Kısaltmalar	iii
Résumé.....	iv
Abstract	v
Özet.....	vi

GİRİŞ	1
-------------	---

BİRİNCİ BÖLÜM

KOOPERATİFİN YAPISI, ORTAKLIĞIN KAZANILMASI VE SONA ERMESİ

I. KOOPERATİFİN YAPISI

A. Kooperatifin Tanımı ve Unsurları	3
B. Ülkemizde Kooperatifçilik Hareketi	5
C. Kooperatif Türleri	6
D. Kooperatifin Hukuki Niteliği	9
E. Kooperatiflerin Ayırıcı Özellikleri ve Amacı	12
F. Kooperatiflere Hâkim Olan İlkeler ve Açık Kapı İlkesi	15

II. KOOPERATİF ORTAKLIK SIFATININ KAZANILMASI

A. Genel Olarak	18
B. Giriş Talebi İle Ortaklığın Kazanılması	20
C. Aslen Kazanım	22
D. Devir Yoluyla Ortaklığın Kazanılması	23
E. Taşınmaz Mal ve İşletmeye Bağlı Olarak Ortaklık Sifatının Kazanılması...	24
F. Mirasçıların Ortak Sıfatı Kazanması	25

III. KOOPERATİF ORTAKLIK SIFATININ SONA ERMESİ

A. Genel Olarak	26
-----------------------	----

B. Ortağın Ölmesi veya Tüzel Kişiliğinin Sona Ermesi	26
C. Kooperatifin Sona Ermesi	29
D. Görev veya Hizmetin Sona Ermesi	31
E. Taşınmazın veya İşletmenin Devredilmesi	31
F. Payın Devri ile Ortaklık Sıfatının Sona Ermesi	31

İKİNCİ BÖLÜM

KOOPERATİF ORTAKLIĞINDAN ÇIKMA

I. BİLDİRİMLE ÇIKMA

A. Genel Olarak	36
B. Çıkma Bildiriminin Hukuki Niteliği	37
C. Çıkma Hakkının Kullanılması	38
D. Çıkma Bildirimini Kabulden Kaçınma	41
E. Çıkma Bildiriminin Süresi	44
F. Çıkmanın Gerçekleşme Anı	45
G. Çıkma Tazminatı	50

II. HAKLI SEBEPLE ÇIKMA 53

III. OLAĞANÜSTÜ NEDENLERLE ÇIKMA

A. Şahsi Sorumluluğun Ağırlaştırılması veya Ek ödeme Yükümlülüğünün Getirilmesi	56
B. Birleşme Nedeniyle Ortaklıktan Çıkma	59

IV. ANASÖZLEŞMEDE ÖNGÖRÜLEN SEBEPLERLE ÇIKMA ... 59

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KOOPERATİF ORTAKLIĞINDAN ÇIKARILMA

I. ÇIKARMA KARARININ HUKUKİ NİTELİĞİ 60

II. ORTAKLIKTAN ÇIKARILMA SEBEPLERİ

A. Ana Sözleşmede Öngörülen Sebeplerle Çıkarılma	61
1. Çıkarılma Sebeplerinin Ana Sözleşmede Açıkça Düzenlenmesi Zorunluluğu	61
2. Ana Sözleşmede Çıkarma Sebebi Olarak Öngörülebilecek Haller	62
B. Haklı Sebeplerle Ortaklıktan Çıkarılma İmkânının Bulunmaması	67
C. Ortağın Parasal Yükümlülüklerini Yerine Getirmemesi Sebebiyle Ortaklık Sıfatının Düşürülmesi	68
1. Genel Olarak	68
2. Ortağın Yerine Getirmesi Gereken Yükümlülükler	69

III. ORTAKLIKTAN ÇIKARMAYA YETKİLİ ORGANLAR VE ÇIKARMA USULÜ

A. Yetkili Organlar	74
1. Genel Kurul	74
2. Yönetim Kurulu	76
B. Yapılması Gereken İşlemler	77
1. Çıkarılma Kararı	77
a. Genel Kurul Kararının Oluşması İçin Gerekli Şartlar	78
b. Yönetim Kurulu Kararının Oluşması İçin Gereken Koşullar	79
2. Çıkarılma Kararının Gerekçeli Olarak Tutanağa Geçirilmesi ve Ortaklar Defterine Yazılması	80
a. Çıkarma Kararının Gerekçeli Olarak Tutanağa Geçirilmesi	80
b. Çıkarma Kararının Ortaklar Defterine Kaydedilmesi	81
3. Çıkarma Kararının Ortağa Tebliği	82
a. Kararın Onaylı Örneğinin On Gün İçinde Notere Tevdi Edilmesi	82
b. Kararın Noter Vasıtasıyla Tebliğinin Geçerlilik Şartı Olup Olmadığı Sorunu	84
C. Ortağın Parasal Yükümlülüklerini Yerine Getirmemesi Sebebiyle Ortaklık Sıfatının Düşürülmesi İçin Yapılması Gereken İşlemler	86
1. Ortaklığın Düşürülmesi Usulü	86
2. Ortaklar Hakkında İcra Takibi Yapılıp Yapılamayacağı	93

IV. ÇIKARILMAYA KARŞI ORTAĞIN BAŞVURABİLECEĞİ YOLLAR

A. Çıkarılma Kararına İtiraz	95
1. Genel Kurula İtiraz Usulü	95
2. Genel Kurula İtiraz Edilmesiyle Birlikte Mahkemeye Başvurma İmkânının Ortadan Kalkması	97
3. İtiraz Üzerine Yapılacak İşlemler	97
B. Çıkarılma Kararına Karşı Yargı Yoluna Başvurulması	99
1. Davanın Tarafları	100
2. Dava Süresi	100
3. Dava Konusu	101
4. Görevli ve Yetkili Mahkeme	101
C. Çıkarılma Kararının Kesinleşmesi ve Hukuki Sonuçları	
1. Kararın Kesinleşmesi	106
2. Çıkarılmanın Hukuki Sonuçları	109
D. Ortağın Parasal Yükümlülüklerini Yerine Getirmemesi Sebebiyle Ortaklık Sıfatının Düşürülmesi Halinde Ortağın Başvurabileceği Yollar	111
1. Ortaklığın Düşürülmesinin Hukuki Sonuçları	111
2. Ortaklığın Düşürülmesine İtiraz	112

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

AYRILAN ORTAK İLE HESAPLAŞMA

I. AYRILAN ORTAKLARIN TALEP EDEBİLECEKLERİ	
BİR HAK: AYRILMA PAYI	114
II. AYRILMA PAYININ HESAPLANMASI	119
1. Ayrılan Ortaklara Faiz Ödenmesi.....	124
2. Kooperatifin Ayrılan Ortaktan Talep Edebileceği Haklar	125
3. Yapı Kooperatiflerinde Yargıtay'ın Altılı Formülü	126
III. AYRILMA PAYININ ÖDENME ZAMANI	129

IV. ZAMANAŞIMI	133
V. KOOPERATİFTEN AYRILAN ORTAĞIN SORUMLULUĞU	135
SONUÇ	138
KAYNAKÇA	142

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı geçen eser
CES	: Cooperativismo e Economía Social
b.	: Bent
D.	: Daire
E.	: Esas
HD.	: Hukuk Dairesi
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
HMK	: 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
ICA	: Intenational Cooperative Alliance; Uluslararası Kooperatifler Birliği (Dünyadaki kooperatifleri birleştiren ve temsil eden uluslararası bağımsız bir sivil toplum örgütür. ICA, 1895 yılında kuruldu;85 ülkeden 221 üyesi vardır.)
İİK	: 2128 sayılı İcra ve İflas Kanunu
KK	: 6102 sayılı Kooperatifler Kanunu
K.	: Karar
MW	: Megawatt
m.	: Madde
RG	: Resmi Gazete
SerPK	: 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu
SPK	: Sermaye Piyasası Kurulu
s.	: Sayfa
TBK	: 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TMK	: 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TTK	: 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu
T.	: Tarih
VUK	: 213 sayılı Vergi Usul Kanunu

RÉSUMÉ

Les partenariats avec des partenaires variables et à capital variable constitués par des personnes physiques et morales afin de fournir et de protéger certains intérêts économiques de leurs partenaires, notamment leur profession ou leurs moyens de subsistance, par l'entraide, la solidarité et la mise en liberté sous caution, dotés d'une personnalité juridique, sont appelés coopératives. Le sujet de cette étude est de quitter ou de quitter le partenariat coopératif. Bien entendu, la résiliation du titre de partenariat coopératif peut se produire de diverses manières. Si le partenaire coopératif décède, disparaît ou si le partenaire coopératif est une personne morale, la personnalité juridique du partenaire prend fin en tant que société de personnes. L'abandon de la personne morale de la coopérative du registre du commerce met naturellement fin au statut de partenariat des associés coopérateurs. Dans certains cas, la cessation de la tâche ou du service ou le transfert du bien immobilier ou de l'entreprise peut être l'une des raisons de la résiliation de la société coopérative. Le transfert de parts de coopératives est également la raison pour laquelle un partenariat prend fin. La sortie et le renvoi du partenaire coopératif des motifs de dissolution ont été examinés.

L'arrêt et le licenciement sont deux des raisons qui ont mis fin au partenariat coopératif. La réduction du titre de société en raison de l'incapacité de la société à remplir ses obligations financières a été acceptée comme motif de licenciement. Les objectifs des coopératives sont d'assurer et de protéger les intérêts économiques de leurs membres. Bien que le seul but des coopératives ne soit pas de générer des profits, les coopératives sont des partenariats commerciaux qui visent à améliorer les intérêts économiques de leurs membres. Le but des coopératives est d'améliorer l'économie de leurs membres. Le but des sociétés commerciales est de générer et de partager les bénéfices. Les coopératives ayant des partenaires variables et un capital variable, le principe de la porte ouverte prévaut dans les coopératives. Selon le principe de la porte ouverte, dans le même cas, toutes les personnes qui remplissent les conditions d'entrée dans la loi et les statuts peuvent adhérer ou quitter la coopérative sans discrimination. Il existe 5 façons d'obtenir le titre de partenariat

dans les coopératives. Le premier est en fait le gain, le second est l'acquisition du titre de partenariat avec la demande d'entrée. En fait, l'acquisition fait référence à l'acquisition du titre de société par les fondateurs à la fin de la création de la coopérative. L'acquisition par demande d'inscription signifie que les personnes physiques ou morales s'adressent à la coopérative avec une lettre déclarant qu'elles acceptent tous les droits et obligations des statuts de la coopérative. Le troisième est l'acquisition du titre de société par transfert, le quatrième est l'acquisition du titre de société en fonction de l'immeuble ou de l'entreprise, et enfin, l'héritier acquiert le titre de société. En cas d'acquisition du titre de société par cession, le conseil d'administration accepte cette personne au sein de la société si le cessionnaire a les qualifications de société de personnes. L'acquisition du titre de société peut être liée à l'exercice des droits liés à la propriété d'un immeuble ou à l'exploitation d'une entreprise par les statuts. Dans les conditions à indiquer dans les statuts, les héritiers du partenaire décédé peuvent être assurés de rester associés dans la coopérative. Cependant, pour que les héritiers obtiennent le titre d'associé, ils doivent remplir les conditions de partenariat inscrites dans le contrat principal.

Dans les coopératives, le titre de partenariat est la sortie de la coopérative (article 10 de la loi sur les coopératives), le décès (article 14/1 de la loi sur les coopératives), le transfert du partenariat (article 14/3 de la loi sur les coopératives) et la fin du devoir ou du service (loi sur les coopératives). Article 15 de la loi). Si le titre de partenariat dépend de l'accomplissement d'une tâche ou d'un service, le statut de partenariat prend fin avec la fin de cette tâche ou de ce service. Dans l'acquisition du titre de société en fonction de l'immeuble et de l'entreprise, le cessionnaire acquiert le titre de société, tandis que l'associé qui transfère le bien immobilier ou son entreprise perd son titre. Avec le transfert de la part, le cessionnaire et le cessionnaire concluent entre eux un accord de transfert afin de mettre fin au titre de société. En plus de l'accord de transfert, la personne qui transfère la part doit demander une entrée écrite dans la coopérative. Le partenaire peut être exclu du partenariat en raison du non-respect de ses obligations financières. En dehors de ces conditions prévues par la loi, les conditions de résiliation du partenariat peuvent être déterminées dans les statuts de la coopérative.

Dans les coopératives, le droit de sortie peut être exercé en laissant les motifs stipulés dans les statuts, en partant pour un juste motif, en partant pour des raisons extraordinaires et avec l'avis de sortie. La notification de résiliation est la fin de la relation juridique entre le partenariat et le partenaire. La notification du retrait ne dépend pas de l'approbation du conseil d'administration. Cependant, le conseil d'administration examine si les conditions de nomination sont remplies. Si le conseil d'administration s'abstient d'accepter la mise en demeure d'un associé de quitter la coopérative malgré la demande à faire conformément aux statuts, l'associé notifie à la coopérative la demande de sortie par l'intermédiaire d'un notaire. Sous réserve que cela soit stipulé dans les statuts, la date de notification s'effectue par l'intermédiaire d'un notaire. Si les associés sont autorisés à sortir au cours de l'exercice fiscal avec les statuts, la sortie aura lieu par notification à un notaire à toute date de l'exercice conformément à l'article 13 de la loi sur les coopératives. Si une telle disposition n'existe pas dans le contrat principal, le retrait a lieu à la fin du compte. La notification de l'opt-out n'est effectuée que pour la fin d'un exercice comptable et au moins 6 mois à l'avance. L'exercice du droit de retrait ne dépend pas de la forme. Le départ peut être difficile avec les statuts et une compensation peut être réclamée au partenaire pour son départ. Tout d'abord, l'existence de la coopérative doit être mise en danger avant qu'une indemnité de départ ne puisse être réclamée. Pour que l'indemnité de licenciement puisse être demandée, il devrait également y avoir une réglementation à cet égard dans le contrat principal. Le droit de sortir pour une juste cause peut être accordé par les statuts. Si la raison du départ est justifiée ou importante, l'associé peut quitter la coopérative avec une juste cause, même s'il n'y a pas de juste cause dans les statuts. Si le partenaire n'a pas de faute dans l'émergence de la juste cause, alors le partenaire ne sera pas demandé de compensation. Si la juste cause naît de la personnalité du partenaire ou de la faute commune, une indemnité de licenciement doit être demandée. Lorsque des décisions sont prises qui aggravent les responsabilités personnelles des partenaires ou créent des paiements supplémentaires, ceux-ci peuvent exercer leur droit de départ en émettant un avis de départ conjoint. L'associé peut quitter la société pour les raisons indiquées dans les statuts de la coopérative.

La décision d'expulsion (expulsion, expulsion) de la coopérative est l'exercice d'un droit d'innovation. Les raisons de l'exclusion du partenariat coopératif sont clairement énoncées dans les statuts. Les partenaires ne peuvent être exclus du partenariat pour des raisons non spécifiées dans les statuts. Selon l'article 27 de la loi sur les coopératives, le statut de partenariat des associés qui ne s'acquittent pas de leur apport au capital ou à d'autres responsabilités prend fin automatiquement. Bien qu'il soit stipulé à l'article 27 de la loi sur les coopératives que le titre de partenariat tombe automatiquement lorsque les conditions sont remplies, certains auteurs de la doctrine et la Haute Cour ont admis que le titre de société n'expirerait pas automatiquement. Pour cette raison, le partenaire qui ne remplit pas ses obligations financières sera licencié du partenariat en prenant la décision de licenciement selon la procédure de l'article 16 de la loi sur les coopératives. Selon la Cour de cassation, le non-respect de l'obligation prévue à l'article 27 de la loi sur les coopératives est un motif d'expulsion et, par conséquent, le partenaire peut être révoqué de la coopérative par une décision prise par les organes habilités de la coopérative. Dans la loi sur les coopératives, il n'est pas possible de l'exclure du partenariat pour une juste cause. Sauf indication contraire dans les statuts, un associé ne peut être exclu du partenariat coopératif, même si les raisons invoquées sont justifiées.

La révocation du partenariat est décidée par l'Assemblée Générale sur proposition du Conseil d'Administration. La décision de révocation est enregistrée non seulement dans le procès-verbal de l'assemblée avec justifications, mais également dans le livre des actionnaires. La copie approuvée de la décision de licenciement est soumise au notaire dans un délai de dix jours pour être notifiée à l'associé retiré. Si le partenaire a reporté ses obligations financières pendant une certaine période ou n'a effectué aucun paiement, deux notifications de paiement distinctes sont envoyées au partenaire conformément à l'article 27 de la loi sur les coopératives. Si le paiement n'est pas effectué sur le premier avis, le deuxième avis de paiement sera envoyé au partenaire.

Dans les avis de paiement notifiés au partenaire coopératif, le montant de la dette, le motif de la dette et les sanctions pour non-exécution de la dette doivent être

clairement indiqués. Sinon, l'avertissement sera invalide. L'article de loi et la pratique de la Cour de cassation diffèrent quant à savoir si le titre de société prendra fin automatiquement après la deuxième convocation ou s'il y a nécessité d'une assemblée générale ou d'une résolution du conseil d'administration.

L'associé licencié peut faire appel à l'Assemblée Générale dans un délai de trois mois à compter de la notification de la décision du Conseil d'Administration. Il suffit que le partenaire expulsé montre son intention en faisant appel, il n'a pas à justifier son objection. Si l'organe coopératif qui a pris la décision de révocation de la coopérative est l'Assemblée générale, le seul moyen de faire opposition à la décision d'expulsion de la coopérative est de déposer une réclamation (action en annulation) et de demander l'annulation de la décision de l'assemblée générale. Si la décision de révocation est prise par le conseil d'administration, l'associé concerné dispose de deux options. Le partenaire peut faire appel à l'Assemblée générale contre la décision de révocation ou demander l'annulation de la décision au tribunal. Le droit de recours auprès de l'Assemblée générale contre la décision de révocation et le droit de recours devant le tribunal (action en annulation) ne peuvent être utilisés ensemble.

Alors que l'article 53 de la loi sur les coopératives régit l'action en annulation à engager contre toutes les décisions de l'assemblée générale; L'article 16 de la loi sur les coopératives réglementait le cas d'annulation contre la décision de l'assemblée générale. À cet égard, l'article 16 de la loi sur les coopératives peut être qualifié d'application spéciale de l'article 53 de la loi sur les coopératives.

Les droits et obligations de partenariat des partenaires licenciés se poursuivent jusqu'à ce que la décision de suppression soit finalisée. Si le partenaire ne s'oppose pas à la décision de licenciement ou n'a pas intenté une action en annulation (opposition), la décision de suppression devient définitive. Dans le cas où la personne retirée soumettrait l'annulation du bénéfice de déménagement à un procès et perdrait le recours en annulation, la décision d'éloignement deviendrait définitive. Toutefois, la décision d'éloignement devient définitive si la personne licenciée avise

par écrit la coopérative qu'elle accepte d'être licenciée ou demande la part de sortie par écrit ou accepte le paiement effectué. L'obligation de souscription des partenaires se poursuit jusqu'à la finalisation de la décision de suppression.

Dans le cas où le titre de partenariat relève de l'article 27 de la loi sur les coopératives, une opposition et un recours judiciaire n'ont pas été arrangés. Cependant, la possibilité de s'opposer à l'assemblée générale et de faire appel au tribunal à l'article 16 de la loi sur les coopératives devrait être opposée à la sanction de l'article 27 de la loi sur les coopératives, par comparaison.

Le partenaire qui utilise son droit de quitter la coopérative reçoit une part de départ. Les parts de participation comprennent généralement le capital, la valeur estimée du capital en nature, les droits sur les actifs de la coopérative si stipulés dans les statuts, les fonds spéciaux et le ristour. Lors du calcul de l'achat du partenariat, le bilan financier de l'année que le partenaire a quitté est pris comme base. Le partenaire qui part peut demander la restitution de son solde après déduction de la quote-part de frais à calculer en fonction du bilan de l'année de son départ. La part de départ est payée en espèces au partenaire qui part. Après 1 mois à partir de l'état financier approuvé du partenaire décédé, l'achat de partenariat prendra fin et les intérêts de retard commenceront à s'accumuler sur l'achat de partenariat. Le bilan de l'exercice est établi dans les 6 mois au plus tard à compter de la fin de l'exercice. Le règlement avec le partenaire décédé commence par la préparation des états financiers dans les 6 mois suivant la fin de l'exercice. Les remboursements et paiements susceptibles de mettre en danger l'existence de la coopérative peuvent être reportés par l'Assemblée Générale pour une durée maximale de 3 ans. Les créances et droits des associés et héritiers séparés ou exclus expirent au bout de 5 ans à compter du jour où ils peuvent réclamer. Le partenaire séparé rend ses droits et obligations à la coopérative. En retour, la coopérative paie la part de la sortie au partenaire. Dans la construction de coopératives, le partenaire qui part est tenu de restituer la résidence ou le lieu de travail qui lui revient. Le partenaire qui a été injustement licencié de la coopérative devrait recevoir une compensation pour ne pas avoir pu obtenir un logement ou un travail à son retour dans la coopérative. Si un associé à responsabilité

illimitée ou limitée décède ou si la coopérative fait faillite dans un délai d'un an ou plus tel que déterminé par les statuts, à compter de la date à laquelle son départ de la coopérative pour toute autre raison est finalisé, il ne peut échapper à la responsabilité solidaire pour les dettes nées avant son départ.

ABSTRACT

Having a legal personality, partnerships with variable partners and variable capital established by real and legal persons in order to provide and protect certain economic interests of their partners and especially their needs about professions or livelihood through mutual aid, solidarity and civil bail with labor force and financial support are called cooperatives. The subject of this study is leaving or exclusion from cooperative partnership. Of course, the ending of the title of cooperative partnership can occur in various ways. If the cooperative partner dies, disappears, or if the cooperative partner is a legal person, the legal personality of the partner terminates as a partnership. The abandonment of the legal entity of the cooperative from the trade registry naturally terminates the partnership status of the cooperative partners. In some cases, the termination of the task or service or the transfer of the real estate or business may be one of the reasons for the termination of the cooperative partnership. The transfer of shares in cooperatives is also the reason for a partnership to end. The exit and dismissal of the cooperative partner from the reasons for dissolution has been examined.

Leaving and exclusion are two of the reasons that terminate cooperative partnership. The dropping of the title of partnership due to the failure of the partner to fulfill its pecuniary obligations has been accepted as a reason for exclusion. The objectives of cooperatives are to ensure and protect the economic interests of their members. Although the sole purpose of cooperatives is not to generate profit, cooperatives are commercial partnerships that aim to improve the economic interests of their members. The aim of cooperatives is to improve the economy of their partner, while the aim of other stock corporations is to make and share profits. Since the cooperatives have variable partners and variable capital, the open-door principle prevails in cooperatives. According to the open-door principle, all individuals in the same situation who meet the entry requirements in the law and in the master contract may join or leave the cooperative indiscriminately. There are 5 ways to acquire the title of partnership in cooperatives. The first is actually the gain, the second is the acquisition of the title of partnership with the entry request. Actually, acquisition refers

to the acquisition of the title of partnership by the founders upon the completion of the establishment of the cooperative. Acquisition by request for entry means that real or legal persons apply to the cooperative with a letter stating that they accept all the rights and obligations of the cooperative's articles of association. The third is the acquisition of the title of partnership through transfer, the fourth is the acquisition of the title of partnership depending on the immovable property or business, and finally, the heir gains the title of partnership. In case of acquisition of the title of partnership through transfer, the board of directors accepts this person to the partnership if the transferee has the qualifications of partnership. The acquisition of the title of partnership can be attributed to the exercise of the rights related to the ownership of an immovable property or to the operation of an enterprise by the articles of association. With the conditions to be shown in the articles of association, the heirs of the deceased partner can be ensured to remain partners in the cooperative. However, in order for the inheritors to gain the title of partner, they must meet the partnership conditions written in the main contract.

In cooperatives, the title of partnership may end by leaving the cooperative (Cooperatives Law article 10), death (Cooperatives Law article 14/1), transfer of partnership (Cooperatives Law article 14/3) and termination of duty or service (Cooperatives Law article 15). Or, the partner may be excluded from the partnership due to the failure of fulfilling its pecuniary obligations. Apart from these conditions stipulated in the law, the conditions that terminate the partnership may be determined in the cooperative's master contract.

In cooperatives, the right to leave may be used by notification, leaving for just cause, leaving for extraordinary reasons and leaving for reasons stipulated in the master contract. The notification of leaving is the termination of the legal relationship between the partnership and the partner. Notification of withdrawal does not depend on the approval of the board of directors. However, the board of directors examines whether the conditions for the appointment are fulfilled. If the board of directors refrains from accepting a partner's notification to leave the cooperative despite the request to be made in accordance with the articles of association, the partner shall

notify the cooperative of the request to leave the cooperative through a notary. On the condition that it is stipulated in the articles of association, the notification date will be exited through a notary. If the partners are allowed to exit within the fiscal year with the articles of association, the exit will take place by notifying with a notary public at any date within the fiscal year according to the Article 13 of the Cooperatives Law. If there is no such provision in the main contract, withdrawal takes place at the end of the account. Notification of opt-out is made only for the end of an accounting year and at least 6 months in advance. The exercise of the right to leave does not depend on the form. Leaving may be made difficult through the master contract and a cogent compensation of termination may be demanded from leaving the partner. First of all, the existence of the cooperative must be endangered in order to claim the termination compensation. In order for the termination compensation to be requested, there should also be a regulation in this regard in the main contract. The right to leave for a just cause may be bestowed by the master contract. If the reason for termination is justifiable or important, the partner may leave the cooperative with just cause, even if there is no just cause in the articles of association. If the partner does not have a fault in the emergence of the just cause, then the partner will not be asked for compensation. If the justified cause is born out of the partner's personality or joint fault, termination compensation should be requested. Upon the taking of decisions that aggravate the personal responsibilities of the partners or create additional payments, the partner may exercise its right to leave by stating a leaving notification. The partner may leave the partnership due to the reasons stipulated in the cooperative's master contract.

The decision of exclusion (expulsion, dismissal) of the cooperative is exercising the right that causes an innovation. The reasons requiring exclusion from the cooperative partnership are clearly indicated in the master contract. The partners cannot be excluded from the partnership for reasons that are not indicated in the master contract. According to the article 27 of the Cooperatives Law, the partnership status of the partners who fail to fulfill their contribution to the capital or other responsibilities automatically terminates. Although it is stated in the article 27 of the Cooperatives Law that the title of partnership automatically falls when the conditions are met, some authors in the doctrine and the Supreme Court have accepted that there will be no automatic termination of the title of partnership. Thus, the partner that does not fulfill

its pecuniary obligations will be excluded from the partnership by taking a decision of dismissal with the procedure in the article 16 of the Cooperatives Law. According to the Supreme Court, failure to fulfill the obligation in the article 27 of the Cooperatives Law is a reason for exclusion and thus the partner may be excluded with the decision taken by the authorized bodies of the cooperative. In the Cooperatives Law, it is not possible to be excluded from the partnership for a just cause. Unless stated in the master contract, a partner cannot be excluded from the cooperative partnership even if the reasons put forward are just.

Exclusion from the partnership is decided by the general assembly upon the proposal of the administrative board. The decision of exclusion is not only recorded in the proceedings with justification but it is also registered in the partners' book. The approved copy of the exclusion decision is submitted to the notary public within ten days to be notified to the excluded partner. If the partner has delayed its pecuniary obligations for a certain period or has not paid at all, two separate payment notices are sent to the partner according to the article 27 of the Cooperatives Law. If the payment is not made upon the first notice, the second payment notice is sent to the partner.

In the payment notices notified to the cooperative partner, the amount of the debt, the reason for the debt and the sanctions for non-performance of the debt should be clearly indicated. Otherwise, the warning will be invalid. The law article and the practice of the Court of Cassation differ as to whether the title of partnership will automatically terminate after the second notice or whether there is a need for a general assembly or board of directors resolution.

The excluded partner may appeal to the general assembly within a period of three months foreclosure, following the notification of the administrative board's exclusion decision. If the cooperative body that made the decision of dismissal is the general assembly, the only way to apply against the dismissal decision is to file an objection action (annulment action) and request the annulment of the general assembly's decision. If the decision of exclusion is taken by the administrative board, the related

partner has two choices. The partner may appeal to the general assembly against the decision of exclusion or request the annulment of the decision from the lawcourt. The right to appeal to the general assembly against the decision of exclusion and the right to file an objection action (annulment action) to the lawcourt cannot be used together.

While article 53 of the Cooperatives Law regulates the annulment action to be filed against all general assembly decisions; Article 16 of the Cooperatives Law regulated the annulment case against the decision of the general assembly. In this respect, Article 16 of the Cooperatives Law can be qualified as a special application of Article 53 of the Cooperatives Law.

Partnership rights and obligations of the dismissed partners continue until the decision of exclusion is finalized. If the partner does not object to the dismissal decision or filed a lawsuit for cancellation (objection), the dismissal decision becomes final. The decision of removal becomes final if the person withdrawn makes the cancellation of the removal profit subject to lawsuit and loses the action for annulment. However, the removal decision becomes final if the dismissed person notifies the cooperative in writing that he agrees to be dismissed or requests the exit share in writing or accepts the payment made. The subscription obligation of the partners continues until the decision of removal is finalized.

In the event that the title of partnership falls under Article 27 of the Cooperatives Law, an objection and legal remedy has not been arranged. However, the possibility of objecting to the general assembly and appealing to the court in article 16 of the Cooperatives Law should also be applied against the sanction of article 27 of the Cooperatives Act, by comparison.

The partner who uses its right to leave the cooperative or is excluded receives a “partnership buyout”. Reserve funds or capital in kind are not within the scope of the partnership buyout. While calculating the partnership buyout, the financial statement of the year in which the partner left is taken as the basis. The partnership buyout is

paid in cash to the leaving partner. After 1 month has passed from the approved financial statement of the leaving partner, the partnership buyout will become due and the default interest starts to accrue on the partnership buyout. The financial statement for the fiscal year is made within 6 months at the latest from the end of the fiscal year. The settlement of account with the leaving partner starts with the preparation of the financial statement within 6 months from the end of the fiscal year. Reimbursements and payments which may endanger the existence of the cooperative may be delayed by the general assembly for a maximum of 3 years. The receivables and rights of the leaving or excluded partners and their heirs expire when 5 years pass starting from the day they can request them. The separated partner returns his rights and obligations to the cooperative. In return, the cooperative pays the share of the exit to the partner. In building cooperatives, the partner who leaves is required to return the residence or workplace that falls into his share. Since the partner who was unfairly dismissed from the co-operative returns to the co-operative, he cannot afford housing or a place of work, he must be paid a compensation. If an unlimited or limited liability partner dies or the cooperative goes bankrupt within 1 year or longer as determined by the articles of association, starting from the date on which his / her departure from the cooperative for any other reason is finalized, he / she cannot escape from the joint liability for debts born before his departure.

ÖZET

Tüzel kişiliği haiz olmak üzere ortaklarının belirli ekonomik menfaatlerini ve özellikle meslek veya geçimlerine ait ihtiyaçlarını işgücü ve parasal katkılarıyla karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet suretiyle sağlayıp korumak amacıyla gerçek ve tüzel kişiler tarafından kurulan değişir ortaklı ve değişir sermayeli ortaklıklara kooperatif denir. Bu çalışmanın konusu kooperatif ortaklığından çıkma ve çıkarılma. Elbette kooperatif ortaklık sıfatının sona ermesi çeşitli şekilde ortaya çıkabilir. Kooperatif ortağının ölmesi, gaip olması veya kooperatif ortağı tüzel kişi ise ortağın tüzel kişiliğinin sona ermesi ortaklık sıfatını da sona erdirir. Kooperatif tüzel kişiliğinin ticaret sicilinden terkinin doğal olarak kooperatif ortaklarının da ortaklık sıfatını sona erdirir. Bazı durumlarda görev veya hizmetin sona ermesi yahut taşınmaz veya işletmenin devredilmesi kooperatif ortaklığının sona erme nedenlerinden biri olabilmektedir. Kooperatiflerde payın devredilmesi de bir ortaklığın sona ermesi sebebidir. Bu çalışmada kooperatif ortaklığı sıfatının sona erme sebeplerinden sadece çıkma ve çıkarılma incelenmiştir.

Çıkma ve çıkarılma, kooperatif ortaklığını sona erdiren nedenlerden ikisidir. Ortaklığın maddi yükümlülüklerini yerine getirememesi nedeniyle ortaklık unvanının düşürülmesi, bir çıkarılma nedeni olarak kabul edilmiştir. Kooperatiflerin amaçları ortaklarının iktisadi menfaatlerini sağlamak ve korumaktır. Kooperatiflerin tek amacı kar elde etmek olmamakla birlikte, kooperatifler ortaklarının ekonomik menfaatlerini geliştirmeyi amaçlayan ticari birer ortaklıktır. Kooperatiflerin amacı, maliyetine iş yapmaktır. Kooperatiflerin değişken ortakları ve değişken sermayesi olduğundan, kooperatiflerde açık kapı ilkesi hakimdir. Açık kapı prensibine göre, aynı durumda, yasadaki ve ana sözleşmedeki giriş şartlarını yerine getiren tüm bireyler, kooperatife ayırım gözetmeksizin katılabilir veya ayrılabilir. Kooperatiflerde ortaklık unvanını elde etmenin 5 yolu vardır. Birincisi, aslen kazanım, ikincisi giriş talebi ile ortaklık sıfatının kazanılmasıdır. Aslen kazanım, kurucuların kooperatifin kuruluşunun tamamlanmasıyla ortaklık sıfatının kazanılmasını ifade eder. Giriş talebiyle kazanım ise gerçek veya tüzel kişilerin kooperatif ana sözleşmesi hükümlerini bütün hak ve yükümlülükleri birlikte kabul ettiklerini belirten bir yazı ile kooperatife

başvurmalarını ifade eder. Üçüncüsü, devir yoluyla ortaklık sıfatının kazanılması, dördüncüsü taşınmaz mal veya işletmeye bağlı olarak ortaklık unvanının kazanılması ve son olarak mirasçının ortaklık sıfatını kazanmasıdır. Devir yoluyla ortaklık sıfatının kazanılması halinde yönetim kurulu devralan kişinin ortaklık niteliklerini taşıması halinde bu kişiyi ortaklığa kabul eder. Ortaklık sıfatının kazanılması, ana sözleşme ile bir taşınmaz malın mülkiyetine bağlı hakların kullanılmasına veya bir teşebbüsün işletilmesine bağlanabilir. Ana sözleşmede gösterilecek şartlarla ölen ortağın mirasçılarının kooperatife ortak olarak kalmaları sağlanabilir. Ancak, mirasçıların ortak sıfatı kazanabilmesi için, ana sözleşmede yazılı olan ortaklık şartlarını taşımaları gerekmektedir.

Kooperatiflerde, ortaklık unvanı kooperatiften ayrılma (Kooperatifler Kanunu'nun 10.maddesi), ölüm (Kooperatifler Kanunu'nun 14/1. maddesi), ortaklığın devri (Kooperatifler Kanunu'nun 14/3. maddesi) ve görev veya hizmetin sona ermesi (Kooperatifler Kanunu'nun 15. maddesi) ile sona erebilir. Ortaklık sıfatı bir görev veya hizmetin yerine getirilmesine bağlı ise, bu görev veya hizmetin sona ermesi ile ortaklık sıfatı sona erer. Taşınmaz mal ve işletmeye bağlı olarak ortaklık sıfatının kazanılmasında devralan ortaklık sıfatını kazanırken, taşınmaz veya işletmesini devreden ortak ise ortaklık sıfatını kaybetmektedir. Payın devri ile ortaklık sıfatının sona ermesi için devreden ile devralan kendi aralarında bir devir anlaşması yapar. Devir anlaşmasının yanında payı devralan kişinin kooperatife yazılı bir giriş isteminde bulunması gerekir. Ortak, maddi yükümlülüklerini yerine getirememesi nedeniyle ortaklıktan çıkarılabilir. Yasada öngörülen bu şartlar dışında, ortaklığı sona erdiren koşullar kooperatifin ana sözleşmesinde belirlenebilir.

Kooperatiflerde, çıkma hakkı, ana sözleşmede öngörülen nedenlerle çıkma, haklı sebeple çıkma, olağanüstü nedenlerle çıkma ve çıkma bildirimi yoluyla kullanılabilir. Çıkma bildirimi, ortaklık ile ortak arasındaki yasal ilişkinin sona ermesidir. Çıkma bildirimi yönetim kurulunun kabulüne bağlı değildir. Ancak yönetim kurulu çıkmanın şartlarının gerçekleşip gerçekleşmediğini inceler. Yönetim kurulu ana sözleşmeye uygun yapılacak isteğe rağmen, bir ortağın kooperatiften çıkma bildirimini kanundaki ifadesiyle kabulden kaçınacak olursa, ortak çıkma

talebini noter aracılığıyla kooperatife bildirir. Bu noktada çıkma bildiriminin yenilik doğuran bir hak niteliğinde olması sebebiyle kabulden kaçınma ifadesinin yerinde olmadığı da bu çalışmada belirtilmiştir. Ana sözleşme ile ortaklara hesap senesi içinde çıkışa izin verilmişse Kooperatifler Kanunu m. 13'e göre hesap senesi içindeki herhangi bir tarihte noter ile bildirimde bulunularak çıkış gerçekleşecektir. Ana sözleşmede bu yönde hüküm yoksa, çıkma hesap sonunda gerçekleşir. Çıkma bildirimi ancak bir hesap senesi sonu için ve en az 6 ay önceden haber verilerek yapılır. Çıkma hakkının kullanılması şekle bağlı değildir. Ayrılma, ana sözleşme ile zorlaştırılabilir ve ayrılan ortaktan muhik bir tazminat talep edilebilir. Çıkma tazminatının istenebilmesi için öncelikle kooperatifin mevcudiyetinin tehlikeye düşmesi gerekir. Çıkma tazminatının istenebilmesi için ayrıca ana sözleşmede bu hususta bir düzenleme olmalıdır. Haklı bir nedenle çıkma hakkı, ana sözleşme tarafından verilebilir. Çıkma sebebi haklı veya önemli ise ana sözleşmede haklı sebeple çıkma düzenlenmemiş olsa bile ortak haklı sebeple kooperatiften çıkabilir. Haklı sebebin ortaya çıkmasında ortağın bir kusuru bulunmuyorsa bu durumda ortaktan tazminat istenemeyecektir. Eğer haklı sebep çıkan ortağın kişiliğinden veya birlikte kusurundan doğmuş ise çıkma tazminatı istenebilmelidir. Ortakların kişisel sorumluluklarını ağırlaştıran veya ek ödemeler yaratan kararlar alındığında, ortak çıkma bildirimi ile ayrılma hakkını kullanabilir. Ortak, kooperatif ana sözleşmesinde belirtilen nedenlerden dolayı kooperatiften ayrılabilir.

Kooperatiften çıkarma (ihraç, çıkarılma) kararı, yenilik doğuran bir hakkın kullanılmasıdır. Kooperatif ortaklığından çıkarmayı gerektiren nedenler ana sözleşmede açıkça belirtilmiştir. Ortaklar, ana sözleşmede belirtilmemiş nedenlerden dolayı kooperatiften çıkarılamaz. Kooperatifler Kanunu'nun 27. maddesine göre, sermayeye veya diğer sorumluluklara katkılarını yerine getirmeyen ortakların ortaklık statüsü kendiliğinden sona erer. Kooperatifler Kanunu'nun 27. maddesinde, şartlar yerine getirildiğinde ortaklık unvanının kendiliğinden düştüğü belirtilmesine rağmen, doktrindeki bazı yazarlar ve yüksek mahkeme, ortaklık unvanının kendiliğinden sona ermeyeceğini kabul etmişlerdir. Bu nedenle, maddi yükümlülüklerini yerine getirmeyen ortak, Kooperatifler Kanunu'nun 16. maddesinde yer alan prosedürle çıkarma kararı alınarak kooperatiften çıkarılacaktır. Yargıtay'a göre, Kooperatifler Kanunu'nun 27. maddesinde yer alan yükümlülüğün

yerine getirilmemesi bir çıkarma nedenidir ve bu nedenle kooperatifin yetkili organları tarafından alınan kararlar ortak, kooperatiften çıkarılabilir. Kooperatifler Yasasında, haklı bir nedenden dolayı ortaklıktan çıkarmak mümkün değildir. Ana sözleşmede belirtilmediği sürece, ortaya konan nedenler haklı olsa bile, bir ortak kooperatif ortaklığından çıkarılamaz.

Ortaklıktan çıkarılma, yönetim kurulunun önerisi üzerine genel kurul tarafından kararlaştırılır. Çıkarma kararı sadece gerekçeli olarak toplantı tutanağına değil, aynı zamanda ortaklar defterine de kaydedilir. Çıkarma kararının onaylanmış örneği, çıkarılan ortağa bildirilmek üzere on gün içinde notere sunulur. Ortak, maddi yükümlülüklerini belirli bir süre ertelemişse veya hiç ödeme yapmamışsa, Kooperatifler Kanunu'nun 27. maddesine göre ortağa iki ayrı ödeme bildirimi gönderilir. İlk bildirimde ödeme yapılmazsa, ortağa ikinci ödeme bildirimi gönderilir.

Kooperatif ortağına tebliğ edilen ödeme ihtarlarında, borç miktarı, borcun sebebi ve borcun ifa edilmemesinin yaptırımları açıkça gösterilmelidir. Aksi halde ihtar geçersiz olur. İkinci ihtarnameden sonra ortaklık sıfatı kendiliğinden mi sona ereceği yoksa ayrıca bir genel kurul veya yönetim kurulu kararına ihtiyaç olup olmadığı hususunda kanun maddesi ile Yargıtay uygulaması farklılaşmaktadır.

Çıkarılan ortak, yönetim kurulunun çıkarma kararının bildirilmesini takiben üç aylık bir süre içinde genel kurula itiraz edebilir. Çıkarılan ortağın itiraz ederken niyetini belli etmesi yeterlidir, itirazını gerekçelendirmek zorunda değildir. Kooperatiften çıkarma kararını veren kooperatif organı genel kurul ise, kooperatiften çıkarma kararına karşı başvurunun tek yolu, itiraz davası açarak (daha doğru ifade ile iptal davası) genel kurul kararının iptalini talep etmektir. Çıkarma kararı yönetim kurulu tarafından alınır, ilgili ortağın iki seçeneği vardır. Ortak, çıkarma kararına karşı genel kurula itiraz edebilir veya kararın hukuk mahkemesinden iptalini talep edebilir. Çıkarma kararına karşı genel kurula itiraz hakkı ve mahkemede itiraz davası açma hakkı (iptal davası) birlikte kullanılamaz.

Kooperatifler Kanunu m. 53, tüm genel kurul kararlarına karşı açılacak iptal davasını düzenlerken; Kooperatifler Kanunu m. 16, genel kurulun çıkarma kararına karşı iptal davasını düzenlemiştir. Bu bakımdan Kooperatifler Kanunun 16. maddesi, Kooperatifler Kanunu m. 53'ün özel bir uygulaması olarak nitelendirilebilir.

Görevden alınan ortakların ortaklık hakları ve yükümlülükleri, çıkarma kararı kesinleşene kadar devam eder. Ortak, çıkarılma kararına itiraz etmez veya iptal (itiraz) davası açmazsa, çıkarılma kararı kesinleşir. Çıkarılan kişinin, çıkarma kararının iptalini dava konusu yapıp iptal davasını kaybetmesi halinde de çıkarma kararı kesinleşir. Bununla birlikte, çıkarılan kişi, çıkarılmayı kabul ettiğini kooperatife yazılı olarak bildirir yahut ayrılma payını yazılı olarak ister veya yapılan ödemeyi kabul ederse, çıkarma kararı kesinleşir. Çıkarma kararı kesinleşince kadar ortakların aidat ödeme yükümlülüğü devam eder.

Ortaklık sıfatının Kooperatifler Kanunu m. 27'e göre düşmesi halinde, bir itiraz ve kanun yolu düzenlenmemiştir. Ancak, Kooperatifler Kanunu'nun 16. maddesindeki genel kurula itiraz ve mahkemeye itiraz imkanı kıyas yoluyla Kooperatifler Kanunu m. 27 yaptırımına karşı da uygulanmalıdır.

Kooperatiften çıkma hakkını kullanan veya çıkarılan ortak bir ayrılma payı alır. Ayrılma payı kapsamına, genel olarak, sermaye, ayni sermayeye biçilen değer, ana sözleşmede öngörülmüş ise kooperatif varlığı üzerindeki haklar, özel fonlar ve risturnlar girer. Kooperatif ayrılma payını hesaplarken, ortağın ayrıldığı yılın bilançosunu esas alır. Ayrılan ortak, ayrıldığı yılın bilançosuna göre hesaplanacak olan masraf hissesi düşüldükten sonra bakiyesinin iadesini isteyebilir. Ayrılma payı, ayrılan ortağa nakit olarak ödenir. Mali yılın bilançosu, mali yılın sonundan itibaren en geç 6 ay içinde yapılır. Ayrılan ortakla hesaplama, mali yılın sonundan itibaren 6 ay içinde bilançonun hazırlanmasıyla başlar. Kooperatifin varlığını tehlikeye sokabilecek geri ödeme ve ödemeler genel kurul tarafından en fazla 3 yıl ertelenebilir. Ayrılan veya çıkarılan ortakların ve mirasçıların alacakları ve hakları,

talep edebilecekleri günden itibaren 5 yıl geçtikten sonra sona erer. Ayrılan ortak, hak ve yükümlölüklerini kooperatife iade eder. Bunun karşılığında kooperatif de ayrılma payını ortağı öder. Yapı kooperatiflerinde, ayrılan ortağın payına düşen konutu veya işyerini iade etmesi gerekir. Haksız olarak kooperatiften çıkarılmış olan ortak, kooperatife geri döndüğünde konut veya iş yeri alamadığı için kendisine bir tazminat ödenmelidir. Sınırsız veya sınırlı sorumlu bir ortak ölürse veya diğer bir sebeple kooperatiften ayrılmasının kesinleştiğı tarihten başlayarak 1 yıl veya ana sözleşme ile tespit olunan daha uzun bir süre içinde kooperatif iflas ederse, ayrılmasından önce doğmuş olan borçlar için ortak sorumluluktan kurtulamaz.

GİRİŞ

Kooperatiflerde çıkma ve çıkarılma konusu bu çalışmada dört bölüm halinde incelenmiştir. Birinci bölümde, kooperatiflerin temel yapısına, genel olarak ortaklığın kazanılması ve kaybedilmesi hallerine yer verilmiştir. Kooperatifin kendisine bağlanan kuralların daha iyi anlaşılabilmesi için kooperatifin yapısına yer verilerek başlanmıştır. Hukuk fakültelerinde ticaret hukukunun yoğun ders içeriğine sahip olması sebebiyle çoğu kez kooperatifler öğrencilere ya hiç anlatılmamakta ya da kooperatif konusu yüzeysel olarak aktarılmaktadır. Bu nedenle kooperatiflerde çıkma ve çıkarılma hususunu incelemeden önce kooperatiflerin yapısı hakkında bilgi verilmiştir.

Kooperatiflerin yapısı bölümünde en tartışmalı konu kooperatiflerin hukuki niteliği konusudur. Kooperatiflerin ticaret şirketi olup olmadığı hususu hakkında görüşlere yer verilmiştir. Bu bölümde ayrıca kooperatifler tanımlanarak türlerine de yer verilmiştir. Kooperatifçilik hareketinin sadece ülkemizdeki tarihsel gelişimi ele alınmıştır. Kooperatifçiliğin İngiltere’de doğuşu ve dünyadaki gelişimi inceleme kapsamına dahil edilmemiştir. Her ne kadar kooperatif tür çeşitliliği olsa da her bir kooperatif Kooperatifler Kanunu’na tabidir. Bunun yanı sıra çıkma ve çıkarılma hususundaki açıklamalarımız tüm kooperatif türlerini kapsamaktadır. Kooperatiflerin genel yapısı hakkında ve ayırıcı özellikleri hakkında bilgi verilecektir. Kooperatiflerin ayırıcı özelliklerinin başında kooperatiflerin amacı gelmektedir. Kooperatiflerin amaçlarının neler olduğu ise açıklanacaktır. Kooperatifler bünyesinde ICA’nın belirlemiş olduğu yedi ilkeyi barındırır ve tüm kooperatiflerin bu yedi ilkeyi (açık kapı ilkesi, toplumsal sorumluluk ilkesi, kooperatifler arası iş birliği ilkesi, özerklik ve bağımsızlık ilkesi, eğitim, öğretim ve bilgilendirme ilkesi, ortağın demokratik yönetimi ilkesi, ortağın ekonomik katılımı ilkesi) uygulaması beklenir. Açık kapı ilkesi, tüm bireylerin kooperatife ayırım yapılmaksızın ortak olabilmesini ve tüm ortakların da serbestçe ortaklıktan çıkabilmesini ifade etmekte dolayısıyla konumuz açısından bu ilke önem arz etmektedir.

Kooperatif ortaklığının sona ermesinden önce ortaklığın kazanılması için gerekli olan şartlar açıklanacaktır. Bu kapsamda giriş talebiyle, aslen kazanım yoluyla, devir yoluyla, miras yoluyla, taşınmaz mal ve işletmeye bağlı olarak ortaklık sıfatının kazanılabileceği görülecektir. Kooperatif ortaklığı çeşitli şekillerde sona erebilir. Kooperatifler Kanunu'nda ortaklığın sona erme halleri olarak; çıkma yoluyla (KK m. 10), ölüm yoluyla (KK m. 14/1), ortaklığın devri yoluyla (Kooperatifler Kanunu m. 14 fıkra 3), hizmet veya görevin sona ermesi yoluyla (KK m. 15) ortaklık sıfatının kaybedilmesi düzenlenmiştir. Yine kanunda parasal yükümlülüklerin yerine getirilmemesi sonucu olarak ortaklık sıfatının düşeceği belirtilmiştir. Kanunda sayılan ortaklığın sona ermesi hallerinden başka kooperatif ana sözleşmesinde de ortaklık sıfatını sona erdiren haller öngörülebilir. Bu bakımdan kooperatif ortaklığını sona erdiren nedenler kanunda sınırlı şekilde sayılmamıştır. Her ortağın bildirim ile kooperatiften çıkma hakkı vardır. Çıkma hakkının kullanılış biçimi, süresi ve çıkmanın gerçekleşme anı açıklanacaktır. Kooperatif ana sözleşmesinde öngörülmesi şartıyla çıkan ortakdan muhik bir tazminat istenebilir. Çıkma tazminatının hukuki niteliği konusunda doktrindeki görüşlere ve Yargıtay uygulamasına yer verilecektir. Kooperatiften çıkmak isteyen ortak haklı sebeple çıkma hakkını kullanabilir. Haklı sebeple çıkma halinde çıkma tazminatı alınıp alınmayacağı hususundaki görüşlere yer verilecektir. Şahsi sorumluluğun ağırlaştırılması veya ek ödeme yükümlülüğünün getirilmesi sebebiyle çıkma hakkının kullanılmasında ise çıkma tazminatı öngörülemez.

Kooperatiflerde çıkarılma işlemleri KK m. 16 ve KK m. 27 hükümlerine göre gerçekleşir. Kooperatiflerde haklı sebeplerle ortaklıktan çıkarma imkânı yoktur. Kooperatifler Kanunun 27. maddesinde parasal yükümlülüklerini yerine getirmeyen ortağın ortaklık sıfatının kendiliğinden düşeceği düzenlenmiştir. Buna rağmen burada kendiliğinden düşme olmayacağı kabul edilmektedir. Bu halde ortak hakkında KK m. 16'deki usul ile bir çıkarma kararı verilecektir. Parasal yükümlülüklerini yerine getirmeyen ortak hakkında kendiliğinden düşmenin gerçekleşip gerçekleşmeyeceği hususunda doktrindeki görüşe ve Yargıtay uygulamasına yer verilecektir. Çıkarmaya yetkili organlar genel kurul ve yetki verilmesiyle yönetim kuruludur. Çıkarma hakkında yönetim kuruluna yetki verilmiş ise genel kurulun yetkisinin devam edip etmeyeceği konusuna açıklık getirilmiştir. Çıkarma kararı verme usulü kapsamında

karar nisabı, kararın tutanağa geçirilmesi, ortaklar defterine kaydedilmesi, çıkarma kararının ortağa tebliği konuları işlenecektir. Ortağın parasal yükümlülüklerini yerine getirmemesi sebebiyle ortaklık sıfatının düşürülmesi usulü açıklanacaktır. Bu doğrultuda birinci ve ikinci ihtarnamelerin tebliği, içeriği ve sonuçlarına yer verilecektir. Çıkarma kararı aleyhine çıkarmanın iptali davası (kanundaki ifadesiyle itiraz davası) ve genel kurula itiraz yolu incelenecektir. Çıkarma kararının kesinleşmesi hukuki sonuçlarını doğurması bakımından önemlidir.

Kooperatiften ayrılan ortaklar ayrılma payı adı altında haklarının iadesini isterler. Ayrılma payının kapsamı, hesaplanması, ortağa yapılacak ödemenin şekli, Yargıtay kararlarıyla desteklenerek açıklanacaktır. Ayrıca, kooperatifin de ayrılan ortaklardan talep edeceği birtakım haklar vardır. Haksız olarak kooperatiften çıkarıldığı tespit edilen ortak için konut yapı kooperatiflerinde özellik arz eden bazı durumlarda Yargıtay tarafından altılı formül ile bir tazminat hesaplama yöntemi içtihat edilmiştir. Çalışmamızda ayrılma payının ödenme zamanına ve zamanaşımı konusuna da yer verilecektir. Son olarak kooperatifin ayrılan ortağın sorumluluğu ele alınacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KOOPERATİFİN YAPISI, ORTAKLIĞIN KAZANILMASI VE SONA ERMESİ

I. KOOPERATİFİN YAPISI

A. Kooperatifin Tanımı ve Unsurları

Tüzel kişiliği haiz olmak üzere ortaklarının belirli ekonomik menfaatlerini ve özellikle meslek veya geçimlerine ait ihtiyaçlarını işgücü ve parasal katkılarıyla karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet suretiyle sağlayıp korumak amacıyla gerçek ve tüzel kişiler tarafından kurulan değişir ortaklı ve değişir sermayeli ortaklıklara kooperatif denir. Kooperatifler tüzel kişiliğe sahiptir. Kooperatif ortakları da hem tüzel

kişi hem de gerçek kişi olabilir. Kooperatiflerin ortak sayısı ve sermayesi değişkendir. ICA'nın 1995'te Manchester'da kabul ettiği 'Kooperatif Kimliğine İlişkin Beyannamesi', hem kooperatif değerlerini ve yedi kooperatif ilkesini listelemiş hem de kooperatifi tanımlamıştır: Bir kooperatif, ortaklaşa sahip olunan ve demokratik olarak kontrol edilen bir işletme aracılığıyla ekonomik, sosyal ve kültürel ihtiyaçlarını ve isteklerini karşılamak için birleşmiş kişilerin özerk bir birliğidir¹.

Kooperatifler, ortaklarının belirli ekonomik menfaatlerini ve ihtiyaçlarını sağlamaya çalışır, böylelikle de ortakların iktisadi çıkarlarını korurlar. Ortaklarının bireysel, ailevi ve mesleki gereksinimleri kendileri tarafından idare edilir². Kooperatifler ortaklarının işgücünü ve parasal katkıları ile karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet araçlarını kullanarak amaçlarına ulaşırlar. Ortaklar; iktisadi, maddi ve manevi tüm güç ve olanaklarını birleştirirken üç araç kullanır. Bunlar yardım, dayanışma ve kefalettir. Sermaye ise asıl araç değildir. 1995 tarihli Kooperatif Kimliğine İlişkin ICA Beyannamesinde, ortaklaşa sahip olunan ve himaye edilen bir kooperatif tarafından ortaklarının ekonomik çıkarlarının desteklenmesi odak noktasıdır³.

Kooperatiflerin yapısına uygun olacak şekilde, Türk Ticaret Kanunun anonim ortaklıklara ilişkin hükümleri kooperatifler için de uygulanır. Çünkü KK m. 98'e göre, Kooperatifler Kanunu'nda aksine bir hüküm olmayan hususlarda, Türk Ticaret Kanunun anonim ortaklıklara ait hükümleri uygulanır. Kooperatifler hukukunda pek çok konu kooperatifler kanununda düzenlenmemiş ve bu konular KK m. 98'in anonim ortaklık maddelerine atıf yapması suretiyle açıklığa kavuşturulmaktadır. Bu bakımdan KK m. 98 hükmü önemlidir. Diğer şirket çeşitleri (kollektif, limited, komandit ve paylı komandit şirket) ile ilgili hükümler kural olarak kooperatiflere uygulanmaz. Ancak bazı anonim şirket hükümleri diğer şirket türlerine atıf yapmış olsaydı kooperatiflere, söz konusu atıf yapılan hükümler uygulanabilirdi⁴. Kooperatifler, kurumlarını bir anonim şirket gibi organize etme özgürlüğünden doğal olarak

¹Hans H. Münkner, **How Co-operative Are Social Co-operatives?**, Cooperativismo e Economía Social (CES), 2015-2016, s. 42.

²Ferhat Erçin, **Türk Hukuku'nda Kooperatif Tüzel Kişiliğinin Ayırıcı Özellikleri**, ikinci basım, İstanbul, Der yayınları, 2005, s. 66, 67.

³Münkner, **a.g.e.**, s. 35.

⁴Yılmaz Ulusoy, **Kooperatif Teşekküller**, Ankara, Tisa Matbaacılık Sanayii, 1983, s. 4.

yararlanırlar⁵. Kooperatif⁶ yapısı özünde kökten farklı olsa da, ticari şirketlerin yasal yapısından yararlanmak zorundadır⁷.

B. Ülkemizde Kooperatifçilik Hareketi

Türk toplumunda ilk kooperatif 1863 yılında Niş valisi Mithat Paşanın kurduğu memleket sandıkları kabul edilir. Memleket sandıkları bir tür tarım kredi kooperatifidir. Ancak günümüz manasında bir kooperatif değildir ve kendine özgü bir yapısı vardır⁸. 1867 yılında Osmanlı devletinde Memleket Sandıkları Nizamnamesi⁹ yayımlanarak memleket sandıkları ulusal nitelik kazanmıştır. 1888 yılında bu sandıklar sermayesini devretmek suretiyle Ziraat Bankasına dönüşmüştür¹⁰. Türkiye Cumhuriyeti'nin ilanından sonra da kooperatifçilik kalkınmak için kullanılmış ve tüm hızıyla devam etmiştir. Atatürk, ülkemizde modern Türk kooperatifçiliğinin kurucusu ve koruyucusu olmuştur¹¹. 1850 yılında yürürlüğe giren Ticareti Berriye Kanunun 15. Maddesinde 05.01.1924 tarihli, 396 sayılı kanunla yapılan ekleme ile kooperatif ilk defa bir kanun metninde yer almıştır¹². Ankara'da 1925 yılında ilk tüketim kooperatifi, 1934 yılında ilk yapı kooperatifi ve 1951 yılında ilk esnaf kefalet kooperatifi kurulmuştur¹³. Ülkemizde 1950'li yıllarda özel teşebbüsler gelişirken kooperatiflerin önemi azalmaya başlamıştır. Ancak 1960'lara gelindiğinde kooperatifçiliğin önemi artmıştır. Bu duruma 1961 Anayasasında kooperatiflere ilişkin bir düzenlemenin getirilmesi etkili olmuştur. Anayasa'nın kooperatifçiliğin geliştirilmesi başlıklı 171.

⁵A. A. Egger, **The co-operative movement and co-operative law**, International Labour Review, 12(5), s. 613.

⁶Kooperatif (Co-operative) kelimesi latince kökenli olup kelimenin başındaki 'co' hecesi bir katılmayı göstermektedir. Fransız dilinde 'co' ile başlayan kelimeler daima bir katılmayı ifade eder (Sadrettin Tosbi, **Kooperatif Ders Notları**, Hazırlayan İsmail Çapak, İstanbul, İktisat ve Ticaret Yüksek Okulu, Hüsnütabiat Matbaası, 1979, s. 3).

⁷Egger, **a.g.e.**, s. 617.

⁸Filiz Aykan, **Kooperatif Üyeliğinden Çıkarılma Ve Çıkarılma Kararına İtiraz Davası**, İkinci baskı, Ankara, Bilge Yayınevi, Ocak 2011, s. 8; Erçin, **a.g.e.**, s. 42.

⁹Öncesinde tam ismi, memleket sandıklarının suret-i Tertibi ve Sermayesinin İdaresi ve Menafii ve Temettuatının Sarfı Hakkında Layiha olan ve Mithat paşanın Tarifname olarak adlandırdığı 1864 tarihli bir düzenleme vardı. Bu tarifnamenin bazı hükümleri daha sonra 1867 tarihli Memleket Sandıkları Nizamnamesi'ne eklenmiştir (Erçin, **a.g.e.**, s. 43.).

¹⁰Nurettin Hazar, **Atatürk ve Kooperatifçilik**, Ankara, Türk Kooperatifçilik Kurumu Yayınları no:45, Fon Matbaası, 1981, s. 13.

¹¹Hazar, **a.g.e.**, s. 53.

¹²Eklenen bu maddeye göre, *İşbu 15. Maddede mezkûr üç nevi şirketten maada kooperatif, yani ortaklık şirketleri de ticaret şirketlerindendir* (Aykan, **a.g.e.**, s. 9).

¹³Yusuf Üstün/Muhittin Aydın, **Kooperatifler Hukuku**, Güncellenmiş 2. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, Ocak 2017, s. 29.

maddesi uyarınca, devlet kooperatifçiliğin gelişmesi amacıyla tedbirler alır. Devlet bu tedbirleri alırken devletin milli ekonomik yararlarını esas alır. Söz konusu hükümde öncelikle tüketiciyi koruyan ve üretimi arttıran kooperatiflerin gelişimi için tedbirler alınacağından bahsetmiştir. Ancak, sadece üretimi arttırmayı veya tüketiciyi korumayı amaç edinmiş kooperatifler ile sınırlandırılmamalıdır. Bu bakımdan Anayasanın tüm kooperatif türlerini kapsamasına yönelik hükümler içermesi yerinde olacaktır¹⁴.

1969'da 1163 sayılı kooperatifler kanunu yürürlüğe girmiştir¹⁵. 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu bazı değişikliklere uğramış veya maddeler eklenmiştir. Bu düzenlemeler; 27.11.1971 tarih ve 1496 sayılı yasa, 8.6.1981 tarih ve 2475 sayılı yasa, 12.6.1987 tarih ve 3381 sayılı yasa, 6.10.1988 tarih ve 3476 sayılı yasa, 21.04.2004 tarihli ve 5146 sayılı yasalarla yapılmıştır. Ülkemizde kooperatif hukukunu düzenleyen 3 ayrı kanun bulunmaktadır: 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu, 1582 sayılı Tarım Kredi Kooperatifleri ve Birlikleri Kanunu ve 4572 sayılı Tarım Satış Kooperatif ve Birlikleri Hakkında Kanundur.

Kooperatif ana sözleşmeleri, kooperatif ve ortaklar arasındaki ilişkiyi düzenlemesi bakımından önemlidir. İlgili bakanlıklar tarafından örnek ana sözleşmeler hazırlanmaktadır. Bir Danıştay kararında da belirtildiği üzere '*örnek ana sözleşmeler yol gösterici niteliktedirler. Kooperatif ve üst kuruluşları 1163 sayılı kanunun mecburi hükümleri dışında örnek ana sözleşmelere uymak zorunda değillerdir*'¹⁶. Dolayısıyla kooperatifler kendi ana sözleşmelerini sözleşme serbestisi kuralına göre oluşturabilirler.

C. Kooperatif Türleri

Kooperatiflerin faaliyet konularına ve tabi oldukları mevzuata göre çok sayıda kooperatif türü vardır. Ülkemizde kooperatifler, üç bakanlığa (Tarım ve Orman Bakanlığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı) paylaştırılmış ve

¹⁴Gökçe H. Zabunoğlu, **Ticari Hükümler ve Yeni Anayasada Yer Alması Gereken Ticari Hükümlere İlişkin Bazı Öneriler**, Ankara Barosu Dergisi, Sayı 1 DergiPark Yayınları, 2013, s. 107.

¹⁵24.4.1969 tarihinde, TBMM'de 1163 sayılı kooperatifler kanunu kabul edilmiş ve 10 Mayıs 1969 günü RG de yayımlanmıştır. Bu kanunun yürürlüğe girmesinden önce kooperatifler Ticaret Kanunun 485 ila 502. Maddeleri arasında kooperatif şirketler olarak düzenlenmişti.

¹⁶Danıştay 10. D. 27.12.1994. T. 728/6820 (Mahmut Coşkun, **Kooperatifler Hukuku**, Birinci baskı, Ankara, Sözkesen Matbaacılık, Seçkin Yayıncılık, Eylül 2019, s. 63).

kooperatifin türüne göre bakanlıkların denetimine bağlanmıştır. Pek çok yazar da kooperatifleri çeşitli şekilde sınıflandırmıştır¹⁷.

Tarım kooperatifleri¹⁸ ülkemizde ilk kurulan kooperatif türlerinden biridir. Tarım kooperatifleri; tarım alım kooperatifi, tarım kredi kooperatifi,¹⁹ tarım sigorta kooperatifi, tarım satış kooperatifi, tarım işletme kooperatifi, arazi kullanma kooperatifi, tarım hizmet kooperatifi, tarımsal kalkınma kooperatifleri²⁰ olmak üzere çeşitli şekillerde görülebilir. Tarım kooperatiflerine özgü olarak 1582 sayılı Tarım Kredi Kooperatifleri ve Birlikleri Kanunu ve 4572 sayılı Tarım Satış Kooperatif ve birlikleri hakkında kanunu vardır. Konut yapı kooperatifleri²¹ de bir ulusun mimari yapılaşmasını sağlayan oldukça yaygın bir kooperatif türüdür. Bunun yanı sıra, küçük sanayi siteleri yapı kooperatifleri²² ve toplu işyeri yapı kooperatifleri,²³ de bulunmaktadır. Tüketim Kooperatifleri²⁴ de dar gelirli ortaklarının ihtiyaç duyduğu malzemeleri üreticiden ucuz fiyata sağlayarak tüketicinin koruması amacıyla kurulan

¹⁷Tekinalp; kooperatifler kanuna tabi olan ve Özel kanunu bulunan Kooperatifler olmak üzere ikiye ayırmayı daha bilimsel bulmuştur. (Reha Poroy/Ünal Tekinalp/Ersin Çamoğlu, **Ortaklıklar Hukuku II**, Yeniden Yazılmış 13. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2017, s. 597); Mülâyim, Tarım kooperatifleri ve tarım dışı kooperatifler olmak üzere ikiye ayırdıktan sonra, tarım Kooperatiflerini de tek amaçlı tarım kooperatifleri ve çok amaçlı tarım kooperatifleri olmak üzere kendi içinde sınıflandırmıştır (Ziya Gökalp Mülâyim, **Kooperatifçilik**, Güncellenmiş 7. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2013, s. 164, 355). Kocaoğlu ise, kooperatifleri tarımsal amaçlı kooperatifler ve diğer kooperatifler olmak üzere ikiye ayırmıştır (Zehra Bahar Kocaoğlu, **Kooperatif Ortaklığından Çıkarılma**, Tez Danışmanı Hayrettin Çağlar, Ankara, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ticaret Hukuku Bilim Dalı, 2010, s. 4.). Ancak Üstün'e göre, kooperatiflerin tarımsal amaçlı olarak sınıflandırılması hatalıdır. (Üstün/Aydın, **a.g.e.**, s. 33).

¹⁸Ortak olan çiftçilerin ekonomik haklarını savunmak amacıyla çiftçiler tarafından kurulmuş birleşmelerdir (Mülâyim, **a.g.e.**, s. 164).

¹⁹1581 sayılı Kanunla kurulan tarım kredi kooperatifleri ise tarımsal üretimde kullanılmak üzere ortaklarına olabildiğince uygun ve yeterli koşullarda kredi sağlamak üzere kurulan kooperatiflerdir. (Yargıtay HGK E. 2017/1658 K. 2017/1464 T. 29.11.2017).

²⁰Üstün, tarımsal kalkınma kooperatiflerini de kendi içerisinde dörde ayırmıştır: Hayvan üreticileri tedarik ve pazarlama kooperatifi, köy kalkınma kooperatifi, çay ekicileri istihlal ve satış kooperatifi, orman köyünü kalkındırma kooperatifi olarak sınıflandırılmıştır (Üstün/Aydın, **a.g.e.**, s. 33).

²¹*Bir mesken sahibi olmak isteyen kişilerin, birleşerek bu ihtiyacını, elden geldiği kadar en uygun koşullarla karşılamak amacı ile kurulan kooperatiflerdir.* Bir Yargıtay kararına göre, yapı kooperatifleri de, konut sahibi olmak isteyen kişiler tarafından ekonomik menfaatlerini birleştirerek bir araya gelmeleri ile kurulur (Yargıtay 10. HD. E. 2015/19632 K. 2016/287 T. 19.1.2016, erişim tarihi: 3.4.2020). Diğer bir Yargıtay kararı: 'Yapı kooperatiflerinin amacı karşılıklı yardım ve dayanışma içinde ortaklarını konut veya işyeri sahibi yapmaktır.' (Yargıtay 23. HD., E. 2012/5200 K. 2012/7357 T. 13.12.2012 erişim: 3.4.2020).

²²Bu tür kooperatiflerin amacı, ortakların, işyeri sahibi olmalarını sağlamak, genel ihtiyaçlarını sağlayacak tesisleri de içeren küçük sanayi sitesi kurmak, ortaklarının teknik bilgi ve görgülerini artırmak, mesleki gelişmelerini sağlamaktır.

²³Toplu işyeri kooperatiflerine yalnızca aynı meslek grupları değil, herkes ortak olabilir (Erçin, **a.g.e.**, s. 78, 79).

²⁴Tüketim kooperatifi ortaklarına daha ucuz ve kaliteli mal ve hizmet sağlama amacıyla kurulmuş bir kooperatif türüdür.

kooperatiflerdir. Tüketici kooperatifleri kar elde etmeyi amaçlar fakat bu karı ortaklarına, kooperatifle yaptıkları alışveriş oranında risturn²⁵ olarak dağıtır²⁶. Tüketim kooperatifleri ticaretteki satıcı rantlarını önlemektedir²⁷. 2007’de sigorta kooperatifleri²⁸, kooperatif türleri arasında yerini almıştır. Daha önce sigortacılık faaliyetleri sadece anonim şirketler tarafından yapılabilmekte iken, 5684 sayılı Sigortacılık Kanunuyla birlikte 2007’den beri sigorta kooperatifleri de sigortacılık alanında faaliyetlerine başlamıştır²⁹. Karşımıza çıkabilecek diğer kooperatif türleri şunlardır: Esnaf ve sanatkârlar kredi ve kefalet kooperatifleri³⁰, motorlu taşıyıcılar kooperatifleri³¹, turizmi geliştirme kooperatifleri³², kadın kooperatifleri, temin ve tevzi kooperatifleri³³, üretim ve pazarlama kooperatifi³⁴, küçük sanat kooperatifi³⁵, enerji

²⁵Kooperatifler gösterdikleri faaliyetler sonucunda kendi gelirlerinde olumlu bir fark oluşabilir. Gelir ve giderler arasındaki fark risturn olarak tanımlanır.

²⁶Zehra Baykal Karaca, **Tüketici Kooperatifleri**, Danışman Murat Alışkan, İstanbul, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 2007, s. 42.

²⁷Ömer Teoman, **Kuzey Avrupa Ülkelerinde Tüketim Kooperatifçiliği ve Bu Alandaki Bazı Ortak Çalışmalar (Nordkoop)**, Tüm Makalelerim (1973 -2001), Cilt I-II, On İki Levha Yayıncılık, Nisan 2012.

²⁸2007 yılında yürürlüğe giren 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu (m. 3) ile sigortacılık faaliyetleri kooperatifler tarafından da yapılabilir hale gelmiştir. Ayrıca, 6102 sayılı TTK’nin Karşılıklı Sigorta başlıklı 1402. maddesine göre karşılıklı sigorta faaliyeti sadece kooperatif biçiminde yapılabilir. Karşılıklı sigorta (kooperatif sigortacılığı), kâr amacıyla olamayan, tasarrufu önceleyen, karşılıklı yardımlaşma ve taahhüt içeren, risklere karşı maddi güçlerin birleştirildiği, küçük birikimlerle oluşturulan finans havuzundan risklerin karşılandığı bir yapıdır. (Üstün/Aydın, **a.g.e.**, s. 41.); ortaklarının sigorta gereksinimlerini karşılamak maksadını taşıyan sigorta kooperatifleri, sigorta şirketlerinden farklı olarak risturn dağıtırlar. Sigorta kooperatifleri, ortaklarına sigorta hizmetini olabildiğince ucuza ve hatta maliyet bedeline sağlamaya çalışırlar (Erçin, **a.g.e.**, s. 79).

²⁹Serdar Demirci, **Sigorta Kooperatifçiliği: Türkiye Uygulaması**, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 9 Sayı 1, DergiPark Yayınları, s. 394.

³⁰Ortakları adına bankalara kefil olarak, ortaklarına bankalardan kredi sağlarlar (Erçin, **a.g.e.**, s. 77).

³¹Ulaştırma kooperatifleri olarak da adlandırılan bu tür kooperatiflere ortak olabilmek için ortağın taşıtının olması şarttır. Ulaşım sorunu bulunan kişiler bu tür kooperatifler kurabilirler. Araç sahipleri de bu tür kooperatif kurarak halka ulaşım hizmetinde bulunabilirler. Ayrıca genelde kamyonculardan oluşan bağımsız taşıyıcılar da faaliyetlerini geliştirmek ve kolaylaştırmak için de bu tür kooperatifler kurulabilir.

³²Yerli ve yabancı turiste daha iyi ve daha ucuz hizmet ve mal sunabilmek gayesiyle turizmcilik yapanların kendi başlarına üstesinden gelmekte zorluk çekecekleri her konuda bu tür kooperatifler kurulabilir (Erçin, **a.g.e.**, s. 77).

³³Bu tür kooperatiflerin en etkili olanları eczacılar tarafından kurulan temin ve tevzi kooperatifleri olduğu için eczane kooperatifleri olarak da adlandırılabilir. Temin tevzi kooperatifleri başkalarının ürettiği malları alarak, ortaklarının gereksinimlerini karşılarlar (Erçin, **a.g.e.**, s. 78).

³⁴Aynı tür mal üreten ya da imal eden üreticileri ve imalatçıların mallarını olumlu koşullarla pazarlamak ve ortaklarının iktisadi çıkarlarını korumak amacıyla kurulan kooperatiflerdir (Erçin, **a.g.e.**, s. 77).

³⁵Küçük sanat kooperatifleri, küçük sanayi kooperatifleri olarak da adlandırılabilir. Bu tür kooperatifler, ortaklarının mesleki çalışmalarını sebebiyle ihtiyaç duydukları, her çeşit hammaddeyi aracı ve kaliteli olarak, zamanında temin etmek, bununla birlikte ortaklarının ürettikleri mamullerin satış ve pazarlamasını yapmak ve üretimini planlamak maksadıyla kurulan kooperatiflerdir (Erçin, **a.g.e.**, s. 75).

kooperatifleri³⁶, deniz motorlu taşıyıcılar kooperatifi³⁷, tahmil ve tahliye kooperatifi ile hamallar taşıma kooperatifi³⁸, işletme kooperatifi³⁹, yayıncılık kooperatifi⁴⁰, işçi kooperatifleri⁴¹, çevre koruma kooperatifleri, rüzgâr kooperatifleridir.

Kooperatifleri türleri oldukça çeşitlilik gösterir. Genel olarak kooperatif adlarına çalışma konuları yansımıştır⁴². Çalışma konularına göre kooperatif türleri oluşur. Her kooperatifin kooperatifler kanunu çerçevesinde oluşmuş ortak bir yapısı vardır. Ama yine de çalışma konuları kooperatiflerin türleriyle birlikte anılmasına ve ilgili bakanlıkların denetimlerine bağlanmasına sebep olmuştur. Hangi kooperatif türünün hangi bakanlık denetiminde olduğu KK ek madde 1 f. 2’ de belirtilmiştir. Kooperatif türleri daha çok KK m. 56 için önem arz eder. KK m. 56’ a göre aynı türde iki kooperatifin yönetim kurulu üyesi olunamaz. Kooperatif türlerinin kendi niteliklerinden doğan istisnaları hariç çalışma konumuzu oluşturan çıkma ve çıkarılma durumları tüm kooperatif türlerini kapsamaktadır.

D. Kooperatifin Hukuki Niteliği

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunun 124. maddesine göre, kooperatifler bir ticaret şirketi türüdür. Kooperatifler kanunun pek çok maddesinde ortak (KK m. 2, m. 8, m. 9, m. 22), ortaklık sıfatı (KK m. 4, m. 14, m. 15), ortaklıktan çıkma (KK m.10,11,13), ortaklıktan çıkarılma (KK m.16), ortaklık defteri (KK m.16), ortaklık senedi (KK m.18), ortaklık payı (KK m.19) gibi kavramlar kullanılmıştır. Bu kavramlara yer

³⁶Mevcut mevzuata göre elektrik enerjisi piyasasında kooperatifler ancak lisanssız elektrik üretiminde faaliyet gösterebilmektedir. Ancak, elektrik piyasasında lisanssız elektrik üretimine ilişkin yönetmelikte değişiklik yapılmasına dair yönetmeliğin (23 Mart 2013 tarih ve 29662 sayılı RG) 2. maddesinin 11. fıkrası uyarınca kooperatiflerin ortak sayıları ile orantılı olarak 5 MW’a kadar üretim gücüne sahip olabilmelerinin önü açılmıştır. (Üstün/Aydın, **a.g.e.**, s. 43).

³⁷Deniz taşımacılığını meslek olarak yapan kişiler tarafından kurulan kooperatiflerdir. Deniz motorlu taşıyıcılar kooperatifinin hedefi taşıma hizmeti piyasaya sürmek ve taşıma hizmetinin gereksinimlerini sağlamaktır. Deniz motorlu taşıyıcılar kooperatifine ortak olabilmek için kişinin kesinlikle deniz taşıtı sahibi olması gerekir (Erçin, **a.g.e.**, s. 76).

³⁸Bu tür kooperatifler yükleme ve boşaltma işi yapan ortaklarının hizmetlerini pazarlar ve ortaklarının sunduğu hizmetlerin ihtiyaçlarını karşılar (Erçin, **a.g.e.**, s. 77).

³⁹Bir kooperatif amacını gerçekleştirdikten sonra amacını değiştirerek varlığını devam ettirebilir. Kooperatifler bu şekilde amaç değiştirerek ortaklarına yeni hizmetler sunmaya devam edebilirler. Söz konusu dönüşüm ile birlikte kurulan kooperatifler işletme kooperatifi olarak anılır (Erçin, **a.g.e.**, s. 79).

⁴⁰Ortakların meydana getirdiği eserleri yayınlamak ve piyasaya sürme gayesiyle kurulurlar (Erçin, **a.g.e.**, s. 79).

⁴¹Çalışanların ortak oldukları sanayi tesislerini kooperatif olarak işletmeleridir (Mülayim, **a.g.e.**, s. 490).

⁴²Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, **a.g.e.**, s. 597.

verilmesi, kooperatiflerin ticaret şirketine özgü nitelikleri taşıdığını göstermektedir. 21.4.2004 tarih ve 5146 sayılı Kooperatifler Kanunu'nda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunundan önce Kooperatifler Kanunda kooperatifi tanımlayan 1. maddede teşekkül ibaresi vardı. Öncesinde kooperatiflere teşekkül denmesi kooperatiflerin tacir sayılmayacağına dair tartışmaları doğurmuştu. 21.4.2004 tarih ve 5146 sayılı Kooperatifler Kanunu'nda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, teşekkül ifadesini Kooperatifler Kanunundan kaldırarak onun yerine ortaklık ibaresine yer vermiştir. TTK' nın 124. maddesinde ticaret şirketleri sınıflandırılırken kooperatifler bu sınıflandırmanın dışında tutulmuş ve TTK m. 124'ün gerekçesinde⁴³ de kooperatifin bu ayırım dışında tutulduğu belirtilmiştir. Kooperatiflerin bu ayırımın dışında kalmasının sebebi, kooperatiflerin kendine özgü bir yapısının olmasıdır.

Kooperatifler ortaklarının ekonomik menfaatlerini sağlayıp korurlar. Kooperatiflerin amacı kar (Kooperatifler Kanunu dönem sonu elde edilen geliri, kar olarak ifade etmeyip gelir gider farkı olarak nitelendirmektedir) ve çıkar sağlama ve ortaklarına dağıtmaktır. KK m. 38/2'e göre, kooperatifin gelir ve gider farklarını ortaklarına dağıtabilme imkânı vardır. Kooperatifler, tasfiyeye girdiklerinde, tüm borçları ifa edilip ortak pay değerleri iade edilmesinin ardından artan mal varlığını, ortakları arasında paylaştırabileceklerine dair ana sözleşmeye hüküm koyabilirler. Dolayısıyla kooperatifler bu şekilde tasfiye karı dağıtabilirler. Kooperatifler Kanunu madde 2 fıkra 4 ve KK madde 3 fıkra 3 uyarınca, kooperatifler ticaret unvanı seçmek ve kullanmak zorundadır. Yine KK madde 3 ve madde 7 gereği, kooperatiflerin ticaret siciline kaydolması gereklidir. Kooperatifler ticaret şirketlerine özgü nitelikleri bünyesinde barındırmaktadır. Mesela, KK m. 99'a göre, kooperatifin taraf olduğu tüm hukuk davaları, tarafların tacir olup olmadığına bakılmaksızın ticari dava niteliğinde kabul edilmektedir. KK m. 81'nin 3. bendi uyarınca, tacirlere özgü iflas usulünü kooperatif içinde geçerli saymıştır.

⁴³Gerekçeye göre bu hüküm yeni olup öğretide yerleşmiş bulunan, klasikleşmiş bir ayrımı yansıtmaktadır. Bu ayırımın kanunî anlamı ve değeri de vardır. Tasarının 133, 137 ve 160. maddeleri gibi hükümlerde bu ayırma gönderme yapılmıştır. Kooperatif ise, 5146 sayılı Kanunla şirket, 124. maddenin birinci fıkrası hükmü ile ticaret şirketi kabul edilmesine rağmen, ölçülere uymadığı için bu ayırımın dışında tutulmuştur (<https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/gerekceler/turk-ticaret-kanunu-madde-gerekceleri> erişim tarihi: 20.04.2021).

Kooperatifler tacirdir⁴⁴ ve tacirlere özgü nitelikleri taşımaktadır. Yargıtay'ın bazı kararları kooperatifi tacir olarak kabul etmezken⁴⁵, diğer bazı kararları kooperatiflerin tacir olduğunu kabul etmiştir⁴⁶. Anlaşılacağı üzere, kooperatiflerin hukuki niteliği çokça tartışılmıştır⁴⁷. Bazı yazarlara göre, kooperatifler ticaret şirketi değil, kendine özgü teşekküllerdir⁴⁸. Kanaatimizce, kooperatif bir ticaret şirketi olarak kabul edilmelidir⁴⁹. Çünkü kooperatiflerin ticaret unvanı kullanmak ve ticaret siciline kaydolmak zorunda olmaları, tacirlere özgü iflas usule tabi olmaları, ticari defter tutmaları, birleşme gibi konularda ticaret hükümlerine tabi olmaları, hukuk davalarının asliye ticaret mahkemelerinde görülüyor olması kooperatifin bir ticaret şirketi olduğuna işaret etmektedir. En önemlisi TTK m. 124 hükmü açıkça kooperatifin ticaret şirket olduğunu belirtmektedir. Kooperatifleri ticaret şirketi olarak kabul eden pek çok Yargıtay kararına rastlamak mümkündür⁵⁰. Nitekim, 2017 tarihli Yargıtay HGK kararına göre de kooperatifler ticaret şirketi ve tacirdir⁵¹.

⁴⁴ Kooperatiflerin tacir olduğu yönünde: Ozan Can/Nurdan Orbay Ortaç, **Yapı Kooperatiflerinin Tacir Sıfatı Olup Olmadığı Sorusu Bağlamında Yargıtay 15. Hukuk Dairesinin 15.9.2014 Tarihli, 2014/2787 Esas ve 2014/5195 Karar Sayılı Kararının Eleştirisi**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Cilt 32, Sayı 3, Eylül 2016, s. 102.

⁴⁵ Yargıtay 15. HD., E. 2016/4488 K. 2017/168 T. 16.1.2017 (Lexpera erişim tarihi: 3.4.2020); Yargıtay 15. HD., E. 2016/1903 K. 2016/2364 T. 19.04.2016 (Lexpera erişim tarihi: 3.4.2020). Bir diğer Yargıtay kararında ise yapı kooperatifleri tacir olarak kabul edilmemiştir: Yargıtay 15. HD., E. 2016/3921 K. 2016/4251 T. 13.10.2016. (Lexpera erişim tarihi: 3.4.2020); Yargıtay 15.HD., E. 2014/5997 K. 2015/2462 T. 11.5.2015 (Lexpera erişim tarihi: 3.4.2020); Yargıtay 23. HD., E. 2015/9522 K. 2017/1556 T. 23.5.2017 Lexpera erişim tarihi: 3.4.2020; 23. HD., E. 2015/1147 K. 2016/3470 T. 8.6.2016 Lexpera erişim tarihi: 3.4.2020; Yargıtay 15. HD. E. 2014/5062 K. 2015/3271 T. 11.6.2015 Lexpera erişim tarihi :3.4.2020; Yargıtay 15. HD., E. 2014/3507 K. 2014/4338 T. 23.6.2014 Lexpera erişim tarihi: 3.4.2020.

⁴⁶ Yargıtay 13. HD., E. 2015/43281 K. 2018/4963 T. 24.4.2018 Lexpera erişim tarihi: 3.4.2020; Yargıtay 13. HD., E. 2015/36715 K. 2018/3220 T.19.3.2018 Lexpera erişim 3.4.2020.

⁴⁷ Ulusoy'a göre, kooperatifin hukuki niteliği tartışmasından ziyade, kooperatiflere uygulanacak hükümler ve bu hükümlerin sırası daha önemli bir meseledir (Ulusoy, **a.g.e.**, s. 199).

⁴⁸ Erçin, **a.g.e.**, s. 97; Aykan, **a.g.e.**, s. 20; Orhan Nuri Çevik, **Kooperatifler Ortaklık (Şirket) Değildir**, Editör Mutlu Dinç, Terazı Hukuk Dergisi, Cilt 1, Sayı 2, Ekim 2006, s. 9.

⁴⁹ Aynı yönde: Coşkun, **a.g.e.**, s. 36; Ahmet Kurtulan, **Uygulamaya İlişkin Görüş ve Önerilerle İçtihatlı Örnekli Kooperatifler Kanunu ve Açıklaması**, Yeni TBK Ve Yeni TTK kapsamında Gözden Geçirilmiş 6. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, Ağustos 2015, s. 48; Edip Şimşek, **Kooperatif Ortaklıklar**, Ankara, Yonca Matbaası, 1981, s. 19; İsmail Kırca, **Kooperatiflerin Tacir Niteliği Hakkında Yargıtay'ın Tutumu: Kanuna Aykırı Yorum Mu Yoksa Örtülü Boşluk Doldurma Gayreti Mi?**, Banka ve Ticaret Hukuk Dergisi, Cilt 33, Sayı 2, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Haziran 2017, s. 25.

⁵⁰Yargıtay 13. HD., E. 2015/43281 K. 2018/4963 T. 24.4.2018 Lexpera erişim tarihi: 3.4.2020; Yargıtay 13. HD., E. 2015/36715 K. 2018/3220 T.19.3.2018 Lexpera erişim 3.4.2020.

⁵¹Söz konusu Yargıtay kararına göre kooperatiflerin ticaret siciline tescili zorunludur, kooperatifler ticaret siciline tescil ile tüzel kişiliklerini kazanırlar, kooperatif ortaklarının sermaye koyma yükümlülüğü vardır, kooperatifler ticari defter tutar. Ayrıca şirketler hukukunun birleşme, bölünme ve tür değiştirme hükümlerine tabidir ve kooperatiflere de iflas hükümleri uygulanır. Öyleyse, kooperatifler ticaret şirkettir ve tacir sayılır [Yargıtay HGK E. 2017/1658 K. 2017/1464 T. 29.11.2017 (Lexpera erişim tarihi 3.4.2020)].

E. Kooperatiflerin Ayırıcı Özellikleri ve Amacı

Kooperatifler tüzel kişiliği haiz kişi birlikleridir. Kooperatifler, ortakların iktisadi çıkarlarını korurlar, ayrıca ortakların geçimlerine ve mesleklerine ilişkin gereksinimlerini sağlarlar. Kooperatifler mevcut ortaklarının ekonomilerini geliştirmeye odaklanırlar. Bu nedenle ortak sayılarını arttırmak gibi bir çabaları yoktur. Kooperatifin amacı maliyetine iş yapmaktır. Kooperatiflerin kendi ilkeleri vardır, kooperatifler bu açıdan farklıdır⁵². Kooperatifin ekonomik amaçla kurulmasının yanı sıra, sosyal sorumluluğa sahip olması, kooperatifin kendine özgü bir yönüdür. Küçük işletmelere, daha gelişmiş ve daha kuvvetli iktisadi yapı biçiminde bir araya gelme imkânı sağlar⁵³.

Kooperatif ortaklarının taahhüt ettikleri sermaye miktarları değişebilir. Ayrıca kooperatif ortağının giriş ve çıkışıyla da sermaye değişebilir. Bu nedenle kooperatifler değişir sermayeli olarak anılırlar. Diğer şirketlerin ise kural olarak sermayesi sabittir. Kooperatifler, değişir sermayelidir. Kooperatiflerde ortak girişi ile sermayesi artar veya ortak çıkışı ile sermayesi azalır. Kooperatifin hem ortak sayısı hem de kooperatife ortak olan kişi kolayca değişebilir. Kooperatiflerde kişisel emek ve ticari itibar sermaye olarak konamaz. Kooperatifin ana sözleşmesi yazılı olarak hazırlanır ve ticaret sicil müdüriyetinde yetkili kılınan personel önünde ana sözleşmeye imza atılması gerekir (KK m. 2/f. 1).

Kooperatif elde ettiği karın bir bölümünü ortakların kooperatifle yaptıkları alışveriş oranına göre dağıtır. Kooperatiflerin müşterileri kendi ortaklarıdır. Kooperatifler ortaklarına hizmeti sürdürdükçe varlığı da sürmekte ve faaliyetlerini başarılı bir şekilde yürütmektedir. Anonim şirketler ise hiç kar elde edemediği durumda başarılı sayılmaz⁵⁴. Kooperatiflerin ticaret siciline kaydolması zorunludur. Kooperatiflerin unvanları ana sözleşmede yazılır ve ticaret siciline de tescil edilir⁵⁵. Kooperatifler, bir ortağın ölmesi, kısıtlanması veya iflas etmesiyle sona ermezler. Kooperatiflerde, kural olarak, genel kurul kararları oyçokluğuyla alınır. Kooperatif

⁵²Münkner, **a.g.e.**, s. 40.

⁵³Üstün/Aydın, **a.g.e.**, s. 15.

⁵⁴Üstün/Aydın, **a.g.e.**, s. 16.

⁵⁵Ticaret şirketleri gibi kooperatifler de ticaret unvanı seçmek ve kullanmak zorundadırlar.

kural olarak, alacaklılarına karşı sadece malvarlığıyla sorumludur (KK m. 28). Kooperatif ortaklığına katılan kişiler minimum bir sermaye payına sahip olmalıdır (KK m. 19). Ortaklık (sermaye) paylarının toplamı, kooperatifin sermayesini meydana getirir. Kooperatiflerde sermaye tek ve bölünemez niteliktedir. Her ortak en az bir pay almalıdır. Kural olarak bir ortaklık payına birden fazla kişi sahip olamaz. İstisnası ise mirasçılık durumunda mirasçıların, ölen ortağın payı üzerinde birlikte mülkiyet hakkına sahip olmasıdır. Yönetim kurulu kooperatifi basiretli bir tacir gibi yönetmekle görevlidir⁵⁶.

Kooperatiflerin amacı ekonomiktir, yani maliyetine iş yapmaktır. Kooperatiflerin amacı, ortağının ekonomisini iyileştirmek iken anonim şirketlerin amacı ise kar elde etmek ve bunu paylaşmaktır. Türk Ticaret Kanunu madde 331 uyarınca, anonim ortaklıklar kanunen yasaklanmamış her türlü ekonomik amaç ve konular için kurulabilir. Ne var ki kooperatifler ekonomik amaç dışında başkaca bir amaçla kurulamazlar⁵⁷. Kooperatiflerin amacı sınırsız değildir. Kooperatiflerin iktisadi maksadı, ortaklarının belirli iktisadi çıkarlarını sağlamakla birlikte ortaklarının bilhassa meslek ve geçimlerine ilişkin gereksinimlerini karşılaması ile sınırlıdır. Bu bakımdan anonim şirketlere göre, kooperatiflerde amaç daha sınırlı tutulmuştur. Kooperatiflerin amaçları ona özgüdür ve tamamen karakteristiktir⁵⁸. Kooperatiflerin temel ekonomik özelliği kâr amacı gütmemeleridir. Bununla birlikte, kooperatifler tamamen kâr amacı gütmeyen kuruluşlar değildir, çünkü ekonomik performansları, sosyal grup ortaklarından gelen ekonomik olmayan hedefler tarafından şekillendirilir⁵⁹.

Anonim şirketlerin amacı, ticari faaliyetler yürüterek, kazanç sağlayıp bunu ortaklarıyla paylaşmaktır. Kooperatiflerin amaçları ise ortaklarının iktisadi menfaatlerini sağlamak ve korumaktır. KK m. 38/1'e göre, ana sözleşmede tersine hüküm olmaması halinde, ortaklar ile gerçekleştirilen işlemlerden ve bir senelik çalışma neticesinde kazanılan hasılanın tümü gelir gider farkı olup yedek akçelere ilave edilir. Hâlbuki anonim şirketlerinde, kâr payı alma hakkı ortakların

⁵⁶Yargıtay HGK., E. 2018/129 K. 2018/249 T. 21.2.2018 Lexpera erişim tarihi: 3.4.2020.

⁵⁷Kocaoğlu, **a.g.e.**, s. 9.

⁵⁸Egger, **a.g.e.**, s. 620.

⁵⁹Anu Puusa, Kaarina Mönkkönen, Antti Varis, **Mission Lost? Dilemmatic Dual Nature of Co-operatives**, Journal of Co-operative Organization and Management 1, 2003, s. 9.

vazgeçemeyecekleri kişisel müktesep haklarındandır⁶⁰. 2017 tarihli Yargıtay HGK kararına göre, kooperatiflerin yegâne amacı kâr kazanmak olmamakla beraber, kooperatifler ortakların iktisadi çıkarlarını geliştirmeyi amaçlayan ticari ortaklıklardır⁶¹. Bu karara göre: ‘‘Kooperatiflerin kârlılık ilkesini büsbütün bir kenara bıraktıkları da söylenemez, aksi takdirde varlıklarını sürdürmeleri beklenemez. Kâr elde edilip bunun ortakları arasında paylaşılıp paylaşılmadığı, diğer bir deyişle ne şekilde tasarruf edildiği kooperatifin amacının ekonomik olduğu gerçeğini değiştirmemektedir. Kooperatif şirketinin TTK'nin 124. maddesinde şahıs ve sermaye şirketleri arasında gösterilmemiş olması da kanunun açık lafzı karşısında kooperatifin ticaret şirketinin sayılmasına engel değildir.’’

Kooperatifler amaçlarına ulaşırken Kooperatifler Kanunundaki kooperatif tanımından da anlaşılacağı üzere sadece belirli araçları kullanabilirler. Kanunda sınırlı olarak sayılmış amaca ulaşmak için kullanılabilecek araçlar; işgücü, parasal katkılarıyla karşılıklı yardım, dayanışma ve kefaletten ibarettir. Anonim şirketler ortaya konulan sermaye ile amaçlarına ulaşmaya çalışırken, kooperatifler ortaklarının işgücünü ve/veya parasal katkılarıyla, karşılıklı yardım, dayanışma⁶² veya kefalet⁶³ araçlarını kullanır. Kooperatiflerin kullanacağı bu araçlar kooperatifler kanunu m. 1’de sıralanmıştır. Karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet araçlarını kullanmak işgücü veya parasal katkılarla mümkündür⁶⁴. Sermaye, ticaret şirketlerinin gayeye ulaşmak için kullandıkları asıl araçtır. Sermaye, kooperatiflerin kanunda sayılmış asıl araçlarından olmasa bile kooperatiflerin amaçlarına ulaşmasında tali bir araçtır. Kooperatifler amaçlarına ulaşırken sermayeyi de kullanırlar. Kooperatiflerde sermaye ayni ve nakdi olarak oluşabilir⁶⁵. Kooperatif amacına ulaşmak için dış yardımı da araç olarak kullanılabilir. KK m. 9 uyarınca, kamu ve özel hukuk tüzel kişileri maksatları

⁶⁰Anonim şirketlerde, her pay sahibi, TTK m. 507/1 uyarınca, pay edilmeye özgülenen safi dönem karına ölçülülük prensibi uyarınca, esas sermayedeki payı nispetinde iştirak etme hakkını haizdir... Pay sahibinin kâr payı hakkı vazgeçilemez ve bertaraf edilemez bir hak olarak ortaya çıkar (Hasan Pulaşlı, **Şirketler Hukuku Genel Esaslar**, Güncellenmiş ve Genişletilmiş 6. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2020, s. 546 – 547). Limited Şirketlerde de *ortakların kara katılma hakkı, ortaklığın kar elde etmek ve dağıtmaya ilişkin nihai gayesinden doğan mutlak müktesep hak niteliğindedir* (Pulaşlı, **a.g.e.**, s. 772).

⁶¹Yargıtay HGK E. 2017/1658 K. 2017/1464 T. 29.11.2017 (Lexpera Erişim tarihi: 3.4.2020).

⁶²Erçin’e göre, iktisadi nitelik taşımayan dayanışmalar, kooperatifi dernek haline getirir (Erçin, **a.g.e.**, s. 88).

⁶³Karşılıklı kefalete göre, kredi veren şahıs ve kuruluşlara karşı, kooperatifin ortakları birbirine kefil olabilirler.

⁶⁴Kanundaki ‘... işgücü ve parasal katkılarıyla...’ ifadesi 5146 sayılı kanun değişikliğiyle getirilmiştir.

⁶⁵Ancak yapı kooperatiflerinde ayni sermaye konulması yapı kooperatiflerinin yapısına uygun düşmez, bu nedenle, yapı kooperatiflerinde sermaye sadece nakdi olabilir.

açısından alakalı oldukları kooperatiflerin müesseselerine yardımda bulunabilir veya bu kooperatiflere katılabilirler.

F. Kooperatiflere Hâkim Olan İlkeler ve Açık Kapı İlkesi

Uluslararası Kooperatifler Birliği (ICA⁶⁶) tarafından 7 kooperatifçilik ilkesi⁶⁷ belirlenmiştir. Bu ilkeler ile ancak bir kooperatif vücut bulabilir. Çalışma konumuz bakımından bu ilkelerden en önemlisi açık kapı ilkesidir. Kooperatifler değişir ortaklı⁶⁸ ve değişir sermayeli oldukları için, kooperatiflerde açık kapı ilkesi hakimdir. Açık kapı ilkesinde göre, kanun ve ana sözleşmedeki giriş şartlarını taşıyan aynı durumdaki tüm bireyler ayırım gözetmeksizin kooperatife katılabilir veya kooperatiften ayrılabilir. Kimse kooperatif ortağı olmaya zorlanamayacağı gibi kooperatiften de çıkmaya zorlanamaz. Bu ilkeye göre, ortak olurken cinsel, sosyal, ırksal, siyasal ve dinsel ayrımcılık yapılamaz. Bu konularda tarafsız olunmalıdır⁶⁹.

KK m. 4'de yer alan ana sözleşmeye konulacak mecburi hükümlerden biri ortaklık sıfatını kazandıran ve kaybettiren hal ve şartlardır. KK m. 10'da düzenlenen çıkma hakkı açık kapı ilkesinin kanundaki yansımalarından biridir. Açık kapı ilkesi genel olarak kooperatife girme çıkma serbestîsi anlamına gelmekle birlikte bu serbestlik mutlak olarak algılanmamalıdır. Zira açık kapı ilkesi, kanun ile⁷⁰, ana sözleşme ile ve kooperatifin niteliği⁷¹ sebebiyle sınırlandırılabilir. Kooperatifin niteliği nedeniyle açık kapı ilkesinin sınırlandırılmasına örnek olarak yapı kooperatifleri verilebilir. Yapı kooperatiflerinde arsa, konut, işyeri sınırlı olacağı için ortak sayısı da sınırlı kalabilmektedir. Bu tür kooperatiflerin nitelikten doğan

⁶⁶1895 yılında İngiltere'de kurulmuştur (Zehra Baykal Karaca, **Tüketici Kooperatifleri**, Danışman Murat Alışkan, İstanbul, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 2007, s. 128).

⁶⁷Bu ilkeler: Açık kapı ilkesi, kooperatifler arası teşrikimesai ilkesi, ortağın demokrasiye uygun yönetimi ilkesi, özerklik ve istiklal ilkesi, ortağın ekonomik katılımı ilkesi, toplumsal sorumluluk ilkesi, eğitim, öğretim ve bilgilendirme ilkesidir.

⁶⁸Kollektif ve komandit şirketler sabit ortaklıdır; yani ortak sayısının değiştirilmesi, yeni ortak alınması, ortak çıkarılması veya payı devretmek için şirket sözleşmelerinin değiştirilmesi kural olarak ortaklarının oybirliğini gerektirir

⁶⁹Mülayim, **a.g.e.**, s. 81.

⁷⁰Kanundaki sınırlamalar; KK m. 4- b. 3, m. 8/I-c.1, KK m. 9, KK m. 72, KK m.76,77, açık kapı ilkesinin sınırlarını çizmektedir.

⁷¹Tüketim kooperatiflerinde genel olarak kanuni şartlar dışında başka bir sınırlama getirilemez esası benimsenmiştir. Çünkü tüketim bütün insanlar için genel bir ihtiyaçtır. Tüketim kooperatifleri için açık kapı ilkesi mutlak anlamda uygulanır (Kocaoglu, **a.g.e.**, s. 15).

sınırlamalar, açık kapı ilkesine aykırılık teşkil etmeyecektir. Bazı yazarlara göre, kooperatifler sadece kooperatifin hizmetlerinden yararlanabilecek kimselere açıktır⁷². Kooperatife ortak olmak isteyen kişi ana sözleşmede belirtilen sayıda ortaklık payı almayı taahhüt etmesi ve bunun en az ¼'ünün peşin ödenmesi şarttır (KK m. 4 bent 4). Kooperatifler amaçlarını gerçekleştirmek için ortaklarından aidat toplar ve bu aidat miktarı kooperatifin genel kurulu tarafından belirlenir. Kooperatife giren ortak için ayrıca bir giriş aidatı alınacak ise, bu aidat miktarı, ortaklığa katılma yolunda özel bir zorluk yaratmamalıdır⁷³. Yedek akçeler karşılığı veya yedek akçelere katılma akçesi yüksek olursa, girmeyi zorlaştıracak hatta olanaksız duruma getireceği için açık kapı ilkesiyle bağdaşmayabilir. Ancak, maddi şartların haklı göstereceği bir ölçü ile belirlenen yedek akçeler karşılığı, açık kapı ilkesine aykırı olmaz⁷⁴. Yine kooperatife girip çıkmanın bazı kayıtlara ve şartlara bağlanması açık kapı ilkesine aykırı olmaz⁷⁵.

Çalışma konumuz bakımından açık kapı ilkesi kadar önem arz eden bir diğer ilke ise kooperatifin korunması ilkesidir. Kooperatifin korunması ilkesine göre, çıkma hakkının kullanılması sebebiyle kooperatif zarar görmemelidir. Dolayısıyla çıkma hakkının sınırı kooperatifin korunması ilkesidir. Mesela birden fazla ortağın kooperatiften ayrılmak istemesi durumunda kooperatif malvarlığı zarar görebilir. Çünkü ortaklar, bazı müşterek işleri yapmak için katılmışlar ve belki de önemli fedakarlıkta bulunmuşlar veya bu amaçla dışarıdan kooperatifi nakden desteklemişlerdir. Böylece iş birliği teşebbüsü oluşturulmuştur ve bu iş birliği, yükümlülüklerinden kolayca kaçmalarına izin verilmemesi gereken ortakların sürekli katılımına dayanmaktadır. Kooperatif, ortak girişime sadakat talep etmelidir. Bu nedenle, kooperatifin ortaklarını elinde tutmak konusunda büyük bir çıkarı vardır ve bazen kooperatif çıkmak isteyen ortaktan tazminat talep ederek gitmelerine izin verebilmektedir⁷⁶. Bildirimle çıkma konusunda, kooperatifin korunması ilkesini, çıkma hakkının bir sınırı olarak ele alacağız⁷⁷. Çıkma hakkını kullanmak isteyen ortaklar ile kooperatifin menfaatlerinin çakıştığı durumlara rastlanabilir. Bu halde

⁷²Üstün/Aydın, **a.g.e.**, 25; Mülayim, **a.g.e.**, s. 80; Erçin, **a.g.e.**, s. 187.

⁷³Egger, **a.g.e.**, s. 624.

⁷⁴Çünkü önceki ortakların çeşitli özverileriyle oluşturdukları malvarlığından sonraki ortakların hiçbir ödemedede bulunmadan yararlanmaları haklı görülemez (Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, **a.g.e.**, s. 612).

⁷⁵Muktedir Lale, **Kooperatifler Hukukunda Açık Kapı İlkesi**, Editör Mutlu Dinç, Terazî Hukuk Dergisi, Cilt 6, Sayı 54, Şubat 2011, s. 31.

⁷⁶Egger, **a.g.e.**, s. 624.

⁷⁷Bakınız s. 35.

çıkma hakkı ile kooperatifin menfaatleri kooperatifin korunması ilkesi ile dengelenecektir. Böylece ortak kooperatife zarar vermemek koşuluyla açık kapı ilkesi doğrultusunda kooperatiften çıkabilecektir.

ICA tarafından belirlenen diğer ilkeler şunlardır: Sosyal mesuliyet ilkesi, ortağın demokratik yönetimi ilkesi, kooperatifler arası işbirliği ilkesi, ortağın ekonomik katılımı ilkesi, eğitim, öğretim ve bilgilendirme ilkesi ve özerklik ve bağımsızlık ilkesidir. Ortağın demokratik yönetimi ilkesine göre, ortaklar eşit oy hakkına sahiptir. Bir ortağın sermayesine veya kooperatifle olan ilişkisine bakılmaksızın bir ortak yalnız 1 oy kullanmaktadır. Ortaklar sermaye miktarına bakılmaksızın yönetime ve denetime eşit olarak katılır. Kooperatif ortakları arasında eşitlik ilkesi vardır. Kooperatifler Kanunun 23. maddesi “hak ve vecibelerde eşitlik” başlığını taşır. Bu hüküm gereği, ortaklar bu yasanın kabullendiği esaslar doğrultusunda aynı hak ve ödevlerden aynı düzeyde yararlanırlar, dolayısıyla kooperatif, çıkan veya çıkarılan ortaklar bakımından eşit davranma yükümü altındadır. Birden fazla ortağın kooperatife olan aidat ve gecikme faizi ödeme borcunu ifa etmediği durumlara rastlanabilir. Bu noktada eşitlik ilkesi gereği her bir ortağa eşit uygulama yapılmalıdır. Daha sonra değinileceği üzere, ödemelerini yapmayan ortaklar çıkarılma yaptırımı ile karşı karşıya kalabilirler. Birden fazla ortağın ödeme yapmaması durumunda bir ortağa çıkarma yaptırımı uygulanırken diğer ortağa uygulanmaması eşitlik ilkesine aykırı olup yönetim kurulunun hukuki sorumluluğunu gerektirir. Bu halde, yaptırım uygulanan ilgili ortak hakkındaki çıkarma kararı geçerliliğini korur. Yani bir ortak hakkında çıkarma kararı verilip diğeri hakkında verilmemesi (eşitlik ilkesini aykırılık) nedeniyle başlı başına çıkarma kararını geçersiz hale getirmez⁷⁸. Eşitlik ilkesine aykırı davranış, yönetim kurulunun sorumluluğunu doğurur.

Ekonomik katılım ilkesine göre, ortaklar sermayeye eşit şekilde iştirak eder ve sermayeyi demokrasiye uygun şekilde denetler⁷⁹. Özerklik ve bağımsızlık ilkesine göre ise kooperatifler ortakları tarafından yönetilen bağımsız kuruluşlardır. Kooperatiflerde eğitim, öğretim ve bilgilendirme ilkesi, 1163 sayılı Kanuna eğitim ile

⁷⁸Bu doğrultudaki Yargıtay kararı: Yargıtay 11. HD. 25.02.2008. T. 2007/327, 2066 (Coşkun, **a.g.e.**, s. 262).

⁷⁹Üstün/Aydın, **a.g.e.**, s. 26; Erçin, **a.g.e.**, s. 194.

ilgili hükümlerin getirilmesiyle ilk defa kanunda yansımasını bulmuştur⁸⁰. ICA tarafından belirlenmiş bir diğer ilke kooperatifler arası iş birliği ilkesidir. Bu ilkeye göre, kooperatifler, diğer kooperatiflerle bölgesel, ulusal veya uluslararası düzeyde iş birliği yaparlar⁸¹. Bu ilke ile hedeflenen amaç, ortaklarına daha etkin mal veya hizmet sunmak ve kooperatifçiliği güçlendirmektir⁸². Son olarak, toplumsal sorumluluk ilkesine göre, kooperatifler bulundukları toplumun veya ait oldukları ulusun kalkınması için çalışırlar⁸³. Sosyal kooperatifler sadece ortaklarına değil aynı zamanda ortak olmayanlara ve hatta genel çıkarlara da hizmet edebilmektedir⁸⁴.

II. KOOPERATİF ORTAKLIK SIFATININ KAZANILMASI

A. Genel Olarak

Prensip olarak, fiil ehliyetine haiz tüm gerçek kişilerin kooperatif ortağı olması mümkündür (TMK m. 10). Tüzel kişiler⁸⁵ ise sadece amaçları bakımından ilgilendikleri kooperatiflere ortak olabilirler (KK m. 9). Böylelikle örneğin, adi şirket ve ticaret şirketleri amaçlarını ilgilendiren küçük sanayi sitesi yapı kooperatiflerine ortak olabilir. Açık kapı ilkesi gereği yabancı kişiler de kooperatife ortak olabilir. Yargıtay'a göre de yabancı kişiler kooperatife ortak olabilir⁸⁶. Ancak yabancı kişiler, yönetim kurulu üyesi veya denetçi olamazlar. Şu da var ki Türkiye'de taşınmaz mal edinme hükümleri yabancılar için özellik arz edebilir. Bu halde taşınmaz mal edinme hükümlerinin izin verdiği ölçüde yabancı kişilerin ortaklığı mümkündür⁸⁷. Kooperatiflerde ortaklık sıfatının kazanılması beş şekilde mümkündür. Bunlar; ilk olarak aslen kazanım, ikinci olarak, giriş talebiyle ortaklığın kazanılması, üçüncü

⁸⁰Bu düzenlemeler: KK m. 70, KK m. 75, KK m. 86/1.b, 4.b. KK m. 94.

⁸¹Kooperatifler arası iş birliği ilkesi doğrultusunda kooperatifler, kooperatif üst birliklerine ortak olabilirler. KK m. 93/4 uyarınca, kooperatif üst birliklerine ortak olan kooperatiflere bazı vergi ve harç muafiyetleri tanınmıştır. Bu da kanunun kooperatifler arası iş birliğini teşvik etme amacına sahip olduğunun en önemli göstergesidir. Dolayısıyla vergi ve harç konusunda getirilen kolaylıklar kooperatifler arası iş birliği ilkesinin en önemli yasal yansımalarından biridir.

⁸²Üstün/Aydın, **a.g.e.**, s. 27; Erçin, **a.g.e.**, s. 200; Mülayim, **a.g.e.**, s. 91.

⁸³Üstün/Aydın **a.g.e.**, s. 28; Mülayim, **a.g.e.**, s. 92.

⁸⁴Münkner, **a.g.e.**, s. 36.

⁸⁵Bir tüzel kişilik olan vakıflar kooperatife ortak olamazlar (Kurtulan, **a.g.e.**, s. 149).

⁸⁶'Kanunda yasaklayıcı bir hüküm olmaması yabancı uyruklu kişilerin kooperatiflere üyeliklerinin geçerliliğini gerektirir.' Yargıtay 11. HD. E. 77/3206, K. 77/3795, T. 27.09.1977 Muhalefet şerhi içeren bir Yargıtay kararıdır (Kurtulan, **a.g.e.**, s. 126).

⁸⁷Coşkun, **a.g.e.**, s. 117; Kurtulan, **a.g.e.**, s. 123.

olarak devir yoluyla ortaklığın kazanılması, dördüncü olarak taşınmaz mal veya işletmeye bağlı olarak ortaklık sıfatının kazanılması, beşinci ve son olarak ise mirasçıların ortaklık sıfatını kazanmasıdır. Yargıtay da ortaklık sıfatının kazanılacağı halleri beşe ayırmıştır⁸⁸.

Bazı ana sözleşmelerde yedek ortaklık hükümlerinin yer aldığına rastlanabilir. Halbuki, Kooperatifler Kanunda yedek ortaklık imkânı getirilmemiştir. Yargıtay’a göre yedek ortaklık diye bir kayıt usulü söz konusu olmaz ve para toplanamaz⁸⁹. Yargıtay bu hususta bu kişiler ortak sayılır demiştir. O halde yedek ortak olduğu iddia edilen kişiler, aidatlarını ödemiş ve diğer ortaklar gibi kooperatif ile hukuki ilişkiler kurmuşsa bu kişiler kooperatif ortağı sayılacaktır⁹⁰. Yargıtay’a göre, şartlı ortaklık mümkün değildir⁹¹. Kooperatif ortakları hak ve yükümlülükler bakımından eşittir. Öyleyse, normal pozisyonundaki ortaklardan değişik olarak peşin ve sabit ödemeyle ortak alınmasına niyet edilmiş ise, bu konunun genel kurul gündemine taşınması ve genel kurulca müzakere edilerek bir karara varılması gerekir. Kooperatife peşin ödeme ile ortak alınması kararı genel kurulun yetkisinde olmaklar beraber, peşin ödeme ile ortak alınmasıyla ilgili kararda ne kadar ortağın katılacağı ve peşin ödeme tutarı belirtilmelidir. Genel kurulca alt sınırı belirlenmek suretiyle tespit edilen satış fiyatı üzerinden ve yine genel kurulun verdiği yetki neticesinde, yönetim kurulunun belirli bir taşınmazı bir kişiye satması ile kurulan ortaklık ilişkisi peşin bedelli ortaklık olarak anılır. Ortaklık sıfatı üçüncü kişiye devredilmişse devreden kişinin peşin bedelli ortak

⁸⁸‘Kooperatiflerde ortaklık mevkiinin elde edilmesi 5 durumda mevzubahistir. Birinci olarak kooperatif kurulduğunda müessis ortaklar, kooperatifin kurulmasıyla aslen ortaklık sıfatını elde ederler. Sonrasındaki safhada ise giriş isteminin kabulü yöntemiyle yahut payın diğer bir kişinin devralması yönetim kurulunca onaylanmasıyla ortaklık sıfatı meydana gelir. Öteki olasılık, kooperatifin gayrimenkul mülkiyetine yahut bir girişimin işletilmesi şartına bağlı olması halinde, gayrimenkulün veya işletmenin devralınması durumunda ortaklık sıfatı elde edilir. Ayrıca ana sözleşme ile öngörülecek bir hüküm sayesinde miras yoluyla kooperatif ortaklık sıfatı elde edilir.’ [Yargıtay HGK., E. 2018/129 K. 2018/246 T. 21.2.2018 (Lexpera erişim tarihi: 3.4.2020)].

⁸⁹‘Kooperatiflerde yedek üyelik yoktur’ [Yargıtay 11. HD. E. 190, K. 515, T. 10.02.1981 (Kurtulan, a.g.e., s.129)].

⁹⁰Kurtulan, a.g.e., s. 122.

⁹¹‘...Şartlı üyelik kabulünün mümkün bulunmadığı da gözetilerek bu hususlardaki ihtilaf giderildikten sonra davacının istemi ile ilgili olarak hüküm verilmesi gerekirdi. Ancak şartlı üyeliği tasdik eder mahiyette hüküm verilmesi uygun görülmemiştir (Y. 23. HD., E. 2016/4996 K. 2019/1593 T. 29.4.2019) ‘... Her ne kadar 1163 sayılı Yasa’da şartlı üye alınması hususu öngörülmemiş ise de, davacı (ihraç edilen üyenin yerine ve ihracın kesinleşmesi şartıyla) şartlı ortaklığı kabul ettiğinden, bu şartlara bağlı olması gerekmektedir’ (Y. HGK., E. 1996/11 – 373 K. 1996/630 T. 25.9.1996).

olduğunun belirlenmesi halinde, bu üçüncü kişinin de peşin bedelli ortak olduğu kabul edilir⁹².

B. Giriş Talebi ile Ortaklığın Kazanılması

Kooperatif ortaklığına ortak olmayı dileyen her gerçek ve tüzel kişi, bir yazılı beyan ile yönetim kuruluna müracaatta bulunur. Bu yazılı beyanda kooperatif ana sözleşmesi hükümlerinin tüm hak ve vecibeler ile beraber kabul edildiği açıklanır (Kooperatifler Kanunu madde 8 fıkra 1, c. 2). Kooperatife yapılacak yazılı başvurunun bir geçerlilik şartı olup olmadığı hakkında doktrinde iki görüş mevcuttur. Birinci görüş, yazılı şartın geçerlilik şartı olarak kabulünün gerekli olması yönündedir⁹³. İkinci görüş, yazılılık şartının ana sözleşme hükümlerinden ortağın haberdar olduğunu gösteren bir ispat şartı olduğu, yazılılık koşulunun geçerlilik şartı olmadığı yönündedir⁹⁴. Kanaatimizce giriş talebinin yazılı olması bir ispat şartıdır. Çünkü, giriş talebi, hem ortak ile kooperatif arasında bir sözleşmesinin kurulması için bir öneri niteliğindedir hem de bu sözleşmeden doğan hak ve yükümlülöklere ilişkin taahhüt fonksiyonunu taşır.

Ortak olmak amacıyla başvuranların ana sözleşmede belirtilen ortaklık koşullarını haiz olup olmadığını soruşturmakla yönetim kurulu yükümlüdür (KK m. 8/II). Araştırma zorunluluğuna aykırılık yönetim kurulu üyelerinin cezai sorumluluğunu doğurur (KK ek m. 2/2). Yönetim kurulunun söz konusu araştırma zorunluluğu sadece kendi yönetim dönemi için geçerlidir. Yani yönetim kuruluna, göreve başladıkları tarihte zaten mevcut olan ortaklar için ortaklık sıfatını taşıyıp taşımadığını araştırma zorunluluğu yüklenmemelidir⁹⁵. Yönetim kurulu giriş istemini

⁹² ‘...Genel kurulca alt sınırı belirlenmek suretiyle tespit edilen satış fiyatı üzerinden ve yine genel kurulun verdiği yetki neticesinde, yönetim kurulunun belirli bir taşınmazı davacıya satması ile kurulan ortaklık ilişkisinin davacı bakımından peşin bedelli ortaklık olacağı tartışmasızdır. Açıklanan nedenlerle iptali istenen 23.10.2016 tarihli genel kurulun 3. maddesinin davacı açısından iptali gerekmektedir. Aynı şekilde peşin bedelli ortak olduğu tartışmasız olan davacı bakımından, kredi çektiirmek yahut şerefiye bedeli tayin etmek suretiyle bedel tahsili yoluna gidilmesi de mümkün değildir...’ (Y. 23. HD., E. 2018/2478 K. 2020/2689 T. 9.9.2020).

⁹³Kocaoğlu, **a.g.e.**, s. 17; Coşkun, **a.g.e.**, s. 115; Kurtulan, **a.g.e.**, s. 119.

⁹⁴Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, **a.g.e.**, s. 614; Şimşek, **a.g.e.**, s. 54.

⁹⁵Kurtulan, **a.g.e.**, s. 120.

kabul ettiğine ilişkin makul bir sürede karar verir ve bu kararı giriş isteminde bulunan başvuru sahibine makul bir sürede bildirir⁹⁶. Ortaklık sıfatı yönetim kurulu kabul kararının alındığı tarihten itibaren kazanılır⁹⁷. Ayrıca, kooperatif, bir kişiyi ortaklığa zımnen (örtülü) de kabul edebilir. Nitekim Yargıtay’a göre, örtülü olarak giriş isteminin kabulü de geçerlidir⁹⁸. Kooperatif yönetim kurulu, giriş talebinde bulunan kişinin giriş aidatını kabul etmişse ve bu giriş aidatını kooperatif ihtiyaçlarında kullanmış ise veya giriş talebinde bulunan kişiyi genel kurula çağırmışsa ve giriş talebinde bulunan da çağrıldığı genel kurula katılmışsa bu kişi zımnen ortaklığa kabul edilmiş demektir.

Giriş talebinin yetkili organa yapılması gereklidir⁹⁹. Kooperatife giriş istemini kabul etme yetkisi münhasıran yönetim kuruluna aittir. Giriş talebi yönetim kuruluna yöneltilmediği takdirde geçerli bir giriş talebinden bahsedilemez. Giriş talebini kabul etme yetkisi genel kurula da devredilemez¹⁰⁰. Yönetim kurulu giriş istemini kabul ettiğine ilişkin karar verir ve bu kararı giriş isteminde bulunan başvuru sahibine bildirir.

Yargıtay’a göre, kooperatif ana sözleşmelerinde ortak olacak gerçek veya tüzel kişiler için özel nitelikte koşullar yer alabilir; kooperatif ilgili organlarının ana sözleşmede bulunan şartları sağlamayan kimseleri veya şahsi ve nesnel nitelikteki haklı nedenlerle, mahzur gördükleri kişilerin ortaklığını onaylamama imkânı vardır¹⁰¹. KK m. 8/1/c. 3’e uyarınca kooperatif, ortaklarına kendi mevcudiyeti haricinde kişisel sorumluluk yahut ek ödemeler yüklüyorsa giriş talebi, söz konusu yükümlülüklerin

⁹⁶Coşkun, **a.g.e.**, s. 117; Kurtulan, **a.g.e.**, s. 120.

⁹⁷Kurtulan, **a.g.e.**, s. 120.

⁹⁸Yargıtay 27.09.1977 Tarihli 77/3206 E, 3795 K. Sayılı karar (Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, **a.g.e.**, s. 614); HGK 18.02.1998 tarihli, E. 1988/1-11, K. 1998/128 sayılı kararında Kooperatifler ortaklığa zımnen kabul sayılan hallerin bir kataloğunu vermiştir. ‘Yönetim Kurulunun ortaklığa kabul kararı olmasa bile, kooperatifin o kişiye ait giriş aidatını kabul ettiği, bunu ihtiyaçlarına kullandığı, o kişiyi genel kurullara çağırdığı, o kişinin de yıllarca genel kurullara girip faaliyetlerine katıldığı sabit olursa bu kişinin kooperatif tarafından örtülü olarak kooperatife katıldığı kabul edilmelidir (Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, **a.g.e.**, s. 616); Yargıtay HGK., E. 2018/129 K. 2018/246 T. 21.2.2018 (Lexpera erişim tarihi: 3.4.2020).

⁹⁹Aksi yönde: Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, **a.g.e.**, s. 613.

¹⁰⁰Giriş talebinin incelenmesinin Genel Kurulca yapması güçtür. Genel Kurulun belirleyeceği bir komisyona, araştırma yaptırabileceği akla gelebilir. Fakat bu durumda mesuliyet sorunu meydana gelir. Genel kurulu ise sorumlu tutmak mümkün değildir (Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, **a.g.e.**, s. 616).

¹⁰¹Yargıtay 23. HD., E. 2012/305 K. 2012/1966 T. 14.03.2012 (Lexpera erişim tarihi: 3.4.2020).

yazılı şekilde onaylamasıyla değer taşır. Kooperatif ortakları kişisel sorumluluk veya ek ödemelerle yükümlüyse ortaklık başvurusunda bulunan kişi giriş talebinde bunları kabul ettiğini açıkça belirtmelidir. Bu halde, kişisel sorumluluk ve ek ödeme yükümlülüklerini kabul ettiğine dair kayıtları içermeyen bir giriş talebini, yönetim kurulu kabul ettiği takdirde ortak sıfatı yine de kazanılır. Ancak kişisel sorumluluk ve ek ödeme yükümlülüklerini kabul kaydı bulunmadığı için bu tür giriş yapan ortak kişisel olarak sorumlu tutulamaz veya ek ödemelerle yükümlü olamaz¹⁰².

C. Aslen Kazanım

Kurucular, kooperatifin kuruluşunun tamamlanmasıyla ortak sıfatını kazanırlar. Kooperatif tüzel kişiliği oluşana kadar kurucular arasında adi ortaklık ilişkisi vardır. Kurucular, kooperatif tescil ve ilan edilene kadar adi ortak sayılırken, tescil ve ilan ile birlikte kooperatif ortağı olurlar. Kurucu ortaklar, kooperatif ortaklar defterinde adları bulunmasa bile ortaklık sıfatına sahiptir. Kurucular kooperatif ana sözleşmesini imzalayarak kooperatife ortak olma iradelerini ortaya koymaktadırlar.

D. Devir Yoluyla Ortaklığın Kazanılması

Kooperatifler hukukunda ortaklık sıfatı temlik edilebilir. Ortaklık sıfatını devralan kişi ortaklık vasıflarını haiz olması durumunda, bu kişinin yönetim kurulunca kooperatife katılması onaylanır (KK m. 14/3). Kooperatif ortaklığını devralan kişi, KK m. 8'e uygun olarak, ayrıca kooperatif yönetim kuruluna giriş isteminde bulunmalıdır. Yönetim kurulu da KK m. 8/2 uyarınca devralan kişinin ortaklık şartlarını haiz olup olmadığını inceler. Devralan, ortaklık şartlarını taşıyorsa, yönetim kurulunca kooperatife kabul edilir. Ortaklığı devralan kişinin kooperatif yönetim kuruluna yapacağı giriş talebi, devralan kişinin ortaklık şartlarını taşıyamaması halinde reddedilir. Ortaklık şartlarını taşıyan kişinin yönetim kurulunca ortaklığa kabul edilmesi zorunludur. Aksi halde, ortaklığa kabul davası açılabilir veya KK m. 62/3 gereği

¹⁰²Aynı yönde: Coşkun, **a.g.e.**, s.116. Aksi görüşte: *Kurtulan* 'a göre, başvuru dilekçesinde ana sözleşme maddelerini tüm hak ve vecibeleriyle onayladığına yönelik bir deyim olmasa bile müracaat eden kişinin ana sözleşmeyi onayladığı kabul edilir (Kurtulan, **a.g.e.**, s. 119).

yönetim kurulundan tazminat istenebilir¹⁰³. Bunların dışında ortaklığın tespiti davası da açılabilir. Yargıtay’a göre, kooperatif devri kabul etmez ise, devralanın ortaklığın tespiti davası açması gerekir¹⁰⁴. İleride ortaklık sıfatının devrini yönetim kurulu kabul etmez ise devir işleminin akıbetine değineceğiz¹⁰⁵.

Yönetim kurulu, devralan kişinin ortaklığını açık veya örtülü olarak kabul edebilir. Şunu da belirtmekte yarar vardır ki, yapı kooperatiflerinde ortak kendi payına düşen işyeri veya konutu tapuda üçüncü bir kişiye devretmesi halinde bu üçüncü kişi ortaklık sıfatını kazanmaz¹⁰⁶. Şöyle ki, yapı kooperatiflerinde ferdileşme işlemi neticesinde, kooperatif adına tüm yapılar için alınan tek bir tapu, her bir ortağın payına göre bölünerek her ortağa ferdi tapu olarak dağıtılır ve böylece kural olarak yapı kooperatifleri amacına ulaşmış olur. Örneğin, 100 ortaklı bir yapı kooperatifi 100 daireli bir site yaptırmış ve 100 daireli sitenin tapu işlemlerini gerçekleştirerek bu sitenin tapusunu almış olsun. Kooperatifin aldığı bu tapu kooperatif tüzel kişisine aittir. Bu kooperatife ait tapunun bölünüp 100 adet yapı tapusuna dönüştürülerek ortaklara dağıtılmasına ferdileşme denilmektedir. Yapı kooperatiflerinde ortaklara paylarına düşen yapılar dağıtılmaktadır. Payına düşen yapıyı üçüncü kişiye satan, bağışlayan veya devreden kişi sadece yapıyı devretmiş olur, payını devrettiği anlamına gelmez. Yani ortak, payına düşen yapının tapusunu üçüncüye kişiye devretmesiyle ortaklığını devretmiş olmaz, sadece yapının mülkiyetini üçüncü kişiye devretmiş olur.

C. Taşınmaz Mal ve İşletmeye Bağlı Olarak Ortaklık Sıfatının Kazanılması

Ortaklık sıfatını edinmek için ana sözleşmeyle bir girişimin işletilmesi yahut gayrimenkulün mülkiyetine bağlı hakların kullanılması şart kılınabilir. Buna benzer durumlarda işletmenin veya gayrimenkulün mülkiyetinin başka kişilere devri ile

¹⁰³Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, **a.g.e.**, s. 617.

¹⁰⁴Devrin kooperatife karşı hüküm ifade edebilmesi için bildirilmesi gerekmektedir. Koşulları oluştuğunda da kooperatif bu devri kabul etmek zorundadır. Şayet kabul etmezse devir alanın ortaklığın tespiti davası açması gerekmektedir’ [Yargıtay 11.HD., E. 2006/478, K. 2007/3925, T. 05.03.2007 (Kurtulan, **a.g.e.**, s. 172)].

¹⁰⁵Bakınız s. 32.

¹⁰⁶Kurtulan, **a.g.e.**, s. 174.

ortaklık sıfatının da devralan kişiye intikal edeceği ana sözleşmeyle düzenlenebilir (KK m.15 fıkra 2 c. 1, 2). Taşınmaz mal veya işletmenin devredilmesiyle, ortaklık sıfatı da devredilmiş olur. Böylece, ortaklığa bağlı bütün hak ve yükümler yeni malike geçer. Örneğin; bir kooperatifte işletme sahibi, işletmesi karşılığında ortak olabildiğine dair bir ana sözleşme hükmü olsun. Bu ana sözleşme hükmüyle ortak olan A kişisi işletmesini B kişisine devrederse, A kişinin ortaklığı sona erer. B ise ancak ana sözleşmede hüküm bulunması şartıyla ortaklık sıfatını kazanır. Bu bakımdan taşınmaz mal ve işletmeye bağlı olarak ortaklığın kazanılması halini eşyaya bağlı haklara¹⁰⁷ benzetebiliriz. Eşyaya bağlı hak, bağlı olduğu taşınmazın mülkiyetinden ayrı olarak devredilemez ve rehin verilemez. Eşyaya bağlı hakkın bağlanmış olduğu taşınmazın mülkiyetinin başkasına geçmesi, buna bağlı olan hakkı da yeni malike geçirir. Taşınmaz mal veya işletmenin devredilmesiyle, ortaklık sıfatının devredilmesi bu bakımdan eşyaya bağlı haklara benzerdir.

Ana sözleşmede, taşınmaz mal ve işletmenin bir kişiye devri halinde ortaklığın da devredileceğine ilişkin hüküm varsa, devrin başkalarına karşı geçerli kabul edilmesi ancak tapu kütüğüne şerh verilmesiyle mümkündür (KK m. 15/2/c. 3). Tapu siciline

¹⁰⁷ Eşyaya bağlı borçlar tarafları eşya üzerindeki yetkiye göre belirlenen nispi nitelikte borç ilişkileridir. Eşyaya bağlı borç ilişkisinden kaynaklanan haklar, özleri itibariyle nispi hak ama bu özün çevresine geçirilen kabuğu itibariyle aynı hak niteliği taşıyan haklardır. Bunlar öyle nispi haklardır ki, sadece belirli bir hukuki ilişkinin edilgen öznesine karşı değil, fakat bunun dışında nispi hakkın ilgili bulunduğu eşyanın her yeni sahibine karşı da ileri sürülebilirler (Şafak N. Erel, **Eşyaya Bağlı Borç**, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, No: 490, 100. Doğum yılında Atatürk'e Armağan Dizisi: 33, Ankara, 1982, s. 5); Eşyaya bağlı borçlar, bir kimseyi istikraz etme yönünde herhangi bir irade bildirimi olmamasına rağmen eşya üzerinde yalnızca aynı hakka veya zilyetliğe sahip olduğu için bir olumlu edimle yükümlülük altına sokan borçlardır. (A. Lale Sirmen, **Eşya Hukuku**, 3. Bası, Yetkin Hukuk Yayınları, Ankara, 2015, s. 27). '...Eşyaya bağlı borçların intikalinde aynı hakkın veya zilyetliğin iktisap şeklinin bir önemi yoktur. İster aslen ister devren yahut tesisen iktisap söz konusu olsun, hali hazırdaki aynı hak sahibi yahut zilyet bulunan kimse eşyaya bağlı borcun tarafı olacaktır... Eşyaya bağlı borçların eşya üzerinde aynı hak yahut zilyetliği iktisap edene intikali, önceki borcun yeni aynı hak sahibi veya zilyet üzerinde devamı anlamına gelmez... Doktrinde eşyaya bağlı borçların intikalinde borcun nakline ilişkin hükümlerin kıyas yoluyla uygulanabileceği savunulmaktadır' (Erel, **a.g.e.**, s. 158, 164, 179). 'Eşya üzerindeki aynı hak sahibi ya da zilyet olduğu için borç ilişkisine taraf olan kişi, sadece kendi döneminde doğan borçlardan kişisel ve sınırsız olarak sorumludur. Bu sorumluluk kendisi bu ilişkinin tarafı olmaktan çıktıktan veya eşyaya bağlı borç ilişkisi sona erdikten sonra da sürer. Öte yandan, eşyaya bağlı borçların tipik örneklerini teşkil eden pek çok durumda, alacaklılık sıfatı eşya üzerindeki hak sahipliğine göre belirlenmek suretiyle alacak hakkı da eşyaya bağlanmış olmaktadır. Örneğin, eşyaya bağlı taşınmaz yükünde edim alacağı aynı hak sahipliğine bağlanmış alacaklardır. Aynı haklardaki sınırlı sayıda olma ilkesi eşyaya bağlı borçlarda da uygulanır. Çünkü eşyaya bağlı borç ilişkisinden doğan haklar da aynı haklar gibi başlangıçta hukuki ilişkinin dışında bulunan kimseler için yükümlülükler öngörür. Nitekim eşyaya bağlı borçlar ancak bir kanun hükmü gereğince doğar ve kanunun açıkça öngördüğü hallerde ve belirlediği sınırlar içinde hukuki işlemle kurulur' (Sirmen, **a.g.e.**, s. 27).

işlenecek şerh, ortaklık sıfatından kaynaklanan borç ve yükümlerin yeni malike karşı ileri sürülmesini sağlamaktadır¹⁰⁸.

E. Mirasçılarının Ortak Sıfatı Kazanması

Vefat eden ortağın mirasçıları ana sözleşmede öngörülecek koşullarla ortaklık sıfatını kazanabilir (Kooperatifler Kanunu madde 14/2). Bu halde ölen ortağın mirasçıları halefiyet yoluyla kendiliğinden ortaklık sıfatını kazanacağı için mirasçıların ayrıca ortaklık başvuru yapmasına gerek yoktur. Ölen ortağın mirasçıları veraset ilamı getirerek içlerinden birini temsilci tayin etmelidir. Çünkü KK m. 98 yollamasıyla TTK m. 477'e uyarınca ortaklık nazarında pay taksim edilemez. Birden fazla kişinin sahip olduğu bir pay için bir temsilci tayin edilir. Böylece bu kişiler şirket huzurunda haklarını temsilci vasıtasıyla kullanırlar.

Mirasçıların ortak sıfatını kazanabilmesi için, ayrıca ana sözleşmede yazılı olan ortaklık şartlarını taşımaları gerekmektedir. Ana sözleşmede belirtilen mirasçının ortak olma düzenlemesi bazı durumlarda zorunlu tutulamaz. Şöyle ki, mirasçı haklı sebep ileri sürmüş veya mirası reddetmiş ise mirasçı için kooperatife ortak olma zorunluğu yoktur.

III. KOOPERATİF ORTAKLIK SIFATININ SONA ERMESİ

A. Genel Olarak

Kooperatifler Kanunu'na göre, çıkma yoluyla (KK m. 10), ölüm yoluyla (KK m. 14/1), ortaklığın devri yoluyla (Kooperatifler Kanunu madde 14 fıkra 3), hizmet yahut görevin sona ermesi yoluyla (KK m. 15) ortaklık sona erebilir. Yahut mali mükellefiyetlerini ifa etmemesinin neticesi olarak ortak kooperatiften çıkarılabilir. Kanunda öngörülen bu haller dışında, kooperatif ana sözleşmesinde de ortaklığı sona erdiren haller belirlenebilir. Parasal yükümlülüklerin yerine getirilmemesi sonucu

¹⁰⁸Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, **a.g.e.**, s. 618.

ortaklığın sona ermesi kanun metnine göre, ortaklığın kendiliğinden sona ermesi olarak görülse dahi ileride açıklanacağı üzere, bu halde ortaklığın sona ermesi için ayrıca bir süreç öngörülmüştür.

Kooperatif ortaklığı ya hukuki bir olayın gerçekleşmesiyle ya ortağın tek taraflı iradesiyle ya da kooperatifin tek taraflı iradesiyle sona erer. Ortaklığı sona erdiren hukuki bir olay, kanunda veya ana sözleşmede gösterilmiş ise bu hukuki olay gerçekleştiğinde kooperatif ortaklık sıfatı kendiliğinden sona erer. Ortağın tek taraflı iradesiyle ortaklık sıfatının sona ermesi, çıkma bildiriminde bulunmasıdır. Kooperatifin tek taraflı iradesiyle ortaklık sıfatının sona ermesi ise çıkarılma veya çıkarma olarak adlandırılır. Öncelikle, kooperatif ortaklık sıfatının sona ermesi başlığı altında, çıkma ve çıkarılma durumları dışındaki diğer sona erme hallerine değineceğiz. Ortaklıktan çıkma ve çıkarılma hallerine ise ilerleyen sayfalarda değineceğiz.

B. Ortağın Ölmesi veya Tüzel Kişiliğinin Sona Ermesi

Kooperatif ortağının vefatıyla ortaklık sıfatı son bulur (Kooperatifler Kanunu madde 14). Ölen ortağın ortaklığı sıfatı son bulduğu için ayrılma payı adı altında haklarının iadesini isteme hakkı doğar. Bu halde, ölen ortağın mirasçıları ayrılma payını isteyebilir.

Ortağın ölüm tarihinden itibaren 1 yıl içinde¹⁰⁹ kooperatif iflas ederse, ölümden önce doğmuş olan borçlar için mirasçıların sorumluluğu ve ek ödeme yükümlülüğü devam eder (KK m. 36). Mirasçılar ölümden itibaren 1 yıl süreyle sorumlu olurlar. Ancak, mirasçı, mirası reddetmiş ise mirasçının, ölümden önceki borçlardan sorumluluğu ve ek ödeme yükümlülüğü yoktur. Bu durumda ölen ortağın terekesi, ölümden önceki kooperatif borçlarından ölümden itibaren 1 yıl süreyle sorumlu olur. Mirası reddetmiş¹¹⁰ olan mirasçıların sorumlulukları yoktur. Hem yasal mirasçı hem de atanmış mirasçı mirası reddedebilir. Mirasçının iradesine dayanan redde gerçek ret (TMK m.605) denir. Gerçek ret halinde ret beyanı, TMK m. 576'a göre, murisin miras

¹⁰⁹Kooperatif ana sözleşmesinde 1 yıldan daha uzun bir süre belirlenebilir.

¹¹⁰Mirasın reddi, gerçek ret ve hükmen ret olmak üzere ikiye ayrılır (Bilge Öztan, **Miras Hukuku**, 10. Bası, Ankara, Yetkin Yayınları, 2019, s. 386).

bırakanın son yerleşim mahallindeki sulh hukuk hakimliğine yapılır¹¹¹. Mirası ret beyanı 3 ay içinde yapılmalıdır¹¹². Üç aylık süre, yasal mirasçılar için, mirasçıların miras bırakanın ölümünü öğrenmelerinden itibaren başlar. Vasiyetnameyle atanan mirasçılar için üç aylık ret süresi, miras bırakanın vasiyetinin kendilerine resmen bildirildiği tarihten itibaren başlar¹¹³. Üç aylık süre geçtikten sonra mirası ret hakkı sona erer (TMK m. 610). Ayrıca, mirasçı açıkça mirası kabul etmiş ise bu durumda da miras ret hakkı sona erer. Kanundaki karineden kaynaklanan rette hükmen ret denir (TMK m. 605/2). Hükmen ret halinde mirasçının ret beyanında bulunması gerekmez¹¹⁴. Şayet tereke borca batıksa yani miras bırakan öldüğünde borçlarını ödemekten aciz ise kural olarak mirasçılar terekeyi ret eder. TMK m. 605/2'e göre, ölüm tarihinde miras bırakanın ödemeden aczi açıkça belli veya resmen tespit edilmiş ise miras reddedilmiş sayılır¹¹⁵. Ancak mirasçı bu durumda isterse mirası kabul edebilir. Kooperatif ortağının mirasçıları usulüne uygun olarak yapacakları mirası ret beyanı ile ölen ortağın borçlarını ödeme yükümlülüğünden kurtulabilirler.

Ölen ortağın mirasçılarının ayrılma payını alarak ortaklık sıfatını sona erdirmeye imkân olduğu gibi mirasçılar ölen ortağın yerine ortaklık sıfatını da devam ettirebilirler. Ancak, mirasçılar ortaklığa devam etmeleri için bazı şartlar gereklidir. Mirasçılar kooperatife ortak olabilmeleri için ana sözleşmede bu yönde bir hüküm bulunmalı ve mirasçılar da ortaklık şartlarını taşımaları gerekir. Mirasçılar veraset ilamı getirerek kendilerini temsil etmek üzere temsilci tayin edip kooperatife bildirmeleri gerekir. Kooperatif ortaklarının hak ve yükümlülükleri bu temsilci tarafından icra edilir. Mirasçılara ait alacak ve haklar, bunları talep edebilecekleri

¹¹¹Fikret Eren, İpek Yücer Aktürk, **Türk Miras Hukuku**, 2. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2019, s. 520; Rona Serozan, Baki İlkay Engin, **Miras Hukuku**, 6. Baskı, Ankara, Seçkin Yayınları, 2019, s. 568.

¹¹²Mustafa Dural, Turgut Öz, **Türk Özel Hukuku Cilt 4 Miras Hukuku**, 13. Bası, İstanbul, Filiz Kitapevi, 2019, s. 413; Ömer Uğur Gençcan, **Miras Hukuku**, 3. Baskı, Ankara Yetkin Yayınları, 2016, s. 1117.

¹¹³*Miras sözleşmesiyle atanan mirasçılar için ise süre hakim görüşe göre yasal mirasçılara uygulanan esaslara tabidir. Terekenin korunması amacıyla terekenin yazını istenmiş ise red süresi hem yasal hem de atanmış mirasçılar için yazım işlemlerinin tamamlandığının sulh mahkemesince kendilerine bildirildiği tarihten itibaren işlemeye başlar (TMK m. 607) (Öztan, a.g.e., s. 390).*

¹¹⁴Dural/Öz, **a.g.e.**, s. 418. *Mirasın hükmen reddi için her zaman dava açılabilir* (Gençcan, **a.g.e.**, s. 1774).

¹¹⁵TMK m. 618/1'e göre borçlarını ödeme güçlüğü(aczi) içinde olan bir mirasın mirasını reddeden mirasçılar, mirasın alacakları için, vefatından evvelki 5 senelik süre zarfında mirasın kazandıkları ve terekenin pay edilmesinde iade etmekle mükellef oldukları bedel ile sorumluluk alırlar. Burada mirasbırakandan, ölümünden önceki 5 yıl içinde miras payına mahsuben denkleştirmeye tabi bir kazandırma alan mirasçının sorumluluğu söz konusudur. (Fikret Eren İpek Yücer Aktürk, **Türk Miras Hukuku**, 2. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2019, s. 530).

vakitten itibaren beş yıllık süre aşımına tabidir (Kooperatifler Kanunu madde 17 fıkra 2 c. 3).

Bir ortak hakkında çıkarılma kararı verildikten ve çıkarılma kararı tebliğ edildikten sonra ortağın öldüğü durumlara rastlanabilir. Çıkarılma kararına karşı tebliğden itibaren başlayacak karar aleyhine itiraz veya dava açma süresi, ölümle kesilmez. Ölen ortağın mirasçıları kalan süre içinde genel kurula itiraz etmeleri veya iptal davası açmaları gerekir. Aksi halde, ölen ortak hakkındaki çıkarılma kararı kesinleşir.

Ortak gerçek kişinin gaip olması halinde de ortaklık sıfatı sona erer (TMK m. 35/1)¹¹⁶. Tüzel kişi ortaklar da tüzel kişiliğin sona ermesiyle¹¹⁷ ortaklık sıfatını kaybederler¹¹⁸. Kooperatifler Kanunu'nda gerçek kişiler için ölüm ile ortaklık sıfatının sona ereceğini düzenlerken tüzel kişiliğin sona ermesine ve bununda ortaklığı sona erdiren nedenlerden olduğuna değinilmemiştir. Yine de kabul etmekteyiz ki, tüzel kişi ortak, tüzel kişiliğini kaybetmesiyle ortaklık sıfatı da sona erecektir. Tüzel kişiler, fiil ehliyetini, kuruluş belgelerine ve yasa gereğince gerekli organlara sahip olarak kazanırlar (Türk Medeni Kanunu madde 49) ve yaradılış gereğince insana özgü niteliklere bağlı olanlar haricindeki haklara ve borçlara ehildirler (Türk Medeni Kanunu madde 48). Kanunda belirtilen sebeplerin gerçekleşmesiyle kendiliğinden veya mahkemenin ilamıyla son bulan bir tüzel kişiliğin kooperatif ortaklığı da sona erecektir. Özsunay, tüzel kişinin kendini feshetmesini intihara benzetmekte, diğer sona erme sebeplerini ise ölüme benzetmektedir¹¹⁹. Her nasıl ölüm, gerçek kişiliğin sona erdirdiği gibi ortaklık sıfatını da sona erdirmekte ise, aynı şekilde ortak tüzel kişinin sona ermesi de ortaklık sıfatını sona erdirmektedir.

¹¹⁶Kocaoğlu, a.g.e., s. 33.

¹¹⁷ Türk Medeni Kanunu, bütün tüzel kişileri kapsayan sona erme nedenleri öngörmemiştir. Tüm tüzel kişilerin çeşidine ilişkin başka son bulma nedenleri tanzim edilmiştir. *Medeni kanunda sadece derneklere özgü sona erme sebepleri gösterilmiş ve ayrıca vakıflarda da vakfın sona ermesine ilişkin nedenler belirtilmiştir* (Ergun Özsunay, **Medeni Hukukumuzda Tüzel Kişiler**, İstanbul Üniversitesi Yayınları No. 1942 Hukuk Fakültesi Yayınları No. 429, Sulhi garan matbaası kolektif şirketi, İstanbul, 1974, s. 68); Dernekler (TMK m.87-89) ve vakıfların (TMK m. 116) sona ermesine ilişkin medeni kanun hükümlerine göre tüzel kişi 3 biçimde son bulur: Birincisi yasada öngöülen nedenlerin meydana gelmesi ile resen son bulur, ikincisi, bu tüzel kişilerin kendilerini feshetmesiyle son bulur, üçüncüsü ilam ile son bulur (M. Kemal Oğuzman, Özer Seliçi, Saibe Oktay- Özdemir, **Kişiler Hukuku**, 19. Bası, İstanbul, Filiz Kitapevi, 2020, s. 273).

¹¹⁸Kurtulan'a göre, kooperatif tüzel kişiliği ticaret sicilinden silinmesiyle ortaklık sona erer (Kurtulan, a.g.e., s. 175).

¹¹⁹Özsunay, a.g.e., s. 68.

C. Kooperatifin Sona Ermesi

Kooperatifler Kanunun 81. maddesinde dağılma sebepleri sayılmıştır¹²⁰. Ayrıca, ana sözleşmede de kooperatifin sona ereceği haller düzenlenebilir. Ana sözleşmedeki dağılma sebebi gerçekleştiğinde genel kurul dağılma kararı verir¹²¹. Bu halde genel kurul kararı fiilen kullanılan oyların üçte ikisiyle alınmış olmalıdır. Ancak, dağılma kararı hususunda ana sözleşmede daha ağır karar nisabı mevcutsa ana sözleşmedeki nisap uygulanacaktır.

Tasfiye halinde olan kooperatiflerde ortaklık hak ve alacakları tasfiye amacıyla sınırlı olarak devam eder. Kooperatifin tasfiye sürecine girmesi ortaklık sıfatını sona erdirmez. Kooperatif ortaklığı tasfiye amacına bağlı olarak devam edecektir¹²². Tasfiye işlemleri tamamlandıktan sonra kooperatif ticaret sicilinden terkin edildiğinde ortaklık sıfatı sona erer. Kooperatifin ticaret sicilinden terkin, kooperatif tüzel kişiliğini sona erdirir ve kooperatifin sona ermesi de doğal olarak ortaklık sıfatının kaybedildiği hallerden birisidir.

Kooperatifler Kanunu'nda haklı sebeple kooperatifin feshi düzenlenmemişken, anonim ortaklıklara ilişkin anonim ortaklığın haklı nedenle feshini düzenleyen TTK m. 531'in KK m. 98 yollamasıyla uygulanabilir mi sorusunu gündeme getirebilir. Ancak KK m. 81 kooperatifin dağılma sebeplerini 7 bent halinde sıralamıştır. TTK m. 531'e göre, haklı sebeplerin varlığında, sermayenin en az 1/10'ini ve halka açık şirketlerde 1/20'ini temsil eden payların sahipleri, şirketin merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesinden şirketin feshine karar verilmesini isteyebilir. Anonim ortaklıkta, çoğunluğun hukuka aykırı davranışları, anonim ortaklığın amacının imkansızlaşması, tehlikeye düşmesi yahut önemli şekilde güçleşmesi,

¹²⁰KK m. 81/1: Kooperatif, ana sözleşme gereğince, genel kurul kararıyla, iflasın açılmasıyla kanunlarda öngörülen diğer hallerde, ilgili bakanlığın mahkemeden alacağı karar üzerine, diğer bir kooperatif ile birleşmesi veya devralınması yoluyla, 3 yıl olağan genel kurulunu yapmaması halinde, amacına ulaşma imkanının bulunmadığının ilgili bakanlıkça tespiti halinde mahkemeden alacağı kararla dağılır.

¹²¹Bazı yazarlara göre, ana sözleşme dağılma sebepleri yoksa dahi genel kurul dağılma kararını KK m. 51/II'deki karar nisabıyla alabilir (Kocaoğlu, *a.g.e.*, s. 34).

¹²²Konut yapı kooperatiflerine özgü olarak ana sözleşme ile belirtilen çalışmaların bitirilmesi ve ferdileşmeyle birlikte yapıların ortakların namına tescillenmesiyle hedefine varmış olur ve tasfiyeye girer. Fakat tescil tarihinden beri altı aylık süre zarfında usulüne yaraşır biçimde ana sözleşme değişikliğe uğratarak kooperatif maksadının değiştirilmesi durumunda tasfiyeye dair hüküm tatbik edilmez.

anonim ortaklığın devamının nesnel olarak çekilmez hale gelmesi, anonim ortaklıkta haklı sebebi belirleyen temel ölçütlerdir¹²³. Kanaatimizce, kooperatif ortaklarının haklı nedenlerin varlığı halinde KK m. 11/ f. 2 uyarınca çıkma imkanı varken ana sözleşme ile imkan verilmedikçe TTK m. 531 uygulama alanı bulmaz. İleride¹²⁴ de değinileceği üzere, kooperatif ana sözleşmesinde haklı sebeplerle çıkma bir çıkma sebebi olarak öngörülme bile, ortağın kooperatiften haklı sebeplerle çıkabileceği kabul edilmektedir. Ayrıca çıkmak isteyen ortaklar açısından TTK m. 531 ile kooperatifin haklı nedenle feshini istemekte hukuki menfaatleri de yoktur. Nitekim, TTK m. 531 uyarınca açılacak fesih davası neticesinde illaki feshe karar verilecek diye de bir kaide yoktur. Mahkeme, fesih yerine çıkarılma yahut başka bir çözüme karar vermesi durumunda ortakların çıkma hakkı varken TTK m. 531'e başvurmak kanunu dolanarak işi yokuşa sürmekle neticelenecektir. Kooperatifler hukukunda açık kapı ilkesinin hâkim olması, TTK' nin anonim şirket hükümlerine bu tarz yollama yapmasını gerek kılmaz. Kaldı ki bir an için kooperatifin sona ermesi için TTK m. 531'in uygulanması düşünülebilirse de TTK m.531'in uygulanması kooperatifin niteliğine uygun olmaz.

Ne var ki, KK m. 81'in birinci bendine göre, kooperatifin ana sözleşmede gösterilen sebeplerle sona ermesi imkanı vardır. Dolayısıyla ana sözleşmede bu yönde bir düzenleme yoksa TTK m. 531'e göre kooperatifin feshi istenemeyecektir¹²⁵. Çünkü KK m. 81 karşısında kooperatifin feshinin kooperatifler kanununda düzenlenmediğinden bahisle kanun boşluğundan söz edilemez. Ancak ana sözleşmede haklı sebeplerle kooperatifin feshi düzenlendiği takdirde kooperatifin haklı nedenle feshi için dava açabilmek mümkündür¹²⁶. Çünkü KK m. 81'e göre kooperatif, ana sözleşme gereğince sona erebilir. O halde ana sözleşmede bu yönde hüküm varsa kooperatifin haklı nedenle feshi için dava açılabilir.

¹²³Nuri Erdem, **Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2012.

¹²⁴Bakınız s. 52

¹²⁵*Erdil*'e göre kooperatiflerde haklı sebebin varlığı halinde kooperatifin feshini istemek mümkün değildir (Engin Erdil, **Limited Şirketlerde Ortaklıktan Çıkarılma**, Genişletilmiş 2. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık Basım, Yaylacık Matbaacılık, 2010, s. 37).

¹²⁶Ayşe Şahin, **Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2013, s. 35.

D. Görev veya Hizmetin Sona Ermesi

Ortaklık sıfatı bir hizmet ve görevin ifa edilmesine bağlıysa, söz konusu hizmetin ve görevin son bulunmasıyla ortaklık sıfatı kalkar. Örneğin; bakanlık mensuplarından oluşan bir kooperatifte, ortaklardan biri bakanlıktaki görevinden ayrılırsa ortaklık sıfatını kaybeder. Ancak ana sözleşmeye hüküm eklemek yoluyla ortaklık sıfatının sürdürülmesi temin edilebilir (KK m. 15/1).

Hizmetin yahut görevin son bulması halinde ortaklık sıfatı kendiliğinden son bulur. Bu tür bir sona erme sebebi ile çıkan ortaktan kural olarak çıkma tazminatı da istenemez. Fakat göreve veya hizmetin sona ermesinde, bu sona erme sebebini ortak meydana getirmişse, kooperatifin çıkma tazminatı talep hakkı doğar¹²⁷.

E. Taşınmazın veya İşletmenin Devredilmesi

Ortaklık sıfatının elde edilmesi, ana sözleşmeyle bir teşebbüsün işletilmesine yahut bir gayrimenkulün mülkiyetine tabi hakların kullanılmasına bağlı tutulabilir. Buna benzer durumlarda işletmenin yahut gayrimenkulün mülkiyetinin üçüncü kişilere devriyle ortaklık sıfatının da devralana intikal edeceği ana sözleşmeyle düzenlenebilir (KK madde 15 fıkra 2).

Taşınmaz mal ve işletmeye bağlı olarak ortaklık sıfatının kazanılmasında devralan ortaklık sıfatını kazanırken, taşınmaz veya işletmesini devreden ortak ortaklık sıfatını kaybetmektedir. Taşınmazın veya işletmenin devri halinde kooperatif ortaklığı da devreden ortak açısından kendiliğinden sona erecektir.

F. Payın Devri ile Ortaklık Sıfatının Sona Ermesi

Kooperatif ortaklığını devreden ve devralan kendi aralarında bir devir anlaşması yapar. Kooperatifler kanunda devir anlaşmasının şekli hakkında bir hüküm yoktur. Devir anlaşması resmi şekle bağlı değildir¹²⁸. Ayrıca, devir anlaşmasının yanında

¹²⁷Aykan, **a.g.e.**, s. 36.

¹²⁸*Kooperatif hisse devri sözleşmesi resmi şekilde yapılması gerekmez* [Yargıtay 23. HD. 06.07.2017. T. 2015/9051; 2039 (Coşkun, **a.g.e.**, s. 218)].

devralan ortağın kooperatife yazılı olarak giriş isteminde bulunması gerekir (KK m. 8/1). Devir işlemi hakkında yönetim kurulu bir karar verir¹²⁹. Her şeyden önce, payın devri aslında devralan açısından bir giriştir. Bu nedenle devreden kişinin ortaklığının kaybedilmesi, ortaklığı devralanın giriş talebinin kooperatif tarafından kabulü ile meydana gelir.

Kooperatif payının devreden ile devralan arasındaki devir anlaşmasının hukuki temeline baktığımızda, eğer devir anlaşması alacağın devri niteliğinde kabul edilirse, yazılı şekilde yapılması şarttır¹³⁰. Doktrin devir anlaşmasının, alacağın temlik kurallarına göre yapılması gerektiği yönünde görüş birliği içerisindedir¹³¹.

Ancak kanaatimizce, payın devri anlaşmasının hukuki temeli, sözleşmenin devridir. Payın devri ile kooperatifin giriş işleminde yönetim kurulunun onayının altında yatan hukuki gerekçe de sözleşmenin devridir¹³². Sözleşme devri müessesesi, eski borçlar kanunumuzda olmayıp 11.01.2011’de kabul edilen 01.07.2012’de yürürlüğe giren 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu ile gelmiştir. Ortak ile kooperatif arasında sözleşmesel bir ilişki vardır. Sözleşmenin devri üç taraflı olarak yapılmalıdır (TBK s. 205). Bu açıdan da payın devri ile kooperatife giriş kooperatifin onayına tabidir. Sözleşmenin devri ile ortak ile kooperatif arasındaki geniş anlamdaki borç ilişkisi, bir üçüncü kişiye devredilmektedir.

TBK m. 205/3 uyarınca, sözleşmenin devri anlaşması, devredilen sözleşmenin şekline bağlıdır. Payın devrini, sözleşmenin devri olarak kabul edersek devredilen sözleşmeye bakmalıyız. Devredilen hukuki ilişki, kooperatif ile ortak arasındaki hukuki ilişkidir. Bu hukuki ilişki KK m. 8’e göre ortak olmak isteyen kişinin bir yazı ile kooperatif yönetim kuruluna başvurusuyla kurulur. Görüldüğü gibi, kooperatif ile ortak arasındaki geniş borç ilişkisi yazılı bir başvuru ile kurulmaktadır ancak yine de bu hukuki ilişki kanunen şekle tabi değildir. O halde, sözleşmenin devri niteliğindeki payın devri anlaşması da şekle tabi değildir. Ancak doktrin yukarı da belirttiğimiz gibi

¹²⁹ ‘Kooperatif ortaklığının devri işlemi, kooperatif karşısında sadece yönetim kurulu kararı ile değer taşır. Bu durumda açık kapı ilkesinin tatbik edilmesi olanaksızdır’ [Y. 11. HD., E. 1984/4387, K. 1984/2634, T. 18.06.1984 (Kurtulan, **a.g.e.**, s. 166)].

¹³⁰ TBK m. 184 uyarınca yazılı biçimde yapılması şartıyla alacağın devri geçerli olur.

¹³¹ Aykan, **a.g.e.**, s. 25, 26; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, **a.g.e.**, s. 625; Coşkun, **a.g.e.**, s. 213.

¹³² Kooperatifin onayının hukuki niteliği meselesine aşağıda ayrıca değineceğiz, bakınız s. 33.

pay devrinin alacağın devri olduğu için şekle tabi olması gerektiği yönündedir. Biz bu görüşe katılmamakla beraber payın devri için alacağın devri hükümleri yeterli de değildir. Şöyle ki ortak, payını üçüncü kişiye devrettiğinde çıkma hakkını da devretmiş olmaktadır. Çıkma hakkı yenilik doğuran bir haktır. Halbuki yenilik doğuran haklar gibi alacak niteliği taşımayan hakların devri alacağın devri hükümlerine tabi olamaz.

Kooperatif, devralan kişinin giriş istemini, koşulları yerine getirmiş ise, kabul eder. Kooperatif devir hususunu kabul etmez ise, ortak olmak isteyen kişi dava açabilir ve mahkemeden ortaklığının tanınmasını isteyebilir. Devir işlemi kabul edilmezse devralanın ortaklığın tespiti davası açması gerekir. Devralanın kooperatif tarafından ortaklığa kabulü ile devreden ortak kooperatiften çıkmaktadır. Devir anlaşması yapıldıktan sonra, kooperatif devralan kişinin giriş istemini kabul etmez ise ne olacağı sorusu tartışmalıdır. Bir görüşe göre, devir yalnız taraflar arasında geçerli olur ve hiçbir şekilde kooperatife karşı ileri sürülemez¹³³. Diğer bir görüşe göre ise, devralanın giriş istemi kooperatif tarafından kabul edilmemiş ise devir anlaşması geçersizdir¹³⁴. Bu görüşe göre, yönetim kurulu devralanın üyeliğini reddederse, devreden kooperatif ortaklığı devam edecektir. Kanaatimizce, payın devri anlaşması, sözleşmenin devri niteliğinde olması sebebiyle devralanın giriş istemi kooperatifçe kabul edilmezse devir anlaşması geçersizdir. Sonuç olarak, sözleşmenin devri, üç taraflı bir anlaşma olup devralan ile devreden ve kooperatif arasında yapılan devreden ortağın bu hukuki ilişkiden doğan ortaklık sıfatı ile birlikte bütün hak ve borçlarını devralana geçiren bir anlaşmadır.

KK m. 98 yollamasıyla anonim şirketlerde nama yazılı payların devrini sınırlayan sebepler olarak anılan bağlam hükümleri (TTK m. 491, m. 492) ve bir bağlam olarak yönetim kurulunun onay vermemesine ilişkin sonuçlar burada da uygulanır mı sorusu sorulabilir. Bir anonim şirkette, nama yazılı payların devrini sınırlandırmak için kanunda ve esas sözleşmede gösterilen sebeplere bağlam denir¹³⁵. Kanuni bir bağlam örneği olarak TTK m. 491'e göre, bedeli tamamen ödenmemiş

¹³³ ... Devir işleminin iki taraf arasında geçerli olduğu kabul edilse bile kooperatif karşısında sadece yönetim kurulu kararı ile değer taşır. Bu durumda açık kapı ilkesinin tatbik edilmesi olanaksızdır' (Abdülkadir Arpacı, **İçtihatlı Kooperatifler Kanunu ve Açıklamaları**, Son değişikliklerle 2. Baskı, İstanbul, Temel Yayınları, 1995, s. 80).

¹³⁴ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, **a.g.e.**, s. 101.

¹³⁵ Ünal Tekinalp, **Anonim Ortaklıkta Yeni Bağlam Sisteminin Esasları Pay Defteri Hukuku ile**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2012, s. 3.

nama yazılı paylar, ancak şirketin onayı ile devrolunabilir. Sadece nama yazılı paylar için bağlam getirilebilir. Bedeli tam olarak ödenmemiş hisselerin devrine anonim şirket tarafından izin verilmesi iki şarta bağlanmıştır¹³⁶. Birincisi devralanın ödeme yeterliliğinin şüpheli olması, ikincisi ise şirketçe istenen teminatın verilmemesi şartıdır. Anonim şirketlerde bedeli ödenmemiş nama yazılı payların devir işleminin borcun nakli niteliğinde olduğu kabul edilmektedir. Bu nedenle bu devir işleminde alacaklının rızasının arandığı ileri sürülmektedir¹³⁷. Payı devrederken borçların da devredilmesi sebebiyle şirketin de onayının gerekli olduğu düşünülebilir. Borcun nakli hükümlerinin uygulanması akla gelebilir. Kooperatif ödeme gücü olmayan bir kişiyi kooperatife kabul etmek istemeyebilir. Halbuki, kooperatiflerde payın devrinde kooperatifin onayını arama temelinde sözleşmenin devri olduğu kanaatindeyiz. Öyle ki sözleşmenin devri borcun devri ve alacağın devri müesseselerinden çok daha kapsamlıdır. Payın devri için kooperatifin onayının gerekli olmasının tek sebebi borcun nakli işlemi olması yetersiz kalır. Sözleşme devri ile kooperatif ile ortak arasındaki tüm hukuki ilişki devredilmekle beraber sözleşmenin devri borcun naklini de kapsayacak genişliktedir. Bu bakımdan sözleşmenin devri, kooperatiflerde payın devrine niteliği itibari ile daha uygundur.

Kooperatiflerde yönetim kurulunun onayını alma gerekliliği anonim şirketlerin bağlam hükümleriyle ilişkilendirilebilmesi pek olası değildir. Kooperatiflerde hamiline ve nama yazılı paylar şeklinde bir ayırım yahut tanımlama yoktur. Öncelikle, bu şekilde anonim şirketlerin bağlam hükümlerine atıf yapılması kooperatiflerin mahiyetine uygun olmaz. KK m. 98 uyarınca kooperatifler kanununda açıklama olmayan hallerde anonim şirket hükümlerine başvurulabilmektedir. O halde bağlı nama yazılı anonim şirketlerdeki yönetim kurulunun onay vermemesine ilişkin hükmün burada da uygulanabilmesi için öncelikle kooperatifler kanunda bu yönde hüküm olmaması gerekir. Şayet bu konuda kooperatifler kanununda hüküm varsa anonim şirketlere atıf yoluna gidilemeyecektir. Kooperatifler kanununda ortaklık sıfatının devri halinde madde 14 hükmü, yönetim kurulunun, ortaklığı devralan kişinin ortaklık niteliklerini taşıması halinde, bu kişiyi ortaklığa kabul etmesi ifade edilmiştir. KK m. 14 hükmünde yönetim kurulunun devre kabul etmesinden söz ederken devri

¹³⁶ Murat Yusuf Akın, **Anonim Ortaklıkta Bağlı Nama Yazılı Hisseler**, Birinci Basıdan Tıpkı Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2014, s. 171.

¹³⁷ Akın, **a.g.e.**, s. 174.

kabul etmemesi durumunun sonuçlarından bahsetmemiştir. Pay devri ile ortaklık sıfatının kazanılması bir giriş olduğu için KK m. 8 hükmüne de bakmak gerekir. KK m. 8 hükmü de giriş yönteminden bahsedilip giriş istemini kooperatif yönetim kurulunun kabul etmemesi ihtimaline karşı bir hüküm içermemektedir. O halde, payın devri halinde yönetim kurulunun devre onay vermemesi halinde anonim şirketlere ilişkin hükümlerin uygulanmasının yolu açıktır. Ancak bu noktada, yönetim kurulunun devre onay vermemesinin sonuçlarına borçlar hukuku genel hükümler çerçevesinde de ulaşabiliriz. Kooperatif ile ortak arasında bir sözleşmesel bir ilişki vardır. Ortak, ortaklık mevkiini bir üçüncü kişiye devretmesiyle sözleşmenin devrini gerçekleştirmiş olmaktadır. TBK m. 205/f.1 uyarınca, sözleşmenin devri üç taraflıdır, bu pay devri ile sözleşmenin devreden tarafları; devreden, devralan ve kooperatif olacaktır. Kooperatif yönetim kurulu onay vermediği takdirde, kooperatif ortaklık sözleşmesinin tarafları değişmeyecektir. Yani ortaklık sözleşmesi kooperatif ile devretmek isteyen ortak arasında olmaya devam edecek ve dolayısıyla bir devir gerçekleşmeyecektir. TMK m. 5'e göre, bu kanun ve borçlar kanunun genel nitelikli hükümleri, uygun düştüğü ölçüde tüm özel hukuk ilişkilerine uygulanır. Sonuçta payın devri hususunda anonim şirketin bağlı nama yazılı payların devrine ilişkin hükümlerine gitmek için hukuki yol açık olmakla beraber kanaatimizce bu hususta borçlar hukuku genel hükümleri çerçevesinde cevaplandırılabilirken o hükümlere başvurmaya gerek yoktur.

Yapı kooperatiflerinde, kendi namına bir işyeri yahut konut tescillenmiş ortağın, tapu müdürlüğünde işyerini ve konutunu başka kişiye temlik etmesi durumuna rastlanabilir. Bu durumda ortağın konutunu veya işyerini üçüncü kişiye satması ortaklığın devri anlamına gelmez¹³⁸. Yine bu şekilde konutunu veya işyerini satan ortak yönetim kurulu üyesi ise, yönetim kurulu üyeliği de sona ermez¹³⁹.

Ortaklık sıfatının kısmen devri mümkün değildir¹⁴⁰. Çünkü kooperatif ortaklığı bütün olmakla beraber tüm hak ve yükümlülükleri ile birlikte teslim edilir ve teslim alınır. Kooperatif ortaklığın devir işlemi ile tüm hak ve yükümlülükler devralan yeni

¹³⁸Ana sözleşme ile aksi kararlaştırılabilir.

¹³⁹Üstün/Aydın, **a.g.e.**, s. 126; Kurtulan, **a.g.e.**, s. 173.

¹⁴⁰Üstün/Aydın, **a.g.e.**, s. 102; Kocaoğlu, **a.g.e.**, s. 36.

ortağa intikal eder. Kooperatif ortaklığını devreden ortağın borçları, devralan yeni ortakdan istenir¹⁴¹.

Devir anlaşmasıyla ortaklık mevki¹⁴² devredilmektedir. Böylece ortaklık mevki¹⁴³ devreden kişinin ortaklığı payın devri suretiyle sona erer. Her ne kadar ortaklık payının devrinden söz ediyor olsak da devrin konusu ortaklığın bütün hak ve borçlarıyla devredilmesidir. Ortağın kendi payını kooperatife devretmesi gibi bir durum söz konusu olmaz. Bu durumda çıkma iradesinin varlığından söz edilebilir¹⁴⁴. Sonuç olarak, kooperatiflerde ortaklık mevkiinin devredilmesi için devrin kooperatif tarafından kabul edilmesi gerekir.

İKİNCİ BÖLÜM

KOOPERATİF ORTAKLIĞINDAN ÇIKMA

I. BİLDİRİMLE ÇIKMA

A. Genel Olarak

Her ortağın kooperatiften çıkma hakkı vardır (KK m. 10, c.1). Bir ortağın hiçbir suretle kooperatiften çıkamayacağına dair düzenlemeler de hükümsüzdür (KK m. 11/3). Çıkma hakkı bir ortaklık hakkıdır. Her ortak, kooperatiften serbestçe ayrılabilir. Çıkma hakkı, üç şekilde sınırlandırılabilir. Çıkma hakkının birinci sınırı, kooperatifin korunması ilkesidir. Bu ilkeye göre, çıkma durumunun, kooperatifin varlığını tehlikeye atması durumunda, çıkmayı dileyen ortağın muhik bir tazminat ödeyeceği ana sözleşmeyle düzenlenebilir (Kooperatif Kanunu madde 10 cümle 2). Çıkma

¹⁴¹Ortaklığın temlik edilmesi ile tüm hak ve vecibeler yeni ortağa geçeceğinden devralan ortak eski ortağın bu borçlarını ödemekten kaçınmaz (Üstün/Aydın, **a.g.e.**, s. 95).

¹⁴²Ortaklık mevki; ortak ile kooperatif arasındaki ana sözleşme gereğince elde ettiği bütün hakları ve yükümlülükleri ihtiva etmektedir.

¹⁴³Anonim şirketlerde pay, ortağın anonim ortaklıktaki maddi ve hukuki münasebetinin, haklarının ve vecibelerinin bütünü olarak kullanılmaktadır. Bu bağlamda pay, pay sahibinin şahsından soyut bir mevki olarak nitelendirilmekte ve buna da pay sahipliği mevki denilmektedir (Pulaşlı, **a.g.e.**, s. 525).

¹⁴⁴Kurtulan'a göre, ortak payını kooperatife devretmek istediğini belirtmesi, çıkma bildirimini niteliğindedir (Kurtulan, **a.g.e.**, s. 164).

hakkının ikinci sınırlaması ise çıkmanın ana sözleşmeyle en fazla beş senelik süre zarfıyla sınırlandırılmasıdır (KK m. 11/1). Her iki halde de kooperatiften çıkmanın ana sözleşme ile zorlaştırılması imkânı vardır. Üçüncü olarak, KK m. 12’ de olduğu gibi, kooperatiften ayrılmak için yapılacak başvurunun geçerli olacağı süre ana sözleşme ile saptanabilir.

Kooperatifin bir kişiler birliği olduğu gerçeği, ortakların çıkma özgürlüğünü içerir¹⁴⁵. Kooperatif ortaklığından çıkma, bazı şartların yerine getirilmesine bağlı tutulabilir ancak ortağın çıkma iradesi koşulsuz olmalıdır. Yönetim kurulu koşula bağlanmış bir çıkma bildiriminin yenilik doğuran hak olması sebebiyle bu şekilde bir kullanımının uygun olmadığını tespit etmelidir. Yargıtay’a göre de çıkma iradesinde koşul olması halinde, çıkma bildiriminin kabulü mümkün değildir¹⁴⁶. Bazı hallerde çıkma hakkı dolaylı olarak ihlal ediliyor olabilir. Kooperatiften ayrılan ortak, ayrıldıktan sonra, mesleğini ifa edemez, ekonomik ihtiyaçlarını karşılayamaz veya varlığını sürdüremez hale gelirse dolaylı olarak çıkma hakkının ihlal edildiği kabul edilmelidir¹⁴⁷.

B. Çıkma Bildiriminin Hukuki Niteliği

Çıkma bildirimi tek yanlı bir irade bildirimi olup bozucu yenilik doğuran bir hak niteliğindedir¹⁴⁸. Çıkmaya yönelik bildirim tek taraflı irade beyanı niteliğinde olduğu için kabule bağlı değildir. Çıkma bildirimi ortaklık ile ortak arasındaki hukuki ilişkinin feshi niteliğindedir¹⁴⁹. Şöyle ki, kooperatif ile ortak arasındaki hukuki ilişki, kanun ve ana sözleşme hükümleri çerçevesinde kurulur ve süreklilik arz eder. Bilindiği üzere, sürekli borç ilişkisi, bir borç ilişkisinde asli borçlardan en az biri sürekli edimi

¹⁴⁵Egger, **a.g.e.**, 624.

¹⁴⁶Yargıtay 11. HD. T. 02.05.2006. E. 2005/4835, K. 2005/5005 (Coşkun, **a.g.e.**, s. 177, 178).

¹⁴⁷Kocaoğlu, **a.g.e.**, s. 23.

¹⁴⁸Bu yönde: Kocaoğlu, **a.g.e.**, s. 23, 24; Üstün/Aydın, **a.g.e.**, s. 99; Aykan, **a.g.e.**, s. 31; Tekinalp, **Kooperatiflerde Ortakların Kişisel Niteliklerinin Önemi, Ortaklık Sıfatının Kazanılması ve Yitirilmesi...**, s.138; Coşkun, **a.g.e.**, s. 174; Yahya Deryal, **Kooperatiflerde Ortak Sıfatının Kazanılması, Kaybedilmesi ve Hukuki Sonuçları**, Danışman Hamdi Yasaman, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, 1994, s. 173; Emre Türkmen, **Adi Ortaklıkta Çıkma ve Çıkarılma**, Danışman Ahmet Türk, İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, 2019, s. 48.

¹⁴⁹Kocaoğlu, **a.g.e.**, s. 37; Samet Can Olgacı/Ahmet Cemal Ruhi, **Kooperatif Ortaklığından İhraç ve İtiraz Usulü**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2015, s. 19.

gerektiren bir hukuki ilişkidir. Fesih hakkı, bozucu yenilik doğuran bir haktır. Fesih hakkı niteliğindeki çıkma hakkı da ortağın tek taraflı irade beyanı ile hukuki ilişkinin sona erdirilmesi imkanındır. Ortak çıkma bildiriminde bulunduktan sonra ve kooperatif yetkili organlarınca da bu bildirim alındıktan sonra, ortak bildirdiği çıkma talebinden geri dönemez¹⁵⁰. Her ne kadar ortak çıkma talebinden geri dönemeyecek olsa da Yargıtay'ın bir kararında, çıkan ortak istifa ettikten sonra kooperatifin genel kurullarına katılırsa ve hakkında bir çıkarma kararı da yoksa zımni ortak olduğunu kabul edilmiştir¹⁵¹. Yargıtay'ın bu yöndeki bir kararı çıkma bildiriminin hukuki niteliğine ters düşmektedir ve çıkma bildiriminden sonra zımni ortak olduğunu kabul eden bu Yargıtay kararı yerinde değildir.

Çıkma hakkının kooperatife yansması olan çıkma bildirimi, ortaklık ilişkisini sona erdirmeye yöneliktir. Çıkma hakkı ya ortaklık sözleşmesiyle tanınabilir ya da kanundan doğan sebeplerle ortaklıktan çıkma hakkı kullanılabilir¹⁵².

C. Çıkma Hakkının Kullanılması

Çıkma bildirimi yönetim kuruluna¹⁵³ yapılmalıdır. Ana sözleşmeye hüküm konulması şartıyla çıkma bildiriminin genel kurula veya KK m. 54 uyarınca oluşturulacak bir temsilciler kuruluna¹⁵⁴ da yapılması mümkündür. Kanuna uygun çıkma bildiriminin yetkili organa yapılmaması halinde, çıkma bildirimi geçerli olduğu

¹⁵⁰Erhan Günay, **Kooperatiflerde Uyuşmazlıklar Rehberi**, Güncellenmiş 3. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2018, s. 31; İlker Tüneri, **Kooperatifler Uygulaması**, Birinci Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, Mayıs 2007, s. 98; Remziye Demir, **Kooperatif Ortağının Hak ve Yükümlülükleri**, Danışman Fatih Aydoğan, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 2019, s. 45.

¹⁵¹*Davacı, kooperatiften istifa ettikten sonra, davalı kooperatifin genel kurullarına katıldığı, hazırlan listelerinde isminin yer aldığı ve kooperatifin güzergahında çalıştığı sabit olup, ihracına ilişkin verilen bir karar da bulunmadığına göre, zımnen üye olduğunun kabulü gerekir* [Yargıtay 23. HD. 27.06.2018. T. 2016/744; 3770 (Coşkun, **a.g.e.**, s. 129)].

¹⁵²Rıza Ayhan/Hayrettin Çağlar/Mehmet Özdamar, **Şirketler Hukuku Genel Esaslar**, 2. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2020, s. 122.

¹⁵³KK m. 55/1 uyarınca *yönetim kurulu, ana sözleşme ve yasa düzenlemeleri çerçevesinde kooperatifin işlerini yönetmekle birlikte kooperatifi temsil eden yürütme organıdır*.

¹⁵⁴KK m. 54/1 uyarınca Kooperatiflerin ortak sayısı 1000'den çok ise, kooperatif ana sözleşmelerinde düzenlenerek genel kurulun kararlardan, tümünün yahut bir bölümünün ortakların reylerini mektup ile bildirmeleri yoluyla verilmesi mümkün kılınabilir. Diğer yandan ortakların gruplara bölünerek verecekleri kararla oy vermek maksadıyla kendi içlerinde belirleyecekleri temsilciler topluluğu, genel kurul sayılabilir.

yönünde görüşler¹⁵⁵ olsa da kanaatimizce çıkmanın yetkili organa yapılması yapılması zorunludur. Çünkü çıkma bildirimi, bozucu yenilik doğuran bir irade beyanı olup muhataba varması gereklidir. Yani çıkma beyanının yönetim kurulunun beyanı öğrenebileceği şekilde yönetim kurulunun egemenlik alanına girmesi gereklidir¹⁵⁶.

Çıkma bildirimi, yenilik doğuran bir hakkın kullanımı olması sebebiyle kooperatif yönetim kuruluna ulaşması ile çıkma gerçekleşmiş olacaktır. Kooperatifler kanununda (KK m. 13) kabul ifadesine yer verilmiş olsa da aslında bu çıkma bildiriminin kabul edildiği anlamına gelmemektedir¹⁵⁷. Bu bakımdan kanun hükmünün amacından hareket etmek gerekir. Kabul edip etmeme meselesi ancak yenilik doğuran hakkın yasal koşullara uygun olarak kullanılıp kullanılmadığının denetlenmesidir. Yönetim kurulunun yetkisi sadece çıkma hakkının kullanılmasının kanunlara uygun olup olmadığının denetlenmesine ilişkindir. Yoksa burada çıkma bildiriminin kabul edilmesi söz konusu değildir. Dolayısıyla yönetim kurulunun vereceği karar olsa olsa çıkma bildiriminin hukuka uygun olarak yapıldığının tespit edilmesinden ibarettir.

Yönetim Kurulu, kendisine yapılan çıkma bildiriminin kanuna ve ana sözleşmeye uygun olarak yapıp yapılmadığını inceler. Çıkma bildirimi yönetim kurulunun kabulüne bağlı değildir ancak yönetim kurulu çıkmanın şartlarının gerçekleşip gerçekleşmediğini inceler. *Şimşek'e* göre yönetim kurulu inceleme sonucunda çıkma bildirimini reddetmesi, çıkmanın kabule bağlı olduğu anlamına gelmez¹⁵⁸. Kanaatimizce, yönetim kurulu, çıkma bildiriminin kanuni ve ana sözleşme şartlarına uymadığını tespit etmesi halinde çıkma talebinin usulüne uygun kullanılmadığına karar verebilir. Bu halde yönetim kurulu çıkma bildiriminin reddedilmesine karar verebilir demek çıkma bildiriminin hukuki niteliğine aykırı olacaktır. Ret ile asıl ifade edilmek istenen çıkma bildiriminin kanuna ve ana

¹⁵⁵Bu yönde: Kocaoğlu, **a.g.e.**, s. 25; Ünal Tekinalp, **Kooperatiflerde Ortakların Kişisel Niteliklerinin Önemi, Ortaklık Sıfatının Kazanılması ve Yitirilmesi**, İstanbul Üniversitesi Yayınları No: 1814, Hukuk Fakültesi No: 404, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1972, s. 140.

¹⁵⁶ İrade beyanlarının muhataba varmasından anlaşılması gereken beyanın olağan koşullar altında beyanı öğrenebileceği şekilde onun egemenlik alanına girmesidir (Rona Serozan, **Medeni Hukuk Genel Bölüm**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2005, s. 239).

¹⁵⁷ *Yenilik doğuran hak sahibinin karşısındaki şahsın konumu pasif bir konum olup sadece kendisine yöneltilen hakkın kullanılmasına ilişkin beyana muhatap olmaktan ibarettir. Bu şahsın arzu edilen hukuki yeniliğin meydana gelmesine ne katkıda bulunması ne de engel olması söz konusudur* (Vedat Buz, **Medeni Hukukta Yenilik Doğuran Haklar**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2005, s. 207).

¹⁵⁸Şimşek, **a.g.e.**, s. 67.

sözleşmeye uygun olmadığının tespit edilmesidir. Yoksa çıkma bildirimi kabule bağlı olmadığı gibi reddi de mümkün değildir. Çıkma hakkı yenilik doğuran bir hak olduğu için yönetim kurulu bu halde çıkma bildiriminin hukuka uygun olarak kullanılmadığına dair bir tespit kararı vermelidir. Bazı yazarlara göre yönetim kurulu, çıkma bildirimini hiç almamış gibi davranırsa çıkma talebini kabulden kaçınmış¹⁵⁹ olur. Diğer yazarlara göre ise, yönetim kurulunun çıkma isteğini kabul veya reddetmesi durumunda kararını talepte bulunan kişiye yazılı olarak bildirir¹⁶⁰. Bu görüşlere katılmamakla beraber kanundaki kabulden kaçınma ifadesi de çıkma bildiriminin hukuki niteliğine aykırıdır.

Çıkma bildirimi şekle bağlı değildir¹⁶¹. Çıkma bildiriminin yapıldığının ispatı açısından bildirim, taahhütlü mektup ile, elden imza karşılığı yahut noter vasıtasıyla kooperatife yapılır. Kanunda çıkma bildiriminin şekli hususunda açıklık olmasa da kooperatifin çıkma bildirimini kabulden kaçınması hali için şekil şartı¹⁶² öngörmüştür (KK m. 13). Bu nedenle çıkma bildirimi herhangi bir şekle tabi değildir. Buna rağmen, ana sözleşmede, çıkma bildiriminin, açık kapı ilkesine aykırı olmamak koşuluyla şekil kuralına bağlanması mümkündür.

Kooperatiften çıkma iradesi örtülü olarak açıklanabilir. Nitekim, ana sözleşme ile örtülü çıkma bildirimi de düzenlemek mümkündür¹⁶³. Her halükârda, çıkma

¹⁵⁹13. Maddedeki kabulden kaçınma hakkı, çıkma bildirmesinin hukuki niteliğini değiştiremez. Çünkü bu hak, kooperatife, kanun ve ana sözleşmede öngörülmüş bulunan, çıkma bildirimini kullanmaya ilişkin şartların meydana gelip gelmediği, gerçekleşmemiş ise söz konusu sebeplerle reddetme yetkisi verir. Yoksa bildirim kabule bağlı değildir. Kooperatife tanınan, şartları gerçekleşmemiş olduğunu ileri sürebilme hakkıdır. Nitekim kooperatifin kaçınması üzerine ortak da bu defa noter aracılığı ile, itirazda bulunmuş ve kooperatif itirazsa ses çıkarmamış ise, ortağın bildirim tarihinde çıkışının kabul edildiği 13. Maddede sarıh olarak ifade edilmiştir (Tekinalp, **Kooperatiflerde Ortakların Kişisel Niteliklerinin Önemi, Ortaklık Sifatının Kazanılması ve Yitirilmesi...**, s.139).

¹⁶⁰ Özmen'e göre, yönetim kurulu kararını istekliye yazılı olarak tebliğ edinceye kadar ortaklık devam eder (Kemal Özmen, **Kooperatifler**, Güncellenmiş 5. Baskı, Ankara, Sözkese Matbaacılık, Seçkin Yayıncılık, Şubat 2018, s. 89).

¹⁶¹Poroy/Tekinalp, Çamoğlu **a.g.e.**, s. 621; Hilal Hazinedaroğlu, **Kooperatif Ortaklıklarda Ortak Kavramı Ortakların Hak ve Yükümlülükleri**, Yüksek Lisans Tezi, Danışman Güven Vural, Ankara, Gazi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1991, s. 44. Çıkma için sözlü beyanın dahi yeterli olduğu yönünde: Fahman Tekil, **Limited Şirketler ve Kooperatifler Hukuku**, İstanbul, Yayın: Tekil Müşavirlik ve Yayıncılık Ltd, Fakülteler Matbaası, 1994, s.145; Deryal, **a.g.e.**, s. 177; Şimşek, **a.g.e.**, s.68; Arpacı, **a.g.e.**, s. 69. Aksi görüşte: Kurtulan, çıkma bildiriminin yazılı şekilde yapılmasını zorunlu olduğu görüşündedir (Kurtulan, **a.g.e.**, s. 157).

¹⁶²Bu şekil şartı noter vasıtasıyla bildirim olup aşağıda ayrıca ele alınacaktır, bakınız s. 42.

¹⁶³Örneğin, Karşılıklı Sigorta Kooperatifi Örnek Ana sözleşmesi m. 13/3: *Ortakların, kooperatifin düzenlediği poliçenin süresinin dolduğu günü takip eden ilk mesai günü itibariyle kooperatif ile hiçbir sigorta işlemi yapmaması kooperatif ortaklığından çıkma iradesinin beyanı sayılır.*

iradesinin örtülü olarak açıklanabileceği kabul edilmektedir¹⁶⁴. Yargıtay’a göre, aidat mükellefiyeti olan kooperatiflerde, ortağın uzun müddet kooperatife gelmemesi, aidat yükümlülüğünün olup olmadığını araştırmaması, ortaklığının son bulunduğunu zımnen onayladığı anlamına gelir¹⁶⁵. Çıkma hususunda haricen bilgi edinilmişse veya ortağın fiillerinden çıkma iradesinin alenen belli olması durumunda başkaca çıkma beyanında bulunmaya gerek yoktur¹⁶⁶. Kooperatiften ayrılma hususunda dürüstlük kuralından hareketle ortak, eylemleriyle çıkma iradesini yansıtıyorsa eylemli çıkmanın varlığından söz edilebilir. Yargıtay’a göre, kooperatif ortaklığının eylemli olarak sona erdiğine dair TMK’nın 2. maddesinin uygulanabilmesi için ihraç tarihinden karar tarihine kadar uzun bir süre geçmiş olması ve bu tarihten itibaren ortağın kooperatife herhangi bir ilişki kurmamış olması gerekir¹⁶⁷.

Yargıtay’ın çıkma iradesi konusunda yol gösterici kararlarına rastlamak mümkündür. Yargıtay’a göre, kooperatiften çıkma bildirimiyle beraber ortağın sahip olduğu pay ve kooperatif ortaklığından doğan bütün haklar kooperatife iade edilmelidir¹⁶⁸. Buna göre, çıkma bildirimi, ortağın çıkma beyanı ile ortaklık sıfatından doğan bütün hakların kooperatife iade edilmesiyle değer taşır. Ortak iradesini ortaya koyduktan sonra, ortaklıktan kaynaklanan haklarını kooperatife iade etmez ise ortaklık hak ve yükümlülükleri yani ortaklık ilişkisi devam eder¹⁶⁹.

Yapı kooperatiflerinde, ortak kendisine düşen konut ve işyerini aldıktan sonra, kooperatifle hukuki ilişkisi devam edebilir. Bu nedenle yapı kooperatifinden çıkmak isteyen ortak, ortak olmasından dolayı kendisine düşen konut veya işyerini de iade etmek zorundadır. Kural yapı kooperatifinden ayrılan ortağın kendisine düşen yapıyı kooperatife iade etmesi olsa da şayet kooperatif tasfiye haline girmişse kendi yapısını

¹⁶⁴Şöyle ki, ortağın verdiği ödentinin geri verilmesini ve ortak olmadığının belirlenmesini talep etmesi çıkma bildirimi sayılır. Fakat, çıkma hakkından yararlanmasının ana sözleşme düzenlemeleriyle güçleştirilmesi, bilhassa Kooperatifler Kanunun vasfının haklı bulunduğu durumlarda mümkündür (Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, **a.g.e.**, s. 621).

¹⁶⁵Yargıtay 23. HD. 23.01.2017 T. 2015/8789; 150. (Coşkun, **a.g.e.**, s. 182); Y. 23. HD. 11.02.2014. 7024/904 (Coşkun, **a.g.e.**, s. 183, 184); Y. 11. HD. 10.02.2009. T. 2007/12817;1506 (Coşkun, **a.g.e.**, s. 183, 184, 185.); Ödenti mükellefiyeti olan kooperatiflerde ortağın uzun müddet kooperatife gelmemesi, ödenti yükümlülüğünün olup olmadığını soruşturmaması, ortaklığının son bulunduğunu örtülü onayladığı, bir başka deyişle eylemli çıkma beyanında bulunduğunu ifade eder. [Yargıtay 23. HD., E. 2015/3195 K. 2017/1143 T. 17.4.2017 (Lexpera erişim tarihi: 28.04.2020)].

¹⁶⁶Coşkun, **a.g.e.**, s. 191.

¹⁶⁷Yargıtay 23. HD. 11.02.2019 T. 2016/4195; 381 (Coşkun, **a.g.e.**, s. 182).

¹⁶⁸Yargıtay 11.HD. 29.09.2003. T. 2386/8514 (Coşkun, **a.g.e.**, s. 179, 180).

¹⁶⁹Yargıtay 11 HD. 27.03.2000. T.1537/2369 (Coşkun, **a.g.e.**, s. 180).

iade etmeksizin ortağın kooperatiften çıkması mümkündür. Şöyle ki, kooperatifin tasfiye şartları oluşmuşsa yönetim kurulu ile anlaşarak tasfiyeyi kolaylaştırmak, dolayısıyla ortak sayısını azaltmak için kooperatif ortaklığından çıkmak mümkündür¹⁷⁰. Ayrıca, kooperatif tasfiye halinde ise, çıkan ortağın konutu veya işyeri çıkma gerekçesiyle geri alınamaz (KK m. 81/2).

D. Çıkma Bildirimini Kabulden Kaçınma

KK m. 13 hükmü, yönetim kurulunun çıkma bildirimini kabulden kaçınması ihtimaline yer vermiştir. Ancak çıkma bildirimi bozucu yenilik doğuran tek taraflı bir hak olduğundan yönetim kurulunun onayına bağlı olmadan hukuki sonuçlarını doğuracaktır. Bu bakımdan KK m. 13'deki kabulden kaçınma ifadesi çıkma bildiriminin hukuki niteliğine uygun değildir. Kanundaki, *kabulden kaçınacak olursa* ifadesi yerine, *çıkma bildiriminin hukuka uygun olduğunu tespitten kaçınacak olursa* şeklinde bir ifade daha yerinde olabilirdi. Çünkü *kabul* kavramı, çıkma bildiriminin hukuki niteliği karşısında oldukça sakıncalıdır.

Kooperatifler Kanunu madde 13'e göre, yönetim kurulu, ana sözleşmeye uygun talebe karşın, ortağın çıkma bildirimini kabulden kaçınırsa, ortak bu sefer çıkma talebini noter aracılığıyla kooperatife bildirir, bildirim tarihinden itibaren¹⁷¹ çıkma gerçekleşir. KK m. 13/ c. 2 bildirim tarihi itibarıyla çıkmanın gerçekleşeceğini düzenlerken KK m. 12 çıkmanın hesap sonu itibarıyla hüküm ifade edileceğini belirtmiştir. Her iki hüküm arasında çıkma tarihinin ne olduğu konusundaki çelişkili görünüme ileride çıkmanın gerçekleşme anı başlığı altında değineceğiz¹⁷². Yalnız burada şunu belirtmekle yetiniyoruz ki, KK m. 13/c. 2'deki çıkma bildirimi tarihi itibarıyla ortaklığın sona ermesi ana sözleşmede bu yönde bir hüküm bulunmasıyla mümkündür. Yani, ana sözleşmede hesap yılı içinde çıkış yapılmasına izin verilmişse KK m. 13/c.2'deki bildirim ile hesap yılı içinde de çıkış yapılabilecektir. Dolayısıyla çıkmanın hüküm ifade edebilmesi için hesap sonunun beklenmesine gerek yoktur.

¹⁷⁰Coşkun, **a.g.e.**, s. 176.

¹⁷¹Aykan'a göre, KK m. 13'deki bildirme tarihi itibarıyla çıkma gerçekleşir ifadesi KK m.12 ile çelişmektedir. Zira madde 12'e göre çıkış hesap senesi bitiminde gerçekleştiğini ifade etmektedir. Böyle vaziyette madde 13'ün tümcesinin madde 12'e dayanılarak ana sözleşmeyle hesap senesi süresince de çıkışın mümkün kılınması halinde anlam kazandığı kabul edilebilir (Aykan, **a.g.e.**, s. 30).

¹⁷²Bakınız s. 43.

Kooperatif ortağı ilk olarak, noter harici bir şekilde çıkma iradesini bildirmiş olsun. Ancak çıkmak isteyen ortağın çıkma isteğinin yönetim kurulunca kabul edilmemesi halinde KK m. 13, çıkma isteğinin bu sefer noter aracılığıyla kooperatife tebliğ edilmesini öngörmüştür. Çıkma isteğini bu sefer de noter aracılığıyla kooperatife bildirilmesiyle bildirim tarihi itibarıyla çıkma gerçekleşir¹⁷³. Kanun bildirim tarihinden itibaren derken, ilk yapılan bildirim mi yoksa noter aracılığıyla yapılan bildirim mi esas aldığı hususu açık değildir. Bu halde birinci görüşe göre çıkma bildiriminin ilk yapıldığı tarih, bildirme tarihidir¹⁷⁴. Diğer bir deyişle, bildirme tarihi çıkma bildiriminin ilk yapıldığı tarihtir. Buna karşılık ikinci görüşe göre, yönetim kurulunun kabulden kaçınması üzerine noter aracılığıyla yapılacak bildirim tarihinden itibaren çıkma gerçekleşir¹⁷⁵. Yani, bu görüşte, noter harici yapılan ilk bildirim değil, noter aracılığıyla yapılmış olan bildirim tarihi itibarıyla çıkma gerçekleşir. Bu görüşe göre, ilk çıkma bildiriminin ispat edilemediği durumlara rastlanabilir. Sonuçta ilk bildirim noter harici bir şekilde tebliğ edilmiş olur ve ispatlanamayabilir yahut kooperatif kendisine böyle bir tebligat yapılmadığını iddia edebilir. Bu halde noter vasıtasıyla tebliğ edilen (ikinci) bildirim ilk bildirim olarak kabul edilir¹⁷⁶. Kanaatimizce, çıkma hakkının bozucu yenilik doğuran hak niteliği göz önüne alındığında çıkma bildiriminin ilk bildirim tarihinde yapılmış olduğu kabul edilmelidir. Halbuki kanun koyucu hükmün devamında ilk bildirimde yönetim kurulunun susması durumunda ortağın bu sefer noter vasıtasıyla çıkma bildiriminde bulunacağından söz etmektedir. Zaten ilk bildirim ile çıkma hakkı bozucu yenilik doğuran bir hak olarak sonuçlarını doğurmaktadır. O halde tekrar noter vasıtasıyla yapılacak çıkma bildiriminin rolüne değinmek gerekirse *Tekinalp* bunun noter bildirimini itiraz anlamına geldiğini ifade etmiştir¹⁷⁷. Ancak ilk bildirim sonrası yapılan noter bildirimini yine de fesih bildirimini niteliğindedir. Bu bakımdan noter vasıtasıyla

¹⁷³*Eriş'e* göre, çıkma istemi bildiri tarihinden itibaren değil, kooperatife ulaştığı tarihten itibaren sonuç doğurur. Buna göre, ortağın çıkma talebi hakkında kooperatif bir işlem yapmaz ise ortak noter aracılığıyla çıkma talebini duyurur ve bu talep de bildiri tarihinden değil, kooperatife ulaştığı tarihten itibaren sonuç doğurur (Gönen Eriş, **Uygulamalı Kooperatifler Hukuku**, Gözden Geçirilmiş 2. Baskı, Ankara, Seçkin Yayınevi, 1999, s. 389).

¹⁷⁴Tekinalp, **Kooperatiflerde Ortakların Kişisel Niteliklerinin Önemi, Ortaklık Sifatının Kazanılması ve Yitirilmesi...**, s.139.

¹⁷⁵Coşkun, **a.g.e.**, s. 174.

¹⁷⁶Coşkun, **a.g.e.**, s. 193.

¹⁷⁷ *Çünkü ikinci bildirim, teknik anlamda bir bildirim değil, bir itirazdır* (Tekinalp, **Kooperatiflerde Ortakların Kişisel Niteliklerinin Önemi, Ortaklık Sifatının Kazanılması ve Yitirilmesi...**, s.139).

yapılan bildirim itiraz değil, fesih bildirimidir. Sonuç olarak, birinci görüşe katılmakla beraber, noter bildirim tarihini esas alan görüş de ispat açısından uygun ve pratiktir.

Çıkmak isteyen bir ortak ilk bildirimini noter aracılığıyla yapmış olması ihtimalinde, ikinci kez noter aracılığıyla çıkma bildiriminin gönderilmesine gerek yoktur. Noter kanalıyla yapılmış bu ilk bildirimin tebliğ edilmesiyle çıkma gerçekleşir¹⁷⁸. Yargıtay’a göre de noter aracılığıyla yapılan çıkma bildiriminin kabulüne gerek yoktur¹⁷⁹. Çıkmak isteyen bir ortağın noter kanalıyla çıkma bildiriminde bulunmasında yarar vardır. Nitekim, noter vasıtasıyla yapılacak çıkma bildirimi; damga vergisi, harç ve resimden muaftır¹⁸⁰. KK m. 13’de noter kanalıyla bildirim yapılmasını şart koşturmuştur. Ne var ki, açılmış bir davada mahkeme aracılığıyla bir çıkma bildirimi yapılmışsa bu çıkma bildiriminin de geçerli olduğu kabul edilmelidir¹⁸¹.

E. Çıkma Bildiriminin Süresi

Çıkma bildirimi, en erken hesap yılı bitimi için ve en az altı aylık süre öncesinden bilgilendirilerek olur (KK m. 12/c. 1). Çıkma bildirim süresinin düzenlenmesi kooperatifin korunması ilkesinin bir gereğidir. Hesap yılı sonunun hangi gün olduğu ana sözleşmeye bakılarak görülebilir. Ana sözleşme ile farklı bir hesap yılı öngörülmedikçe, genel olarak kullanılan hesap yılı, 1 Ocak ile başlayıp 31 Aralık ile biten takvim yılıdır¹⁸². Örneğin; bir kooperatifte hesap yılı sonu 31 Aralık ise çıkmak isteyen ortak en geç 30 Haziran’a kadar çıkma bildiriminde bulunmalıdır. Çünkü 31 Aralık’tan 6 ay öncesi, 30 Haziran’dır. 30 Haziran’dan sonra yapılacak çıkma

¹⁷⁸Kurtulan, **a.g.e.**, s. 158.

¹⁷⁹ KK m. 13 uyarınca ortak usulüne yaraşır talebine karşın kooperatif çıkma talebini kabulden sakınırsa ortağın istifa talebini noter vasıtasıyla kooperatife bildirir. Bu durumda çıkma meydana geleceği hüküm altına alınmıştır. Kooperatif ana sözleşmesinde de bu doğrultuda hükme değinilmiştir. Ortağın çıkma bildirimi yenilik doğuran haktır, kooperatife vardığı vakit hüküm doğurur. Madde 13’ün düzenleniş şekli çıkma bildiriminin kooperatif tarafından kabulüne ihtiyaç duyulduğuna dair intiba bırakmakla birlikte noter vasıtasıyla gerçekleştirilen bildirim hususi değer verilmiştir. Ancak kanun noter vasıtasıyla gerçekleşen bildirimin kabulüne ihtiyaç olmadığını belirlemiştir. Öyleyse yenilik doğuran bir hak olarak çıkma bildiriminin en başta noter aracılığıyla kooperatife haber etmesi çıkışın meydana gelmesi için kafidir [Yargıtay 23. HD., E. 2013/4560 K. 2013/5200 T. 9.9.2013 (Lexpera erişim tarihi 01.06.2020)].

¹⁸⁰KK m.93/1/ bent e uyarınca madde 13’e göre yapılan bildirim damga vergisi, harç ve resimlerden muaftır.

¹⁸¹Coşkun, **a.g.e.**, s. 193.

¹⁸²VUK m. 174/2. Ayrıca belirtelim ki, tarımsal amaçlı kooperatiflerde hesap dönemi farklı olabilmektedir.

bildirimleri geçerlidir ancak gelecek yılsonu için hüküm doğurur¹⁸³. Yani Kanunda öngörülen 6 ay önceden haber verme şartına uyulmadan yapılan çıkma beyanları geçerlidir ancak gelecek hesap yılı sonu için hüküm doğurur. Örneğin; ortak 1 Temmuz 2020’de çıkma bildiriminde bulunmuş ise, çıkma bildirimi 31 Aralık 2021 tarihi ile hüküm doğuracaktır.

Kooperatiften çıkma hesap senesi sonunda gerçekleştiği için, çıkma bildirimi gününden hesap yılının son gününe dek ortaklık sürer. Örneğin; hesap yılı sonu 31 Aralık olan bir kooperatifte, ortak, 30 Haziran’da çıkma bildiriminde bulunmuş ise 30 Haziran ile 31 Aralık’a kadar ortaklık sıfatı devam edecektir. Çıkma bildiriminin hesap senesinin bitimi için ve asgari altı aylık süreden evvel yapılması, çıkma bildirimine fesih niteliği kazandırmaktadır.

Ana sözleşmeyle başkaca kısa vakit belirlenip hesap senesi süresince ayrılmaya izin verilebilir (KK m. 12/c. 2). Hem bildirim süresi hem de çıkma zamanı ana sözleşme ile kısaltılabilir. KK m. 12/c. 2 hükmünden bildirim süresi ve çıkma süresinin birlikte kısaltılabileceği şeklinde bir anlam çıkıyor görünse de kanaatimizce hem çıkma zamanı hem de bildirme süresi ayrı ayrı kısaltılabilmelidir¹⁸⁴. Bildirme süresinin kısaltılmasına örnek olarak; Konut Yapı Kooperatifi Örnek Ana Sözleşmesi’nin 13. maddesine göre, tüm ortaklar hesap yılı bitiminde minimum 1 aylık süre zarfından evvel yazıyla yönetim kuruluna müracaat ederek kooperatiften çıkabilir¹⁸⁵. Böylece ana sözleşme ile 6 aylık bildirme süresi kısaltılabilir. Ana sözleşme ile ortağa hesap yılı içinde çıkma hakkı da tanınabilir.

¹⁸³Bu yönde: Kocaoğlu, **a.g.e.**, s. 26; Kemalettin Yüksel, **Kooperatif üyeliğine giriş çıkma ve çıkarılma**, Danışman Güzin Üçışık, İstanbul, Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, 1991, s. 21; Ulusoy, **a.g.e.**, s. 289; Fatih Bilgili/Ertan Demirkapı, **Şirketler Hukuku Dersleri**, 6. Basım, Bursa, Dora Yayınları, Şubat 2018, s. 515; Coşkun, **a.g.e.**, s. 189; Arpacı, **a.g.e.**, s. 70.

Aksi görüşte: *Tekinalp’ in görüşü*, 30 Haziran’dan sonra yapılacak çıkma bildirimlerinin sonuç doğurmadığı yönündedir: Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, **a.g.e.**, s. 621: ‘Buna karşılık 6 Eylül tarihinde yapılacak bir bildirim sonuç doğurmaz. Çünkü 31 aralık a göre 6 aylık süreye uyulmamıştır.’ Tekinalp’in daha önceki görüşü ise şu şekilde idi: *Bildirim tarihi 6 Eylül ise, bu beyanın ati sene için muteberliği neticesine olaydaki özellikler göz önünde tutularak varılır* (Tekinalp, **Kooperatiflerde Ortakların Kişisel Niteliklerinin Önemi, Ortaklık Sıfatının Kazanılması ve Yitirilmesi**, s. 140).

¹⁸⁴Aynı yönde: Kocaoğlu, **a.g.e.**, s. 26; Tekinalp, **Kooperatiflerde Ortakların Kişisel Niteliklerinin Önemi, Ortaklık Sıfatının Kazanılması ve Yitirilmesi...**, s. 141.

¹⁸⁵Aynı hüküm çoğu kooperatif örnek ana sözleşmesinde de bulunmaktadır: Toplu İşyeri Yapı Kooperatifi Ana sözleşmesi (m. 13), İhtisas Sanayi Sitesi Yapı Kooperatifi Ana Sözleşmesi (m. 13), Karma Sanayi Sitesi Yapı Kooperatifi Ana sözleşmesi (m. 13), Yapı Kooperatifleri Birliği Ana sözleşmesi (m. 16) (<https://istanbul.csb.gov.tr/gerekli-belge-ve-formlar-i-2901> erişim tarihi: 16.02.2020) Üretim ve Pazarlama Kooperatifi Ana sözleşmesi (m. 13), Hizmet ve Dayanışma Kooperatifi Ana sözleşmesi (m. 13), Fikri Mülkiyet Hakları ve Proje Danışmanlığı Kooperatifi Ana

F. Çıkmanın Gerçekleşme Anı

Tek taraflı irade beyanı niteliğindeki çıkma bildirimi, kooperatife ulaşmakla hukuki sonuçlarını doğurur. Çıkma bildirimi kooperatife ulaştığı anda ortaklık ilişkisi sona erer. Yargıtay'a göre de çıkma bildirimi yenilik doğuran bir hak niteliğinde olduğu için kooperatife ulaştığı anda sonuç doğurur¹⁸⁶.

Noter vasıtasıyla bildirimle rağmen, yönetim kurulu çıkma bildirimine karşı susar veya çıkma bildiriminin hukuka uygun olarak yapıldığını tespit etmekten kaçınırsa, ortak mahkemeye başvurulmalıdır¹⁸⁷. Mahkeme ortağı haklı bulursa çıkma bildiriminin yapıldığı tarih, çıkmanın gerçekleştiği tarih olarak kabul edilmelidir¹⁸⁸. Çıkma bildiriminin doğrudan noter aracılığıyla yapılması ortaklıktan çıkmanın gerçekleşmesi için yeterlidir¹⁸⁹. Bu nedenle yönetim kurulunun çıkma bildirimine karşı hareketsiz kalması halinde açılacak olan çıkma davası tespit davası niteliğindedir¹⁹⁰.

sözleşmesi, (m. 13), Yenilenebilir Enerji Üretim Kooperatifi Ana sözleşmesi (m. 13), Karşılıklı Sigorta Kooperatifi Ana sözleşmesi (m. 13), Tarım Satış Kooperatifi Örnek Ana sözleşmesi (m. 16), Site İşletme Kooperatifi Ana sözleşmesi (m. 13), Esnaf ve Sanatkarlar Kredi ve Kefalet Kooperatifi ana sözleşmesi (m. 13), Sağlık Hizmetleri Kooperatifi Ana sözleşmesi (m. 13), yenilenebilir enerji üretim kooperatifi (m. 13) (<https://www.ticaret.gov.tr/kooperatifcilik/mevzuat/anasozlesmeler/bakanlikca-kurulusu-yapilan-kooperatif-anasozlesmeleri> erişim tarihi: 16.02.2020).

¹⁸⁶...1163 s. KK m. 13 uyarınca ortak usulüne yaraşır talebine karşın kooperatif çıkma talebini kabulden sakınırsa ortağın istifa talebini noter vasıtasıyla kooperatife bildirir. Bu durumda çıkma meydana geleceği hüküm altına alınmıştır. Kooperatif ana sözleşmesinde de bu doğrultuda hükme değinilmiştir. Ortağın çıkma bildirimi yenilik doğuran haktır, kooperatife vardığı vakit hüküm doğurur. Madde 13'ün düzenleniş şekli çıkma bildiriminin kooperatif tarafından kabulüne ihtiyaç duyulduğuna dair intiba bırakmakla birlikte noter vasıtasıyla gerçekleştirilen bildirim hususi değer verilmiştir. Ancak kanun noter vasıtasıyla gerçekleşen bildirimin kabulüne ihtiyaç olmadığını belirlemiştir. Öyleyse yenilik doğuran bir hak olarak çıkma bildiriminin en başta noter aracılığıyla kooperatife haber etmesi çıkışın meydana gelmesi için kafidir' [Yargıtay 23. HD., E. 2015/6781 K. 2015/6671 T. 19.10.2015 (Lexpera erişim tarihi 01.06.2020)].

¹⁸⁷KK m.13 hükmünce bildirim tarihinden itibaren çıkma gerçekleşmiş olacağından, ayrılan ortağın üyelik sıfatı kalkmış, yani ortaklık sıfatı kalmamıştır. Bu nedenle, ortakmış gibi çıkma isteğini reddeden yönetim kurulu kararı hakkında genel kurula itiraz yetkisi de yoktur. Çıkmayı reddetmekte direnen yönetim kurulu kararlarından dolayı ortağın dava açmak hakkı buradan ileri gelmektedir.' (Şimşek, a.g.e., s. 68).

¹⁸⁸Kocaoğlu, a.g.e., s. 25; Tekinalp, **Kooperatiflerde Ortakların Kişisel Niteliklerinin Önemi, Ortaklık Sıfatının Kazanılması ve Yitirilmesi...**, s. 139; 'Yönetim kurulu, usulüne uygun olarak yapılan çıkma istemine makul süreler içinde cevap vermediği takdirde, ortağın bildirim tarihinden itibaren çıkmış olduğu kabul edilmiş sayılmalı ve payının iade edilmemesi halinde, kooperatife karşı ortaklık payını alabilmek için dava açılmalıdır.' (Hilal Hazinedaroğlu, a.g.e., s. 49).

¹⁸⁹Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, a.g.e., s. 622.

¹⁹⁰Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, a.g.e., s. 622.

Çıkma bildiriminin hukuka uygun olarak kullanılmadığının tespiti kararının şekli ve süresi kooperatifler kanununda düzenlenmemiştir. Yönetim kurulunun çıkma bildiriminin hukuka uygun kullanılmadığının tespiti (kanununun ifadesiyle reddetme) kararını verme ve hareketsiz kalma (kanunun ifadesiyle kaçınma) süresinin ne kadar olacağı somut olayın özelliklerine göre makul bir süre olarak belirlenmelidir¹⁹¹. Örneğin; Konut Yapı Kooperatifi Örnek Ana Sözleşmesinde yönetim kuruluna çıkma bildirimini kabul etmesi için 1 aylık süre verilmiştir; aksi halde kabulden kaçınmış sayılacağı belirtilmiştir¹⁹².

Kooperatif, kararını uygun süre içinde ortağa bildirmeli ve hatta ortağın itirazını yapabilmesi için kararın gerekçesini de göstermelidir¹⁹³. Kooperatif kararını uygun süre içinde verip ortağa bildirmediği takdirde, ortağın bildirim tarihinde veya hesap yılı sonunda çıktığı kabul edilir. KK m. 13/c. 2, çıkma bildirimi itibariyle çıkmanın gerçekleşeceğini düzenlerken KK m. 12, çıkmanın hesap senesi sonu itibariyle hüküm ifade edeceğini belirtmiştir. Burada iki hüküm arasında da çelişki var

¹⁹¹Aykan, **a.g.e.**, s. 31; Şimşek'e göre, yönetim kurulu çıkma iradesine hiç yanıt vermezse, ortak ılımlı bir süre sonra dava hakkını kullanabilir (Şimşek, **a.g.e.**, s.68).

¹⁹²Konut Yapı Kooperatifi Örnek Ana Sözleşme m. 13/c.2'e göre, *yönetim kurulu bu hükme uygun olarak yapılacak isteğe rağmen, yazılı başvurunun kooperatif kayıtlarına girişinden itibaren 1 (Bir) ay içinde kabulden kaçınırsa, ortak, çıkma dileğini noter aracılığı ile yönetim kuruluna bildirir*. Diğer pek çok kooperatif örnek ana sözleşmede de aynı hükme rastlanmaktadır: Toplu İşyeri Yapı Kooperatifi Ana sözleşmesi (m. 13), İhtisas Sanayi Sitesi Yapı Kooperatifi Ana Sözleşmesi (m. 13), Karma Sanayi Sitesi Yapı Kooperatifi Ana sözleşmesi (m. 13) (<https://istanbul.csb.gov.tr/gerekli-belge-ve-formlar-i-2901> erişim tarihi: 16.02.2020), Üretim ve Pazarlama Kooperatifi Ana sözleşmesi (m. 13), Hizmet ve Dayanışma Kooperatifi Ana sözleşmesi (m. 13), Fikri Mülkiyet Hakları ve Proje Danışmanlığı Kooperatifi Ana sözleşmesi, (m. 13), Yenilenebilir Enerji Üretim Kooperatifi Ana sözleşmesi (m. 13), Karşılıklı Sigorta Kooperatifi Ana sözleşmesi (m. 13), Site İşletme Kooperatifi Ana sözleşmesi (m. 13), Esnaf ve Sanatkarlar Kredi ve Kefalet Kooperatifi ana sözleşmesi (m. 13), Sağlık Hizmetleri Kooperatifi Ana sözleşmesi (m. 13), yenilenebilir enerji üretim kooperatifi (m. 13), Tarım Satış Kooperatifi Örnek Ana sözleşmesi (m. 16), (<https://www.ticaret.gov.tr/kooperatifcilik/mevzuat/anasozlesmeler/bakanlikca-kurulusu-yapilan-kooperatif-anasozlesmeleri> erişim tarihi: 16.02.2020).

¹⁹³Tekinalp, **Kooperatiflerde Ortakların Kişisel Niteliklerinin Önemi, Ortaklık Sifatının Kazanılması ve Yitirilmesi...**, s. 140.

gözükmektedir¹⁹⁴. Ancak KK m. 13/c. 2, sadece ana sözleşmede, hesap yılı içinde de kooperatiften çıkma imkânı verilmişse, uygulanır¹⁹⁵.

KK m. 13 ile m. 12 hükmü arasındaki ilişkiyi kooperatif ana sözleşmesine bakarak detaylandırmak yerinde olacaktır. Öncelikle KK m. 13 ve m. 12 hükümlerinin lafzına bakalım. Kanunun 13. maddesinde ortağın, ana sözleşmeye uygun olarak çıkma bildiriminde bulunmasına rağmen kooperatifin çıkma bildirimini kabulden kaçınması (daha doğru ifade ile çıkma bildirimine karşı hareketsiz kalması) halinde ortağın çıkma isteğini bu sefer noter aracılığı ile kooperatife bildirmesiyle çıkışın gerçekleşeceği düzenlenmiştir. KK m. 13, sanki çıkma bildirimi yönetim kurulunun kabulüne bağlı olduğu izlenimini vermektedir. Halbuki çıkma bildirimi yönetim kurulunun kabulüne bağlı değildir¹⁹⁶. Bunun yanı sıra KK m. 13 hükmü, kabulden kaçınma halinde noter vasıtasıyla çıkma bildiriminin yapılacağını ve bu bildirim tarihinden itibaren çıkmanın gerçekleşeceğini düzenlemiştir. KK m. 12 hükmü ise çıkma bildiriminin hesap yılı sonunda hüküm ifade edeceğini düzenlemiştir. KK m. 13 esas alınır, çıkış noter bildiriminin yapıldığı tarihte gerçekleşecek; KK m. 12 esas alınır, çıkış hesap sonunda gerçekleşecektir. Bu çerçevede kooperatiften çıkış tarihinin belirlenmesi gerekmektedir. Örneğin; bir kooperatifin hesap senesi sonu normal olarak 31 Aralık olsun. KK m. 12 uyarınca çıkmak isteyen ortak 30 Haziran'a kadar çıkma bildiriminde bulunarak 31 Aralık'ta çıkışı gerçekleştirmiş olacaktır. KK m. 12 hükmü, 6 ay önceden çıkış bildirimini şart koşturmuştur. Ancak diyelim çıkmak isteyen ortak 15 Ağustos'ta noter vasıtasıyla kooperatife çıkma bildirimini yapmış olsun. KK m. 13 hükmüne göre 15 Ağustos'ta çıkış gerçekleşmiş olur. Örnek olayda

¹⁹⁴ KK m.13 hem ortağın istifasının kabulüne gerek varmış gibi kaleme alınmış, hem de son cümlesinde çıkmanın hangi tarihte gerçekleştiği bildirilerek, 12. Maddeye aykırı onunla çelişir bir durum yaratılmıştır. Ortağın istifasını kabule gerek varmış gibi bir anlam çıkması sebebiyle madde eleştirilebilir. Çünkü çıkma bildirimi, yenilik doğuran bir haktır ve tek taraflı irade açıklaması ile hukuki sonuçlarını meydana getirir. İstifayı, kooperatifin kabulüne bağlamak, çıkmayı bildirmeye, teknik anlamını vermemek, onu adi bir haber verme derecesine indirmek olur. Üzüntü ile ekleyelim ki, 12. Maddede haber vermek deyimi de bildirme kelimesi yerine kullanılmıştır. 13. Maddede son cümlesinde ortağın kooperatiften bildiri tarihinde çıkmış bulunduğu hükme bağlanmıştır. Bildirme tarihi ile neyin kastedildiği sorunu bir yana, bu cümleyi 12. Madde ile bağdaştırmaya da imkan yoktur. Çünkü 12. Madde çıkışın hesap yılı sonunda gerçekleştiğini belirtmektedir. Bu durumda, 13. Maddenin son cümlesine anlam verebilmek için, bu cümlelerin, ancak, 12. Maddeye göre, ana sözleşme ile çıkışın hesap yılı içinde de yapılmasına müsaade edildiği hallerde uygulanacağını kabul etmek gerekecektir.' (Tekinalp, **Kooperatiflerde Ortakların Kişisel Niteliklerinin Önemi, Ortaklık Sifatının Kazanılması ve Yitirilmesi...**, s. 138, 139).

¹⁹⁵ Tekinalp, **Kooperatiflerde Ortakların Kişisel Niteliklerinin Önemi, Ortaklık Sifatının Kazanılması ve Yitirilmesi...**, s. 139.

¹⁹⁶ Çıkma bildiriminin hukuki niteliğine yukarıda değinmiştik, bakınız, s. 38, s. 40.

15 Ağustos'ta noter aracılığıyla çıkma bildiriminde bulunan ortak, KK m. 13 hükmü uyarınca 15 Ağustos'ta mı çıkmış olacak yoksa KK m. 12 hükmü uyarınca hesap senesi sonu olan 31 Aralık'ta mı çıkmış sayılacaktır. KK m. 13 hükmü çıkma tarihi olarak noter aracılığıyla bildirim tarihini işaret ederken, KK m. 12 hükmü hesap senesi sonu olan tarihi işaret etmektedir. Her iki madde arasındaki çelişkili görünüm kooperatif ana sözleşmesine bakılarak giderilmelidir. Şöyle ki, ana sözleşme ile ortaklara hesap senesi içinde çıkışa izin verilmiş ise, KK m. 13 hükmüne göre hesap senesi içindeki herhangi bir tarihte noter ile bildirimde bulunularak çıkış gerçekleşecektir. Örneğin, kooperatif ana sözleşmesinde ortaklara hesap senesi içinde çıkışa izin verildiğine dair bir sözleşme hükmü varsa, 15 Ağustos'ta noter vasıtasıyla çıkma bildiriminde bulunan ortak, 15 Ağustos'ta kooperatiften çıkmış olacaktır; yani çıkmak isteyen ortağın hesap senesi sonu olan 31 Aralık tarihini beklemesine gerek olmayacaktır. Ancak ana sözleşme ile ortaklara hesap senesi içinde çıkışa izin verilmemiş yahut bu hususta bir düzenleme yapılmamışsa, KK m. 12 hükmü uyarınca hesap sonu itibarıyla çıkış gerçekleşecektir.

Kooperatiften çıkma hakkının süre bakımından sınırlandırılması ancak ana sözleşmede açıkça hüküm altına alınması ile mümkündür¹⁹⁷. Gerek kooperatifin kuruluşu sırasında gerekse ana sözleşme değişikliği ile ana sözleşmeye çıkmayı sınırlandırıcı açık hükümler getirilebilir.

Maksimum beş sene için ana sözleşme ile kooperatiften çıkma hakkından yararlanmanın sınırları çizilebilir (KK m. 11/1). Ana sözleşmede 5 yıldan daha fazla süreyle kooperatiften çıkmanın sınırlandırılması halinde, yine sınırlama 5 yıl olarak kabul edilmelidir¹⁹⁸. Örneğin; ana sözleşmede kooperatiften çıkma hakkı 7 yıl süreyle sınırlandırıldığına dair bir madde varsa bu madde tamamıyla hükümsüz sayılmamalı, kısmi hükümsüzlük yaptırımına tabi olarak, ortaklıktan çıkma hakkı 5 yıl süreyle sınırlandırıldığı kabul edilmelidir.

¹⁹⁷Örneğin; Yapı Kooperatifleri Birliği Örnek Ana Sözleşmesi m. 16/c. 2' e göre, *ortaklıktan çıkma hakkı Birliğe girişten itibaren 3 (Üç) yıldan önce kullanılmaz.* (<https://istanbul.csb.gov.tr/gerekli-belge-ve-formlar-i-2901> erişim tarihi: 16.02.2020).

¹⁹⁸Bu yönde: Kocaoğlu, **a.g.e.**, s. 23,24; Olgaç/Ruhi, **a.g.e.**, s. 33; Şimşek, **a.g.e.**, s. 63.

G. Çıkma Tazminatı

KK m. 10/ c. 2 uyarınca ana sözleşme ile çıkma zorlaştırılabilir ve ana sözleşmeye hüküm konularak çıkan ortaktan muhik bir tazminat¹⁹⁹ istenebilir. Muhik, kelime manasıyla haklı, doğru iken tazminatın muhik olması ise yararlar dengesini bozmayacak miktarda olması anlamındadır. Muhik tazminat istemek için zararın gerçekleşmiş olması şart değildir. Muhik tazminat için kooperatif varlığının tehlikeye düşmesi yeterlidir²⁰⁰. Tazminatın muhik olma ölçüsü, her olayın özelliğine göre, mahkemece belirlenir²⁰¹. Yargıtay’a göre de kooperatiften ayrılmak isteyen ortaklar hakkında kooperatif ana sözleşmesine tazminat ödenmesine dair hüküm konulabilir²⁰². Kooperatiften ayrılan ortakla yapılacak hesaplaşmanın üç yıl geciktirilmesi halinde dahi, kooperatifin muhik bir tazminat isteme hakkı mevcuttur KK m. 17/2).

Çıkma tazminatının niteliği konusunda cezai şart²⁰³ veya tazminat²⁰⁴ yönünde görüşler olsa da Yargıtay’ın görüşü²⁰⁵ yasa metnindeki tazminat düzenlemesinin aslında bir ayrılma akçesi niteliğinde olduğu yönündedir. Ayrılma akçesi, çıkma ile

¹⁹⁹Tekinalp’e göre, kanunda muhik tazminat ile neyin kastedildiği açık değildir. Kanunumuz zarar şartını aramadığı, sadece tehlikeye düşürme halini düzenlediği için, muhik tazminatı, zarar ile ilişki kurup tespit etmek olanağı da yoktur (Tekinalp, **Kooperatiflerde Ortakların Kişisel Niteliklerinin Önemi, Ortaklık Sifatının Kazanılması ve Yitirilmesi...**, s. 143).

²⁰⁰Coşkun, **a.g.e.**, s. 175.

²⁰¹Aykan, **a.g.e.**, s. 32; Tekinalp’e göre de, tazminat hakim tarafından belirleneceği için, muhiklik derecesini de o değerlendirir (Tekinalp, **Kooperatiflerde Ortakların Kişisel Niteliklerinin Önemi, Ortaklık Sifatının Kazanılması ve Yitirilmesi...**, s. 143); Coşkun, **a.g.e.**, s. 175.

²⁰²Yargıtay 23. HD. 09.04.2018. T. 2016/1314; 2702 (Coşkun, **a.g.e.**, s. 177).

²⁰³‘Tazminat koşulu ceza niteliğinde sayılacağından, aşırı görülürse mahkemece indirimine tabi tutulabilir’ (Şimşek, **a.g.e.**, s. 63). Coşkun’a göre, ayrılma tazminatı bir cezai şart değildir (Coşkun, **a.g.e.**, s. 175). Çıkma hakkının kullanılması halinde cezai şart koyan ana sözleşme hükmü düzenlenemez, aksi halde cezai şart niteliğindeki hüküm geçersiz olur.

²⁰⁴Çıkma tazminatının bir tazminat niteliğinde olduğu görüşünde olan yazarlar, çıkma tazminatının istenebilmesi için çıkan ortağın kusurlu olmasını da aramıştır. Bu görüşe göre, çıkma sebebinin ortaya çıkmasında ortağın bir kusuru yoksa ortaktan çıkma tazminatı istenemez. Bu görüşte: Kocaoğlu, **a.g.e.**, s. 26, 27; Deryal, **a.g.e.**, s. 193.

²⁰⁵‘... kanunda tazminat hükmü getirilmiştir. Söz konusu tazminat aslında bir ayrılma payıdır. Vasfıysa ceza veya tazminat değildir. Ayrılma payı çıkma eylemiyle maruz kalacağı farz edilen zararı dengeli duruma getirir. Ana sözleşme ile tersine bir düzenleme yapılmamışsa ayrılma payının ödenmesinde kusura bakılmaz. Ana sözleşmede bu yönde bir düzenleme bulunmuyorsa ortaktan tazminat talep edilemez. Ayrılma payı miktar şeklinde ana sözleşmede belirtilebilir. 10. Maddede öngörülen tazminat ile kooperatiflerin devamıyla elde edilecek faydanın amaçlandığı açıktır.(s.111) Bu itibarla, kooperatifle ortağının karşılıklı hak ve yükümlülüklerinin belirlendiği ana sözleşmede ve 1163 sayılı Kooperatifler Kanununda karşılığı bulunmayan denkleştirme, tekrar değerlendirme, eskalasyon, sepet hesabı ve benzeri metotlardan yararlanarak ayrılma akçesinin hesaplanması kanuni mesnetten mahrumdur ve bu metot, kooperatif maksadı ile kooperatif mevcudiyetinin tehlikeye atılmamasını hedefleyen tatbiki de ters bir değerlendirme olur (Y. HGK., E:2013/23-1616 K: 2014/540 T. 16.042014 kazancihukuk.com-erişim:23.02.2016) (Üstün/Aydın, **a.g.e.**, s. 111, 112); Yargıtay HGK., E. 2013/1616 K. 2014/540 T. 16.4.2014 Lexpera erişim tarihi: 29.04.2020).

kooperatifin uğrayacağı var sayılan değer kaybını önler. Çıkma tazminatı, ayrılma akçesi niteliğinde olduğundan çıkan ortak kusursuz olsa bile çıkma tazminatını ödemelidir. Ancak, ana sözleşmeye bu hususta hüküm konularak kusursuz çıkan ortaktan tazminat alınmayacağı öngörülebilir.

Çıkma tazminatını, tazminat olarak kabul eden görüşlere göre, tazminatın belirlenmesinde, çıkma sebebi ve bu sebebin ortaya çıkmasında ortağın kusuru etkili rol oynar. Buna göre, çıkma sebebinin ortaya çıkmasında, ortağa isnat edilebilecek hiçbir kusur yoksa, çıkma tazminatı da istenememelidir²⁰⁶. Kanaatimizce çıkma tazminatı, kusur şartı aranmaması sebebiyle tazminat niteliğinde olmamakla beraber çıkma tazminatı cezai şart²⁰⁷ niteliğinde de değildir. Hatta, kanundaki çıkma tazminatı ifadesi de tazminat niteliğinde olmayan bir ödemeyi tazminat olarak nitelendirmesi sebebiyle yerinde değildir. Ceza koşulu borçlunun borcuna uymaması durumunda alacaklıya ödemeye razı olduğu ceza konusundaki anlaşmasıdır. Geçerli ve henüz ifa edilmemiş her türlü borç için ceza koşulu kararlaştırılması mümkündür. Ceza koşulu genellikle sözleşmeden doğan borçlar için kararlaştırılsa da bu zorunlu değildir. Ceza koşulu getirilen borcun konusu her türlü edim olabilir. Öyle ki, sadece bir irade beyanında veya açıklamada bulunma borçları için de ceza koşulu kararlaştırılabilir²⁰⁸. Kanaatimizce, çıkma tazminatı cezai şartın asıl işlevini taşıyamaması sebebiyle cezai şart olarak nitelendirilmemelidir. TBK m. 112 uyarınca borcunu ifa etmeyen veya borca aykırı ifade bulunan borçlu alacaklının zararını karşılamak zorundadır. Alacaklı bu zararın tazminini isteyebilmek için öncelikle zararını ispat etmek zorundadır. Cezai şart, bu noktada ispata gerek duymaksızın borçlunun alacaklıya ödeme yapması imkanını sağlamaktadır. Çıkma tazminatının asıl işlevi, borçluyu dürüst ifade bulunmaya zorlamak değil, çıkma ile kooperatifin uğrayacağı var sayılan değer kaybını önlemektir. Ayrıca, cezai şarttan farklı olarak, çıkma tazminatının istenebilmesi kooperatif mevcudiyetinin tehlikeye düşmesi şartını zorunlu kılması, çıkma tazminatının ayrılma akçesi olduğunu destekler niteliktedir. Şayet çıkma tazminatı bir cezai şart olsaydı, bu cezai şartın ödenmesini istemek için ayrıca bir

²⁰⁶Deryal, **a.g.e.**, s. 193.

²⁰⁷Cezai şart, bir borçlunun belli bir borcunu ödememesi yahut kötü bir şekilde yerine getirmesi durumunda belli edimi taahhüt ettiği ferî bir sözleşmedir. Ceza bedeli borcun ifa edilmemesi sebebiyle ortaya çıkan zarar miktarından bağımsızdır (Pierre Tercier, Pascal Pichonnaz, Murat Develioğlu, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, s. 427, 433).

²⁰⁸Oğuzman/Öz, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Cilt 1, Güncellenip Genişletilmiş 17. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2019, s. 540.

mevcudiyetin tehlikeye düşmesi şartına gerek olmazdı, doğrudan çıkma tazminatı ortaktan istenebilirdi. Bu nedenle, çıkma tazminatının cezai şart olmayıp ayrılma akçesi niteliğinde olduğu kabul edilmelidir. Kanunda çıkma tazminatı ifadesi yerine ayrılma akçesi yahut çıkma akçesi ifadelerine yer verilmesi yerinde olurdu²⁰⁹.

Ayrılma akçesi (kanundaki ifadesiyle çıkma tazminatı), ortağın sadece kooperatifin varlığını tehlikeye düşürmesi halinde, tehlikeye düşme durumuna göre belirlenir. Ayrılma akçesinin (çıkma tazminatının) istenebilmesi için öncelikle kooperatifinin mevcudiyetinin tehlikeye düşmesi gerekir. Kooperatifin mevcudiyetini tehlikeye düşürecek haller, ana sözleşmeye yazılabilir. Ana sözleşmede kooperatifin mevcudiyetini tehlikeye düşürecek hallerin neler olduğu hakkında bir açıklık yoksa her somut olayın özelliğine göre bu durum objektif olarak değerlendirilir²¹⁰. Kooperatif, konusunu veya amacını gerçekleştirememesi, gerçekleştirmesi birtakım fedakârlıkları gerektirmesi, mali kaynakların zorlanması halleri, varlığının tehlikeye düşmesi olarak nitelendirilebilir²¹¹.

Kooperatifin ayrılma akçesi (çıkma tazminatı) talep hakkı mevcudiyetinin tehlikeye düşmesi halinin yanı sıra daha somut olan zarara uğrama halini de kapsar²¹². *Tekinalp'e* göre de ana sözleşmeye konulacak bir hükümle, çıkma tazminatı sadece kooperatif varlığının tehlikeye düşmesinde değil, aynı zamanda, bir tehlike durumu olmamakla beraber, kooperatife zarar verilmesi halinde de istenebilmelidir²¹³.

Ayrılma akçesinin (çıkma tazminatının) istenebilmesi için ayrıca ana sözleşmede bu hususta bir düzenleme olmalıdır. Kanaatimizce, ayrılma akçesinin

²⁰⁹Limited Şirketler için TTK' nın ayrılma akçesi başlıklı 641. maddesine göre, ortak şirketten ayrıldığı takdirde, esas sermaye payının gerçek değerine uyan ayrılma akçesini istem hakkını haizdir. Ayrılma akçesi, Limited şirketlerde şirket tarafından ortağa verilirken, kooperatiflerde çıkan ortak tarafından kooperatife verilmektedir. Limited ve kooperatifler arasındaki bu ters farklılık çıkma tazminatının ayrılma akçesi olarak nitelendirilmesi bakımından çekince oluşturmaktadır.

²¹⁰'Kooperatif varlığının tehlikeye girip girmediğinin tespiti, tarafsız bir incelemeyi gerektirir. Uyuşmazlık halinde tespitin, mahkeme vasıtasıyla bilirkişilere yaptırılması faydalıdır.' (Ulusoy, **a.g.e.**, s. 287).

²¹¹Aykan, **a.g.e.**, s. 32; *Bir ortağın, kooperatiften çıkması sonucu, kooperatifin amacının veya iştigal konusunun gerçekleştirilmemesi veya daha fazla fedakârlık yapması gerekecekse, bu durumda 'tehlikeye düşmeden' söz edilebilecektir.* (Hilal Hazinedaroğlu, **a.g.e.**, s.. 43).

²¹²Kocaoğlu, **a.g.e.**, s. 28.

²¹³'Çünkü kooperatifin varlığının korunması ilkesi, kooperatifi sadece tehlikeden değil, aynı zamanda zararlardan da korumaya yönelmiştir ve ikinci hali de kapsar (Tekinalp, **Kooperatiflerde Ortakların Kişisel Niteliklerinin Önemi, Ortaklık Sifatının Kazanılması ve Yitirilmesi...**, s.143).

(çıkma tazminatının) istenebilmesi için ana sözleşmede bu hususa ilişkin düzenleme olması şartı ve ortağın çıkmasıyla kooperatifin mevcudiyetin tehlike düşmesi şartı birlikte var olmalıdır²¹⁴. Ayrılma akçesi (çıkma tazminatı), ana sözleşmede öngörülmemişse, ortağın çıkmasıyla kooperatifin mevcudiyeti tehlikeye düşse bile istenemez. Ancak kooperatifin genel hükümlere göre tazminat isteme hakkı saklıdır²¹⁵.

Çıkma tazminatı ana sözleşmede öngörülmüş ancak ortağın çıkmasıyla kooperatifin mevcudiyeti tehlikeye düşmemiş ise çıkma tazminatı istenmemelidir. Çıkma tazminatının bir şartı olan kooperatifin mevcudiyetinin tehlikeye düşmesi ile ortağın çıkma fiili arasında uygun nedensellik bağı bulunmalıdır²¹⁶. Mahkeme, ortağın çıkmasının kooperatif varlığını tehlikeye düşürüp düşürmediğini bilirkişi incelemesiyle tespit eder²¹⁷.

KK m. 52’de ortakların kişisel sorumluluklarının güçleştirilmesi yahut ek ödeme mecburiyeti getirilmesi konusunda verilecek kararlarda nitelikli çoğunluk aranmıştır. Aynı maddenin üçüncü fıkrasına göre ise fıkra bire göre alınmış kararlar, duyurulmasından itibaren 3 aylık süre zarfında istifa ettiklerini bildiren ve bu kararlara olumlu oy vermeyen ortaklar için hüküm ifade etmez. Üçüncü fıkranın devamı, bu halde çıkma bildirimi, kararın yürürlüğe konulduğu günden itibaren değer taşıyacağı şeklindedir. Bazı yazarlara göre, KK m. 52’e uygun yapılan çıkma halinde, kooperatifin mevcudiyeti tehlikeye düşse dahi tazminat söz konusu değildir²¹⁸.

II. HAKLI SEBEPLE ÇIKMA

KK m. 11’e göre, çıkma hakkından yararlanılması maksimum beş sene ile sınırlandırılabilir. Önemli ve haklı nedenlerle bu müddetten önce çıkış yapılabileceği konusunda ana sözleşmeyle bir düzenleme getirilebilir. Kanunda haklı sebeple çıkma

²¹⁴Aynı yönde: Kocaoğlu, **a.g.e.**, s. 27; Aykan, **a.g.e.**, s. 32; Coşkun, **a.g.e.**, s. 175, 187.

²¹⁵Çıkma hakkı MK m. 2’deki dürüstlük kuralına uygun olarak kullanılmalıdır. Aksi halde, Borçlar Kanunundaki genel hükümlere göre tazminat talep edilebilir.

²¹⁶Coşkun’a göre, çok sayıda ortak çıkma bildiriminde bulunmuşsa, bu durum kooperatifin varlığını tehlikeye düşürmesi bakımından nedensellik bağını güçlendirir (Coşkun, **a.g.e.**, s. 175).

²¹⁷Coşkun, **a.g.e.**, s. 175.

²¹⁸Kocaoğlu, **a.g.e.**, s. 27; Mustafa Erdem Can, **Kooperatif Ortaklığından Çıkma ve Çıkan Kişinin Hakları**, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi, C. 11, Sayı 1-2, 2007, s. 76.

hakkının ana sözleşme ile tanınabileceği belirtilmiştir. Peki, kooperatif ana sözleşmesinde haklı sebeple çıkma hakkında bir düzenleme yoksa yine de kooperatiften haklı sebeple çıkmak mümkün müdür? Kanaatimizce, eğer ana sözleşmede haklı nedenle çıkma hususu düzenlenmemişse, yine de haklı sebebin varlığı halinde kooperatiften çıkılabileceği kabul edilmelidir²¹⁹. Çıkma sebebi haklı veya önemli ise ana sözleşmede haklı sebeple çıkma düzenlenmemiş olsa bile ortak haklı sebeple kooperatiften çıkabilir. Haklı nedenle çıkmak isteyen ortağın çıkma beyanında bulunması kooperatif ile ortak arasındaki hukuki ilişkinin haklı nedenle feshi anlamına gelmektedir. Haklı nedenle fesih hükümleri nitelikleri itibarıyla tüm hukuk düzenimizde geçerli olan dürüstlük kuralının özel uygulama halleridir²²⁰. Ana sözleşme ile düzenlenme zorunluluğunun olmamasının sebebi, haklı sebep kavramının niteliğinden kaynaklanır. Dolayısıyla öncelikle haklı sebep kavramına değinmekte fayda vardır.

Haklı sebep kavramı, TTK m. 245/1’de kollektif şirketler için tanımlanmıştır. Bu maddeye uyarınca, haklı neden, ortaklığın oluşmasına sebep olan fiili yahut şahsi nedenlerin, ortaklığın amacına ulaşmasını olanaksız hale getirecek veya güçleştirecek biçimde yok olmasıdır. Haklı neden; ortaklık sözleşmesinin yapılmasında, yani ortaklığın kuruluş aşamasında önem taşıyan ancak mevcut durum itibarıyla ortaklık amacının gerçekleşmesini imkânsızlaştıran veya güçleştiren, ortaklık ilişkisinin devamını ortaklar için ağır bir külfet haline getiren sebeptir²²¹. Söz konusu vakadaki neden, kooperatifin olağan biçimde son bulmasına dek kooperatifte durması beklenemeyecek nitelikte ise haklı sebebin var olduğu kabul edilir. Kişinin kooperatife ortak olmasının sebep ve şartlarının ortadan kalkması halinde ortak için bir haklı sebep oluşur²²². Kooperatiflerde açık kapı ilkesi gereği giriş çıkış serbestçe yapılabilir. Ortak gerek sebep göstermeksizin gerekse haklı nedenle çıkma usulüne uygun olarak

²¹⁹Aynı yönde: Kocaoğlu, **a.g.e.**, s. 28; ‘Kooperatifler Kanunu’nda haklı ve önemli nedenler belirtilmediğine göre bu durum ana sözleşme ile belirlenebileceği gibi genel kurulun vereceği karar ile o da yoksa yönetim kurulu kararı ile belirlenecektir’ (Hazinedaroğlu, **a.g.e.**, s. 46).

²²⁰Yasaman/Erdem/Dural/Ayoğlu/Altay/Yusufoğlu/Yüksel, Anonim Ortaklıkların Haklı Nedenle Feshi, **İsviçre Borçlar Kanunu’nun İktisabının 80. Yılınca İsviçre Borçlar Hukuku’nun Türk Ticaret Hukuku’na Etkileri**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2009, s. 715.

²²¹Nihat Taşdelen, **6102 Sayılı Türk Ticaret Kanuna Göre Limited Ortaklıklarda Çıkma Çıkarılma Ve Fesih**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2012, s. 180. ‘Kişiyi, ortak olmaya teşvik eden eylemsel ve şahsi nedenlerin kooperatifin hedefine ulaşmasını yahut ortak bakımından gerçekleştirilmesini olanaksız hale getiren veya güçleştiren nedenler, KK m. 11 anlamında ‘haklı ve önemli’ nedenlerdir.’ (Hazinedaroğlu, **a.g.e.**, s. 46).

²²²Aykan, **a.g.e.**, s. 33.

kooperatiften çıkabilir. Ancak ana sözleşme ile çıkma hakkı süre ile sınırlandırılmışsa ve ana sözleşmede haklı sebeple çıkma hakkına dair bir hüküm de yoksa, bu süre içinde haklı sebeple çıkmanın mümkün olup olmadığı konusunda açıklık yoktur. Öncelikle haklı sebep kavramı, çıkışın gerçekleşmesi için beklemeye imkân vermemektedir. Haklı sebeple çıkmak isteyen ortağa 5 yıl boyunca çıkamayacağını ileri sürmek ortak açısından ağır külfet yüklemektedir. Ayrıca, KK m. 52 kanuni bir haklı ve önemli sebep örneğidir. KK m. 52'deki haklı sebep ile çıkmak isteyen bir ortağın ana sözleşme ile çıkmanın 5 yıl süreyle sınırlandırılması sebebiyle çıkış yapmayacağı ileri sürülemez. Çünkü ana sözleşme hükmü, kanuna aykırı olamaz. Ana sözleşmede haklı sebeple çıkma bir çıkma nedeni olarak yer almasa dahi, KK m. 52 gibi diğer haklı sebeplerle de çıkışa izin verilmelidir. Ayrıca, kooperatif ile ortak arasında sürekli bir hukuki ilişki olduğu düşünüldüğünde, haklı sebeple fesih, tüm sürekli hukuki ilişkilerde genel bir fesih nedenidir. Bu nedenlerle eğer ana sözleşmede haklı nedenle çıkma hususu düzenlenmemişse, yine de haklı sebebin varlığı halinde ortaklıktan çıkılabileceği kabul edilmelidir.

Limited²²³ ve kollektif şirketler sadece haklı sebeple çıkmaya imkân verirken, Kooperatifler Kanunu, kooperatifler için haklı ve önemli sebeplerle çıkmaya ana sözleşmede yer verilebileceğinden bahsetmektedir. Yani kanun dikkat edileceği üzere, sadece haklı sebep dememiş, haklı ve önemli sebepler demiştir. Haklı ve önemli sebepler arasındaki 've' bağlacı, haklı ve önemli ifadeleri farklı anlamlar mı içeriyor, eğer farklı anlamdalarsa haklı ve önemli sebep kavramları birlikte mi var olmalıdır sorularını ortaya çıkartmıştır. Kanaatimizce haklı sebepler ve önemli sebeplerin bir arada bulunması zorunlu değildir²²⁴. Zaten haklı sebep ile önemli sebep kavramları birbirlerinden çok da farklı değildir. Ancak haklı ve önemli sebeplerin farklı olduğunu ileri süren yazarlar da vardır²²⁵. Bu yazarlara göre; haklı sebep kavramı önemli sebep

²²³Limited şirketlerde, bir ortak dava açarak haklı sebeple ortaklıktan çıkma hakkını kullanabilir. İleri sürülen sebeplerin, haklı sebep oluşturup oluşturmadığı mahkeme takdir eder. Hâkim haklı sebebin var olup olmadığını ve ortaklıktan çıkmanın ekonomik olarak meydana getireceği sonuçları göz önünde bulundurarak karar verir (Nihat Taşdelen, **a.g.e.**, s. 181).

²²⁴Kocaoğlu, **a.g.e.**, s. 28; Tekinalp, **Kooperatiflerde Ortakların Kişisel Niteliklerinin Önemi, Ortaklık Sifatının Kazanılması ve Yitirilmesi...**, s. 144; Deryal, **a.g.e.**, s. 180.

²²⁵Muhammed Furkan Sidim, **Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma**, Danışman Zekeriyya Arı, Bursa, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 2019, s. 50: '*Önemli neden kavramı haklı nedene nazaran kapsamlı bir terimi anlatmaktadır. Haklı neden ise, kanun koyucunun sebebe bağladığı hukuki ilişkiye son verme talebini adil gösteren daha nitelikli bir sebebi ifade eder. Bu nedenle, her önemli sebep kanunun anladığı anlamda haklı sebep sayılmayacağından, "muhtak sebep" veya "haklı sebep" teriminin kullanılması, "önemli sebep" teriminden daha uygundur.*'

kavramına kıyasla hukuki ilişkiye son verme talebini adil gösteren daha nitelikli bir sebeptir. Bu görüşe göre önemli sebep kavramı daha genel gibi ifade olduğundan her önemli sebep haklı sebep sayılmayacaktır. Bu görüş, haklı ve önemli sebebin farklı anlamlar ifade etmesi durumu için önemli sebep kavramının kaldırılmasının daha uygun olacağını savunmaktadır.

Haklı ve önemli sebepler, ortağın kendi kişiliğinden veya kooperatiften kaynaklanabilir. Ya da haklı ve önemli sebebin kaynağı hem ortağın kendi kusuru hem de kooperatifin kusuru olabilir, yani birlikte kusur olabilir. Bunun yanı sıra ortada hiç kusurun olmadığı durumlarda (kooperatifle ortak arasında büyük görüş ayrılıkları, meslekte değişiklik, sağlık nedenleri, kooperatifin çalışma konusunda değişiklik gibi) da haklı ve önemli sebepler ortaya çıkabilir²²⁶.

KK m. 12’de düzenlenen hesap senesinin sonunda hüküm ifade edecek şekilde 6 ay önceden haber verme yükümlülüğü, haklı sebeple çıkma halinde uygulanmamalıdır²²⁷. Çünkü haklı sebep kavramı, çıkışın gerçekleşmesi için beklemeye imkân vermemektedir.

Haklı sebeple çıkma halinde, çıkan ortaktan çıkma tazminatı (ayrılma akçesi) alınır mı? Bazı yazarlara göre, haklı ve önemli sebeple çıkma halinde, somut olayın özelliklerine göre, ancak haklı sebebin ortaya çıkmasında ortağın bir kusuru varsa çıkma tazminatı (ayrılma akçesi) istenebilir²²⁸. Bu görüşe göre, haklı sebebin ortaya çıkmasında, ortağın bir kusuru bulunmuyorsa bu durumda ortaktan ayrılma akçesi istenemeyecektir. Bu noktada haklı ve önemli sebebin kaynağına bakılmalı, eğer haklı sebep ortağın kendi kişiliğinden veya birlikte kusurundan doğmuş ise, çıkma tazminatı (ayrılma akçesi) istenebilmelidir. Fakat eğer, haklı ve önemli sebebin kaynağı kooperatif tüzel kişiliği ise veya ortada bir kusur yoksa çıkma tazminatı (ayrılma akçesi) istenemeyecektir.

²²⁶Aykan, **a.g.e.**, s. 33; Tekinalp, **Kooperatiflerde Ortakların Kişisel Niteliklerinin Önemi, Ortaklık Sifatının Kazanılması ve Yitirilmesi...**, s. 145.

²²⁷Tekinalp, **Kooperatiflerde Ortakların Kişisel Niteliklerinin Önemi, Ortaklık Sifatının Kazanılması ve Yitirilmesi...**, s. 145.

²²⁸Kocaoğlu, **a.g.e.**, s. 29; Aykan, **a.g.e.**, s. 34; Tekinalp, **Kooperatiflerde Ortakların Kişisel Niteliklerinin Önemi, Ortaklık Sifatının Kazanılması ve Yitirilmesi...**, s.146; Hazinedaroğlu, **a.g.e.**, s. 46; Deryal, **a.g.e.**, s. 182.

Ortakların kişisel sorumluluklarının ağırlaştırılması ve ek ödeme yükümlülükleri getirilmesi nedeniyle ortağın çıkması halinde tazminat istenemeyeceğini düzenleyen Kooperatifler Kanunun 52. maddesi kanuni bir haklı ve önemli sebep örneğidir²²⁹. Kooperatiflerde bir ortağın haklı sebeplerle ortaklıktan çıkması için dava yolunu kullanması gerekli değildir.

III. OLAĞANÜSTÜ NEDENLERLE ÇIKMA

A. Şahsi Sorumluluğun Ağırlaştırılması veya Ek Ödeme Yükümlülüğünün Getirilmesi

Ortakların kişisel sorumluluklarını ağırlaştıran yahut ek ödeme getiren kararlar alınması üzerine ortak çıkma bildiriminde bulunarak çıkma hakkını kullanabilir. Ortakların kişisel sorumluluklarını ağırlaştıran yahut ek ödeme ihdas eden kararlar, duyurudan itibaren 3 aylık süre zarfında çıkma bildiriminde bulunmaları durumunda karara olumlu oy vermemiş ortaklar için geçerli olmaz (KK m. 52/3). Görüldüğü üzere, şahsi sorumluluk veya ek yükümlülüklerin altına girmek istemeyen ortaklara, kanun koyucu özel bir çıkma hakkı tanımıştır. KK m. 52/3, haklı sebeple çıkmaya tipik ve yasal bir örnektir²³⁰. Burada ortağa tanınan çıkma hakkı fesih bildirimini niteliğinde bozucu yenilik doğuran bir haktır²³¹. Bu halde çıkma beyanı, kooperatifin kabulüne de bağlı değildir.

Ortakların kişisel sorumluluklarını güçleştiren yahut ek ödeme yükümlülükleri yükleyen kararlar genel kurulda nasıl alınır, öncelikle buna değinelim. Ortakların kişisel mesuliyetlerini güçleştiren yahut ek ödeme yükümleri getirme hususunda verilecek kararlarda tüm ortakların ¾' ünün onayı lazımdır (Kooperatifler Kanunu madde 52 fıkra 1)²³². Normalde ortakların sorumlulukları ile ek ödeme yükümlülükleri hakkındaki değişiklikler sadece ana sözleşme değişikliğiyle olabilir (KK m. 34/1). Ana sözleşmenin değişikliğe uğratılması kararında ise mevcut reylerin 2/3 ekseriyeti

²²⁹Kocaoğlu, **a.g.e.**, s. 29; Hazinedaroğlu, **a.g.e.**, s. 47. Şahsi sorumluluğun Ağırlaştırılması veya Ek ödeme yükümlülüğünün Getirilmesi başlığı altında tekrar bu konuya değinilmiştir.

²³⁰Üstün/Aydın, **a.g.e.**, s. 125.

²³¹Üstün/Aydın, **a.g.e.**, s. 125; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, **a.g.e.**, s. 624.

²³²Ancak kamu kurumlarından kredi çeken kooperatiflerin kredi tutarlarının çoğaltılmasından faydalanmak için verecekleri kararlarda söz konusu koşula bakılmaz. Bu kararlarda yasada yahut ana sözleşmede tersine hüküm olmadıkça genel kurul kararında reylerin salt çoğunluğu yeterlidir (KK m. 52/2).

lazımdır (KK m. 51/2 c.1). Ancak KK m. 52, ana sözleşme ile ortakların şahsi sorumluluğunun ağırlaştırılması ve ek ödeme yükümlülüklerinin getirilmesi için $\frac{3}{4}$ oranında olumlu karar nisabı aramıştır. Bu noktada, eğer ortaklara şahsi sorumluluklar veya ek ödemeler yüklenecek ise bu karar, KK m. 51/ f. 2 doğrultusunda fiilen kullanılan oyların $\frac{2}{3}$ çoğunluğuyla mı, yoksa KK m. 52/1 doğrultusunda bütün ortakların $\frac{3}{4}$ çoğunluğuyla mı alınacaktır? Bazı yazarlara göre, kişisel mesuliyetlerin güçleştirilmesi yahut ilave ödeme mecburiyeti hakkındaki kararlar için KK m. 52/1'deki $\frac{3}{4}$ karar nisabı gerekir²³³. Sonuç olarak bu hususa ilişkin kanundaki m. 51/2 hükmü ile m. 52/1 hükmü arasındaki bu çelişkili görünüm giderilmelidir.

Genel kurulda ortakların kişisel sorumluluklarını ağırlaştıran ve ek ödeme yükümlülükleri yükleyen kararların KK m. 52/1 kapsamındaki çıkma hakkına vücut verebilmesi için, ortağın ilgili kararın alındığı genel kurula katılmış olması halinde, ortağın bu karara muhalefet şerhi işletmiş olmasına dikkat edilmelidir. Bu tür çıkma bildirimi yapacak ortak, genel kurula katılmamış olmalı veya katılsa dahi karara muhalefet şerhini mutlaka tutanağa geçirtmiş olmalıdır.

Ek ödemeler, bilanço açıklarının kapatılmasında kullanılır. Aidatların arttırılması, tapu alınması için bazı ücretlerin alınması, gecikme faizi, konut yapımının hızlandırılması için ek aidat alınması ek ödeme niteliğinde değildir. Kanaatimizce, yapı kooperatiflerinde toplanan bina ve inşaat giderleri, maliyetlerin artması sebebiyle biriktirilen nakitler ek ödeme niteliğinde değildir. Çünkü, söz konusu ödemeler bilanço açıklarının kapatılmasından ziyade kooperatifin amaca ulaşmasını, bina ve inşaatın tamamlanması için toplanmaktadır. Ek ödeme yükümlülüğü koymaya genel kurul yetkilidir. Mali yükümlülükleri ağırlaştıran genel kurul kararlarına muhalefet şerhi koyan ortaklar çıkma hakkını kullanmak için genel kurul kararının ilanından başlayarak 3 aylık süre zarfında çıkma bildiriminde bulunmaları gerekir. Böylece çıkma genel kurul kararının ilanı anında gerçekleşmiş olur.

Ortakların kişisel sorumluluklarını ağırlaştıran yahut ek ödeme ihdas eden kararlar alınması üzerine bildirilen çıkma bildirimi, kararın yürürlüğe girdiği (ilan

²³³Deryal, **a.g.e.**, s. 183.

edildiği) günden itibaren hüküm doğurur (KK m. 52/3). Ortağın sorumluluğu açısından KK m. 52'deki çıkma, geriye etkilidir²³⁴. Yani, çıkma beyanı, kararın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren hüküm ifade eder. Genel kurul kararının yürürlüğe girdiği tarihin ne zaman olacağı konusunda bir açıklık yoktur. Bazı yazarlara göre, kooperatiften çıkma beyanının hüküm ifade edeceği tarih, sorumluluğu veya yükümlülüğü ağırlaştıran kararın ilan edildiği tarihtir. Kararın ilan edildiği tarihte ortaklık sıfatı kaybedilmiş olur²³⁵. Diğer yazarlara göre ise, genel kurul kararı tescil ile yürürlüğe girer²³⁶.

Şahsi sorumluluğun ağırlaştırılması veya ek ödeme yükümlülüğünün getirilmesi yoluyla çıkma hakkı kullanılırken herhangi bir tazminatın ödenmesi koşulu getirilemez (KK m. 52). Bu tür bir çıkma halinde ana sözleşmede çıkma tazminatı öngörülemez.

B. Birleşme Nedeniyle Ortaklıktan Çıkma

Bir araya gelme sonucu tasfiye edilen kooperatifin ortakları bakımından kişisel sorumluluk yahut ek ödeme mecburiyeti oluşturması veya durumlarının güçleştirmesi halinde birleşmeye dair karar, en az ortakların $\frac{3}{4}$ çoğunluğuyla kararlaştırılabilir. Sorumluluk ile ilave ödeme mükellefiyetine ait hükümler birleşme kararına olumsuz oy veren ve ayrıca ilandan itibaren 3 aylık süre zarfında çıkış yapacağını haberdar eden ortaklar için uygulama alanı bulmaz (KK m. 84/b. 11).

²³⁴Aykan, **a.g.e.**, s. 37; Tekinalp, **Kooperatiflerde Ortakların Kişisel Niteliklerinin Önemi, Ortaklık Sifatının Kazanılması ve Yitirilmesi...**, s. 148; Baş, Serkan, **Kooperatiften Çıkma**, Danışman Mehmet Bahtiyar, Kocaeli, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 2006, s. 67.

²³⁵Kocaoğlu, **a.g.e.**, s. 31; Tekinalp, **Kooperatiflerde Ortakların Kişisel Niteliklerinin Önemi, Ortaklık Sifatının Kazanılması ve Yitirilmesi...**, s. 148.

²³⁶Baş, **a.g.e.**, s. 68.

Bazı yazarlara göre burada gerçek anlamda bir çıkma yoktur²³⁷. Çünkü kooperatif, tasfiyenin gerçekleştiğinin tescillenmesi ve ilanı ile tüzel kişiliğini yitirmektedir. Bu tür çıkmada çıkma tazminatı söz konusu olmaz²³⁸.

IV. ANA SÖZLEŞMEDE ÖNGÖRÜLEN SEBEPLERLE ÇIKMA

Kooperatif ana sözleşmesinde öngörülen sebeplerle ortak, ortaklıktan çıkabilir. Ana sözleşmede; çıkma sebepleri, çıkma usulü ve çıkmanın sonuçları serbestçe belirlenebilir²³⁹. Ana sözleşmede ortağın sebep göstermeksizin serbestçe çıkabileceği de öngörülebilir.

Kooperatif ana sözleşmelerinde de açık kapı ilkesine aykırı olmamak koşuluyla çıkma sebepleri serbestçe belirlenebilir. Kooperatif sözleşmesinde çıkma hakkının kullanılması için payın kooperatife devir şartı mümkün değildir. Kooperatif ortağının ortaklık mevkiini üçüncü bir kişiye yahut diğer bir ortağa devri ile çıkma mümkün olmakla beraber bu tarz bir çıkış nedeninin ana sözleşmede hükme bağlanmasına engel yoktur. Kooperatif ana sözleşmesinde çıkma sebeplerine kuruluş aşamasındaki ilk sözleşmede yer verilebileceği gibi, daha sonra usulüne uygun şekilde yapılacak bir ana sözleşme değişikliği ile de çıkma sebepleri öngörülebilir.

Bu bölümde saydığımız çıkma sebeplerinin yanı sıra, ortak, kooperatife uzun süre uğramıyorsa, ödemelerini takip etmiyorsa, kooperatifle herhangi bir ilişki kurmuyorsa, ortağın eylemli olarak zımnen ortaklık ilişkisinden vazgeçtiğinin kabulü gerekir.

²³⁷Kocaoğlu, **a.g.e.**, s. 32; Aykan, **a.g.e.**, s. 38; *Olsa olsa birleşmenin gerçekleştiği kooperatife girmeme bahis konusu olabilir* (Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, s. 624).

²³⁸Aykan, **a.g.e.**, s. 38; *Çıkma hakkının kullanılması bir akçe ödenmesine bağlanamaz* (Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, **a.g.e.**, s. 624).

²³⁹TTK m. 638/2'e göre, limited şirketlerde de şirket sözleşmesinde, ortaklara çıkma hakkı tanınabilir ve bu hakkın kullanılması belirli şartlara bağlanabilir. Hem limited şirket sözleşmesi hem de Kooperatif ana sözleşmesi, sözleşmede belirlenecek çıkma sebeplerini belirleyeme serbesti bakımından benzerdir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KOOPERATİF ORTAKLIĞINDAN ÇIKARILMA

I. ÇIKARMA KARARININ HUKUKİ NİTELİĞİ

Kooperatiflerde çıkarılma işlemi KK m. 16 ve m. 27 hükümlerine dayanılarak gerçekleştirilebilir. KK m. 16/1'e göre, kooperatiften çıkarılmayı gerekli kılan nedenler ana sözleşme ile açıkça gösterilir²⁴⁰. Ortaklar ana sözleşmeyle öngörülmemeyen nedenlerle ihraç edilemezler. KK m. 27'e göre ise sermayeye katılma ve diğer borçlarını yerine getirmeyen ortakların ortaklık sıfatı kendiliğinden sona erer. Kooperatifler Kanunu'nda haklı sebeple ortaklıktan çıkarılma imkânı mevcut değildir. Esas sözleşmede belirtilmedikçe ileri sürülen sebepler haklı dahi olsa bir ortak, kooperatif ortaklığından çıkarılamaz²⁴¹.

Kooperatif ile ortak arasındaki hukuki ilişkinin kooperatif tarafından sona erdirilmesi, çıkarılma kararıyla mümkündür. Kooperatif tarafından verilecek ortağın çıkarılmasına yönelik karar, bozucu yenilik doğuran hakkın kullanılması niteliğindedir²⁴². Bir ortağın rızası dışında onun ortaklık sıfatının sona erdirilmesi anlamını taşıyan çıkarılma, son çare olarak uygulanmalıdır²⁴³. Bozucu yenilik doğuran haklar tek taraflı bir hukuki işlemle bir hukuki ilişkiyi sona erdirerek bir kişinin hukuk alanında değişiklik meydana getirme yetkisi veren haklardır²⁴⁴. Çıkarma hakkı yenilik doğuran bir hak olup çıkarma kararı da bu hakkın kullanılmasıdır. Yenilik doğuran hakkın kullanıldığı tek taraflı hukuki işleme yenilik doğurucu işlem denir²⁴⁵. Kooperatif çıkarma kararıyla kendisi ile ortak arasındaki hukuki ilişkiyi bir nevi

²⁴⁰Maddenin birinci fıkrası 1988 yılında 3476 sayılı kanun ile değişikliğe uğramıştır. Fıkranın değişiklikten önceki hali "Ana sözleşme kooperatif ortaklığından çıkarılmayı gerektiren sebepleri tayin edebilir." şeklindeydi. 3476 sayılı Kanun'la yapılan değişikliktten sonra ise "Kooperatif ortaklığından çıkarılmayı gerektiren sebepler ana sözleşmede açıkça gösterilir. Ortaklar ana sözleşmede açıkça gösterilmeyen sebeplerle ortaklıktan çıkarılamazlar." şeklindedir. KK madde 4/I kooperatif ana sözleşmesinde bulunması gereken zorunlu unsurları düzenlemiş ve 3. bendinde ortaklık sıfatını elde ettiren ve yitiren durum ve şartları da saymıştır. Yapılan değişiklik ile "... tayin edebilir" ifadesi kaldırılmış, 4. madde düzenlemesi doğrultusunda çelişkiye son verilmiş ve KK'nin 4. maddesiyle uyum sağlanmıştır (Kocaoğlu, a.g.e., s. 37).

²⁴¹Aytekin Çelik, **Anonim Şirketlerde Ortaklıktan Çıkarılma**, Güncellenmiş 4. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2016, s. 78.

²⁴²Ulaş Demir, **Kooperatifler Kanunu'na Göre Ortaklıktan Çıkarma**, Danışman Sevilay Eroğlu, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2004, s. 35.

²⁴³Türkmen, a.g.e., s. 65.

²⁴⁴Buz, a.g.e., s. 57.

²⁴⁵Buz, a.g.e., s. 59.

feshetme iradesini ortaya koymaktadır. Fesih de bozucu yenilik doğuran bir hakkın kullanımı niteliğindedir ve ulaşması gerekli bir irade beyanıdır. Yenilik doğuran hakkın kullanılması ve istenen hukuki neticenin meydana gelmesi ile bu hak sona erer²⁴⁶.

I. ORTAKLIKTAN ÇIKARILMA SEBEPLERİ

A. Ana Sözleşmede Öngörülen Sebeplerle Çıkarılma

1. Çıkarılma Sebeplerinin Ana Sözleşmede Açıkça Düzenlenmesi Zorunluluğu

Kooperatiften ihracı gerekli kılan nedenler ana sözleşmeyle alenen belirtilir, açıkça öngörülmemiş nedenlerle kooperatiften çıkarma işlemi yapılamaz. Mecburi hükümler başlığını taşıyan KK m. 4/3. fıkrasına göre, ortaklık sıfatını kazanılmasına ve kaybedilmesine yol açan durum ve koşulların ana sözleşmeyle sayılması gerekir. Dolayısıyla, kanun koyucu çıkarılma sebeplerinin belirlenmesi konusunu ana sözleşmeye bırakmıştır.

Ana sözleşmede belirtilen nedenler dışında çıkarma işlemi yapan yönetim kurulu üyelerinin cezai sorumluluğu vardır (KK ek m. 2/2)²⁴⁷. Bazı yazarlara göre, çıkarılma nedenlerinin somut olarak sayılmış olması da tek başına yeterli değildir, ayrıca çıkarılma kararında kararın gerekçesi olan çıkarma nedeninin açıkça zikredilmiş olması gerekir²⁴⁸.

Ana sözleşmeye konulacak bir hükümle, çıkarılma nedenlerini belirleme yetkisi yönetim kuruluna veya genel kurula verilemez. Ortak, ana sözleşmede gösterilmeyen nedenle çıkarılmış ise ve çıkarılma kararından itibaren uzunca bir süre kooperatifle

²⁴⁶Buz, a.g.e., s. 443. Ayrıca, Buz'a göre, yenilik doğuran hakların geri alınmaması kuralının istisnaları vardır (Buz, a.g.e., s. 447).

²⁴⁷KK ek m. 2/2' e göre, ana sözleşmede yer almayan bir nedene dayalı olarak ortaklıktan ihraç kararı veren yönetim kurulu azaları, 6 aylık cezaevine koyma cezası ile 30 ila 300 gün arası adli para cezasıyla cezalandırılır.

²⁴⁸Olgaç/Ruhi, a.g.e., s. 21.

ilişki kurmamışsa, eylemli olarak kooperatiften çıkma iradesini yansıttığının kabulü gerekir²⁴⁹.

2. Ana Sözleşmede Çıkarma Sebebi Olarak Öngörülebilecek Haller

Ana sözleşmede çıkarılma sebepleri açık kapı ilkesine aykırı olmamak koşuluyla serbestçe belirlenebilir. Mesela, kooperatif ana sözleşmelerinde kooperatife ortak olabilmek için gereken nitelik ve şartların kaybedilmesi durumu bir çıkarma sebebi olarak düzenlenmiş olabilir. Kooperatif ortağı olmak için aranan şartların yitirilmesi, ana sözleşmede bir çıkarma sebebi olarak öngörülmüş ise bu nitelik ve şartları kaybeden ortak, ortaklık sıfatını hemen kaybetmemelidir. Ortaklık sıfatını kaybeden kişinin çıkarılması için öncelikle ilgili ortağa ihtar yapılması gerekir. Kanunda bu tür ortaklık şartlarını kaybedenlere yönelik bir ihtar öngörülmemiştir. Ama yine de KK m. 27’de parasal yükümlülük ihlali halinde yapılan uygun süre verme ihtar, burada da kıyasen uygulanabilmelidir. Bu şekilde ortağa yapılacak ihtar, dürüstlük kuralıyla da bağdaşacaktır. Nitekim Yargıtay’a göre de ortağa yitirilen özellik ve koşulları izah edilerek eksikliklerin tamamlanması maksadıyla öncelikle bir ihtar yapılması gerekir²⁵⁰. Yargıtay bu yöndeki görüşünü KK m. 27 hükmünü kıyasen uygulayarak ve TMK m. 2’deki dürüstlük kuralıyla temellendirmektedir²⁵¹. Ortaklık sıfatını kaybeden kişinin çıkarılması için öncelikle ilgili ortağa ihtar yapılması yaşamın doğal akışı ve

²⁴⁹Yargıtay’ın bir kararına göre, *davacı ana sözleşmede gösterilmeyen nedenle ihraç edilmiş olduğundan, alınan bu karar geçersiz ise de, davacının ihraç kararından sonra 4 yıldan fazla bir süre kooperatifle herhangi bir ilişki kurmadan ve kooperatifin niteliği itibariyle kendisine iş verilmesi gerekirken, verilmemesine karşı sessiz kaldıktan sonra böyle bir davayı açması TMK’nın 2.madde hükmüne açıkça aykırı olup, eylemli olarak kooperatiftan çıkma iradesinin yansıttığını bir başka ifade ile kooperatifle olan ilişkisinin kesilmesinin benimsemiş olduğunun kabulünü gerektirir.* Samet’e göre, ayrıca yasal dava açma süresi içerisinde dava açılmamış olması nedeniyle daha sonra, hakkında ihraç kararı verilen ortağın böyle bir talepte bulunması TMK m. 2 gereğince dinlenmeyeceğinden kararlar yerindedir (Olgaç/Ruhi, **a.g.e.**, s. 22).

²⁵⁰Yargıtay 23. HD. 16.12.2013. T. 8891/8071; Yargıtay 23.HD. 08.02.2017. T. 2016/2480, 307. (Coşkun, **a.g.e.**, s. 252.); Y. 11. HD. 13.04.2004. T. 2003/9721; 4025 (Coşkun, **a.g.e.**, s. 256).

²⁵¹ ‘Ana sözleşmede ve 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu’nda zikredilen ortak olma şartını yitirenlere yönelik çıkarma öncesinde ihtar çekilmesi öngörülme dahi, Kooperatifler Kanunun 27. maddesinde mali mükellefiyetleri için çıkarmanın evvelinde münasip zaman tanımak koşulunu, kıyas yoluyla tatbik edilmelidir. Bu uygulamanın Yargıtay HGK’nin 27.04.2010 tarih ve 16-149 E, 212 K sayılı ilamında da açıklandığı üzere, yaşamın doğal akışı ve hüsnüniyet kaideleri ile kooperatif maksadına mütenasip olduğunun kabulü gerekir. Bu durumda, kişiye yitirilen ortaklık özellik ve koşulları kavranabilir biçimde izah edilerek noksanlığın tamamlanması amacıyla uygun süreyi içerir bir ihtar yapılması, bu süreye rağmen eksikliklerin tamamlanmaması halinde ihraç kararı verilmesi gerekirken, ihtar yapılmaksızın ihraç kararı verilmesi TMK’nin 2. maddesindeki dürüstlük kuralına aykırılık teşkil eder.’ Yargıtay 23. HD. 16.12.2013. T. 8891/8071 (Coşkun, **a.g.e.**, s. 252).

hüsnüniyet kaideleri ile kooperatif maksadına uygun olacaktır²⁵². Ortağa, yitirilen ortak olmanın özellik ve koşulları izah edilerek eksikliklerin tamamlanması maksadıyla bir kez ihtarın çekilmesi yeterlidir. KK m. 27'deki usul gibi iki ayrı ihtar gönderilmesine gerek yoktur. Nitekim Yargıtay'a göre de parasal yükümlülük ihlalinde olduğu gibi gerekli koşulların sağlanması bakımından iki ayrı ihtar çekilmesi zorunluluğu bulunmamaktadır²⁵³.

KK m. 27 kapsamı dışındaki edimlerin yerine getirilmemesi, bir çıkarma sebebi olarak öngörülebilir. KK m. 27 kapsamında parasal yükümlülüklerin yerine getirilmemesiyle çıkarılma aslında kanuni bir çıkarılma sebebidir. Ayrıca, KK m. 27 haricindeki parasal yükümlülüklerin yerine getirilmemesi de ana sözleşmede bir çıkarma nedeni olarak öngörülebilir. KK m. 27 kapsamındaki parasal yükümlülüklerin neler olduğuna ileri de ayrıntılı olarak değineceğiz²⁵⁴. Ancak KK m. 27 kapsamındaki parasal yükümlülükler genel olarak, sermaye yükümleri ve sair ödemelerdir. Bu yükümlülükler haricindeki ödemelerin yerine getirilmemesi bir çıkarılma sebebi olarak ana sözleşmede öngörülebilir.

Farklı türlerdeki kooperatifler için farklı çıkarılma sebeplerinin öngörülmesi mümkündür. Bu nedenle Kooperatifler Kanunda çıkarılma sebeplerinin tek tek

²⁵² 'Davacı hakkında, kooperatifin 12.03.2007 tarihli yönetim kurulu kararı ile ana sözleşmenin 10. maddesinin 4. fıkrasında "taşınma komisyonculuğu yapmamak" şartını taşımadığından bahisle ortaklıktan çıkarılmasına karar verilmiş ise de söz konusu maddede belirtilen ortaklık şartı derhal ortağın ortaklık sıfatını kaybetmesi neticesini meydana getirecek sebep olduğu varsayılmaz. Bu konuda ortağa uygun bir süre içerir bir uyarıda bulunulması ve ihtar sonrası istenen şart gerçekleştirilmediği zaman çıkarılması, yaşamın doğal akışı ve hüsnüniyet kuralları ile kooperatif maksadına mütenasip olacaktır. Bu durumda, mahkemece, davacıya ortaklık şartlarının yerine getirilmesi için uygun süre içeren ihtar gönderilmediği gerekçesiyle davanın kabulüne karar verilmesi gerekirken; ana sözleşme hükümlerine atıf yapan ihraç kararı açık ve anlaşılır olduğu halde hükmedilen ilam uygun görülmemiştir. Y. 23. HD., E. 2013/6685 K. 2014/232 T. 17.1.2014 (Lexpera erişim tarihi: 23.05.2020); '...Başka bir yönden, ana sözleşmenin ortak olma koşullarını gösteren hükmünde, taşıt maliki olmak koşulu yazılmışsa da taşıtın kaybedilmesi derhal ortaklık sıfatının kaybedilmesi neticesini doğurmaz. Kişinin tekrar taşıt satın alma yahut ortaklık sıfatını devretme olanağı mevcuttur. Bu hususta kişiye belli sürede taşıt edinmesi bakımından minimum 1 kez ihtar çekilmesi ve ihtara uyulmadığı zaman çıkarılması mümkündür. Bahis konusu tatbikatın yaşamın doğal akışı ve hüsnüniyet kaideleri ile kooperatif maksadına mütenasiptir.' [Yargıtay HGK., E. 2010/147 K. 2010/210 T. 07.04.2010 (Lexpera erişim tarihi 29.05.2020)].

²⁵³ Yargıtay 11. HD., 26.11.2007. T. 2006/11954;14928 (Coşkun, **a.g.e.**, s. 265).

²⁵⁴ Bakınız, s. 69.

sayılmaması yerindedir²⁵⁵. Buna karşılık, kooperatif ana sözleşmelerinde çıkarılma sebepleri tek tek açık ve net bir şekilde sayılmalıdır²⁵⁶.

Bir yapı kooperatifi kurulurken genellikle, yapılacak konut ve iş yeri sayısı tam olarak bilinemez. Çünkü konut ve iş yeri sayısı, yapının yapılacağı bölgenin arsa ve imar durumuna bağlıdır. Bu nedenle yapı kooperatiflerine özgü olarak, ortak sayısı, konut ve işyeri sayısı genel kurulca tespit edilir. KK m. 8 fıkra 3 uyarınca yapı kooperatiflerinde ortak sayısı ile işyeri ve konut sayısı genel kurul tarafından tespit edilir. Yönetim kurulu, belirlenen rakamın üstünde ortak kaydedemez. Aksi halde yönetim kurulu sorumlu olur. Yönetim kurulunun sorumluluğu belirlenirken KK m. 62/2/c. 1 ve KK m. 98 yollamasıyla anonim şirket hükümleri esas alınır. Ayrıca KK m. 8/2 hükmündeki ortaklığa giriş talebi üzerine yapılan araştırma sorumluluğuna aykırı hareket eden yönetim kurulu üyeleri KK 2. ek madde uyarınca cezalandırılır.

Kooperatife ana sözleşmede veya genel kurul kararıyla öngörülen sayının üstünde ortak alındığı takdirde, katılan yeni ortağın durumunun ne olacağı hususunda kanun boşluğu vardır. Öngörülmuş rakamın üzerinde kabul edilen yeni ortağın ihraç edilmesi ana sözleşmeyle çıkarılma sebebi olduğu belirtilebilir. Bu halde, ana sözleşmede çıkartılabileceğine dair hüküm varsa, belirlenen sayının üzerindeki kişiler kooperatiftan çıkartılabilir. Ana sözleşmede bu hususta bir düzenleme yoksa yeni ortağın ortaklıktan çıkarılıp çıkarılmayacağı tartışmalıdır. Bazı yazarlara göre,

²⁵⁵ *Ana sözleşmede yer alacak çıkarılma sebepleri her kooperatif türüne göre değişiklik gösterebilir. Ancak temel olarak ortağın, kooperatifin varlığını tehlikeye düşürecek kişisel durumu ve davranışları çıkarılma nedeni olarak düzenlenebilir. Ayrıca kooperatif ortağı olabilmek için aranan şartların yitirilmesi ve ortağın aynı konuda çalışan başka bir kooperatife girmesi de diğer çıkarılma nedenleri olarak ana sözleşmede öngörülebilir.* (Kocaoğlu, **a.g.e.**, s. 38); ‘İhracı gerekli kılan nedenler yalnızca kooperatife karşı ifa edilecek mesuliyetlerle ilgili olmayabilir. Ortağın şahsiyetinden doğan nedenler de çıkarma nedeni olarak öngörülebilir. Ana sözleşme ile kabul edilecek çıkarma nedenleri olarak şunlar sayılabilir: ahlaki düşkünlük, kooperatifle ve ortaklarla uyumsuzluk, bozgunculuk ve kooperatif aleyhine tutum, kooperatife zarar verme, kooperatife karşı bir suç işleme, kooperatife bağlılıkla bağdaşmayacak tavır ve davranışlarda bulunmak, kooperatifi küçük düşürücü davranışlarda bulunmak, kooperatife yararsızlık, belirli bir yaşa ulaşma, çalışma gücünün kaybı, belirli bir sanat ve uğraşın terki, ikametgâh değişikliği, aynı konuda çalışan başka bir kooperatife girme, kooperatifle rekabete girme veya şirket kurmak, kooperatif amacına zaten sahip olma, kooperatife üye olmak için aranan şartların yitirilmesi, KK m.27 dışında kalan yükümlülüklerin yerine getirilmesi, tüketim kooperatiflerinde belirli bir miktarda alım yapmamak, yapı kooperatiflerinde konutunun şeklini değiştirmek ve eklemler yapmak, ikinci bir konut edinmek, kuradan çıkan konutu almamak.’ (Aykan, **a.g.e.**, s.46-51); (Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, **a.g.e.**, s. 627).

²⁵⁶ Kurtulan, **a.g.e.**, s. 179.

belirlenen sayının üstünde alınan yeni ortaklar, ortaklıktan çıkarılabilir²⁵⁷. Ancak biz bu görüşe katılmıyoruz. Şöyle ki, ana sözleşmede belirlenen sayı sınırını aşan kişinin çıkarılacağına dair hüküm yoksa belirlenen sayı sınırını aşan kişinin akıbeti ne olacaktır? Bu kişi, yönetim kurulu tarafından kooperatife kabul edilmişse bu kişinin ortaklık sıfatının korunması uygun olacaktır. Çünkü yönetim kurulu kooperatifin temsil organıdır. Temsil organının üçüncü kişilere karşı oluşturduğu bir güven ortamı vardır. TBK m. 41 ve m. 42 hükümleri çerçevesinde bu güven korunur. Yönetim kurulu ortak alırken temsil yetkisi yapı kooperatiflerinde belirlenen ortak sayısı ile sınırlandırılmıştır, yönetim kurulu bu sayının üzerinde ortak alamayacaktır. Kooperatif, yönetim kurulunun temsil yetkisini sınırladığını kooperatife girmek isteyen kişiye bildirmemişse yetkinin sınırlandırıldığını iyi niyetle bilmeyen bu kişilere karşı ileri sürülemez (TBK m. 42/3)²⁵⁸. Temsil hükümleri gereği yetkisiz de olsa temsilen kooperatife kabul işlemi yapıldığında bu işlem kooperatifi bağlar. Dolayısıyla belirlenen sayı üzerindeki kişinin ortak olduğu kabul edilmelidir. Bu kişinin ortaklığı pekâlâ ana sözleşmeye aykırıdır, hatta yönetim kurulunun sorumluluğunu da doğurmuştur ama yine de bu kişi ortak sayılmalıdır. Dolayısıyla, ana sözleşmede belirlenen sayı sınırını aşan kişinin çıkarılacağına dair hüküm yoksa belirlenen sayı sınırını aşan kişi için çıkarılma işlemi yapılmayacaktır. Çünkü ana sözleşmede bu durum bir çıkarılma nedeni olarak sayılmamıştır. Ancak, söz konusu ortaklar bu sıfatı Kooperatifler Kanuna aykırı olarak iktisap etmişse çıkarılabilir²⁵⁹.

²⁵⁷ Tekinalp buna gerekçe olarak, ortaya çıkabilecek böyle bir durumda kanunda öngörülen bir çıkarma sebebi olduğunu, bunun KK m. 16/1c.2 öngörülen kesin kuralın bir istisnası olarak kabul edilmesi gerektiğini düşünmektedir. Hatta devamla aynı sebeple yönetim kurulu üyelerinin de kooperatiften uzaklaştırılmaları gerektiğini savunmuştur. Aykan da Tekinalp'in görüşüne katılmaktadır: Kooperatife ortak kabul etme yetkisinde olan yönetim kurulunun ana sözleşme veya genel kurul tarafından belirlenen ortak sayısının üzerinde kooperatife ortak kabul etmeleri halinde alınan yeni ortağın kooperatiften çıkarılması KK m. 8/3 kuralının getirdiği bir çözüm olarak kabul etmek gerekir. Çünkü ortak sayısı daha önceden kanunun verdiği yetki ile sınırlandırılmış bir kooperatife belirlenen sayının üstünde ortak almak, emredici kurala aykırılık olduğundan, en baştan beri yapılan işlem hükümsüzdür. (Aykan, **a.g.e.**, s. 53, 54). Emredici hukuk kuralı karşısında, buna aykırı olarak yapılan sözleşmenin de batıl olacağı, ilgili herkesin de bunu ileri sürebileceği yönünde: Ethem Kara, **Kooperatif Üyelikinden Çıkarılma**, Editör İbrahim Gül, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 5, Sayı 10, Temmuz 2015, s. 187, 188.

²⁵⁸ 'Şayet temsil olunan, temsil edene temsil yetkisi verdiğini üçüncü kişilere bildirmiş olup da temsil yetkisini kaldırdığını veya sınırladığını bildirmemişse, yetkinin kaldırıldığını veya sınırlandırıldığını iyi niyetle bilmeyen bu kişilere karşı ileri süremez' (Oğuzman/Öz, **a.g.e.**, s. 243).

²⁵⁹ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, **a.g.e.**, s. 617.

B. Haklı Sebeplerle Ortaklıktan Çıkarılma İmkânı Bulunmaması

Ana sözleşmede gösterilen sebepler dışındaki bir sebep, haklı sebep olsa dahi geçerli bir çıkarılma sebebi olmaz. 3476 sayılı kanunun KK m. 16'da yaptığı değişiklikten önce, haklı sebeple de ortaklıktan çıkarılma mümkündü. Eski düzenlemeye göre KK m. 12'deki bildirim süresine uyulmadan ve yılsonunu beklemeden haklı sebeple ortaklıktan çıkarılabilmek mümkündü. Artık haklı sebeple çıkarılma müessesesi yasaklanmıştır²⁶⁰. Aksi halde KK ek madde 2 ile yönetim kurulu azaları hakkında 6 ay hapis cezası ve 30 ila 300 güne kadar adli para cezası şeklinde bir cezai yaptırım öngörülmüştür.

Bazılarına göre, haklı sebeple fesih, tüm sürekli hukuki ilişkilerde genel bir fesih nedeni olduğu için haklı nedenle feshin kaldırılması gereksizdir²⁶¹. Çünkü bu görüşe göre, yargı yoluyla yöneticilerin keyfi uygulamaları denetlenmektedir ve ana sözleşmede tüm çıkarılma sebeplerinin gösterilmesi zordur. Hatta haklı nedenle çıkarılmanın kanunda düzenlenmemiş olması, gerçek bir kanun boşluğudur; bu boşluk haklı sebeple çıkarılma imkânı getirilerek doldurulmalıdır. Diğer yazarlar ise haklı sebeple çıkarılmanın kaldırılmasının ortağın haksız ve keyfi uygulamalara maruz kalmasını engellediğini savunmaktadır²⁶². Kanaatimizce, haklı nedenle ortağın kooperatiften çıkarılmasının yasaklanmış olması yerindedir. Ana sözleşmede açıkça gösterilmeyen sebeplerle çıkarmaya karar verilmesi halinde, yönetim kurulunun cezai yaptırıma tabi tutulması, kanun koyucunun bu hali yasaklamış olduğunu göstermektedir. Sürekli hukuki ilişkilerin haklı nedenle feshi, genel bir hak olsa da kanun koyucu, subjektif sebeplerle ortakların mağdur olmalarını engellemek için bu genel kurala istisnai olarak yasaklayıcı hüküm (KK ek madde 2) getirmiştir.

²⁶⁰ Değişikliğin gerekçesi şu şekilde ifade edilmiştir: '*Haklı sebep kavramı ortaklıktan çıkarılma nedeni olmaktan çıkarılmış, ortakların ancak ana sözleşmede belirtilen nedenlerle ortaklıktan çıkarılabileceği hüküm altına alınarak ortakların subjektif nedenlerle kooperatiften çıkarılmak suretiyle mağdur edilmeleri önlenmeye çalışılmıştır.*' (Demir, **a.g.e.**, s. 57, 58).

²⁶¹ Bu görüşe göre, haklı sebepler çıkarılmanın kaldırılmasını sakıncaları vardır. Yine buna göre kanunda yeniden haklı sebeple çıkarılma imkanı getirilmelidir. *Ayrıca KK madde 16/ son ile de ortaklıktan çıkarılma kararı kesinleşmeye kadar bu ortağın yerine ortak alınamayacağı düzenlemesi ile hak kaybına hiçbir şekilde yol açılmayacaktır* (Kocaoğlu **a.g.e.**, s.44); Demir, **a.g.e.**, s. 63.

²⁶² Kurtulan, **a.g.e.**, s. 178, 179.

C. Ortağın Parasal Yükümlülüklerini Yerine Getirmemesi Sebebiyle Ortaklık Sıfatının Düşürülmesi

1. Genel Olarak

KK m. 27’de öngörülen çıkarma usulü, yasal nedenle kooperatiften çıkarma halidir²⁶³. Ana sözleşmede belirtilsin veya belirtilmesin, KK m. 27’deki usul ile çıkarma mümkündür. KK m. 27’de şartlar gerçekleşince ortaklık sıfatı kendiliğinden düşer dese de doktrindeki bir kısım yazarlar, kendiliğinden düşme olmayacağını kabul etmiştir²⁶⁴. Buna göre parasal yükümlülüklerini yerine getirmeyen ortak KK m. 16 hükmündeki usul ile bir çıkarma kararı alınarak ortaklıktan çıkarılacaktır. Yargıtay’a göre, KK m. 27’deki yükümlülüğün yerine getirilmemesi bir çıkarılma nedenidir ve bu halde kooperatif yetkili organlarınca alınacak kararla ortak çıkarılabilir.

Kanun lafzına bağlı görüşü benimseyen yazarlara göre, usulüne uygun ihtarlara rağmen parasal yükümlülüklerini yerine getirmeyen ortağın ortaklık sıfatı kendiliğinden düşer²⁶⁵. Ortaklık sıfatının kendiliğinden düşeceğini savunan bazı yazarlara göre, ortak KK m. 16’dan yararlanamayacaktır. Yani bu durumda çıkarılma söz konusu olmadığı için çıkarılma kararının kesinleşmesine kadar ortağın ortaklık sıfatının devamından söz edilemeyecektir²⁶⁶. Bu görüşe göre, KK m. 27’deki şartların gerçekleşmesiyle birlikte ortaklık sıfatı kendiliğinden düşer. Kendiliğinden düştükten sonra yapılacak iş olsa olsa ortaklık sıfatının düştüğünün tespit edilmesidir. Bu görüşe göre kendiliğinden düşme gerçekleştikten sonra ayrıca bir çıkarma kararı alınmasına gerek yoktur.

Kanaatimizce parasal yükümlülüklerini yerine getirmeyen ortak KK m. 16 hükmündeki usul ile bir çıkarma kararı alınarak ortaklıktan çıkarılacaktır. *Kara*’ ya

²⁶³Şimşek, **a.g.e.**, s. 76.

²⁶⁴Demir, **a.g.e.**, s. 75.

²⁶⁵Ayrıca, Kocaoğlu’na göre, kanunda değişiklik yapılarak bu hal kanunda bir çıkarılma nedeni olarak düzenlenmelidir. (Kocaoğlu, **a.g.e.**, s.62, 63.); *Deryal maddenin lafzı karşısında ortaklık sıfatının KK madde 27’deki şartların gerçekleşmesi ile kendiliğinden düşeceğini ayrıca bir yönetim kurulu veya genel kurul kararına ihtiyaç olmadığını kabul etmekte ancak bu yaptırımın ağırlığına dikkat çekerek bunun kooperatif ana sözleşmesinde düzenlenerek çıkarılma sebebi sayılması gerektiğini savunmaktadır. Arpacı, KK madde 27’deki şartlar gerçekleşince ortaklık sıfatının kendiliğinden son bulacağını bundan sonra alınacak kararların tespit hükmünde olacağını, ayrıca bir çıkarılma kararına gerek olmadığını savunmaktadır. (Kocaoğlu, **a.g.e.**, s.61). Aynı görüşte: Kara, **a.g.e.**, s. 192.*

²⁶⁶Kocaoğlu, **a.g.e.**, s. 62.

göre hükmün kötüye kullanımını önlemek ve etkili denetim için 16. madde de olduğu gibi bir düzenleme olmadığından 16. maddenin kıyasen uygulanması görüşü yerindedir²⁶⁷. KK m. 27 hükmü kendiliğinden düşer ibaresine rağmen parasal yükümlülüklerini yerine getirmeyen ortağa yapılacak kanuni ihtarlar neticesinde kendiliğinden ortaklık sıfatının düşmeyeceği kanaatindeyiz. KK m. 27'deki kendiliğinden düşer ifadesi yerinde değildir. Kooperatifin parasal yükümlülüklerini yerine getirmeyen ortağa ikinci ihtar hiç yapmama ihtimali vardır. Dolayısıyla mali yükümlülüklerini yerine getirmemesine rağmen ortağın ortaklık sıfatı devam edebilir. İkinci ihtar da yaptıktan sonra süresi içinde ödenmediği gerekçesiyle kendiliğinden düşmesi makul değildir. Çünkü kooperatifin ikinci ihtar yapmama hakkı zaten mevcuttur. Demek ki, kooperatifin ikinci ihtar yapma amacı ödemeye davet ve ödeme yükümlülüğünü hatırlatmaktır. O halde ikinci ihtar sonrasında yenilik doğuran hak niteliğindeki çıkarma kararını alma hakkını kullanıp kullanmayacağı kooperatifin kendi takdirinde olmalıdır. Bu nedenle, KK m. 27 usulünde bir çıkışın gerçekleşmesi için kanuni ihtarların yanı sıra ayrıca bir çıkarma kararının alması gereklidir. Kooperatif açısından bakıldığında, kooperatif ilgili ortağı çıkardığında başka ortak bulamayabilir ve bu durum da kooperatife olumsuz yansıyabilir. Bundan ötürü çıkarma hakkını kullanmak istemeyebilir. Dolayısıyla KK m. 27 karşısında ayrıca bir çıkarma kararı alma hususunu bir hak olarak konumlandırmak gerekir.

Kooperatif ortaklarının, sermaye payı ödeme yükümlülüğünün yanı sıra kooperatifin amacına göre ortakların ödemesi gereken ek ödeme ve sair ödeme yükümlülükleri de vardır. KK m. 27'nin birinci tümcesinde ortakların üstlendikleri sermaye payı için ifa edecekleri para miktarının ana sözleşmeyle öngörülmesi gerektiği vurgulanmıştır. Bu cümlede ifade edilenin ortakların ödeyecekleri katılma payıdır²⁶⁸. Ortaklık payı dışındaki ödemeler, kooperatif amaçlarına yönelik genel kurul tarafından karar verilen miktardaki arazi altyapısı, ortak yapılarla umumi masraflara iştirak payına benzer ödemelerle gecikme faizi olabilir.

²⁶⁷Kara, **a.g.e.**, s. 192.

²⁶⁸Tekinalp *bu cümlede kast edilenin ortakların ödeyecekleri katılma payı olduğunu söylemiştir.* (Aykan, **a.g.e.**, 67); *Bahis konusu sermaye yükümlülükleri madde 19'da hüküm altına alınan ortaklık payları anlamına gelir. Sair ödemeler de ortaklık payı haricindeki tediyeleyer anlamındadır* (Üstün/Aydın, **a.g.e.**, s. 105).

KK m. 27/4 sözü edilen borç ve yükümler, ana sözleşmeden doğabilir veya kooperatifin her ortak ile ortak sıfatını taşıdıkları için yaptığı özel sözleşmelerden kaynaklanabilir. Ancak ortağın ortaklık sıfatı dışında bir nedenle kooperatifle olan hukuki ilişkilerinden doğan borçları KK m. 27 kapsamı dışındadır.

2. Ortağın Yerine Getirmesi Gereken Yükümlülükler

Ortaklık sıfatının kendiliğinden düşmesine neden olan ödemeler, sermaye yükümleri ve sair ödemelerdir. *Sermaye yükümleri*: Kooperatifin sermayesi, ortaklık paylarının toplamından oluşur. Kooperatif ortakları, taahhüt ettikleri nakdi sermayenin ¼'ünü peşin öder²⁶⁹, geri kalan kısmının süresinde ödenmemesi halinde KK m. 27'deki yaptırım uygulanır. Ortağın geriye kalan sermaye koyma yükümlülüğünün ödeme şekli ve süresi ana sözleşmede gösterilir. Veyahut ana sözleşmede nasıl ödeneceği hususu yönetim kurulu veya genel kurulun takdirine bırakılabilir. Ödeme şekli ve süresi belirlenen sermaye borcunun ifa edilmemesi, KK m. 27 anlamında ortaklığın sona ermesi nedenidir. Kooperatifin sermayesi, ortaklık paylarının toplamından oluşur.

Sair ödemeler: Sair ödemeler yükümlüğü ise kooperatifin maksatlarına ulaşabilmesi ve dönem masraflarının umulmayan kısımlarının karşılanması için ortaklardan istenebilecek yükümlülüklerdir²⁷⁰. Giriş aidatı, aylık veya yıllık aidatlar, KK m. 31'deki ek ödemeler, çeşitli fonlar ile alakalı ödemeler, arazi ve yapım giderleri, şerefiye değerleri,²⁷¹ kredi borçları, gecikme faiz²⁷² bedelleri veya buna benzer sermaye dışındaki tüm mali yükümlükler sair ödemelerdir. Anonim şirketlerde,

²⁶⁹ Anonim şirketlerde sermaye koyma borcu, kural olarak pay sahibinin şirkete karşı üstlendiği asli bir borçtur. TTK m. 480/1'e göre, pay sahibine, pay bedelini ve primli ihraç durumlarında payın itibari değerini aşan çıkarma ücretini ödeme haricince başka bir vecibe yüklenemez. Anonim şirketlerde böyle bir duruma, yegâne borç prensibi denir. Anonim şirketlerde kuruluş ve sermaye artırımlarında taahhüt edilen nakdi sermayenin en az %25'i tescilden önce, kalan kısmı ise tescili takip eden 24 ay içinde ödenir (TTK m. 344) (Sami Karahan, **Şirketler Hukuku**, Konya, Mimoza Yayınları, 2015, s. 688); Güzin Üçışık, Aydın Çelik, **Anonim Ortaklıklar Hukuku**, Cilt I, Ankara, Adalet Yayınevi, 2013, s. 22.

²⁷⁰ Kocaoğlu, **a.g.e.**, s. 63, 64.

²⁷¹ Şerefiye sisteminde, özellikle konut ve yapı kooperatiflerinde kendisine iyi yerden konut isabet eden ortak kooperatife şerefiye adı altında ayrı bir bedel öder. Uygulamada bu ödenen bedele; kat farkı rant farkı veya nefaset farkı olarak da anılmaktadır. Kurulacak bir teknik kurul tarafından tüm kooperatif konutlarını dikkate alınarak şerefiye bedelleri tespit edilir.

²⁷² Ortakların ödemelerini geciktirmeleri halinde, eşitlik ilkesine uygun olarak ve genel kurul tarafından nesnel temellere dayanan gecikme cezası yahut faizi isteyebilmek olasıdır. Genel kurulun faiz konusundaki yetkisini yönetim kuruluna devretmesi de mümkündür.

sadece sermaye koyma borcu²⁷³ yerine getirilmediğinde ıskat müeyyidesi uygulanırken, kooperatiflerde sair ödemeler de KK m. 27’de düzenlenen kendiliğinden düşmenin (çıkarılmanın) kapsamındadır.

KK m. 31 kapsamında ek ödemeler: KK m 31’e göre ortaklar ana sözleşmede yer verilmek suretiyle ek ödeme ile sorumlu tutulabilirler. Sair ödemeler ile ek ödemeler birbirinden farklı özellik gösterirler²⁷⁴. Sair ödemeler kavramı, ek ödemeler kavramından daha geniştir. Kooperatiflerde bilanço açıkları ek ödemeler ile kapatılır. Sair ödemeler ise kooperatifin hedeflerine ulaşabilmesi, dönem masraflarının yahut umulmayan masraflarının ödenmesi maksadıyla istenen ödemelerdir²⁷⁵. Kooperatif ortaklarına ek ödemeler yükletilebilmesi amacıyla, tüm ortakların ¾’ü bu ek ödemeleri onaylar (Kooperatifler Kanunu m. 52 fıkra 1). Sair ödemeler için ise ortakların yarısından bir fazlasının kabul oyu aranır. KK m. 31’de öngörülen ana sözleşmede hüküm bulunması halinde talep edilebilen ek ödeme yüklemi sair ödemeler kapsamındadır²⁷⁶. Sair ödemeler ve bu ödemelerin zamanında yerine getirilmemesi halinde alınacak olan gecikme faizinin mutlaka genel kurul kararına dayalı olması gerekir²⁷⁷.

Aidat: Kural olarak ortaklar, genel kurulca belirlenecek oranda ve eşit olarak aidat ödeyerek giderlere katılırlar²⁷⁸. Aidat, kanunda belirtilen sair ödeme yükümlülüklerinden biridir. Aidat borcunun faizinin ödenmesi de sair ödemeler kapsamındadır. Kooperatif ortaklarının yapacakları aidat ödemeleri, kooperatifi ayakta tutan mali kaynak işlevi görür, bu nedenle aidat ödemelerinin zamanında yapılması önemlidir. Genel kurul kararında aidat bedelinin ödenmesinin günü belirlenmiş ancak bu gereklilik, süresinde yerine getirilmemişse, temerrüt faizi kendiliğinden işlemeye başlar²⁷⁹. Genel kurulun aidat ödemesi için belirlediği tarih, kesin vade tarihi niteliğindedir²⁸⁰. Bu nedenle ayrıca ortağın temerrüde düşürülmesine gerek yoktur.

²⁷³ Anonim şirketlerde ortağın yalnızca bir borcu vardır: Bu da sermaye taahhüdünden kaynaklanan pay bedellerini ödeme borcudur. Bu borç tek borç ilkesi olarak isimlendirilir.

²⁷⁴ Aykan, **a.g.e.**, s. 69, 70.

²⁷⁵ Aykan, **a.g.e.**, s. 69, 70.

²⁷⁶ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, **a.g.e.**, s. 633.

²⁷⁷ Aykan, **a.g.e.**, s. 95.

²⁷⁸ Kooperatifler kanunu madde 1’deki parasal katkılar ile karşılıklı yardım, aidatların kanunu dayanağıdır (Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, **a.g.e.**, s. 634).

²⁷⁹ Yargıtay 23. HD nin 21.02.2013 tarihli ve 2012/6340 E., 2013/982 K. (Poroy/Tekinalp/Çamoğlu **a.g.e.**, s. 634).

²⁸⁰ Aynı yönde: Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, **a.g.e.**, s. 634.

Yargıtay’a göre, ödeme tarihi ay olarak belirtilmişse, ayın son günü ödeme günüdür ve bu da bir kesin vadedir²⁸¹.

Ayrıca, yapı kooperatiflerinde ortaklar tarafından kooperatifin genel amaçlarını gerçekleştirmek için genel kurul tarafından dönemsel katılım payı ödenmesi kararlaştırılabilir. Yapı kooperatiflerindeki bu tarz katılım pay bedelleri de aidat olarak adlandırılmaktadır. Kooperatifin harcamalarına yönelik toplanan bu aidatlar sair ödemelerdir. Örneğin; yapı kooperatiflerinin konut ve işyeri için alınacak arsa, yaptırılacak konut veya işyeri inşaat işleri bunların proje ve altyapılarına ilişkin ödemeler sair ödeme de sayılır.

Gecikme faizi: Aidat borçlarının gecikmesi halinde gecikme faizi alınacağına dair usulünce alınmış bir genel kurul kararı var ise aksine hareket eden ortak hakkında KK m. 27 yaptırımını uygulanarak çıkarılma kararı alınabilir. Yargıtay’ın bir kararına göre, gecikme faizinin ödenmemesi, ortağın kooperatiften çıkartılmasına neden olur²⁸². Eğer genel kurul ihtarnamelerde belirtilen süreden sonra yapılacak ödemelerden faiz alınmasına karar vermiş ve fakat bu faizin aylık veya yıllık olduğu belirtilmemişse, faizin aylık olduğu kabul edilmelidir. Nitekim Yargıtay da bir kararında faiz uygulanması kararında faizin aylık veya yıllık olduğu belirtilmemişse, faizin ihtarnamelerdeki süreyi aşan ödemeler için faizin aylık olarak öngörüldüğünü kabul etmiştir²⁸³. Yine bu kararda kooperatif ile ortak arasındaki ilişki ticari nitelikte olmadığı için belirlenecek faiz oranının da makul olmasının zorunlu olduğu vurgulanmıştır. Aksi halde, gecikme faizinin alınmasına yönelik genel kurul kararı yok

²⁸¹Yargıtay 23. HD’nin 21.02.2013 tarihli ve 2012/6340 E., 2013/982 K. (Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, **a.g.e.**, s. 634).

²⁸²Yargıtay 11. HD. 04.03.1996 E. 828/K. 1289 (Özmen, **a.g.e.**, s. 128).

²⁸³... Resmi ihtar yazılarında bahsedilen genel kurul toplantısında 1 aydan daha fazla olan zaman zarfının ardından ifa edilen ödemeler için %20 nispetinde faiz kararlaştırılmıştır. Söz konusu karardaysa aylık faiz mi yoksa yıllık faiz mi olduğu belirlenmemiştir. Faizin 1 aydan daha fazla olan kısmı için aylık olduğu varsayılmalıdır. Ortak ve kooperatif ilişkisi ticari bir ilişki değildir. Normalde aidat ödemelerini muntazam şekilde ifa etmeyenlerden gecikme faizinin istenmesi kararlaştırılmalıdır. Ancak bu faiz miktarı belirli ölçüde olmalıdır. Faizin miktarının Türk Borçlar Kanunu madde 19 ve a.20’ye uygun olmadığı durumda faiz kararları yok hükmünde sayılır. Fakat kanuni faiz istenebilir. Böyle bir vaziyette verilen karar kesinleşse dahi faiz miktarının temerrüde konu aylar için mali şartlar dikkate alınarak Türk Borçlar Kanunu’nun ilgili hükümleri kapsamında müzakere edilmelidir. Müzakere neticesinde geçersiz olduğuna karar verilirse resmi ihtar yazılarında talep edilen faiz oranı hakikati yansıtmamaktadır. Öyleyse çıkarma kararı yalnızca bu sebeple iptal edilmelidir.’ [Yargıtay 23. HD., E. 2011/102 K. 2011/609 T. 26.9.2011 (Lexpera erişim tarihi 29.05.2020)].

hükmünde sayılır ancak bu durum yasal faiz talep edilmesinin önünde bir engel oluşturmaz.

Anapara faizini ve temerrüt faizini belirleme yetkisi bu konuda ana sözleşmede bir düzenleme yoksa genel kurula aittir²⁸⁴. Genel kurulun tüm diğer kararları gibi anapara faizine ve temerrüt faizine ilişkin kararı da bütün ortakları bağlar. Genel kurul, anapara ve temerrüt faizi konularında yeniden bir karar alarak faiz oranlarını değiştirebilir. Genel kurul makul ölçüler içerisinde TBK m. 88’de düzenlenen anapara faizi ve TBK m. 120’de düzenlenen temerrüt faiz oranlarıyla ilgili bir belirleme yapabilir. Kooperatifler, ortaklarının iktisadi yararlarını ve gereksinimlerini karşılıklı yardım ve dayanışma yoluyla sağlama ve koruma amacıyla kurulmuş olup kooperatif ile ortağı arasındaki ilişki, ticari iş ilişkisi değildir²⁸⁵. Kooperatifler TTK m. 124 anlamında ticari şirket olmasına rağmen ortak ile kooperatif arasındaki ilişki ticari ilişki değildir. Bu nedenle de kooperatif ortaklarının, kooperatif ile olan ilişkilerinden doğan borçları için yasal faiz ve temerrüt faizi hesap edilirken bileşik faiz yürütülemez²⁸⁶.

Yargıtay’a göre, kooperatif ile ortağı arasında ticari ilişki bulunmadığından TBK m. 88 ve m. 120 uygulanır²⁸⁷. Yargıtay’ın pek çok kararında da kooperatif ile ortağı arasındaki ilişkinin ticari nitelikte olmadığı vurgulanmıştır²⁸⁸. Bu nedenle yasal oranda temerrüt faizi uygulanmalıdır²⁸⁹. Ancak kooperatif genel kurulu aidatların ödenmelerinde gecikme olduğu takdirde, yasal temerrüt faiz nispetini aşan bir temerrüt faiz oranı belirleyebilir. Burada dikkat edilmesi gereken husus, genel kurul tarafından alınacak temerrüt faizine ilişkin oranın TBK m. 120/2’de düzenlenen sınırı aşmaması gerekir. Yani her halükârda, uygulanacak temerrüt faizi oranını belirlerken TBK m. 120/2’de düzenlenen sınır aşılamayacaktır.

²⁸⁴Yargıtay 23. HD.’nin 21.02.2013 tarihli ve 2012/6340 E., 2013/982 K. (Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, **a.g.e.**, s. 634).

²⁸⁵Aykan, **a.g.e.**, s. 72.

²⁸⁶3095 s. Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun m. 3 uyarınca yasal faiz ve temerrüt faizi hesap edilirken bileşik faiz işlenmez.

²⁸⁷Yargıtay 23. HD.’nin 21.02.2013 tarihli ve 2012/6340 E., 2013/982K. (Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, **a.g.e.**, s. 634).

²⁸⁸Yargıtay 11. HD., 14.9.1995, E: 5145/K. 6316 (Özmen, **a.g.e.**, s. 128.); Yargıtay 23. HD, E. 2012/4767, K. 2012/6791, T. 20.11.2012 (Kurtulan, **a.g.e.**, s. 210).

²⁸⁹3095 s. Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine ilişkin Kanunun m. 2/1’e göre, borcunu ödemekte temerrüde düşen medyun, tersi tayin edilmedikçe, mazi tarihlere birinci maddede belirtilen kanuni faiz tutarına uygun temerrüt faizi ödemekle yükümlüdür.

II. ÇIKARMAYA YETKİLİ ORGANLAR VE ÇIKARMA USULÜ

A. Yetkili Organlar

1. Genel Kurul

Ortaklıktan ihraç, yönetim kurulunun önerisi üzerine genel kurul tarafından kararlaştırılır. Yönetim kurulu çıkarma kararını yönetim kurulu karar defterine işler ve bunu yönetim kurulunun teklifi olarak genel kurulun gündemine koyar.

Çıkarılma konusu yönetim kurulu tarafından genel kurula gündem olarak getirilmez ise, genel kurul kendiliğinden çıkarma hakkında bir karar verip veremeyeceği tartışmalıdır. Birinci görüşe göre, genel kurul çıkarmayı gündemine alabilir²⁹⁰. Bu görüşe göre, yönetim kurulunun teklifinin genel kurulun çıkarılma kararının geçerlik koşulu değil yönetim kuruluna verilmiş bir imkân olarak anlaşılması gerekir. Böylece, yönetim kurulunun teklifi olmadan genel kurulun alacağı çıkarma kararı yasaya aykırı değildir. İkinci görüşe göre, gündeme bağlılık ilkesinin gereği olarak kendiliğinden gündeme alınamaz²⁹¹. Ayrıca, bu görüşteki bazı yazarlara göre yönetim kurulu çıkarılmayı gerektiren hususu, genel kurul gündemine taşımazsa, yönetim kurulunun hukuki sorumluluğu gündeme gelebilir (KK m. 98, TTK m. 336/b. 5)²⁹². Üçüncü görüşe göre çıkarma kararı gündeme bağlılık kuralının istisnasıdır. Gündeme bağlılık ilkesi, ortaklara ilan veya tebliğ edilen gündem maddelerinin dışına çıkmadan genel kurulda maddelerin görüşülmesi ve oylanmasıdır. Gündeme bağlılık ilkesinin istisnaları sınırlı sayıda düzenlenmiştir; nitekim istisnalar da dar yorumlanır. Fakat asgari 4 ortak olacak şekilde ortakların asgari 1/10'i genel kuruldan minimum yirmi gün evvel yazılı olarak bazı konuların gündeme konulmasını isteyebilir. Bu yönde bir talep olursa bu konuların gündem konularına eklenmesi mecburidir (Kooperatifler Kanunu m. 46/f. 1). Böylelikle, ortakların 1/10'i, genel kurul toplantısından yirmi gün evvel birlikte noter aracılığıyla bildirerek bu teklifi genel kurul gündemine alınmasını sağlayabilirler. Ayrıca, genel kurulun toplanması sırasında bile kooperatif ortaklarının minimum 1/10'ünün gündem maddelerine

²⁹⁰Şimşek, **a.g.e.**, s. 78.

²⁹¹'Ortağın savunma hakkının engellenmemesi için resen genel kurulda ihraç kararı görülmemelidir' Olgaç/Ruhi, **a.g.e.**, s. 36; Kocaoğlu, **a.g.e.**, s. 46.

²⁹²Kocaoğlu, **a.g.e.**, s. 47.

geçilmeden önce yazılı teklifte bulunmaları halinde, kanunda sayılan 6 husus²⁹³, genel mevcut oyların yarısından bir fazlasının çoğunluğuyla kabul edilerek gündeme konulur (KK m. 46/f. 3). Bu halde genel kurulun gündemine alınacak konular: Birincisi, hesap inceleme komisyonu belirlenmesi ikincisi, bilanço tetkikinin ve ibranın tehir edilmesi, üçüncüsü ayrılan ortak ile ilgili olarak karara varılması, dördüncüsü yeniden toplanmaya çağırılmasıdır. Beşinci olarak, yasa, ana sözleşme ve iyi niyet kurallarıyla genel kurul kararlarına uygun olmadığı ileri sürülen yönetim kurulu kararlarının iptali ile ilgili hususlar bu kapsamdadır. Son olarak yönetim kurulu azalarıyla denetçilerin görevden alınmaları ve yenilerinin belirlenmesiyle alakalı konular da genel kurulun yapılacağı sırada, gündem maddelerine geçilmeden önce toplantıya katılanların salt çoğunluğunun kabulüyle gündeme alınabilecek hususlardandır. Kanunda sayılan bu 6 husus sınırlı sayıdadır ve bu hususlardan biri de çıkan ve ihraç edilen ortaklar ile ilgili karar verilmesi ile ilgili husustur. O halde, genel kurul toplantısı sırasında ortakların asgari 1/10'ünün gündem maddelerinin müzakere edilmesinden evvel yazılı teklif vermeleri durumunda, çıkan veya ihraç edilen ortaklarla ilgili karar alınmasıyla alakalı konular, genel kuruldaki mevcut oyların salt çoğunluğunun onayıyla gündeme dahil edilir (KK madde 46 fıkra 3). Halbuki gündeme bağlılık ilkesi sayesinde, genel kurula katılacak ortak, genel kurulda hangi konuların konuşulacağını önceden bilebilir. Aksi halde, çıkarılması düşünülen ortak da çıkarılma hususunun gündemde olmadığı halde görüşülmesi halinde savunma imkânından yoksun bırakılmış olacaktır.

Genel kurulun önüne çıkarma hususunun gelmesinin diğer bir yolu da denetçilerin ortakların ihbarı ile veya resen genel kurula haber verebilmesidir (KK m. 66/II, m. 67/II). Yani bir ortağın çıkarılması konusunu, genel kurul, yönetim kurulunun gündem maddelerine ekleyerek teklif yapmasıyla öğrenebileceği gibi denetçiler vasıtasıyla da haberdar olabilir. Bu nedenlerle, yönetim kurulunun, çıkarılma sebebi ortaya çıktığında genel kurula teklif etme konusunda mutlak bir yetkisi yoktur. Genel kurul adi çoğunluk ile çıkarma kararını alır.

²⁹³ KK m. 46/3: 'Gündemde olmayan hususlar görüşülemez. Ancak, kooperatife kayıtlı ortakların en az 1/10'unun gündem maddelerinin görüşülmesine geçilmeden önce yazılı teklifte bulunmaları halinde, hesap tetkik komisyonunun seçilmesi, bilanço incelemesinin ve ibranın geriye bırakılması, çıkan veya çıkarılan ortaklar hakkında karar alınması, genel kurulun yeni bir toplantıya çağırılması ve kanun, ana sözleşme ve iyi niyet esasları ile genel kurul kararlarına aykırı olduğu ileri sürülen yönetim kurulu kararlarının iptali, yönetim kurulu üyeleri ile denetçilerin azli ve yerlerine yenilerinin seçilmesi ile ilgili hususlar, genel kurula katılanların yarısından bir fazlasının kabulü ile gündeme alınır.'

2. Yönetim Kurulu

Ortağın çıkarılması, genel kurulun devredemeyeceği ve vazgeçemeyeceği yetkiler arasında değildir. Çıkarma yetkisi genel kurul tarafından ilk ana sözleşme ile yahut ana sözleşme değiştirilerek devredilebilir. Şayet çıkarma yetkisi, yönetim kuruluna devredilmiş ise, yönetim kurulunun alacağı çıkarma kararına karşı itiraz edilemeyeceğine dair ana sözleşmeye hüküm konulamaz.

Yönetim kuruluna ana sözleşme ile çıkarılma kararı alma yetkisi verilmesi halinde asıl yetkili olan genel kurulun yetkisinin devam edip etmeyeceği hususu tartışmalıdır. Çoğunluk görüşüne göre, KK m. 16/II’deki “...yönetim kuruluna da...” ifadesinden yola çıkıldığında, genel kurulun yanında yönetim kurulunun da yetkili kılındığının anlaşılması gerekir²⁹⁴. Bu görüşü benimsemiş yazarlar, çıkarılma konusunda kanuni ve gerçek yetkili organın genel kurul olduğu, yönetim kurulunun yetkilendirilmesinin genel kurulun yetkisini ortadan kaldırmayacağını savunmuştur. Bu görüş benimsendiği takdirde genel kurul bir ortakla ilgili çıkarma kararı almışsa artık yönetim kurulu aynı konuda karar alamaz. Azınlık görüş ise çıkarma konusunda yönetim kuruluna yetki devri yapılmışsa artık yönetim kurulunun münhasıran yetkili olduğunun kabul edilmesini gerektirir²⁹⁵.

Yönetim kurulunu çıkarma konusunda yetkili kılan hukuki dayanak sadece ana sözleşmedir²⁹⁶. Yoksa yönetim kurulu alelade bir genel kurul kararıyla yetkili kılınamamaktadır. Ana sözleşme ile yönetim kurulu dışında bir kişi ya da organ veya yönetim kurulu üyelerinden bir veya birkaçı da yetkilendirilemez. Ana sözleşmeyle ortaklıktan çıkarma yetkisi yönetim kuruluna verilmemiş ve fakat yönetim kurulunun çıkarma kararı aldığı durumlara rastlanabilir. Bu noktada, yönetim kurulu, çıkarma konusunda yetkisi olmaksızın ilgili ortağa çıkarma kararını tebliğ etmiş olur. Bu halde,

²⁹⁴Üstün/Aydın, **a.g.e.**, s. 103; Olgaç/Ruhi, **a.g.e.**, s.37; Coşkun, **a.g.e.**, s. 259; Kurtulan, **a.g.e.**, s. 179; Mine Çiftçi Kılıçarslan, **Kooperatiflerde Ortakların Hak ve Yükümlülüklerinin Kapsamı**, Danışman Gökhan Şahan, Kayseri, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 2019, s. 47.

²⁹⁵ Demir, **a.g.e.**, s. 99. Bu görüşe göre, çıkarma yetkisi yönetim kuruluna devir ve terk edilebilecek bir yetkidir.

²⁹⁶Tekil, **a.g.e.**, s. 148; Demir, **a.g.e.**, s. 95.

Kurtulan'a göre, yönetim kurulu çıkarma kararı olarak ilgili ortağa tebligat yapmışsa, 3 aylık müddette tabi değildir ve daima itiraz (iptal) davası açmak mümkündür²⁹⁷.

Kural olarak, yönetim kurulu kararları aleyhine, genel kurula itirazda bulunulur; sonrasında genel kurulca verilecek karara karşı KK m. 53 uyarınca iptal davası açılır. Kooperatiflerde yönetim kurulu kararları aleyhine kural olarak doğrudan dava açılmaz. Bu kuralın istisnası ise kooperatif yönetim kurulunun çıkarma kararı vermesi halidir. Yönetim kurulunun çıkarma kararına karşı açılan itiraz (iptal) davası, yönetim kurulu kararları aleyhine açılacak tek davadır²⁹⁸. Anonim şirketlerde de istisnai²⁹⁹ olarak yönetim kurulu kararlarına karşı iptal davası açılabilir³⁰⁰. Sonuç olarak, kooperatiflerde yönetim kurulunun çıkarma kararı haricindeki kararları aleyhine normalde iptal davası açılmaz. Nitekim Yargıtay'a göre de kooperatif ortaklığından ihraca dair kararlar haricinde, yönetim kurulu kararları karşı doğrudan dava açılmaz³⁰¹.

B. Yapılması Gereken İşlemler

1. Çıkarılma Kararı

Yargıtay'a göre, çıkarılan kişinin kooperatifte birden fazla payı varsa, hangi paylar yönünden çıkarılmaya karar verildiği hususunun açık ve kesin biçimde

²⁹⁷Kurtulan, **a.g.e.**, s. 180.

²⁹⁸Kurtulan, **a.g.e.**, s. 184.

²⁹⁹Yönetim kurulu kararlarını tanzim eden maddelerde iptal kurumu düzenlemediği için doktrinde genellikle yönetim kurulu kararlarının iptalinin talep edilemeyeceği fikri hakimdir. Hüsnü Turanlı, **Yeni Türk Ticaret Kanunu Işığında Anonim Şirket Yönetim Kurulu Kararlarının Hükümsüzlüğü**, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 17, Yıl 2013, Sayı 1-2, s. 955 [[17.cilt_sayı_1_2013.indb\(gazi.edu.tr\)](http://17.cilt_sayı_1_2013.indb(gazi.edu.tr)) erişim tarihi: 23.12.2020).

³⁰⁰Mesela, halka kapalı anonim ortaklıkta esas sözleşmeyle sermaye arttırma yetisi yönetim kuruluna verildiği zaman yönetim kurulunun sermaye arttırma kararı yasaya, esas sözleşmeye ve dürüstlük kaidelerine uygun değilse ortaklar ve yönetim kurulu azaları, kararın duyurulmasından başlayarak 1 aylık süre zarfında iptal davası yoluna başvurabilirler. Anonim şirketlerde yönetim kurulunun kararları aleyhine iptal davası açılacak haller: Birleşme kararları (TTK m. 192), Sermaye arttırım kararlarını düzenleyen TTK m. 460/5, SerPK m. 18/6, SerPK m. 93 sayılabilir. Bu hallerde de aslında yönetim kurulu genel kurula ait bir yetkiyi kullandığı için iptal davası açılabilir.

³⁰¹Yargıtay 11 HD. 17.06.2002. T. 4308/6162 (Coşkun, **a.g.e.**, s. 271); Diğer bir çıkarılma kararının iptali talebine dair Yargıtay kararı: *Davacının yönetim kurulu üyeliğinin sona erdirilmesi hakkındaki karar, davalı birliğin yönetim kurulu tarafından alınmıştır. Normalde yönetim kurulunun kararlarına karşı iptal davası açılmaz. Ancak, yönetim kurulunun kararı resen ilişkili ise yahut ortağın haklarını yok eden nitelikte ise, bahse konu yönetim kurulu kararlarına karşı iptal davası yoluna başvurulabilir. Dava konusu olaya ilişkin karar, davacıyı doğrudan ilgilendiren ve haklarını ortadan kaldıran nitelikte bir karardır.* [Y. 11. HD., E. 2003/13813 K. 2004/8319 T. 16.09.2004 (Lexpera erişim tarihi 29.05.2020)].

saptanması gerekir³⁰². Yönetim kurulu veya genel kurul çıkarma kararı verdikten sonra, eğer çıkarma nedeni ortadan kalmış ise, ikinci bir karar ile önceki çıkarma kararı kaldırılabilir³⁰³. Çıkarma kararının gerekçeli olması geçerlilik şartıdır³⁰⁴. Ancak aksi yönde görüş de vardır³⁰⁵. Bir ortak hakkında çıkarılma kararı almak için öncelikle o kişinin ortaklık sıfatını haiz olması gerekir. Nitekim ortaklıktan önceden ayrılmış bir ortağın çıkarılması mümkün değildir³⁰⁶.

a. Genel Kurul Kararının Oluşması İçin Gerekli Şartlar

Bir genel kurul kararı alınırken uyulması gereken kurallar aynen çıkarma kararı alınırken de uygulanacaktır. Genel kurul toplantısı için kooperatif ortaklarına çağrıda bulunulur³⁰⁷. Bu çağrıda genel kurul toplantısının yeri, zamanı ve gündemi belirtilir. KK m. 45/2 uyarınca, genel kurul, ana sözleşmeyle belirtilen biçimde toplanmak için davet edilir. Ana sözleşmede genel kurul toplantısı hakkında bir hüküm yoksa KK m. 6 uygulanır. Bu hükme göre, genel kurul, kooperatif temsilcilerince imza edilen taahhütlü mektuplar ile yahut yerel gazeteyle köylerdeyse yazılı biçimde imza karşılığı toplanmak için davet edilir (KK m. 6/b. 1). Yani genel kurul toplantısına çağrı hakkında ana sözleşmede bir hüküm varsa bu hüküm uygulanacak, yoksa KK m. 6/b. 1'deki şekilde ortaklar çağrılacaktır.

Genel kurulun çıkarma kararı verebilmesi için gerekli toplantı nisabı sağlanmalıdır. Genel kurulun toplantı nisabı KK m. 45/3'e göre, ana sözleşmede düzenlenir³⁰⁸. Ancak, toplantı nisabı KK m. 4 anlamında ana sözleşmede bulunması gereken zorunlu unsurlardan biri değildir. Kooperatifler Kanunu'nda nisap oranı gösterilmemiş toplantı nisabı ana sözleşmeye bırakılmıştır. Hal böyle iken ana sözleşme ile de toplantı nisabı öngörülmemişse KK madde 98 yollamasıyla Türk Ticaret Kanunu madde 418 uygulanacaktır. Bu hüküm gereğince, genel kurulun

³⁰²Yargıtay 11. HD. 13.03.1995 E. 921/K. 1836 (Özmen, **a.g.e.**, s. 131).

³⁰³Kurtulan, **a.g.e.**, s. 186; Baş, **a.g.e.**, s. 47.

³⁰⁴Baş **a.g.e.**, s. 37, 38; Arpacı, **a.g.e.**, s. 86.

³⁰⁵Kudret Kurt, **Kooperatif Ortaklığından Çıkarılma İtiraz ve Davaları**, Editör Özlem Bilgilioğlu, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Cilt 4, Sayı 4, Ekim 1994, s. 520.

³⁰⁶Türkmen, **a.g.e.**, s. 68.

³⁰⁷Genel kurulu toplantıya çağırabilecek kişiler şunlardır: 1. Yönetim Kurulu, 2. Ana sözleşme ile genel kurulu toplantıya çağrı hususunda yetkilendirilmiş organ, 3. Gerekirse tasfiye memurları, denetim kurulu ve üst birlikler 4. İlgili Bakanlık, 5. Azınlıktır. (KK m. 43, m. 44).

³⁰⁸Yapı kooperatiflerinde toplantı nisabı ise ortakların şahsen veya temsilen 1/4' üdür.

toplantı yeter sayısı, ortakların en az 1/4'üdür; ikinci toplantı içinse (yapı kooperatifleri hariç) toplantıda hazır bulunan ortaklar, sayıya bakılmaksızın, yeterlidir. İlk genel kurulda yeter sayıya ulaşmadığı takdirde, ikinci toplantı için yeter sayısı gerekli değildir (Türk Ticaret Kanunu madde 418).

Genel kurulda çıkarma kararı için gerekli karar nisabı ise, KK m. 51'e göre normal karar nisabıdır. Yani, kanunda yahut ana sözleşmeyle aksine düzenleme olmadıkça genel kurul salt çoğunlukla karar alır. Ancak ana sözleşmeye konulacak bir hükümle hem karar nisabını hem toplantı nisabını ağırlaştırılabilmek mümkündür. Hakkında çıkarılma kararı verilecek ortak, genel kurula katılarak kendisini savunabilir³⁰⁹. Çıkarılması görüşülecek ortak, o görüşmenin yapıldığı genel kurulda oy kullanma hakkında sahip olup olmadığı hususunda kanunda bir düzenleme yoktur. Kanaatimizce, çıkarılması görüşülecek ortağın o görüşmenin yapılacağı genel kurulda çıkarılma konusunda oy kullanma hakkına sahiptir. Çıkarılması görüşülen ortağın genel kurul toplantısında oy kullanmasını engellen bir hüküm yoktur.

b. Yönetim Kurulu Kararının Oluşması İçin Gereken Koşullar

Yönetim kurulu ortak hakkında çıkarma kararı alır, çıkarma kararı yönetim kurulu karar defterine yazılır ve ortaklar defterine de çıkarma hususu yazılır. Yönetim kurulu çıkarma kararının onaylı bir örneğini noter vasıtasıyla ortağa tebliğ eder. Yönetim kurulunun toplantı nisabı ve karar nisabı hakkında Kooperatifler Kanunu'nda bir hüküm yoktur. Ana sözleşme ile yönetim kurulunun toplanma şekli, toplantı ve karar yeter sayıları belirlenebilir. Yönetim kurulu çıkarma kararı için ana sözleşmedeki toplantı yeter sayısı ile toplanarak, karar yeter sayısı ile çıkarma kararı alır. Eğer ana sözleşmede yönetim kurulunun toplantı ve karar nisabı hakkında bir hüküm yoksa TTK m. 98 yollamasıyla TTK m. 390 uygulanır³¹⁰. O halde, kooperatif yönetim kurulu da kural olarak, yönetim kurulu salt çoğunluk ile toplanır ve toplantıda mevcut oyların bir fazlası ile karar verilir. Sonuç olarak, çıkarma yetkisinin, yönetim kuruluna

³⁰⁹Aykan, **a.g.e.**, s.77.

³¹⁰ TTK m. 390 uyarınca aksi kararlaştırılmadıkça yönetim kurulu salt çoğunluğuyla toplanır ve kararlarını toplantıdaki mevcut oyların çoğunluğuyla alır. Yönetim kurulu azaları temsil ile oy kullanamazlar. Oylarda eşitlik çıktığı zaman o mesele sonraki görüşmeye kalır.

verilmesi halinde, ana sözleşmede başkaca bir hüküm getirilmemişse, yönetim kurulu çıkarma kararını, azaların toplamının yarısının bir fazlası ile toplanarak toplantıdaki mevcut oyların yarısından bir fazlasıyla alır. Yönetim kurulunda oylarda eşitlik olursa, o konun görüşülmesi sonraki görüşmeye kalır. Sonraki toplantıda eşitlik olursa çıkarma önerisi reddedilmiş olur (KK madde 98, TTK m. 390).

Çıkarma yetkisi, yönetim kurulu dışında başka bir organ veya kişiye devredilemez³¹¹. TTK’ da müzakerelere katılma yasağı başlıklı 393. madde hükmü kooperatif yönetim kurulu için de uygulama alanı bulur (KK m.98 atfıyla). Türk Ticaret Kanunu madde 393 uyarınca, yönetim kurulu azası, şahsi çıkarlarıyla ve yakınlarının şahsi ve şirket harici çıkarları ile şirket çıkarlarının çeliştiği hususlara dair görüşmelere iştirak edemez. Kooperatif yönetim kurulu üyesi, kendisi veya TTK m. 393 kapsamındaki yakını hakkında çıkarma kararının görüldüğü toplantıya katılamayacaktır.

2. Çıkarılma Kararının Gerekçeli Olarak Tutanağa Geçirilmesi ve Ortaklar Defterine Yazılması

a. Çıkarma Kararının Gerekçeli Olarak Tutanağa Geçirilmesi

Çıkarılma kararı gerekçeye dayandırılarak tutanağa ve ortaklar defterine kaydedilir. Kanundaki tutanak ifadesi ile, genel olarak karar defteri kastedilmekte ve çıkarma kararını veren mercie göre bu defter değişmektedir. Çıkarılma kararı yönetim kurulunca verilmişse yönetim kurulu karar defterine yazılır; genel kurulunca verilmişse genel kurul karar defterine yazılır. Genel kurul toplantı tutanağına çıkarılma sebebi, çıkarılma tarihi ve karar numarası gerekçeli olarak yazılır. Daha sonrasında gerekçeli genel kurul tutanağı ortaklar defterine geçirilir. Çıkarılma kararına yönetim kurulu yetkili ise, yönetim kurulu toplantı tutanağına çıkarılma sebebi, çıkarılma tarihi ve karar numarası ile gerekçeli yazılabilir. Sonrasında yönetim kurulunun gerekçeli toplantı tutanağı ortaklar defterine geçirilir. Yönetim kurulu karar verirken toplantı tutanağı tutmayıp doğrudan yönetim kurulu karar defterine de kararlarını geçirebilirler. Yönetim kurulu toplantılarında tutanak tutulmuyorsa çıkarma kararı için

³¹¹ Demir, **a.g.e.**, s. 101.

tutanak düzenlemesine gerek yoktur³¹². Yönetim kurulu karar defterine çıkarılma sebebi, çıkarılma tarihi ve karar numarası gerekçeli olarak kaydedilir. *Şimşek'e* göre, gerekçeli kararın tutanağa yazılması ifadesi, kararın yazılılığı anlamına gelir, bu kararın geçirileceği yerin önemi yoktur³¹³.

TTK m. 390/ b. 5 uyarınca yönetim kurulu toplantılarında alınan kararların geçerliliği yazılı hale getirilip imza edilmiş olmasına bağlıdır. Anonim şirket hükümlerine ilişkin bu TTK hükmü kooperatif yönetim kurulu kararları için de uygulanır (KK m. 98 atfıyla). Kooperatif yönetim kurulunun çıkarma hakkındaki kararlarının geçerli olması için, yazılı hale getirilmesi ve imzalanması gereklidir.

b. Çıkarma Kararının Ortaklar Defterine Kaydedilmesi

Ortaklar defteri, kooperatifler için tutulması gerekli defterlerden biridir (KK m. 16/3). Kooperatiflerde gerekli defterlerin tutulup saklanması yönetim kurulunun sorumluluğu vardır (KK m. 62/2). Ortaklar defterine; ortakların isim ve soy isimleri, ikametgahları, kooperatife giriş ve çıkışları, ayrılma nedenleri, sermaye payları ve ödemeler ile haklarında verilmiş yönetim kurulu kararlarının tarih ve numaraları kaydedilir. Türk Ticaret Kanunu madde 499/1 uyarınca pay sahiplerinin ismi, soy ismi, unvanı ve adresleri pay defterine yazılır. Anonim şirket hükümlerindeki pay defteri, kooperatiflerde ortaklık defteri olarak da adlandırılır. Kooperatifler Kanunu'nda ortaklar defterinin içeriği hususunda bir düzenleme yoktur³¹⁴. KK m. 98 uyarınca, kooperatif ortaklar defterine içerik yönünden TTK m. 499'de düzenlenen anonim şirket pay defterlerine ilişkin hükümler kıyasen uygulanacaktır.

Çıkarma kararı ortaklar defterine şerh düşülür. Bazı yazarlara göre, çıkarma kararının ortaklar defterine³¹⁵ yazılması, çıkarma kararı açısından geçerlilik şartı

³¹²Aksi yönde: Demir, **a.g.e.**, s. 121.

³¹³Şimşek, **a.g.e.**, s. 78.

³¹⁴Kooperatifler, Kooperatif Birlikleri, Kooperatif Merkez Birlikleri ve Türkiye Milli Kooperatifler Birliği Muhasebe Yönetmeliği (RG. 28.11.1973, 14726), 27 Nisan 2018 tarihli 30404 sayılı resmi gazetede yayınlanan Kooperatifler, kooperatif birlikleri, kooperatif merkez birlikleri ve Türkiye milli kooperatifler birliği muhasebe yönetmeliğinin yürürlükten kaldırılmasına dair yönetmelik ile yürürlükten kaldırılmıştır.

³¹⁵Ortaklar defteri kanunen tutulması zorunlu defterlerden biridir. Bu defterlerde ortakların kişisel bilgileri, kooperatife girdiği ve çıktığı tarihler ile bunlar hakkındaki yönetim kurulu kararlarının tarih ve numarası yer almaktadır. Ortaklar defterine çıkarılma sebepleri de işlenir.

değildir³¹⁶. Bazı yazarlara göre, çıkarma kararının yönetim kurulu karar defterine veya genel kurul karar defterine yazılması bir ispat şartıdır³¹⁷. Diğer yazarlara göre ise, çıkarılma kararının kanunda belirtilen tutanağa ya da deftere gerekçeli olarak yazılması bir geçerlilik şartıdır³¹⁸.

Gerekçe ifadesi, çıkarılmaya esas olan ana sözleşmedeki çıkarılma nedenidir³¹⁹. Çıkarma kararının gerekçeli olması sayesinde, kooperatiften çıkarılan ortak, kendisinin hangi nedenlerle ortaktan çıkarıldığını öğrenir. Çıkarma kararında gösterilen sebeplere göre, ortak bu kararın aleyhine yönetim kurulu tarafından çıkarılma kararı verilmişse genel kurula itiraz edebilir veya karar genel kurul tarafından verilmişse mahkemede itirazını ileri sürebilir.

3. Çıkarma Kararının Ortağa Tebliği

a. Kararın Onaylı Örneğinin On Gün İçinde Notere Tevdi Edilmesi

Çıkarılma kararının onaylı örneği, çıkarılan ortağa tebliğ edilmek üzere, 10 günlük süre zarfında notere tevdi edilir (KK m. 16/III- c. 2). Böylece, ihtarnameler ve çıkarma kararı ortağın, kooperatif ortaklık defterinde belirtilen adresine tebliğ edilir³²⁰. Bunun üzerine kendisi için ihraç kararı alınan ortak tebliğden başlayarak üç aylık süre içerisinde itiraz davası yoluna başvurabilir. Diğer şirketlerde de çıkarılma kararı çıkarılan ortağa tebliğ edilir³²¹.

³¹⁶Şimşek, **a.g.e.**, s. 79; Demir, **a.g.e.**, s. 123; Kılıçarslan, **a.g.e.**, s. 53.

³¹⁷Ulusoy, **a.g.e.**, s. 297.

³¹⁸Kocaoğlu, **a.g.e.**, s. 58.; Olgaç'a göre, çıkarma kararının tutanağa bağlanması geçerlilik şartıdır. İhraç kararının tutanakta gerekçeli olması da geçerlilik şartıdır. *Kararın ortaklık defterine kaydedilmesi ise geçerlilik şartı olmayıp açıklayıcı bir nitelik taşıdığından zorunlu bir unsur değildir.* (Olgaç/Ruhi, **a.g.e.**, s.40; Filiz Aykan, **a.g.e.**, s.78,79; Tekinalp, **Kooperatiflerde Ortakların Kişisel Niteliklerinin Önemi, Ortaklık Sıfatının Kazanılması ve Yitirilmesi...**, **a.g.e.**, s. 155; Şimşek, **a.g.e.**, s. 78,79; Baş, **a.g.e.**, s. 37, 38. Demir'e göre, çıkarma kararının gerekçeli olarak tutanağa geçirilmesi bir geçerlilik şartıdır (Demir, **a.g.e.**, s. 124).

³¹⁹Kurtulan, **a.g.e.**, s. 180.

³²⁰Kurtulan'a göre, çıkarılmaya ilişkin tebligat ortağın kooperatife bildirdiği en son adresine yapılır. (Kurtulan, **a.g.e.**, s. 181).

³²¹Kollektif ve Komandit şirketlerde ortaklıktan çıkarma kararı, çıkarılan ortağa noter aracılığıyla tebliğ edilir. (TTK m. 255/2) Çıkarma kararı ancak bu kararın ortağa tebliği ile hüküm doğurur. Şirketten çıkarılan ortak, kararın kendisine tebliğinden itibaren 3 ay içerisinde mahkemeye başvurabilir.

Yönetim kurulu çıkarma kararının onaylı örneğini, ortağa tebliğ ettirmekle yükümlüdür. Yönetim kurulunun çıkarılma kararı aleyhine genel kurula itiraz edilmişse ve genel kurul da çıkarılma kararını onaylamışsa, genel kurulun çıkarmayı onaylayan kararı da ortağa tebliğ edilmelidir³²². Çıkarma kararını alan organ bu sefer genel kurula yine kararın onaylı örneği ortağa tebliğ edilmelidir. Neticede çıkarma kararını hangi organ alırsa alsın, çıkarılma kararının ortağa tebliğ edilmesi zorunludur. Çıkarılma kararı ortağa tebliğ edilmezse, ortağın ortaklığı devam eder³²³. Ayrıca hakkında çıkarılma kararı verilen ortağın genel kurul toplantısına katılmış olması halinde de ortağa tebligatın yapılması gerekir. Ortağın çıkarma kararı verildiği sırada genel kurulda bulunması tebligat zorunluluğunu ortadan kaldırmaz. Yargıtay’a göre de genel kurulca alınan çıkarma kararı, hakkında çıkarılma kararı alınan kişinin genel kurula bizzat katılması halinde dahi kendisine tebliği gerekir³²⁴. Çıkarılma kararının ortağa tebliğ edildiğinin ispatı kooperatife aittir. Ortak, çıkarılma kararının unsurlarını ve içeriğini kendisine yapılacak tebligat ile öğrendiği kabul edilir. Yargıtay’ın kabulüne göre de ortağın çıkarılma kararının unsurlarını ve içeriğini bildiğini ispat yükü kooperatife aittir³²⁵.

Gerekçeli tebliğ: Çıkarılma kararının ortağa gerekçeli tebliği, geçerlilik şartı olup olmadığı tartışmalıdır. Yargıtay’ın eski tarihli kararları, çıkarma kararının ortağa tebliğini geçerlilik şartı olarak kabul etmezken, yeni tarihli kararlarında ise Yargıtay görüşünü değiştirerek, geçerlilik şartı olduğunu kabul etmektedir³²⁶. Yargıtay’ın eski tarihli bir kararına göre, çıkarma kararının dayandığı gerekçenin tebliğ edilmemesi tek başına iptal nedeni yapılamaz³²⁷. Doktrin de çıkarılma kararının ortağa gerekçeli olarak tebliği edilmesi hususunda ikiye ayrılmış durumdadır. Birinci görüşe göre, ortağı karşı taraf konumundaki kooperatif yönetiminden gerekçe sağlamak

³²²Kocaoğlu, **a.g.e.**, s.58; Kurtulan, **a.g.e.**, s. 215.

³²³Kurtulan, **a.g.e.**, s. 184.

³²⁴Yargıtay 11. HD. 16.10.2000. T.6840/7823 (Coşkun, **a.g.e.**, s. 268).

³²⁵...Çıkarma kararının onaylı örneğinin tebliği ile kararın niteliğinin ve üyenin hangi gerekçelerle ihraç edildiğinin öğrenilmesi sağlanmış olur. Ortağın ihraç kararının tüm unsurları ile içeriğini bildiğini kanıt yükü davalı kooperatiftedir. İhraç kararının sadece varlığını ortağın haricen öğrenmesi tebliğ zorunluluğunu ortadan kaldırmaz. Mahkemece ihraç kararının davacı tarafından Emniyet Müdürlüğü’ne başvururken öğrenildiğinden bahisle davanın reddine karar verilmiş ise de bu öğrenmede ihraç kararının tüm unsurları yer almadığından ve ihraç kararının sadece varlığından davacı haberdar olduğundan ihraç kararının yasanın aradığı şekilde öğrenildiğinden söz edilemez...’ [Yargıtay 23. HD., E. 2012/5363 K. 2012/6501 T. 7.11.2012 (Lexpera erişim tarihi 28.05.2020)].

³²⁶Kocaoğlu, **a.g.e.**, s. 58, 59.

³²⁷Yargıtay 11. HD. 4.4.1979 gün ve E. 79/1729, K: 1729 (Şimşek, **a.g.e.**, s. 91, 92).

zorunluluğunda bırakmak, anlamsız ve yararsız olacağından, gerekçeli tebliğ geçerlilik şartı değildir³²⁸. Karar ortağa gerekçesiz olarak tebliğ edilmişse, tebligat yine de geçerli sayılır. Yargıtay'ın gerekçenin tebliğini geçerlilik şartı olarak kabul etmediği kararlarına rastlamak mümkündür³²⁹. İkinci görüşe göre, çıkarılma kararının gerekçeli olarak ortağa tebliğ edilmesi geçerlilik şartıdır³³⁰. Kanaatimizce, çıkarılma kararının gerekçesiyle bildirilmesi çıkarılan ortak açısından kendini savunabilmesine imkan vermesi sebebiyle çok önemlidir. Çıkarılan ortak tebliğ edilen bu gerekçe doğrultusunda çıkarılmanın haksız olduğu savunmasında bulunarak itiraz yahut kanun yollarına başvuracaktır.

Çıkarılma kararının onaylı örneği: Kanunda çıkarma kararının onaylı örneği ile kastedilen, kooperatifin temsile yetkili organı tarafından çıkarma kararının onaylanmasıdır³³¹. Yoksa burada kastedilen noterin onaylaması değildir. Çıkarma kararının onaylı örneğinin tebliği ile kararın niteliğinin ve ortağın hangi gerekçelerle çıkarıldığını öğrenmesi sağlanmış olur. Kanun koyucu, çıkarılan ortağa kararın onaylı örneği tebliğ edilmesini öngörmüş olsa da onaylı örnek yerine çıkarma kararının tüm gerekçelerinin belirtildiği bir yazı da tebliğ edilebilir. Nitekim Yargıtay da kooperatif ortaklığından çıkarma kararının örneği yerine, kararın tüm gerekçelerinin belirtildiği bir yazının bildirilmesini yeterli görmüştür³³².

b. Kararın Noter Vasıtasıyla Tebliğinin Geçerlilik Şartı Olup Olmadığı Sorunu

Çıkarılma kararı, kararın alındığı günü takip eden günden itibaren 10 gün içinde notere tevdi edilir. Buradaki 10 günlük süre, ortağa tebliğ yapılması için notere yapılacak tevdi süresidir; yoksa ortağa yapılacak tebligat süresi değildir³³³. Kanun

³²⁸Kocaoğlu, **a.g.e.**, s. 59.

³²⁹'Ortaklıktan çıkarma kararının gerekçeli örneğinin çıkarılan ortağa tebliği, kararın geçerliliğini sağlayan bir şart sayılmaz' [Y. 11. HD, E. 1979/1729, K. 1979/1729, T.4.4.1979, Kazancı erişim tarihi: 23.12.2020)].

³³⁰Olgaç/Ruhi, **a.g.e.**, s. 41; Aykan, **a.g.e.**, s. 85; Kılıçarslan, **a.g.e.**, s. 54.

³³¹Aykan, **a.g.e.**, s. 80; Kurtulan, **a.g.e.**, s. 180; Kılıçarslan, **a.g.e.**, s. 54.

³³²Yargıtay 11. HD. 13.02.1989. T. 1988/3990: 830 (Coşkun, **a.g.e.**, s. 301, 302).

³³³Kocaoğlu, **a.g.e.**, s. 59. Aksi görüşte: *Tekinalp'e göre, hem notere tevdi hem de tebligat, kararın verildiği tarihten itibaren 10 gün içinde yapılmalıdır. Yani bu görüşe göre, 10 gün içinde ortağa tebliğ yapılmalıdır (Tekinalp Kooperatiflerde Ortakların Kişisel Niteliklerinin Önemi, Ortaklık Sıfatının Kazanılması ve Yitirilmesi..., a.g.e., s. 155, 156).*

çıkarılma kararının 10 gün içinde notere tevdiini öngörse de buradaki 10 günlük tevdi süresi çıkarılma kararı için bir geçerlilik şartı değildir³³⁴. Yargıtay'ın eski tarihli bir kararlarına göre de notere 10 gün içinde tevdi edilme kuralı, geçerlilik şartı değildir³³⁵. Kanun on günlük süreyle ihraç muamelelerinin hızlı şekilde sonuçlandırılmasını, noter vasıtasıyla tebliğindeyse tebligatın kanıtlanabilmesini amaçlamaktadır³³⁶.

Çıkarılma kararının ilgili ortağa 10 gün içinde tebliğ edilmesi şart değildir. Tebligat süresi hakkında bir emredici hüküm yoktur. Öyleyse, çıkarılma kararı 10 gün içinde tebliğ edilmezse, çıkarılma kararı geçersiz hale gelmez. Yargıtay da tebliğin 10 gün içinde yapılmasını geçerlilik şartı olarak kabul etmemektedir³³⁷.

Tebliğin noter kanalıyla yapılmasının geçerlik şartı olup olmadığı hususu tartışmalıdır. Çoğunluk görüşe göre noter aracılığı ile tebliğin ispata yönelik bir şekil şartıdır, geçerlilik şartı değildir³³⁸. O halde, çıkarılma kararının tebliği taahhütlü mektupla ya da elden imza karşılığıyla da yapılabilecektir³³⁹. Tebligatın gönderildiğinin ispatı yükü ise kooperatife aittir³⁴⁰. Noter ile tebligatın şekil şartı olarak kabul edilmesi halinde, tebligatın yapılmadığı iddia edildiğinde, tebligatın usulüne uygun yapıldığını kooperatif ispatlamak zorunda kalacaktır. Yargıtay'a göre, çıkarılmanın noter aracılığıyla yapılması geçerlilik şartı değildir³⁴¹.

³³⁴Üstün/Aydın, **a.g.e.**, s. 103; Şimşek, **a.g.e.**, s. 79; Coşkun, **a.g.e.**, s. 259; Tüneri, **a.g.e.**, 123; Kurtulan, **a.g.e.**, s. 180; Demir, **a.g.e.**, s. 125; Baş, **a.g.e.**, s. 38.

³³⁵Yargıtay 11. HD. E. 1976/2095, K. 1976/2628, T. 17.5.1976 (Ulusoy, **a.g.e.**, s. 298, 299.); Yargıtay 11. HD. 4.2.1980 E. 418/K. 482 (Özmen, **a.g.e.**, s. 158).

³³⁶Üstün/Aydın, **a.g.e.**, s. 103.

³³⁷Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, **a.g.e.**, s. 629.

³³⁸Kocaoğlu, **a.g.e.**, s. 60.; Üstün/Aydın, **a.g.e.**, s. 103; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, **a.g.e.**, s. 629; Şimşek, **a.g.e.**, s. 79; Demir, **a.g.e.**, s. 131; Kurt, **a.g.e.**, s. 520; Arpacı, **a.g.e.**, s. 86, 87.

³³⁹Üstün/Aydın, **a.g.e.**, s. 103.

³⁴⁰Yargıtay 11. HD. E. 2990, K. 3021, T. 6.6.1979; E. 3725, K. 4143, T. 3.7.1986 (Kurtulan, **a.g.e.**, s. 213).

³⁴¹Kocaoğlu, **a.g.e.**, s. 60; Olgaç/Ruhi, **a.g.e.**, s. 42. Bu doğrultudaki Yargıtay kararları: Y. 11. HD. T.9.6.1977, E. 77/2935, K. 3982 (Özmen, **a.g.e.**, s. 91, s. 162.); Y. 11. HD. 22.02.2007. T. 2005/14779; 3287 (Coşkun, **a.g.e.**, s. 293.); ‘...1163 sayılı Yasa’nın 16. Maddesinde üç aylık süre zarfında dava açılmaması halinde kesinleşeceği hükmüne bağlanmıştır. Dava açmaya ilişkin bu süre, hak düşürücü niteliktedir. Mahkemece, kendiliğinden dikkate alınması gerekir. Ancak, sürenin başlayabilmesi için kararın tebliği zorunludur. Bu tebliğin noter kanalıyla da yapılması şart değildir. Ortağın haricen öğrenmesi, hatta kararın yüzüne karşı verilmesi sonuca etkili bulunmamaktadır. Tebliğin yapılmamasının veya usulsüz tebliğin müeyyidesi, ihraç edilen ortağın iptal davası açması için gerekli hak düşürücü sürenin başlamasıdır. ...’ [Yargıtay 23. HD., E. 2011/99 K. 2011/4 T. 07.07.2011 (Lexpera erişim tarihi 29.05.2020)].

Çıkarılma kararının tebliğinin noter vasıtasıyla yapılması hakkındaki diğer görüşe göre ise tebliğin noter kanalıyla yapılması geçerlik şartıdır³⁴². Çıkarılma kararının noter aracılığıyla tebliğini geçerlilik şartı olarak kabul edilmediği durumda, ilan yoluyla ile de tebliğ gündeme gelebilecektir. Ancak ortağa ilan tebligat yapılabilmesi için gerekli tüm araştırmalara rağmen ortağa hiçbir şekilde ulaşılamamış olması gerekir. Ayrıca bazı yazarlara³⁴³ göre ilan tebligat noter aracılığıyla tebliğ edilir.

Çıkarılma kararının noter harici yollarla tebliğinin bir diğer şekli, dava açmak suretiyle tebliğ edilmiş sayılması durumudur. Varsayalım ki, çıkarılan ortağa tebligat yapılmamasına rağmen ortak çıkarılma kararına itiraz davası açmış olsun. Bu durumda, açılan itiraz davasının dava tarihi tebliğ tarihi olarak kabul edilmelidir³⁴⁴. Böyle bir durumda dava tarihi, tebliğ tarihi olarak esas alınacağı için itiraz davası bakımından kanunun belirlemiş olduğu 3 aylık hak düşürücü sürenin geçtiği iddia edilemeyecektir.

C. Ortağın Parasal Yükümlülüklerini Yerine Getirmemesi Sebebiyle Ortaklık Sıfatının Düşürülmesi İçin Yapılması Gereken İşlemler

1. Ortaklığın Düşürülmesi Usulü

Ortak, parasal yükümlülüklerini belirli bir süre geciktirmiş veya hiç yerine getirilmemiş ise KK m. 27'e göre, ortağa iki ayrı ödeme ihtarları gönderilir. İlk ihtar üzerine ödeme yapılmazsa ortağa ikinci ödeme ihtarları yapılır. İhtarnameelerde gösterilecek borç muaccel bir borç olmalıdır. Yargıtay da bir kararında, muaccel olmayan aidat borcunun yazıldığı ihtarnameye dayanılarak verilmiş çıkarılma kararının iptal edilmesi gerektiğini belirtmiştir³⁴⁵.

³⁴²Coşkun, **a.g.e.**, s. 278.

³⁴³Olgaç/Ruhi, **a.g.e.**, s. 42; Baş, **a.g.e.**, s. 39.

³⁴⁴Demir, **a.g.e.**, s. 131.

³⁴⁵... Dosyada mevcut ana sözleşmenin 14/2. Hükmünde mali mesuliyetlerini otuz günü aşarak tehir eden kişilere resmi ihtar yazısı çekilmesi gerektiği öngörülmüştür. Kooperatifçe düzenlenen 11.07.2008

Ortağın parasal yükümlülüklerini ne kadarlık bir süre boyunca geciktirmesi halinde ihtarlar çekileceği hususu kanunda gösterilmemiştir. Ancak bu husus ana sözleşmede serbestçe belirlenebilir. Nitekim pek çok örnek ana sözleşmede, parasal yükümlülüklerini 30 gün geciktirmeleri üzerine, ortaklara kanuni ihtarların yapılacağı düzenlenmektedir³⁴⁶.

Kanuni ihtarlar olarak adlandırılan birinci ihtar ve ikinci ihtar, elden imza karşılığı tebliği veya taahhütlü mektup gönderilmesi suretiyle yapılır. Ancak her ne kadar KK m. 27’de kanuni ihtarların noter aracılığıyla yapılacağı belirtilmemiş olsa da noter vasıtasıyla da bu ihtarlar yapılabilir³⁴⁷. Üç çeşit tebliğ yolunun da mümkün olmaması halinde ise ihtarname ilan tebliği edilir.

Ana sözleşme ile ihtarname tebliğlerinin noter vasıtasıyla yapılacağı öngörülmüş ise noter vasıtasıyla tebliğ yine de zorunlu değildir. Elden imza karşılığı tebliğ ve taahhütlü mektupla tebliğ, bunlar mümkün değilse ilan yoluyla yapılan tebliğ geçerli olur³⁴⁸. Çünkü ana sözleşme ile yasal düzenleme bertaraf edilemez³⁴⁹.

İhtarname ilan yoluyla tebliği edilmesi durumunda Tebligat Kanunun hükümlerine göre hareket edilmelidir. İlan yoluyla tebligat, Tebligat Kanunun 28 ila 31. maddelerinde düzenlenmiştir. Tebligat Kanunu m. 1’de belirtilen tüm kurumlar ilan yoluyla tebligat yoluna başvurabilirler. Elden imza karşılığı tebliğ, taahhütlü

tarihli 1. resmi ihtar yazısında, tediyesinde otuz günü aşan bir gecikmeyle haziran ayı ödenti alacağı ile birlikte 30.06.2008 tarihi itibarıyla hesaplanan borcun ödenmesi istenilmiştir. Bu durumda, muaccel hale gelmemiş aidat alacağının da bulunduğu bu resmi ihtar yazısına göre yapılan bir çıkarma işleminin iptal edilmesine karar verilmeliydi.’ [Yargıtay 23. HD., E. 2012/4021 K. 2012/6770 T. 19.11.2012 (Lexpera erişim tarihi 28.05.2020)].

³⁴⁶Konut Yapı Kooperatifi Örnek Ana Sözleşmesi m. 14/ 1/ b. 2’ e göre, parasal yükümlülüklerini 30 gün geciktirmeleri üzerine, yönetim kurulunca noter aracılığıyla yapılacak ihtar takip eden 10 gün içinde bu yükümlülüklerini yerine getirmeyenlere yine aynı kurulca ikinci ihtar yapılır. Aynı hüküm: Toplu işyeri yapı kooperatifi Örnek Ana sözleşmesi m. 14, Karma Sanayi Sitesi Yapı Kooperatifi Örnek Ana sözleşmesi m. 13 (<https://istanbul.csb.gov.tr/gerekli-belge-ve-formlar-i-2901> erişim tarihi: 7.3.2020); Üretim ve Pazarlama Kooperatifi Örnek Ana Sözleşmesi m. 14, Hizmet ve Dayanışma Kooperatifi Ana sözleşmesi m. 14, Fikri Mülkiyet Hakları ve Proje Danışmanlığı Kooperatifi Ana sözleşmesi m. 14, Yenilenebilir Enerji Üretim Kooperatifi Örnek Ana sözleşmesi m. 14, Site İşletme Kooperatifi Örnek Ana sözleşmesi m. 14, Esnaf ve Sanatkarlar Kredi ve Kefalet Kooperatifi Örnek Ana sözleşmesi m. 14; Sağlık Hizmetleri Kooperatifi Örnek Ana sözleşmesi m. 14 (<https://www.ticaret.gov.tr/kooperatifcilik/mevzuat/anasozlesmeler/bakanlikca-kurulusu-yapilan-kooperatif-anasozlesmeleri> erişim tarihi: 7.3.2020).

³⁴⁷Bu yönde: Üstün/Aydın, **a.g.e.**, s. 106.

³⁴⁸Aykan, **a.g.e.**, s. 89.

³⁴⁹Aykan, **a.g.e.**, s. 89.

mektup veya noter vasıtasıyla tebliğ mümkün değilse ilan yoluyla tebligat son çare olarak başvurulacak bir yoldur (Tebliğat Kanunu m. 48/4). Çıkarılmak istenen ortağa başka yollarla tebligat imkânı varken ilan tebligat yapılmaz. Aksi durum hukuki dinlenilme hakkının ihlalidir³⁵⁰. İlan yoluyla tebligat yapılması için öncelikle muhatabın kimliği bilinmeli ve muhatabın adresinin meçhul olması gerekir. Tebliğ edilememekle birlikte ikametgahı ve adresi tespit edilemeyen kişinin adresi meçhul kabul edilir (Tebliğat Kanunu m.28/2). İlan yoluyla tebligat yapılmadan önce muhatabın tebligata yarar adresi araştırılmalıdır (Tebliğat Kanunu m. 28/3). Adres araştırması sonucunda muhatabın tebligata yarar adresinin bulunursa ilan yoluyla tebligat yapılamaz ve bulunan adrese tebligat yapılır. İlan yoluyla tebligatta tebligat masraflarının kural olarak peşin olarak yatırılması da şarttır (Tebliğat Kanunu m. 5/2). İlan masrafları belirli süre içinde yatırılmadığı takdirde ilan yoluyla tebliğ yapılmasına ilişkin talepten vazgeçilmiş sayılır. Ancak sürenin zaruri sebeplerle sürenin kaçırılması durumunda tebligatı çıkartacak merci yeni bir süre verir³⁵¹. İlan yoluyla tebliğ yapmadan önce diğer ihtar yollarıyla tebliğin yapılmasının gerçekten imkânsız olup olmadığı araştırılmalıdır. İlan yoluyla tebligat ana sözleşme ile esas tebliğ yolu olarak düzenlenemez³⁵².

KK m.27'deki usul ile ortaklık sıfatının düşürülmesi için kanuni ihtarların usulüne uygun olarak tebliğ edilmesi önemlidir. 7201 sayılı Tebliğat Kanunu madde 21/1'e göre tebligat yapıldığında tebliğ edilecek kişi namına tebliğ mazbatasını teslim alabilecek hiç kimsenin adreste olmaması durumunda veya bu kişiler tebliğ almaktan kaçınırlarsa, muhtar, ihtiyar heyeti üyelerine yahut zabıta personeline imza karşılığında verir. Teslim alanın adresini içeren resmi ihtar yazısının yapının kapısına yapıştırılır. Ayrıca mümkünse uzak olmayan komşuya, yöneticiye yahut kapıcıya haber edilir. İhbarnamenin kapıya yapıştırıldığı tarih, tebliğ tarihi sayılır. Kanuni ihtarname tebligat kanunu hükümlerine göre muhatap ortağa gönderilecektir. Tebliğat Kanunu hükümlerine riayet edilmeden yapılan tebliğ işlemi geçersizdir³⁵³. İhtarname tebligatlarının usulüne uygun tebliğ edildiğini ispat yükü kooperatife aittir.

³⁵⁰Aydın Güzel, **İcra ve İflas Hukukunda Tebliğat**, Danışman Emel Hanağası, Ankara, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 2020, s. 89.

³⁵¹Aydın Güzel, **a.g.e.**, s. 89.

³⁵²Kocaoğlu, **a.g.e.**, s. 65; Aykan, **a.g.e.**, s. 88; Tekinalp, **Kooperatiflerde Ortakların Kişisel Niteliklerinin Önemi, Ortaklık Sıfatının Kazanılması ve Yitirilmesi...**, **a.g.e.**, s. 164.

³⁵³Yargıtay 23. HD., E. 2012/4224 K. 2012/5162 T. 17.09.2012 (Lexpera erişim tarihi 28.05.2020).

Bir Yargıtay kararına göre, KK m. 27 uyarınca verilen ihraç kararının noter vasıtasıyla tebliği zorunlu değildir³⁵⁴.

Ortağa yapılan ödeme ihtarlarında, borç miktarı, ödeme sebebi ve borcun ödenmemesinin yaptırımları açıkça gösterilmelidir. Aksi halde ihtar geçersizdir. Yargıtay'a göre, ortağın çıkarılma işlemine esas olmak üzere gönderilen ihtarnameelerde, aidatın hangi aylara ait olduğu açıkça gösterilmelidir³⁵⁵. Yargıtay'ın ifadesiyle, ortaktan aidat istenirken, bunun açık, anlaşılır ve net tutarları içermesi gerekir³⁵⁶.

İhtarnameelerde gerçek borç miktarı yazmalıdır. İhtarnameelerde gösterilen borç tutarı, gerçek borç tutarından fahiş derecede fazla ise, ortağın çıkarılmasına karar verilemez. Ancak bir Yargıtay kararında da belirtildiği gibi, ortağın ihtarnameelerde yazılı olan borç miktarından fazla borcu olması sebebiyle ihtarnameeler geçersiz sayılamaz³⁵⁷. Çıkarılacak ortağa yapılacak ihtarnameelerdeki borç miktarı gerçek borç miktarı olmalıdır. Aksi halde, ilgili ortak usulüne uygun olarak temerrüde düşürülmüş olmaz.

Kooperatif ortak hakkında kanuni ihtarlar sürecini başlatmadan önce, ortağın kooperatiften alacağı nedeniyle yapacağı takas veya mahsup taleplerinin olup olmadığına dikkat etmelidir. Böyle bir durumda kooperatifin ortağını 27. maddeye göre kooperatiften çıkarmak yerine ortağın borcuna karşı alacağını takas etmesi beklenir³⁵⁸. Bir Yargıtay kararına göre, kooperatif ortaklığının muaccel alacağı ile ortağın borcu arasında takas (mahsup) işlemi yapılmadan ortak, kooperatiften çıkarılamaz³⁵⁹.

Birinci ihtarnameede, borçlu ortağa belirli bir süre verilerek, borcun miktarı ve kaynağı açık, net ve anlaşılır biçimde gösterilmelidir. Birinci ihtarnameede borçlu

³⁵⁴Yargıtay 11.HD. 11.11.1997 T. 7364 E., 8044 K. (Özmen, **a.g.e.**, s. 120).

³⁵⁵Yargıtay 11. HD. 20.03.2000 E. 1289/K. 2145 (Özmen, **a.g.e.**, s. 111).

³⁵⁶Yargıtay 11. HD. 4.4. 1996 E. 1858/K. 2361 (Özmen, **a.g.e.**, s. 128).

³⁵⁷Yargıtay 11. HD. 02.02.2009. T. 2007/11816; 1050 (Coşkun, **a.g.e.**, s. 290).

³⁵⁸ *Parasal yükümlülüklerini yerine getirmediği için ihtarname gönderilen ortak, yönetim kurulu üyesi ise ve huzur hakkı alacağı varsa, bu alacağı ile borcunun takas edilmesini isteyebilir.* (Aykan, **a.g.e.**, s. 98).

³⁵⁹Yargıtay 11 HD. 10.6.1980 E. 4943/K. 4879 (Özmen, **a.g.e.**, s. 157).

ortağa verilecek sürenin ne olduğu kanunda gösterilmemiştir³⁶⁰. Ancak pek çok örnek ana sözleşmede, birinci ihtarnamedeki verilen süre 10 gündür. Yargıtay ise, ana sözleşmede hüküm olmayan hallerde birinci ihtarnamedeki süreyi 10 gün olarak kabul etmektedir³⁶¹.

Birinci ihtarnamede borcun kaynakları (sermaye borcu, sair ödemeler, faiz ve temerrüt kalemleri) ayrı ayrı gösterilir. İhtarnamede açık şekilde ödeme yeri yazılır. Ortağın kooperatifte birden fazla payı var ise, hangi pay için parasal yükümlülüklerini yerine getirme bakımından temerrüde düşmüşse o pay için ihtar yapılır. Ayrıca, hangi pay için ihtar yapıldığı ihtarnamede açıkça yazılır. Yargıtay'a göre de ortağın her bir payı için ayrı ihraç prosedürü uygulanması zorunludur³⁶². Benzer olarak konut ve işyeri yapı kooperatiflerinde ortağın birden çok konutu varsa her biri için ayrı ihtarname hazırlanmalıdır.

Ortak birinci ihtarnameye itirazda bulunabilir. Bu halde kooperatif, ortağın itirazını incelemek zorundadır. İtiraz incelenmeksizin ikinci ihtarname gönderilemez. İtirazın incelendiğine dair ispat yükü kooperatife aittir. Birinci ihtar sonuçsuz kalmışsa, yani borç hiç ödenmemiş veya borç kısmen ödenmişse ikinci ihtar yapılır.

İkinci ihtarnamede 1 aylık ödeme süresi verilir. Buradaki 1 aylık süre kanunen emredici niteliktedir. Bir aylık süre ana sözleşme ile uzatılması mümkündür ancak kısaltılması mümkün değildir³⁶³. Gönderilen ikinci ihtarda verilen sürenin bir ay yerine 30 gün olarak verilmesi, 1 aylık sürenin emredici nitelikte olması sebebiyle ikinci ihtarnameyi geçersiz ve dolayısıyla da verilecek çıkarma kararını da hükümsüz kılar. Bazı Yargıtay kararlarına göre ikinci ihtarın 1 ay yerine 30 gün süreli olarak yapılması ihtarını geçersiz kılar³⁶⁴. Ancak Yargıtay'a göre, ikinci ihtarnamedeki süre 30 gün olarak belirlenmişse ve ihtarın tebliğ edildiği ay 30 gün çekiyorsa bu durumda ihtar

³⁶⁰Anonim şirketlerde de ıskat usulünün uygulanması için mütemerrit pay sahibine resmi ihtar yazısı çekilir. Bahis konusu resmi ihtar yazısında, mütemerrit ortağın temerrüde düşmüş bedeli bir aylık süre zarfında ifa etmesi, yoksa, müteallik paylarla ilişkisi olan haklardan mahrum kalacağı ihtar olunur (Türk Ticaret Kanunu m. 483).

³⁶¹Aykan, **a.g.e.**, s. 87.

³⁶²23. HD. 05.11.2013. T. 5681/6814 (Coşkun, **a.g.e.**, s. 289, 290).

³⁶³Aykan, **a.g.e.**, s. 90.

³⁶⁴Yargıtay 11. HD., 17.03.1997 T., 1049 E., 1716 K.; Y. 11. HD. 25.02.1997 T., 262 E., 1113 K. (Özmen, **a.g.e.**, s. 122).

geçerlidir³⁶⁵. Anonim şirketlerde ise sermaye koyma borcunun ifa edilmemesi durumunda 1 aylık süre zarfında ifa etmesi, yoksa temerrüttün bahis olduğu paylara ilişkin haklardan mahrum bırakılacağına dair bir ihtar çekilir³⁶⁶.

İkinci ihtarnamedeki borç tutarı ile birinci ihtarnamedeki borç tutarının aynı olması gerekir. Yargıtay'ın da kabul ettiği gibi, ihtarnamelerde istenen rakamlar birbirinden farklı ise, çıkarma kararının iptaline karar verilmelidir³⁶⁷. İkinci ihtar da birinci ihtardaki şekilde çekilmelidir³⁶⁸.

Birinci ihtar üzerine yapılan ödemeler ikinci ihtarnamede gösterilir. İkinci ihtarnamede ortağın ödediği tutar ve kalan borç ayrıntılı olarak yazılır. Şöyle ki birinci ihtarname üzerine yapılan kısmi ödemenin, öncelikli olarak gecikme zamanından veya kararlaştırılan oran dahilinde anapara ve gecikme faizinden düşürüldüğü açıkça gösterilmelidir. Ayrıca kalan borç tutarının anapara ve gecikme faizi bakımından ayrı ayrı ne kadar olduğu ayrıntılı olarak belirtilmelidir.

Kısmi ödeme varsa, ödenen miktar TBK m. 100 hükmüne uygun olarak birinci ihtarda yer alan tutardan düşülür³⁶⁹. Kısmi ödeme³⁷⁰ halinde, birinci ihtardan sonraki kısmi ödemenin ikinci ihtara yansıtılması ihtarname için bir geçerlilik şartı değildir. Ancak ortağın yaptığı kısmi ödemenin ikinci ihtarnamede yansıtılmasını zorunlu bir unsur olarak gören aksi yönde Yargıtay kararları da vardır³⁷¹. Bu doğrultudaki Yargıtay kararlarına göre, ortağa gönderilen ihtardan sonra, ortak ödeme yapmış ise,

³⁶⁵Bu doğrultudaki Yargıtay kararları: Y. 11. HD. 23.03.1995 T., 816 E., 2422 K. (Özmen, **a.g.e.**, s. 131).

³⁶⁶*Pay sahibinin 1 aylık süre içerisinde ödemem yapmaması halinde hangi müeyyide ya da müeyyidelerle karşı karşıya kalacağı ihtardan açık ve net bir şekilde anlaşılmalıdır. İhtarda ödenmesi gereken miktar tam olarak belirlenmelidir (TTK m. 483/1).*

³⁶⁷... Bundan başka KK m. 27 gereğince, mali mesuliyetlerini ifa etmeyen ortağa çekilen 2 resmi ihtar yazısında borçlanılan tutarın Dairenin kök salmış tatbikleri uyarınca gerçek borç ile faizin detaylıca belirtilmesi gerekir. Fakat kooperatif çıkarmaya ilişkin resmi ihtar yazılarında istenen rakamlar birbirinden farklı olduğu gibi, aidat ve faiz miktarı ayrıntılı ve açık değildir. Bu nedenle kooperatifçe düzenlenen resmi ihtar yazıları KK m. 27'e aykırıdır.' [Y. 11. HD., E. 2001/10859 K. 2002/3279 T. 08.04.2002 (Lexpera erişim tarihi 29.05.2020)].

³⁶⁸Aykan, **a.g.e.**, s. 90.

³⁶⁹Borçlu, faiz yahut masrafları tediye geç kalmışsa, kısmi ödemenin asıl borçtan mahsup ettirme imkanı vardır (Türk Borçlar Kanunu madde 100/1).

³⁷⁰Bakanlık 18.11.1993 tarih ve 19206 sayılı kararında; '... Yükümlülüklerini yerine getirmeyen ve haklarında çıkarma kararı verilen ortakların çıkarılmaya gerekçe teşkil eden eksik ödentilerinin tamamını ödemedikleri sürece, toplam borçtan bir miktar ödentide bulunulmasının kabul edilmeyerek ilgililerin ihracına başvurulması mümkün bulunmaktadır.' diyerek kooperatifin kısmi ödemeyi kabul etme zorunluluğunun olmadığını belirtmiştir (Aykan, **a.g.e.**, s. 92, 93).

³⁷¹Olgaç/Ruhi, **a.g.e.**, s. 32.

bu ödemelerin ikinci ihtarda indirilmesi ve ondan sonra ihtarın gönderilmesi gerekir; aksi halde ikinci ihtar geçersiz olur³⁷².

İkinci ihtarnameden sonra ortaklık kendiliğinden mi sona ereceği yoksa ayrıca bir yönetim kurulu yahut genel kurul kararına gereksinim olup olmadığı hususunda kanun maddesi ile Yargıtay uygulaması farklılaşmaktadır. Bu farklılığa yukarıda değinmiştik³⁷³. KK m. 27'in lafzına bakıldığında, ikinci ihtarname ile birlikte ortaklık ilişkisinin, herhangi bir merciin kararına gerek kalmadan kendiliğinden sona ereceği anlamı çıkmaktadır. Yargıtay nazarında, 2. resmi ihtarın tebliğ edilmesinden başlayarak 1 ay içinde borç ifa edilmemişse; ana sözleşmeyle yetkilendirilen yönetim kurulu, yetkilendirme mevcut değilse genel kurulca çıkarma kararı alınmalıdır³⁷⁴. İkinci ihtardan sonra ortağın durumu hakkında doktrinde iki görüş vardır. Birinci görüş³⁷⁵, KK m. 27 lafzına sıkı sıkıya bağlıdır. Buna göre, ikinci ihtarnamedeki borç 1 ay içinde de ödenmez ise, ortaklık kendiliğinden sona ermiş olacaktır. Sonrasında genel kurul kararıyla ortağın ortaklıktan çıktığının tespitine karar verilir. Genel kurulun alacağı karar tespit niteliği taşıyacaktır. İkinci ve çoğunluk görüşüne göre, ikinci ihtardaki 1 aylık sürede ödeme yapılmaz ise yetkili organ olan yönetim kurulunca ortağın çıkarılmasına karar verilir ve bu karar ile birlikte ortaklık sıfatı sona erer³⁷⁶. KK m. 27 hükmündeki kendiliğinden düşer ibaresine rağmen parasal yükümlülüklerini yerine getirmeyen ortağa yapılacak kanuni ihtarlar neticesinde kendiliğinden ortaklık sıfatının düşmeyeceği kanaatindeyiz. KK m. 27'deki kendiliğinden düşer ifadesi yerinde değildir.

Çıkarma kararı vermeye yönetim kurulu yetkiliyse, yönetim kurulu, ana sözleşmede aksine bir hüküm bulunmadıkça, çıkarma kararını, üye tam sayısının çoğunluğuyla toplanarak mevcut oyların ekseriyetiyle karar alır³⁷⁷.

³⁷²Yargıtay 11. HD. 11.03.1996 E., 1142/K. 1663 (Özmen, **a.g.e.**, s. 128).

³⁷³Bakınız, s. 68.

³⁷⁴Üstün/Aydın, **a.g.e.**, s. 107.

³⁷⁵Yargıtay 11. HD' nin 23.03.1978 tarihli 1978/923-1454 sayılı karara göre, ortaklığın düşmesi, ancak ortağın ortaklıktan çıkarılması sonucunu doğuracak kararlar mümkün olacağına kabulü zorunludur. (Poroy/Tekinalp/Çamoğlu).

³⁷⁶Aykan, **a.g.e.**, s. 101.

³⁷⁷KK m. 98 atfıyla TTK m. 390/1. Şimşek, **a.g.e.**, s. 77; Demir, **a.g.e.**, s. 75.

Bir kooperatifte aidat ödeme yükümlülüğünü yerine getirmeyen bir ortağın varlığı halinde, ortaklıktan çıkma prosedürünü işletilmemiş olabilir. Hatta kooperatif ortağın aidat ödememesine rağmen herhangi bir işlem yapmazsa ise ödememe eylemini zımnen kabul etmiş sayılabilir³⁷⁸. Yargıtay'a göre ortağın aidat ödeme yükümlülüğünü yerine getirmemesi halinde 16 ve 27. madde kapsamındaki prosedürü işletilmemesine rağmen ortağın uzun zaman kooperatifle irtibata geçmemesi nedeniyle ortaklıktan ihraç kararı verilemez³⁷⁹.

İkinci ihtarname yapıldıktan sonra ve 1 aylık ödeme süresi geçtikten sonra, aynı ortağa aynı borç için üçüncü kez ihtar yapılır ve 10 günlük yeni bir süre verilirse artık bu ortak hakkında çıkarılma kararı verilemez³⁸⁰.

2. Ortaklar Hakkında İcra Takibi Yapılıp Yapılmayacağı

Kooperatif, parasal yükümlülüklerini yerine getirmeyen ortakları hakkında ya çıkarma prosedürünü işletir ya da icra takibi yoluna başvurabilir³⁸¹. Bu noktada kooperatif seçimlik hakka sahiptir. Ortaklık hak ve yükümlülüklerinin çıkarılma kararı kesinleşinceye kadar devam edeceği hüküm altına alındığına göre, ihtar tebliğ edilmeden doğrudan icra takibine girilebilir³⁸². Açılacak icra takibi, ilamlı veya ilamsız olabilir. Genel haciz yoluyla takip, sadece para ve teminat alacakları içindir. Bir ortağın kooperatife sermaye ve sair ödemeler yükümlülüğünü yerine getirmemesi kooperatifin bu ortaktan para alacağı olduğu anlamına gelir. Ortakların aidat ve diğer ödemelerden dolayı kooperatife olan borçlarının tahsili için icra takibi yapılabilir³⁸³. Kooperatifin, borçlarını ödemeyen ortağa açacağı genel haciz yoluyla takipte kooperatif alacağının bir senede dayanması gerekli değildir. Genel haciz yolu ile takipteki para alacağı Türk parasıdır. Kooperatifin, borcunu ödemeyen ortaktan alacağı yabancı para ise, yabancı para üzerinden ilamsız icra takibi yapılamaz. Alacaklı, yabancı para alacaklarını Türk parasına dönüştürerek Türk parası cinsinden

³⁷⁸Olgaç/Ruhi, **a.g.e.**, s. 34.

³⁷⁹Olgaç/Ruhi, **a.g.e.**, s. 35.

³⁸⁰Yargıtay 11. HD 23.5.1997- 3097/3713 (Günay, **a.g.e.**, s. 54).

³⁸¹Muktedir Lale, **Kooperatifler Hukuku**, Cilt I, Tümüyle gözden geçirilmiş ve yenilenmiş 2. Baskı, Ankara, Sözkese Matbaacılık, Seçkin Yayıncılık, Mart 2010, s. 661.

³⁸²Yargıtay 11. HD. 21.09.2000, E.5639/K. 6923 (Üstün/Aydın, **a.g.e.**, s. 118).

³⁸³Üstün/Aydın, **a.g.e.**, s. 118.

takip talebinde bulunmalıdır³⁸⁴. İİK m. 58/1/bent 3'e göre, alacaklı, alacak yahut güvence yabancı paraysa alacağın ne zamanki kur cinsinden istediğini, takip talebinde göstermelidir.

İcra takibinde genel kurulca veya yetkilendirme varsa yönetim kurulunca belirlenen gecikme faizi işletilmesi mümkündür. Kooperatif ortağa karşı ilamsız takip açacak ise, genel yetkili icra müdürlüğü borçlu ortağın iskân mahallindeki icra dairesidir. Sözleşmeden doğan para borçları için, sözleşmenin ifa yerindeki icra dairesi de yetkilidir. Ortak, kooperatif sözleşmesinden doğan sermaye ve sair ödemelerini yerine getirmediğinde, açılacak icra takibinin konusu sözleşmeden doğan bir para borcu olur. Kural olarak icra takibinin konusu sözleşmeden doğan bir para borcu ise bu para borcu alacaklının ödeme zamanındaki yerleşim yerinde ödenir³⁸⁵. O halde ortağın para borcunun ifa yeri kooperatifin merkezi olup alacaklı kooperatif kendi yerleşim yerinde de icra takibi yapabilir. Genel haciz yoluyla takip, alacaklı kooperatifin icra müdürlüğüne başvurarak sunduğu takip talebiyle doğar. Takip istemini kabul eden icra müdürlüğü, borçlu ortağa bir ödeme emri tebliğ eder. Borçlu ortak ödeme emri için 7 günlük süre zarfında itirazda bulunmazsa ödeme emri kesinleşir. Ya da borçlu ortak itiraz edip de itirazı bertaraf edilirse, takip kesinleşir. Takibin kesinleşmesinin ardından icra müdürlüğü borçluya ait taşınır veya taşınmaz varlıklarının bütününe haciz koyar, haczedilen varlıkların satışını yapar ve satım parasından alacaklının alacaklarını öder³⁸⁶. Alacaklı kooperatif, borcunu ödemeyen ortaktan para alacağının tahsilini sağlamak için, ilamlı veya ilamsız icra yollarından birisini seçmekte serbesttir. Alacaklı kooperatif para alacağı için ilk önce mahkemeden dava açarak dava sonucunda verilecek ilamı icraya koyabilir. Ancak tespit hükmü içeren ilamlar, ilamlı icra yoluyla icraya konulamaz³⁸⁷. İlamlı icrada alacaklı kooperatif, elindeki ilamı ya da ilam niteliğindeki belgeyi istediği icra dairesinde icraya koyabilir. İlamlı icra takibi de ilamsız icraya benzer şekilde bir takip talebiyle başlar ve sonrasında borçluya icra emri gönderilir. Eğer kooperatif ilamlı icra başlatıp icra dairesince icra emri gönderilmişse, borçlu ortak için bir itiraz yolu

³⁸⁴Baki Kuru, **İcra ve İflas Hukuku El Kitabı**, Tamamen Yeniden Yazılmış ve Genişletilmiş İkinci Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2013, s. 191.

³⁸⁵Kuru, **a.g.e.**, s. 178.

³⁸⁶Kuru, **a.g.e.**, s. 195.

³⁸⁷Kuru, **a.g.e.**, s. 894.

öngörülmemiştir. Ancak bazı durumlarda borçlu ortağın icra takibine karşı koyabilmesi imkânı vardır³⁸⁸.

I. ÇIKARILMAYA KARŞI ORTAĞIN BAŞVURABİLECEĞİ YOLLAR

A. Çıkarılma Kararına İtiraz

1. Genel Kurula İtiraz Usulü

Çıkarılan ortak, yönetim kurulunun çıkarma kararının kendisine tebligat yapılmasından başlayarak 3 ay içinde genel kurula itirazda bulunulabilir. Ortak, genel kurula itirazı tercih ederse³⁸⁹; çıkarılma kararının tebliğinden itibaren 3 aylık süre zarfında genel kurula verilmesi amacıyla yönetim kuruluna itiraz başvurusunda bulunur. Yönetim kurulunun verdiği ihraç kararına karşı itiraz, bir araya gelecek ilk genel kurula takdim edilmesi için yönetim kuruluna noter aracılığı ile tebliğ ettirilecek bir yazıyla gerçekleştirilir (KK m. 16 fıkra 3). Görüldüğü üzere, genel kurula itiraz, yönetim kuruluna tebliğ edilmek suretiyle yapılmaktadır. Çünkü yönetim kurulu kooperatifte sürekli var olan bir organdır ve yönetim kurulunun genel kurulu toplantıya çağırmak, gündem maddelerini hazırlamak gibi görevleri vardır.

Çıkarılan ortağın yapacağı itiraz noter vasıtasıyla yapılmalıdır³⁹⁰. Ancak doktrinde, noter ile tebligatın emredici bir hüküm olmadığı yönünde aksi görüşler de mevcuttur³⁹¹. Bu görüşlere göre, çıkarılmaya itiraz, elden imza karşılığı ve iadeli taahhütlü mektupla yapılabilir. Noter ile tebliğin emredici olmadığını savunan bu yazarlar, bunun ispata yarayan şekil şartı olduğunu ifade etmektedir. Yine bu yazarlara

³⁸⁸Hakan Pekcanitez, Oğuz Atalay, Meral Sungurtekin Özkan, Muhammet Özkes, **İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı**, Gözden Geçirilmiş 6. Bası, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, Ekim 2019, s. 283.

³⁸⁹Genel kurula itiraz başvurusunun tercih edilmesi halinde göz önünde bulundurulması gereken bazı hususlar vardır: Genel kurul uygulamada yılda 1 defa toplanan ve ağır işleyen bir organdır. Böyle bir karar organından hızlı sonuç alınmayabilir. Ayrıca Yönetim kurulunun çıkarma kararına karşı genel kurula başvurulmuş olması ihtimalinde, yönetim kurulu genel kurulda etkili bir konumda olduğunda itirazın olumsuz sonuçlanması da muhtemeldir.

³⁹⁰Aynı yönde: Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, **a.g.e.**, s. 630; Filiz Berberoğlu Yenipınar, **Kooperatif Davaları**, Birinci baskı, Ankara, Vadi Grafik, Seçkin Yayıncılık, Ocak 2019, s. 37; Ulusoy, **a.g.e.**, s. 300.

³⁹¹Üstün/Aydın, **a.g.e.**, s. 104; Olgaç/Ruhi, **a.g.e.**, s.47; Şimşek, **a.g.e.**, s. 80; Kurtulan, **a.g.e.**, s. 183; Demir, **a.g.e.**, s. 94.

göre, itirazın süresinde yapıldığı her türlü delille ispatlanabilir. Bir Yargıtay kararına göre, noter aracılığı ile tebliğ, çıkarma kararının geçerlilik şartı değildir³⁹².

Çıkarılan ortağın, itiraz ederken itiraz niyetini belli etmesi yeterlidir, itirazını gerekçelendirmek zorunda değildir³⁹³. Ancak itiraz ile genel olarak, kanuna, ana sözleşmeye veya gerçeklere aykırı olan, dürüstlük kuralına uymayan çıkarma kararının kaldırılması talep edilir. Çıkarılan ortak dilerse, sadece çıkarılma kararına itiraz ettiğini belirterek, sonrasında genel kurul toplantısında itirazını gerekçelendirebilir.

Genel kurulu toplanmak için davet etmeye asıl yetki yönetim kuruluna ait olduğu için itiraz genel kurula yönetim kurul vasıtasıyla taşınır. Eğer yönetim kurulu çıkarılma kararına itirazı genel kurulun gündem maddelerine eklemeyse, ortakların minimum 1/10'u³⁹⁴ toplantıdan yirmi gün evvel konunun gündeme alınmasını talep edebilirler. Veya ortakların 1/10'unu gündemin müzakere edilmesine geçilmesinden evvel başkanlık divanına yazılı öneri sunarak çıkarılma kararına itiraz konusunun gündeme alınmasını da sağlayabilirler (KK m. 46/3). Her halükârda, itiraz, genel kurul gündemine alınmaz ise mahkemeye itiraz (iptal) davası açılabilecektir³⁹⁵.

Çıkarılmaya itiraz, ilk yapılacak genel kurul toplantısında görüşülür. İtirazın görüşüleceği ilk genel kurul toplantısı olağan veya olağanüstü toplantı olabilir. Yönetim kurulu sadece çıkarılma kararını görüşmek üzere olağanüstü toplantıya çağırma yükümlülüğü altında değildir³⁹⁶.

³⁹²Yargıtay 11. HD. 17.5.1976 gün ve E. 76/2095, K. 2628 (Şimşek, **a.g.e.**, s. 85, 86).

³⁹³Kocaoğlu, **a.g.e.**, s. 70.

³⁹⁴Dört ortaktan az olmamak şartıyla (KK m. 46/2).

³⁹⁵Kurtulan, **a.g.e.**, s. 184.

³⁹⁶Ancak *Tekinalp'in* nazarında, çıkarma hem çıkarılanların sayısı hem de hadisenin öteki nitelikleri sebebi ile fevkalade özelliğe sahipse genel kurulun olağanüstü toplanması için çağırılması yoluna da gidilmelidir. (Tekinalp, **Kooperatiflerde Ortakların Kişisel Niteliklerinin Önemi, Ortaklık Sıfatının Kazanılması ve Yitirilmesi...**, s. 156).

2. Genel Kurula İtiraz Edilmesiyle Birlikte Mahkemeye Başvurma İmkânının Ortadan Kalkması

KK m. 16/3'e göre, çıkarılma kararına karşı ortak tebliğden başlayarak 3 aylık süre zarfında iptal (itiraz) davası açabilir. Çıkarılma kararı, yönetim kurulu tarafından kararlaştırılmışsa ortak tebliğ edildikten sonra 3 aylık süre zarfında genel kurulda itirazda bulunulabilir (KK m. 16/3). Çıkarma kararını veren kooperatif organı genel kurul ise, çıkarma kararına karşı başvurulabilecek tek yol itiraz davası (iptal davası) açılarak genel kurul kararının iptalini istemektir. Çıkarılma kararı yönetim kurulu tarafından alınmışsa çıkarılan ilgili ortağın iki seçimlik hakkı vardır. Ortak, ya çıkarılma karara karşı genel kurula itiraz edebilir ya da mahkemeden kararın iptalini isteyebilir. Çıkarma kararı aleyhine mahkemeye itiraz davası (iptal davası) açma hakkı ile genel kurula itiraz hakkı beraber kullanılamaz. Genel kurula itiraz edildiği zaman, yönetim kurulunun çıkarma kararı aleyhine itiraz davası (iptal davası) açılmaz. Çıkarılan ortak, itiraz başvurusu sonuçlanana kadar yargı yoluna başvuramaz. Yani çıkarılma kararının genel kurula itiraz edilmesiyle birlikte mahkemeye başvurma imkânı, itiraz sonuçlana kadar ortadan kalkar. Çıkarılmaya itiraz genel kurulca sonuçlandırılmadan mahkemeye başvurulamaz. Kural olarak önce genel kurul çıkarılma kararına itiraz hakkında bir karar verir. Genel kurul itirazı haklı bulursa sorun yoktur. Ortak amacına ulaşmış olur, çıkarma kararına itirazı kabul edilir. Böylece yönetim kurulunun ortak hakkındaki çıkarma kararı ortadan kalmış olur. Ortağın da ortaklık sıfatı devam eder. Ancak, ortağın yönetim kurulunun ihraç kararına aleyhine yaptığı itiraz genel kurulca ret edilirse, itirazın reddi kararına karşı mahkemeye başvurabilecektir. Eğer yönetim kurulu kararına karşı doğrudan iptal davası (itiraz davası) açılmışsa bu sefer de dava sürerken genel kurul nezdinde itiraz yapılamaz.

3. İtiraz Üzerine Yapılacak İşlemler

Genel kurulca çıkarılma kararı verilmişse, çıkarılan ortak bu karara muhalefet şerhini koymasa bile bu genel kurul kararı aleyhine iptal davası (itiraz davası) açabilir³⁹⁷. Yargıtay'a göre de KK m. 16 uyarınca ortağın çıkarılma kararına iptal

³⁹⁷Coşkun, **a.g.e.**, s. 275.

davası (itiraz davası) açmak için KK m. 53'de aranan muhalefet şerhine gerek yoktur³⁹⁸.

Genel Kurul çıkarılan ortağın itirazını ret edebilir. Ortak ret kararı aleyhine karardan başlayarak üç aylık süre zarfında itiraz davası (iptal davası) açabilir. Aksi halde çıkarma kararı kesinleşir (KK m. 16/4). Üç aylık süre hak düşürücü süredir.³⁹⁹ Bir Yargıtay kararına göre, 3 aylık hak düşürücü süre, çıkarma kararının noter aracılığı ile tebliğinden itibaren başlar⁴⁰⁰. Bazı yazarlara göre, üç aylık hak düşürücü süre, çıkarma kararının ortağa tebliğinden itibaren başlar⁴⁰¹. Hak düşürücü süreler niteliği itibariyle kesilmez. Ancak bazı durumlarda, kooperatif üç aylık hak düşürücü sürenin geçmesi için oyalama suretiyle iyi niyet kurallarına aykırı hareketine rastlanabilir. Bu halde bir Yargıtay kararına göre, oyalayıcı ve hileli eylemlerin varlığı halinde hak düşürücü süre işlemez⁴⁰².

Çıkarılan ilgili ortağın çıkarılma kararına itirazının, genel kurul gündem maddesine yönetim kurulunca eklenmesi gerektiği yukarıda ifade edilmiştir. Yönetim, genel kurula çıkarılma kararına itiraz konusunu bir gündem maddesi olarak getirmemiş olduğu varsayalım. Her nasılsa ortakların 1/10'u da gündem maddelerine çıkarılma kararına itiraz konusunu ekletmemiş olsun. Nihayetinde gündeme konulmamış bir itiraz konusu varsa, ilgili ortak, yönetim kurulunu çıkarılma kararına karşı iptal davası (itiraz davası) açabilir. Şöyle ki, çıkarılma kararına itiraz konusu gündeme konulmamışsa ilgili ortak doğrudan yönetim kurulunun çıkarılma kararına itiraz davası açabilir. Ortak doğrudan mahkemeye dava açabilir ve bu durumda da dava tarihinin

³⁹⁸ Davanın, genel kurulca alınan ihraç kararının iptaline ilişkin olmasına, bu tür davaların, Dairemiz'in yerleşik uygulamasına göre, KK m. 16 fıkra 3 hükmü gereğince, genel kurul kararının ihraç edilen toplantıya katılsa dahi tebliği üzerine ve üç aylık süre içerisinde açılabileceğine, öte yandan aynı Kanun'un 53 ncü maddesinde aranan muhalefet şerhine de gerek olmamasına, davanın genel kurul kararının tebliğ edildiği 02.11.2000 tarihinden itibaren 06.11.2000 tarihinde olmak üzere süresinde de açılmıştır. [Yargıtay 11. HD., E. 2001/5948 K. 2001/8943 T. 12.11.2001 (Lexpera erişim tarihi 29.05.2020)].

³⁹⁹ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, **a.g.e.**, s. 631.

⁴⁰⁰ 'İtiraz davasının açılabilmesi amacıyla üç aylık sürenin çıkarılan ortağa çıkarma kararının noter aracılığı ile tebliğinden itibaren başlaması gerekir.' Yargıtay 11. HD. 22.5.1975 günü ve E. 75/355, K. 3521 (Şimşek, **a.g.e.**, s. 84, 85).

⁴⁰¹ Kurtulan, **a.g.e.**, s. 182.

⁴⁰² Yargıtay, 11.HD. 5.4.1977 gün ve E. 77/898, K. 168 (Şimşek, **a.g.e.**, s. 87, 88).

itirazdan vazgeçme anı olarak kabul edilmesi gerekir⁴⁰³. Diğer bir şekliyle, ilgili ortak, genel kurula itirazdan vazgeçtiğini bildirerek itiraz davası (iptal davası) açabilir. Genel kurul gündemine itirazın alınmaması halinde ortak itirazından vazgeçerek 3 ay içinde mahkemede dava açabilir. İster doğrudan isterse de vazgeçtiğini bildirerek itiraz davası (iptal davası) açılsın, her iki durumda aynı kapıya çıkar.

Varsayalım ki, yönetim kurulunun vermiş olduğu çıkarma kararına itiraz konusu genel kurul gündemine alınmış ve fakat bu konuda bir karar verilmemiş olsun. Çıkarılma kararına itiraz konusu genel kurul gündemine eklenmesine rağmen genel kurulda itirazın karara bağlanmaması durumu zımni ret olarak değerlendirilir⁴⁰⁴. Kanaatimizce genel kurulun çıkarılmaya itiraz konusunda bir karar vermeyişi zımni ret olarak kabul edilmeli ve böylece çıkarılan ortağın yargı yoluna başvurmasının yolu açılmalıdır⁴⁰⁵. Çıkarılmaya itiraz konusu genel kurul gündeminde olmasına rağmen itiraz konusu hakkında da genel kurulda bir karar alınmamışsa yönetim kurulunun aldığı çıkarma kararı aleyhine itiraz davası (iptal davası) açılabilir⁴⁰⁶.

Genel kurul çıkarılmaya itiraz konusunu karara bağlamış ancak her nasılsa ortağa tebliğ edilmemiş ise de ilgili ortak yönetim kurulu tarafından verilen çıkarılma kararına karşı dava yoluna başvurabilir⁴⁰⁷. Genel kurul ortağın itirazını ret ederse, itiraz eden ortak o genel kurulda hazır bulunsa dahi, genel kurulun bu kararının ortağa tebliğ edilmesi gerekir. Ortağın çıkarma kararının verildiği sırada genel kurulda bulunması tebligat yapılması zorunluluğunu ortadan kaldırmaz.

⁴⁰³Olgaç/Ruhi, **a.g.e.**, s. 45.

⁴⁰⁴Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, **a.g.e.**, s. 631.

⁴⁰⁵Aksi yönde: Kocaoğlu'na göre, gündem maddelerinde yer alan itiraz konusunun genel kurulda karar bağlanmaması zimmi ret anlamına gelmez. Bu görüşe göre, ortada bir karar olmadığından itiraza karşı yargı yoluna da bu aşamada başvurulamayacaktır. Aynı zamanda, ortada bir karar olmadığından, çıkarılma kararı kesinleşmemiş olacaktır. 3 aylık hak düşürücü süre de işlemeyecektir. Dolayısıyla bu ihtimaldeki ortağın ortaklık sıfatı halen devam ediyor olacaktır (Kocaoğlu, **a.g.e.**, s. 72); Günay, **a.g.e.**, s. 60; *Demir*'e göre, genel kurulunun itiraz üzerine hareketsiz kalması halinde yönetim kurulunun çıkarma kararının iptalini mahkemeden istemesi mümkün değildir. Zira genel kurulun hareketsiz kalması halinde, çıkarma kararının kesinleşmesi gecikecektir. Karar kesinleşinceye kadar da ortaklık sıfatı devam edecektir. Dolayısıyla ortak hak kaybına uğramadığı için bir şey yapmasına da gerek yoktur (Demir, **a.g.e.**, s. 143).

⁴⁰⁶Kurtulan, **a.g.e.**, s. 184; Olgaç/Ruhi, **a.g.e.**, s. 44; Coşkun, **a.g.e.**, s. 281.

⁴⁰⁷Coşkun, **a.g.e.**, s. 281.

Yönetim kurulu kararıyla çıkarılan bir ortak, genel kurula itiraz etmişse, genel kurul başka bir nedenle yeni bir çıkarılma kararı verebilir⁴⁰⁸. Bu durumda, verilen yeni çıkarılma kararının ortağa tebliğ edilmesi zorunludur.

B. Çıkarılma Kararına Karşı Yargı Yoluna Başvurulması

KK m. 16/ f. 3'ün son cümlesi, *itiraz üzerine genel kurulca verilecek karar karşı itiraz davası hakkı saklıdır*, demekle çıkarılan ortaklara çıkarma kararının iptali davası açma imkânı vermektedir. Hükümde her ne kadar 'itiraz davası' ifadesine yer verilse de aslında bu bir itiraz değil bir iptal davası niteliğindedir⁴⁰⁹. Çünkü KK m. 16'a göre açılacak itiraz davasında, yönetim kurulu veya genel kurulun almış olduğu çıkarma kararının iptali talep edilmektedir. Bu itibarla bu tez çalışması kapsamında yer verilen itiraz davasından anlaşılması gereken teknik hukuk anlamındaki iptal davasıdır.

1. Davanın Tarafları

Çıkarma kararının iptali davası (itiraz davası), çıkarılan ortak veya çıkarılan gerçek kişi ise mirasçıları tarafından açılabilir. İptal (itiraz) davasında hasım olarak kooperatif tüzel kişiliği gösterilir⁴¹⁰. Yönetim kurulu kararlarına karşı prensip olarak iptal davası açılamaz. İstisnai olarak yönetim kurulunun çıkarma kararına karşı açılan itiraz (iptal) davası, yönetim kurulu kararları aleyhine açılacak tek davadır⁴¹¹. Yargıtay da yönetim kurulunun ortak hakkında aldığı çıkarma kararına karşı iptal (itiraz) davası açılabileceğini vurgulamıştır⁴¹².

⁴⁰⁸Günay, **a.g.e.**, s. 60.

⁴⁰⁹Bu yönde: Kocaoğlu, **a.g.e.**, s. 74; Demir, **a.g.e.**, s. 144. Aksi görüşte: 'Mahkeme tarafından, dava konusunun ortaklıktan çıkarılmaya itiraz davası mı yoksa genel kurul kararlarının iptali davası mı olduğu konusunun belirlenmesi gereklidir. Çünkü ortaklığın saptanması ile kooperatifle ortak arasındaki münasebetler dikkate alınmayacaktır. (Hasan Özkan, **Asliye Hukuk Davaları ve Tatbikatı**, Birinci baskı, Legal Hukuk Kitapları Serisi: 326, İstanbul, Legal Yayıncılık, Haziran 2015, s. 16).

⁴¹⁰Kocaoğlu'na göre hasım yönetim kurulu olarak gösterilmişse ve davanın içeriğinden de davanın kooperatif tüzel kişiliğine yöneltildiği anlaşılıyorsa dava reddedilmemelidir. (Kocaoğlu, **a.g.e.**, s. 75).

⁴¹¹Kurtulan, **a.g.e.**, s. 184.

⁴¹²Davacının yönetim kurulu üyeliğinin sona erdirilmesi hakkındaki karar, davalı birliğin yönetim kurulu tarafından alınmıştır. Normalde yönetim kurulu kararlarına karşı iptal davası yoluna başvurulamaz. Fakat, yönetim kuruluna ait karar bir ortak hakkındaysa yahut ortağın haklarını kısıtlayan vasıftaysa böyle bir yönetim kurulu kararı için iptal edilmek üzere yargı yoluna başvurulabilir. Dava konusu olayla ilişkin karar, davacıyı doğrudan ilgilendiren ve haklarını ortadan kaldıran nitelikte bir karardır. Buna göre; mahkemece davacının dava hakkı bulunduğu kabulü ile, işin esasına girilmesi gerekirken yazılı gerekçe ile ilam uygun görülmemiştir. [Y. 11. HD., E. 2003/13813 K. 2004/8319 T. 16.09.2004 (Lexpera erişim tarihi 29.05.2020)].

Birden çok ortak aynı çıkarılma kararıyla çıkarılmış ise bu ortakların birlikte çıkarmanın iptali davası (itiraz davası) açmaları zorunlu değildir. Bu ortaklar birlikte kooperatife dava açmış iseler de aralarında ihtiyari dava arkadaşlığı bulunur.

2. Dava süresi

İptal (itiraz) davası açma süresi çıkarılma kararının ortağa tebliği tarihinden başlayarak üç aydır. Yargıtay'a göre, kooperatifin hilesiyle süre geçirilse, bu durum objektif iyi niyet kurallarıyla bağdaşmaz⁴¹³. Eğer yönetim kurulunun çıkarılma kararı aleyhine genel kurula itirazda bulunulmuşsa, bundan sonra yönetim kurulunun kararı aleyhine iptal (itiraz) davası açılmaz. İptal (itiraz) davası süresinin başlaması için kararın ortağa usulüne uygun şekilde tebliğ edilmesi zorunludur⁴¹⁴. Yönetim kurulu tarafından kararlaştırılan çıkarma kararına itirazın genel kurulca ret edilmesi halinde bu sefer ortağın mahkemeye iptal (itiraz) davası açmak için işleyecek 3 aylık süre, genel kurulun ret kararının ortağa tebliğinden itibaren başlayacaktır.

Ortak, yönetim kurulunun çıkarma kararını genel kurula taşımamış olsa bile genel kurul kendiliğinden çıkarma kararını gündeme alıp kabul edebilir⁴¹⁵. Bu durumda 3 aylık hak düşürücü süre, genel kurulun çıkarma kararının tebliğ edilmesinden başlar⁴¹⁶. Hatırlatalım ki, ilgili ortak genel kurula katılmış olsa dahi yine de üç aylık süre kararın ortağa tebliğinden itibaren başlar.

3. Dava Konusu

Çıkarılma kararının iptali için açılan davada mahkeme, çıkarılma kararına konu olan olayda ana sözleşmedeki çıkarılma nedenlerinin gerçekleşip gerçekleşmediğini tespit eder. Ayrıca, kanuni bir çıkarma sebebi olan KK m. 27 hükmüne göre bir

⁴¹³Kocaoğlu, **a.g.e.**, s. 76.

⁴¹⁴Yargıtay 23. HD., E. 2014/10073 K. 2015/2696 T. 20.04.2015 (Lexpera erişim tarihi: 4.5.2020).

⁴¹⁵Bakınız, s. 74 ve devamı.

⁴¹⁶Yargıtay 23. HD. 31.10.2014. T. 8693/6812; 23. HD. 09.12.2013. T. 6436/7842 (Coşkun **a.g.e.**, s. 286, 287, 288).

çıkarılma işleminin yapıldığı bir uyuşmazlıkta ise, iptal (itiraz) davasının konusunun KK m. 27 hükmüne dayanıp dayanmadığını, KK m. 27 hükmüne dayanıyorsa, sebebin ortak hakkında gerçekleşip gerçekleşmediğini tespit eder. İptal (itiraz) davası, itiraz eden ortak lehine sonuçlanırsa, çıkarma kararı hiç alınmamış sayılır. Yani, çıkarılma kararı ana sözleşmede belirtilen bir sebebe dayanmıyorsa veya ortak hakkında bu sebep gerçekleşmemişse çıkarma kararının iptaline karar verilir. Aynı doğrultuda, çıkarma kararı KK m. 27'e dayanmıyor veya ortak hakkında KK m. 27'deki kanuni çıkarma sebebi gerçekleşmemişse çıkarma kararının iptaline karar verilir.

4. Görevli ve Yetkili Mahkeme

Çıkarılma kararına karşı açılan iptal (itiraz) davası mutlak ticari davadır⁴¹⁷, bu davalarda basit yargılama usulü uygulanır (KK m. 99). Kanunlarda açıkça ticari dava oldukları ve ticaret mahkemesinde bakılacağı öngörülen davalara ticari davalar denir. Kooperatifler Kanunu 99. maddesi uyarınca, kanunda belirtilen konudan meydana gelen davalar taraflar tacir olsun ya da olmasın ticari dava sayılır. Görevli mahkeme asliye ticaret mahkemeleridir⁴¹⁸. Kooperatif merkezinin olduğu mahaldeki yargı yeri kesin yetkilidir (Hukuk Muhakemeleri Kanunu madde 14 fıkra 2). Çıkarılma kararının iptali (itiraz) davası adli tatilde de görülür⁴¹⁹.

TTK m. 5/A uyarınca, tazminat ve alacak istemleriyle ilgili davadan evvel arabulucuya müracaat edilmesi dava şartı olarak kabul edilmiştir. Dava konusu sadece bir miktar paranın ödenmesi olan alacak ve tazminat talepleri hakkındaki kooperatif davalarında arabuluculuğa başvurulması zorunludur⁴²⁰. Dava konusu talep hem alacak ve tazminat talebi hem de tespit talebi içeriyorsa arabulucuya başvurmaya gerek

⁴¹⁷ Ticari davaları iki türdür: Mutlak ve nispi ticari davalardır. 3. tür ticari dava ise sadece bir tarafın ticari işletmesini ilgilendiren havale, ödünç ve fikri haklara ait davalardır. 'Yapı kooperatifleri ise Yargıtay uygulamasında tacir sayılmamaktadır. Bu sebeple eser sözleşmesinden kaynaklanan alacağın tahsili amacıyla yapı kooperatifine karşı açılan dava, Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenen mutlak veya nispi ticari davalara girmediğinden, ayrıca Kooperatifler Kanunundan kaynaklanmadığından asliye ticaret mahkemeleri görevli değildir.' (Hakan Pekcanıtez, Muhammet Özekes, Mine Akkan, Hülya Taş Korkmaz, **Medeni Usul Hukuku**, Cilt I, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2017, s. 160).

⁴¹⁸ Aynı bir ticaret mahkemesinin olmadığı yerlerde ise asliye hukuk mahkemesinde görülür (TTK m. 5).

⁴¹⁹ Kurtulan, **a.g.e.**, s. 183.

⁴²⁰ Coşkun, **a.g.e.**, s. 1234.

yoktur. Bu nedenle, bir ortağın kooperatiften çıktığının tespiti ve ayrılma payı tahsili talepli bir dava açmak için öncelikle arabulucuya başvurmasına gerek yoktur. Ticari davaların konusuna göre arabuluculuğa başvurunun zorunlu olup olmadığı belirlenmektedir⁴²¹. Kanaatimizce, çıkarılma kararına karşı iptal (itiraz) davası için arabulucuya başvurmak dava şartı değildir. Çünkü TTK m. 5/A'ya göre çıkarılma kararına karşı açılacak bir iptal (itiraz) davasının talep konusu, başlı başına tazminat ve alacak talebini içermez. Hukukumuzda, dava konusunun belirlenmesinde talep sonucu dikkate alınmaktadır⁴²². Çıkarılmaya karşı açılan iptal davasının talep sonucu çıkarılma kararının iptali olduğu için zorunlu arabuluculuk şartı kapsamına girmemelidir.

Çıkarılma kararının iptali konulu bir uyuşmazlık tahkim yoluna uygun değildir. Çünkü kooperatif ile ortak arasındaki uyuşmazlıklar kamu düzenine ilişkindir. Kooperatif ile ortak arasındaki uyuşmazlıkların tahkim yoluyla çözülemeyeceği kabul edilmektedir⁴²³. Yargıtay, kooperatif ana sözleşmesinde tahkim şartı öngörülmüşse, bu tahkim şartının geçersiz olacağı belirtilmiştir⁴²⁴.

⁴²¹Doktrinde ticari davalarında arabulucuya başvuru zorunluluğunun kapsamını tespit etmek için bazı teoriler ileri sürülmüştür. Dava konusu teorisine göre dava konusunun belirlenmesinde vakıalar ile talep neticesiyle beraber değerlendirilmesi gerekir. Uyuşmazlık konusunun tespit edilmesinde iki ögede aynı değerdedir. Bahis konusu kuram, istemin TTK m. 5/A çerçevesinde olup olmadığını belirlenmesinde, istem neticesiyle hadiseler beraber ele alarak değerlendirir. Davaya konu hadisenin tazminata yahut para alacağıyla ilgiliyse, istem neticesi sırf usule ilişkin istem olsa dahi, bahis konusu mevzu arabulucuya müracaat zorunluluğuna tabidir. Dava teorisi: çerçevesinde dava mevzusunun tespitinde istem neticesi esas alınır ve yaşam hadiseleri değer taşımaz. Söz konusu fikir uyarınca istem, çok sayıda yaşam hadiseleri içerebilir. Ancak bu halde istem dilekçesinde çok sayıda dava konusunu ifade etmez. Türk hukukunda dava mevzusunun tespitinde istem neticesi esas alınmaktadır (İbrahim Ermenek, Betül Azaklı Arslan, **İcra ve İflas Hukuku Açısından Ticari Davalarda Arabulucuya Başvurma Zorunluluğu**, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı 148, Mayıs 2020, s. 142, 144).

⁴²²Dava konusunun belirlenmesinde dava teorisi esas alınmıştır. Dava teorisine göre, müracaat edenin isteminin TTK m. 5/A çerçevesinde olup olmadığı doğrudan istem neticesine bakılarak belirlenir. Bu doğrultuda bir taraf tespit yahut yenilik doğurucu istem ileri sürmüşse, uyuşulmayan mevzu para alacağı hakkında olsa dahi söz konusu mevzu için arabulucuya başvuru zorunlu olmaz (Ermenek/Arslan, **a.g.e.**, s. 144).

⁴²³Baş, **a.g.e.**, s. 46.

⁴²⁴...Kooperatif ana sözleşmesinde kooperatif ile ortaklar arasındaki uyuşmazlıkların tahkim yoluyla halledileceğine ilişkin düzenleme vardır. Buna rağmen KK m. 95'e göre, sadece kooperatiflerin kendi aralarındaki uyuşmazlıkların tahkimde halledilebileceği öngörülmesi ve ana sözleşmedeki tahkim koşulu geçersizdir. Bu nedenle kooperatifin tahkim itirazı uygun bulunmamıştır. Ayrıca KK m. 16 fıkra 3'e göre bahis konusu 3 ay içinde, başlayabilmesi maksadıyla çıkarma konusu kararlaştırılırken davacının genel kurulda bulunması yetmez. Bundan başka ihraç kararının her halükârda ortağa noter vasıtasıyla yahut benzer bir şekilde tebliğ edilmesi gerekir.' [Y. 11. HD., E. 1981/471 K. 1981/834 T. 24.02.1981 (Lexpera erişim tarihi 29.05.2020)].

Yargıtay nazarında yönetim kurulunun çıkarılma kararı aleyhine genel kurula itiraz edilmesi halinde, bu itiraz sonucu beklenmeden iptal (itiraz) davası açılmayacak ve açılması halinde ise davanın reddi gerekecektir. Varsayalım ki, çıkarılan ortak hem iptal (itiraz) davası açmış hem de genel kurula itirazı yapmış olsun. İptal (itiraz) davası devam ederken genel kurul itirazı reddetmiş ise, artık mevcut iptal (itiraz) davası, vaktinden önce açıldığı gerekçesiyle reddedilmez. İptal (itiraz) davası esastan inceleme yapılarak sonuçlandırılır.

Çıkarılan ortak, genel kurula yapmış olduğu itirazın sonucunu beklemeden dava açarsa, bazı yazarlara göre, mahkeme doğrudan davanın reddine karar vermemeli, genel kurul kararını bekletici mesele yaparak sonuca göre hüküm kurmalıdır⁴²⁵. Buna göre, genel kurula yapılan itirazın sonucu gelene kadar mahkeme, davayı bekletici mesele⁴²⁶ (HMK m. 165) yaparak yargılamayı bekletebilir. Genel kurul ortağın itirazını kabul ederek hakkındaki çıkarma kararını kaldırırca, mahkeme karar verilmesine yer olmadığına karar verir. Yok eğer genel kurul ortağın itirazını ret ederse, mahkeme esasa girerek, ortağın çıkarma kararının iptali talebi hakkında karar verir.

KK m. 53'e göre, kanuna, ana sözleşmeye ve iyi niyet esaslarına aykırı olduğu iddiasıyla genel kurul kararlarına karşı toplantıyı takip eden günden itibaren 1 aylık süre zarfında, kooperatifin merkezinin olduğu mahaldeki yargı yerine başvurulabilir. KK m. 53, tüm genel kurul kararlarına karşı açılacak iptal davasını düzenlerken; KK m. 16, genel kurulun çıkarma kararına karşı iptal davasını düzenlemiştir. Bu bakımdan, KK m. 16, KK m. 53'ün özel bir uygulaması olarak nitelenebilir⁴²⁷. KK m.16 hükmü çıkarma kararlarına özgü daha özel bir iptal (itiraz) davasını tanımlamakla birlikte, KK m. 53 hükmüne göre açılan iptal davasından da farklıdır. KK m.16' göre açılacak iptal davası (kanundaki ifadesiyle itiraz davası), çıkarma kararı ana sözleşmeye, kanuna ve dürüstlük kuralına uygun olsa dahi açılabilir. Bu halde, çıkarma kararı haklı bulunmaz

⁴²⁵Olgaç/Ruhi, **a.g.e.**, s.46; Kılıçarslan, **a.g.e.**, s. 50.

⁴²⁶Bekletici mesele, dosyanın incelenmesi esnasında meydana gelen ve davanın neticelendirilmesi amacıyla başka bir makamca çözülmesi gereken sorunlardır (İsmail Ercan, Medeni Usul Hukuku, 16. Baskı, Ankara, Seçkin Yayınları, 2020, s. 225).

⁴²⁷Kocaoğlu, **a.g.e.**, s.74; Demir, **a.g.e.**, s. 146.

ise çıkarma kararı iptal edilecektir. Halbuki KK m. 53'e göre iptal davası açılarak genel kurul kararının hükümsüz hale gelmesi amacıyla mutlaka, genel kurul kararının yasaya, ana sözleşme ile dürüstlük kuralına aykırı olması gerekir⁴²⁸. KK m. 16 uyarınca çıkarma kararının iptali istenmiş ve çıkarma kararının iptali kararı kesinleşmiş ise yeni bir durum ortaya çıkana kadar yeni bir dava açılmaz⁴²⁹. Halbuki KK m. 53'e göre açılacak bir genel kurulun iptali davası ile iptal edilen kararın aynısı tekrar genel kurulca alınabilir. KK m. 16 uyarınca her kooperatif ortağı çıkarılma kararına karşı iptal (itiraz) davası açabilir⁴³⁰. Ayrıca, Kooperatifler Kanunu madde 53, yalnızca genel kurul kararlarına karşı başvurulmuş iptal davalarını düzenlerken, KK m. 16 uyarınca açılacak iptal (itiraz) davasının talep konusu hem genel kurulunun hem de yönetim kurulunun çıkarılma kararlarının iptalidir.

Çıkarma kararına karşı ortağın açabileceği davalar iptal (itiraz) davası ile sınırlı değildir. Çıkarılan ortağın ayrıca aykırılığın niteliğine göre, çıkarılmanın hükümsüzlüğünü tespit davası açması da düşünülebilir. Aslında KK m. 16'da çıkarılma kararının hükümsüzlüğü halinde tespit davasının açılması hususunda bir açıklık yoktur. Kanaatimizce, çıkarılma kararı hükümsüz ise çıkarılma kararının tebliğ edildiği ortak, hükümsüzlüğün tespitini mahkemeden istemelidir⁴³¹. Ayrıca ortak parasal yükümlülüğünün bulunmadığına ilişkin tespit davası da açabilir⁴³². Yeter ki tespit davası açmak da hukuki yararı bulunsun. İlgili ortak menfi tespit davası açmış ise, bu dava sonuçlanmadan, kooperatif çıkarma kararı almamalıdır.

⁴²⁸TTK m. 445 hükmünden de anlaşılacağı üzere, anonim şirketlerin genel kurul kararlarının iptal sebepleri ile Kooperatif genel kurullarının iptali sebepleriyle aynıdır. Türk Ticaret Kanunu madde 445 hükmüne göre, anonim şirketlerde, yasa yahut sözleşmeye göre bilhassa dürüstlük ilkesine uygun olmayan genel kurul kararlarına karşı karar tarihinden başlayarak 3 aylık süre zarfında ortaklık merkezinin olduğu mahaldeki ticaret mahkemesine iptal davası açılabilir.

⁴²⁹Tekinalp, **Kooperatiflerde Ortakların Kişisel Niteliklerinin Önemi, Ortaklık Sıfatının Kazanılması ve Yitirilmesi...**, s. 157, 158.

⁴³⁰KK m. 53'e göre genel kurul kararının iptali davası şu ortaklar açabilir: Toplantıya katılan kişiler muhalif oy kullanarak muhalefetini tutanağa işler. Reyini ileri sürmesine izin verilmeyen veya toplanmaya davetin usulüne göre yerine getirildiğini yahut gündem maddelerinin uygun şekilde duyurulmadığı veya genel kurulda bulunma yetkisi olmayan kişilerin karara iştirak ettiği savını ileri süren ortaklar yargı yoluna başvurabilir. Ayrıca belirtelim ki, KK m. 53 uyarınca açılan genel kurulun iptali davasını ortakların yanı sıra yönetim kurulu, yönetim kurulu üyeleri ve denetçiler de açabilir.

⁴³¹Kocaoğlu, **a.g.e.**, s. 72, 73.

⁴³²Günay, **a.g.e.**, s. 57.

Parasal yükümlülüğün olmadığını ilam ile tespit ettiren ortak, daha sonrasında çıkarılma kararının iptali (itiraz) davası da açabilir⁴³³. Menfi tespit davası, kooperatifin çıkarma kararı almasından sonra açılmışsa, bu menfi tespit davası, iptal (itiraz) davasında bekletici mesele olarak kabul edilir. Yargıtay’a göre, kooperatifin ihtarlarla istemiş olduğu aidat tutarına ortak itirazla menfi tespit davası açmış ise, ortaklıktan çıkarılmaya ilişkin iptal (itiraz) davası, menfi tespit davasını beklemelidir⁴³⁴. Ayrıca, ortaklıktan çıkarıldığı iddiasıyla çıkarılma kararının iptalini istemiş ve fakat böyle bir çıkarılma kararı yok ise, açılan bu dava ortaklığın tespiti davası olarak kabul edilmelidir⁴³⁵.

C. Çıkarılma Kararının Kesinleşmesi ve Hukuki Sonuçları

1. Kararın Kesinleşmesi

KK 16. maddenin son cümlesine göre, çıkarılan ortakların, ortaklık hak ve vecibeleri, çıkarılma kararı kesinleşinceye dek sürer. Ortak, çıkarılma kararına itiraz etmez veya iptal (itiraz) davası açmazsa, çıkarılma kararının tebliğinden itibaren 3 aylık sürenin geçmesiyle çıkarılma kararı kesinleşir. Çıkarılan kişi, çıkarma kararının iptalini dava konusu yapıp iptal davasını kaybetmesi halinde de çıkarma kararı kesinleşir. Ayrıca, çıkarılan kişi, çıkarmayı kabul ettiğini kooperatife yazılı olarak bildirir yahut ödemelerini yazılı olarak ister ve/veya yapılan ödemeyi kabul ederse, çıkarma kararı kesinleşir.

Çıkarma kararı yönetim kurulunca alındıktan sonra genel kurula yapılan itiraz neticesinde genel kurul itirazı reddederse, yönetim kurulunun çıkarma kararını uygun bulmuş olacaktır. Bu halde bile çıkarma kararı hemen kesinleşmez çünkü halen çıkarılmasına karar verilen ortağın yargı yoluna başvurma imkânı vardır. Ortak üç aylık süre içinde dava açmadığı takdirde, çıkarma kararı bu süre sonunda kesinleşir. 3 aylık süre içerisinde yasal yollara başvurulması kararın kesinleşmesini erteler ve

⁴³³ Ortak borçlu olmadığına dair tespit davası açmışsa, bu davanın sonucunu beklemeden iptal davasında ihtarların usulüne uygun olup olmadığı değerlendirilmez (Günay, **a.g.e.**, s. 57).

⁴³⁴ Yargıtay 11. HD. 08.06.1995 E. 3781/K. 4770; Yargıtay 11.HD. 08.04.1995 E.2024/K. 2482 (Özmen, **a.g.e.**, s. 130).

⁴³⁵ Bu yöndeki Yargıtay kararı: Yargıtay 11. HD. 20.02.1995 E. 7853/K. 1457 (Özmen, **a.g.e.**, s. 131).

çıkarılma kararı askıda kalır. Çıkarılma kararı kesinleşinceye kadar ortakların aidat ödeme yükümlülüğü devam eder.

Çıkarılma kararının kesinleşmesiyle ortaklık sıfatı çıkarılma kararının alındığı tarihten itibaren ortadan kalkar. Mahkemece verilen iptal kararı kesinleştiğinde, çıkarma kararının verildiği tarihe, yani geriye doğru gidilerek çıkarma kararı ortadan kalkar. İptal kararının gereğini yerine getirmek üzere, ortağın kooperatife ayrıca başvuruda bulunmasına ihtiyaç yoktur⁴³⁶. Bir görüşe göre, mahkemenin iptal istemini reddetmesi ve kararın kesinleşmesi halinde, mahkemenin kararı çıkarılma kararının ortağa tebliğ tarihinden itibaren hüküm ve sonuç doğuracaktır⁴³⁷.

Çıkarılan ortağın parasal yükümlülüğünü yerine getirmesi halinde zımnen ortaklığa geri alındığı kabul edilip edilmeyeceği hususunda farklı görüşler ileri sürülmüştür. Birinci görüşe göre, çıkarılan ortak çıkarılma kararı kesinleşinceye kadar parasal yükümlülüklerini ödemeye devam etmişse, bu ödemelerin kooperatifçe kabul edilmesi nedeniyle ortaklığa zımnen geri alındığı anlamı çıkarılamaz⁴³⁸. Çünkü KK m. 16'a göre, çıkarılan ortağın, kooperatiften çıkışı kesinleşinceye dek hak ve vebeleri sürer. Ortak, kooperatiften çıkarılması kararı verilse bile kooperatife olan borçlarını ödemeye ve haklarını kullanmaya devam eder. Çıkarılma kararı kesinleşinceye kadar, ortağın aidatlarını ödemeye devam etmesi yasal bir zorunluluktur. Çıkarma kararı ile bu kararın kesinleşmesi arasında çıkarılmak istenen ortağın yapacağı ödemelerin kooperatif tarafından kabul edilmesi, çıkarma kararından vazgeçildiği anlamına gelmez.

⁴³⁶Deryal, **a.g.e.**, s. 271.

⁴³⁷TTK madde 197/II hükmü gereğince ihracın noter aracılığıyla tebliğ edilmesinden başlayarak 3 aylık süre zarfında çıkarılan ortağın iptal için yargı yoluna başvurmaması durumunda çıkarma kararı kesinleşmektedir. Bu düzenlemeye göre açılacak olan iptal davasının sonunda mahkemenin vereceği kararın açıklayıcı bir karar niteliğinde olacağı ve mahkemece çıkarılma kararının iptaline karar verilirse çıkarılma kararının alındığı tarihten, davanın reddi halinde ise çıkarılma kararının yürürlükte kalacağı ortağın çıkarılma kararının kendisine tebliğinden itibaren çıkarılmış sayılacağı belirtilmektedir (Kocaoğlu, **a.g.e.**, s. 78).

⁴³⁸Günay, **a.g.e.**, s. 61.

İkinci görüşe göre, kooperatif, itiraz üzerine ortak tarafından aidat ödemelerini kabul ederek zımnen çıkarma kararından vazgeçmiş sayılabilir⁴³⁹. İkinci görüşü benimsemiş bir Yargıtay kararına göre, çıkarılma kararından sonraki sürede çıkarılan ortak tarafından yapılan aidat ödemeleri kooperatifçe kabul edilmek suretiyle çıkarılma kararının zımnen kaldırıldığı sonucuna ulaşılmalıdır⁴⁴⁰. Çıkarılma kararından zımnen vazgeçilmesi durumunda çıkarılan kişi yeniden ortak sayılacağına dair Yargıtay kararı da vardır⁴⁴¹. Kanaatimizce, çıkarma hakkının hukuki niteliği nazara alındığında, bu halde çıkarma kararının zımnen kaldırılmış kabul eden Yargıtay kararları isabetsizdir. Çıkarma hakkı, bozucu yenilik doğuran bir hak olduğu için bu hak kullanıldıktan sonra bu karardan vazgeçilemez⁴⁴².

Çıkarma kararı ile bu kararın kesinleşmesi arasında, hakkında çıkarılma kararı verilen kişi ortaklık payını devredebilir. Bu halde devreden ortağın borçları da devralana geçmiş olur. Devralan, devreden borçlarını ödemezse, devralan bu yeni ortak hakkında çıkarılma kararı verilebilir. KK m. 16'nın son fıkrasına göre, çıkarılma kararı kesinleşmemiş ise o ortak yerine başka bir ortak kooperatife dahil edilemez. Ancak bu düzenleme, ortağın çıkarma kararının kesinleşmesinden önce payını devretmesine engel değildir. Çıkarılma kararı ortağa tebliğ edilmemişse veya tebliğ edilmekle birlikte çıkarılması kesinleşmeyen bir ortak, ortaklık payını ortaklık şartlarını taşıyan bir başkasına devredebilmesi mümkündür⁴⁴³.

⁴³⁹Olgaç/Ruhi, **a.g.e.**, s. 48; Coşkun, **a.g.e.**, s. 126.

⁴⁴⁰Yargıtay 11. HD., 14.04.1997 E. 1997/2132, K: 1997/2787 (Özmen, **a.g.e.**, s. 121).

⁴⁴¹'...ihraç kararının tebliğinden sonra yapılan 26.06.2005, 30.04.2006 tarihli davalı kooperatifin genel kurullarına ortak sıfatıyla çağrıldığı ve davacının da genel kurullara katılarak hazırlan listesinde 48 numarasında imzasının bulunduğu anlaşılmıştır... Genel kurullara davacının ortak sıfatıyla çağırılması ve toplantılara ortak sıfatıyla katılması birlikte değerlendirildiğinde, davacının ihraç kararı kesinleşmiş olsa bile kooperatifçe zımni olarak yeniden ortaklığının benimsendiğini göstermektedir... Davalı kooperatifçe aidat ödemelerinin ihraç kararı sonrası ihtirazi kayıt olmaksızın alınarak ortağa dava tarihine kadar iade edilmediği ve diğer yandan genel kurullara davacının ortak sıfatıyla çağırılması ve toplantılara ortak sıfatıyla katılması birlikte değerlendirildiğinde, davacının ihraç kararı kesinleşmiş olsa bile kooperatifçe zımni olarak yeniden ortaklığının benimsendiğini göstermektedir. Mahkemece, açıklanan bu nedenlerle davacının kooperatif ortağı olduğu kabul edilerek taraf delillerinin bu kapsamda değerlendirilip, davacının istemleriyle ilgili ilam gerektirir. [Y. 23. HD. E. 2016/4892 K. 2019/861 T. 6.3.2019 (Kazancı erişim tarihi: 7.12.2020)].

⁴⁴²Buz'a göre, yenilik doğuran hakkın geri alınması mümkündür. Buna göre, kullanılmış bir yenilik doğuran hakkın meydana getirdiği sonuçların ortadan kaldırılmasının önünde herhangi bir fiili engel yoktur. Tek hukuki engel muhatapın menfaati olup bunun da yorumla aşılabacağı savunulmuştur (Buz, **a.g.e.**, s. 447).

⁴⁴³Kurtulan, **a.g.e.**, s. 219.

Çıkarma kararının kesinleşmesinden sonra genel kurul belli sürede ödeme yapılması için ortağa süre vermiş ise, bu durum kesinleşen çıkarmanın geri alınması ya da kaldırılması anlamına gelmez⁴⁴⁴. Yargıtay’a göre de kooperatif çıkarılma kararından sonra ortağa borçlarını ödemesi konusunda süre vermişse, bu süre kooperatif ortaklığının sürdürülmesi ihtimalini temin eden yeni bir süreyi ifade etmez⁴⁴⁵.

Varsayalım ki, çıkarılma kararı verilmiş ancak henüz kesinleşmemiş olsun. Bu süreçte, şartların oluşması halinde ikinci bir çıkarma kararı da verilebilir. Bu iki çıkarma kararı birbirinden tamamen bağımsızdır⁴⁴⁶. Dolayısıyla, hali hazırda bir çıkarma kararı varken kooperatifin aldığı ikinci bir çıkarma kararına karşı da itiraz edilebilir veya çıkarılma kararının iptali davası açılabilir.

2. Çıkarılmanın Hukuki Sonuçları

Kooperatifin, ortağı çıkarma hakkı bozucu yenilik doğuran bir haktır. Yalnız çıkarılma kararının kesinleşmesine dek ortaklık sıfatının süreceğine dair kural, fesih niteliğindeki çıkarılma işleminin hukuki sonuçlarını, çıkarılma kararının kesinleşmesi anına kadar geciktirmektedir. Ortak hakkında çıkarma kararı kesinleşmemişse ortağın hak ve vecibeleri devam eder. Bu nedenle ihraç kararı verilip de kararı kesinleşmemiş ortak, ödemelerini yapmalıdır. Ayrıca, çıkarılma kararı kesinleşene kadar bu ortak genel kurullara da davet edilmelidir. Bu noktada, ortaklığı çekişmeli kişilerin, genel kurula davet edilmesi bu kişilerin lehine bir hak doğurmaması için bu hususun çağrı kağıdına yazılması kooperatif yararınadır⁴⁴⁷. Yargıtay’ın da kabul ettiği gibi, çıkarma

⁴⁴⁴Günay, **a.g.e.**, s. 62.

⁴⁴⁵ ‘...Bahis konusu hadisede davacının çıkarmaya dair 28.12.1999’de verilmiş karar davacıya 12.01.2000’de tebligat yapılmıştır. Diğer yandan genel kurulda yönetim kurulunca çıkarılan ortaklara borçlarını faizi ile beraber ödemeler hususunda 30.04.2000 gününe dek tanınan süre zarfında ödemede bulunmaları durumunda ortaklık sıfatlarının süresince hususunda imkân verilmiştir. Davacıya verilen zaman zarfında ödemede bulunduğu mutlak çıkarma kararı izahıyla noterlik yazısıyla tebliğ edilip, 09.06.2000 gününde tebliğ edilecek kişinin sürekli çalışanına verilmiş ve davacı çıkarma kararı aleyhine itirazı bu dava ile gerçekleştirmiştir. İlgili ortak en son ki tebligatı temel alarak itiraz etmişse de aslında 3 aylık süre çıkarma kararının tebliğinden itibaren başlamıştır. Çıkarma kararının ardından genel kurulun ortaklıktan çıkarılması hususunda tanıdığı süre ortaklığı devam ettiren yeni bir süre değildir. [Yargıtay HGK., E. 2007/866 K. 2007/856 T. 28.11.2007 (Lexpera erişim tarihi 29.05.2020)].

⁴⁴⁶Aykan, **a.g.e.**, s. 135.

⁴⁴⁷Özmen, **a.g.e.**, s. 91.

kararı henüz kesinleşmemiş ortak, diğer ortaklarla eşit hak ve yükümlülüklerle sahiptir⁴⁴⁸.

Çıkarılma kararının kesinleşmesine dek ortak, sahip olduğu hak ve yükümlülükler sürer. Kooperatif çıkarılan ortak yerine başka bir ortak edinemez. Aksi halde, KK ek m. 2 gereği yöneticiler hakkında cezai hükümler gündeme gelir. Ayrıca, haksız olarak çıkarılan ortak, çıkarılma kararının iptaline kadar hak kaybına uğramış ise yönetim kurulu üyeleri aleyhine tazminat davası açabilir. Kooperatif ortağının ortaklık sıfatı kişiler hukukuna ilişkindir. HMK m. 367/2'ye göre kişiler hukuku ile ilgili ilamlar kesinleşmedikçe icra edilemez. O halde, ortaklık sıfatını ortadan kaldıran bir çıkarılma kararı dava konusu edildiğinde, ilam kesinleşmedikçe çıkarılma kesinleşmeyecektir. Bu nedenle, dava veya itiraz sonuçlanmadan çıkarılan ortağın yerine başka bir ortak alınamaz⁴⁴⁹.

Çıkarılma kararı kesinleşene dek ortaklık sıfatı korunmakla birlikte ortağın vecibeleri de devam eder. Bu doğrultuda ortak ödeme yükümlülüklerini yerine getirmemeye devam ederse, yeniden bir çıkarma kararı verilmesi mümkündür. Dolayısıyla, çıkarma kararı ile bu kararın kesinleşmesi süreci içinde tekrar bir çıkarma kararı verilebilir.

Çıkarılma kararının iptali davası ortağın lehine neticelenirse, çıkarma kararı hiç alınmamış sayılmakla beraber ortağın hak ve yükümlülükleri aynı şekilde devam eder. Çıkarılma kararının verilmesi şartlarını sağlayan tüm ortaklara aynı işlemin yapılması gerekir⁴⁵⁰. Aksi halde Yargıtay'a göre, ihraç kararının alınmasında gerekli prosedürün işletilerek aynı durumdaki ortaklardan birisinin ortaklıktan çıkarılması halinde, bu

⁴⁴⁸...KK m. 16 uyarınca ortak hakkında ihraç kararı kesinleşmemişse ortakların mükellefiyetleri ihraç kararı kesinleşinceye dek sürer. Bir başka deyişle hakkında çıkarma kararı henüz kesinleşmemiş olan ortak, diğer ortaklarla eşit hak ve yükümlülüklerle sahiptir. Bu durumda somut olayda hakkındaki ihraç kararı henüz kesinleşmemiş olan davacının bu davayı açma hak ve yetkisiyle sahiptir.' [Y. 11. HD., E. 2002/9469 K. 2003/1780 T. 03.03.2003 (Lexpera erişim tarihi 29.05.2020)].

⁴⁴⁹Yargıtay'a göre çıkarılma kararı kesinleşmeden yeni ortak alınması halinde, alınan ortak kooperatiften çıkartılabilir [Yargıtay 11.HD. 25.11.1994 E. 3545/K. 8997 (Özmen, **a.g.e.**, s. 132)].

⁴⁵⁰Olgaç/Ruhi, **a.g.e.**, s. 49.

aykırılığın yaptırımının ihraç kararının iptali değil, kooperatif yöneticilerine karşı açılacak tazminat davasıdır⁴⁵¹.

Tekinalp'e göre, şartları varsa çıkarılma halinde de KK m. 10'daki tazminat çıkarılma tazminatı olarak istenebilir⁴⁵². Ayrıca belirtelim ki, daha önce ölmüş ortak hakkında verilen veya yetkisiz bir organ tarafından verilen çıkarılma kararları yok hükmündedir.

D. Ortağın Parasal Yükümlülüklerini Yerine Getirmemesi Sebebiyle Ortaklık Sıfatının Düşürülmesi Halinde Ortağın Başvurabileceği Yollar

1. Ortaklığın Düşürülmesinin Hukuki Sonuçları

Ortağa gönderilen ihtarnamelerde, ihtarin içeriğine ilişkin şartlara uyulmamışsa, bu çıkarılma kararı iptal edilebilirlik yaptırımına tabi olur. Ancak ortaklık sıfatından kaynaklanmayan bir borç dolayısıyla ortak hakkında çıkarılma kararı verilmişse, bu türlü karar yok hükmündedir. Ortaklık sıfatının düşmesi, ana sözleşmeyle yahut öteki şekillerden kaynaklı ortağın borçlarını yok etmez (KK m. 27). Çıkarılan ortak, ortaklık sıfatının sona erdiği tarihten önceki tüm borçlarından, sorumlu olmaya devam eder. Sorumlu olacağı borçlar, ana sözleşmeden kaynaklanabilir veya ortak ile ortaklık sıfatını taşıdıkları için yapılan özel sözleşmelerden de kaynaklanabilir. Ancak her halükârda, KK m. 27 yaptırımının uygulanabilmesi için bu özel sözleşmelerin de kooperatiftel bir nitelik taşıması gerekir⁴⁵³. KK m. 27'deki parasal yükümlülükler, kooperatif ile ortak arasındaki hukuki ilişkiden doğan yükümlülüklerdir.

Yargıtay göre, KK m.27'deki şartlar oluştuğunda verilecek bir çıkarılma kararı ile KK m. 17 uygulanır⁴⁵⁴. Ortağın kooperatife sermaye olarak yatırdığı sermaye payı, mevduat ve sair alacaklar ayrılma payı, ortağa iade edilir. Çıkarılan ortak, kooperatifin yedek akçeleri üzerinde hak sahibi değildir. Kooperatifin gelişmesi ve mali yapısının

⁴⁵¹ dipnot: Y.11. HD 25.02.2008, E.2007/327, K. 2008/2066)(Olgaç/Ruhi, **a.g.e.**, s. 49).

⁴⁵²Tekinalp, **Kooperatiflerde Ortakların Kişisel Niteliklerinin Önemi, Ortaklık Sıfatının Kazanılması ve Yitirilmesi...**, s. 158.

⁴⁵³Kocaoğlu, **a.g.e.**, s. 66.

⁴⁵⁴**A.g.e.**

güçlendirilmesi için ayrılan fonlardan çıkarılan ortağa pay iadesi yapılmaz. Çıkarılan ortak, kooperatife girişte aynı sermaye koymuşsa, söz konusu aynı sermaye kooperatif malvarlığına geçtiği için çıkarılma halinde ortak söz konusu aynı sermayeyi geri isteyemez.

2. Ortaklığın Düşürülmesine İtiraz

Kooperatifin yaptığı ihtarlardaki borçlarının bir genel kurul kararına dayalı olmadığını düşünen ortak, bu borçlara karşı kooperatife itirazda bulunarak yanlışlığın düzeltilmesini isteyebilir. İtiraza rağmen kooperatif borcun varlığını iddia ediyorsa, bu durumda ortak kooperatife karşı borçlu olmadığını veya gerçek borç tutarının ne kadar olduğunu belirlenmesi için bir tespit davası açabilir. Bu durumda kooperatif tespit davasının sonuçlanmadan ortağın çıkarılmasına karar vermemelidir⁴⁵⁵.

Ortaklık sıfatının KK m. 27'e göre düşmesi halinde, bir itiraz veya kanun yolu kanunda düzenlenmemiştir. Kooperatifler Kanunun 16. maddesindeki genel kurula ve mahkemeye itiraz imkânının kıyas yolu ile KK m. 27 yaptırımına karşı da uygulanmalıdır. KK m. 16'a göre, tebliğ edilmesinden başlayarak 3 aylık süre zarfında iptal (itiraz) davası açılabilir. Yargıtay, KK m. 27'yi çıkarılma sebebi olarak kabul ettiğinden itiraz usulü olarak KK m. 16'yı uygulamaktadır⁴⁵⁶.

KK m. 27 yaptırımına karşı itiraz, KK m. 16 kıyasen, noter aracılığıyla yapılacaktır. Ancak itirazın noter aracılığıyla yapılması hususu tartışmalıdır. Birinci görüşe göre, itirazın noter aracılığıyla yapılmasına gerek yoktur, iadeli taahhütlü mektupla da gönderilebilir⁴⁵⁷. Bu noktada bazı yazarlar, kanun boşluğu karşısında birinci görüşe şüpheyle bakmakta, ancak; ortağın lehine olan yoruma katılmaktadırlar⁴⁵⁸. İadeli taahhütlü mektupla itirazın yapılabileceğinin kabulü ortağın lehine olan bir yorum olarak kabul edilmektedir. İkinci görüşe göre, itirazın noter

⁴⁵⁵ Aykan, **a.g.e.**, s. 96.

⁴⁵⁶ Kocaoğlu, **a.g.e.**, s. 67.

⁴⁵⁷ Üstün/Aydın, **a.g.e.**, s. 104; Olgaç/Ruhi, **a.g.e.**, s.47; Şimşek, **a.g.e.**, s. 80; Kurtulan, **a.g.e.**, s. 183; Demir, **a.g.e.**, s. 94.

⁴⁵⁸ Tekinalp kanunun açıklığı karşısında bu görüşe şüpheyle baktığını, ancak; ortağın lehine olan yoruma katılabileceğini söylemektedir (Demir, **a.g.e.**, s. 94).

aracılığıyla yapılması zorunludur⁴⁵⁹. Kanaatimizce, ortağın yapacağı itiraz noter aracılığıyla yapılmalıdır. Kanun koyucu itirazın şeklini noter aracılığıyla yönetim kuruluna yazılı olarak yapılması olarak belirlemiştir.

İtiraz yönetim kuruluna yapılır ve fakat itirazın muhatabı genel kuruldur.⁴⁶⁰ Çıkarılma kararına karşı ortağın yaptığı itiraz, yönetim kurulu tarafından görüşülüp oylanması için genel kurula getirilir. Yönetim kurulunun aldığı çıkarma kararı aleyhine ortak, genel kurula itiraz etmişse, itiraz genel kurul tarafından incelenip karara bağlanmadan, çıkarılma kararına karşı dava açılmaz.

Bir kooperatif ortağı, hakkında çıkarılma kararı verildikten sonra iptal (itiraz) davası açıp çıkarılma kararından çok sonra çıkarılma kararının iptaline ulaşmış olabilir. Uzayan dava süreçleri de göz önüne alındığında uzun zaman sonra tekrar kooperatife alınan ortak, o tarihe kadar ödemediği tüm aidatları ve aidatların gecikme faizlerini de ödemelidir. Söz konusu ihtimaldeki kooperatif bir yapı kooperatifi ise, bu süre zarfında taşınmazlar değer kazanmış olabilir. Bu nedenle bazı yazarlara göre ihraç kararının iptali üzerine çok sembolik rakamlarla taşınmaz sahibi olmanın önüne geçmek adına denkleştirici adalet ilkesinin gereği olarak uygun bir tazminatın da ortaktan alınması gerekir⁴⁶¹. Burada ortağın bu tazminat bakımından kusurlu yöneticilere rücu hakkı saklıdır⁴⁶².

⁴⁵⁹Tekinalp, **Kişisel Unsur**, s. 156; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, **a.g.e.**, s. 630; Yenipınar, **a.g.e.**, s. 37; Ulusoy, **a.g.e.**, s. 300.

⁴⁶⁰Tekinalp, **Kişisel Unsur**, s. 156.

⁴⁶¹Olgaç/Ruhi, **a.g.e.**, s. 35.

⁴⁶²Olgaç/Ruhi, **a.g.e.**, s. 35.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

AYRILAN ORTAK İLE HESAPLAŞMA

I. AYRILAN ORTAKLARIN TALEP EDEBİLECEKLERİ BİR HAK: AYRILMA PAYI

Ayrılan kişiyle hesaplaşma konusunda, ayrılan kişi kavramı, çalışmamızın konusunu oluşturan çıkan ve çıkarılan kişileri de kapsamaktadır. Kooperatiften çıkan veya çıkarılan ortaklarla hesaplaşma KK m. 17’de düzenlenmiştir. Kooperatiften çıkma hakkını kullanan yahut çıkartılan ortak, "ayrılma payı" alır. Ayrılan kişiyle hesaplaşmak için öncelikle ayrılma payı kavramına açıklık getirmekte yarar vardır.

Ayrılma payı, denkleştirici bir fonksiyona sahip mali nitelikli bir haktır. Ortaklık sıfatının kaybını telafi etmek amacıyla ortağa ayrılma payı ödenir. Ayrılma payı, alacağın devri hükümlerine göre üçüncü kişilere devredilebilir. Bundan başka ayrılma payı haczedilebilir, rehnedilebilir ve mirasçılara geçebilir⁴⁶³. Ayrılma payı, ortaklık sıfatına bağlıdır. Ayrılma payının doğması için öncelikle bağlı olduğu ortaklık mevkiinin sona ermesi zorunludur. Ayrılma payı hem ilk ana sözleşmede düzenlenebilir hem de sonraki ana sözleşme düzenlemesiyle eklenebilir.

Kooperatif ile ortaklığı sona eren ortaklar, ayrılma payı adı altında haklarının iadesini isterler. Ayrılma payı kapsamına genel olarak, sermaye, ayni sermayeye biçilen değer; ana sözleşmede öngörülmüş ise kooperatif varlığı üzerindeki haklar, özel fonlar ve risturnlar girer. Ayrılan ortağın ayrılma payını alması, ortağın kooperatife yaptığı ödemeleri geri almasını ifade eder. Ayrılan ortağın mirasçıları da ayrılma payını isteyebilir

Çıkma hakkının kullanılmasında, ölüm yahut ortaklığın hizmet veya görevin sona ermesi nedeniyle ortaklığın sona ermesinde, birleşme suretiyle ortaklığın sona ermesinde ve istisnalar saklı kalmak üzere çıkarılma halinde, ayrılma payları konusunun düzenlendiği KK m. 17 uygulanır. Payın devredilmesinde ise KK m. 17

⁴⁶³ Türkmen, **a.g.e.**, s. 203.

uygulanmaz⁴⁶⁴. Çünkü payın devrinde ortaklık payı kooperatifte kalmaktadır. Taşınmazın veya işletmenin devrinde ise eğer ortağın devrettiği bir pay yoksa ayrılma payı söz konusu olmayacaktır.

Ayrılan ortak, kooperatife verdiği sermaye ve mevduat ödemelerini geri alabilir. Ayrılan ortağın sermayesinden mahrum bırakılacağı hususundaki hükümler geçersizdir (Kooperatifler Kanunu madde 17 fıkra 3). Kanundaki mevduat ifadesi ile sermaye dışında kooperatiftan isteyebileceği sair alacaklar kastedilmektedir⁴⁶⁵. Yani sermaye payı dışındaki tüm alacak ve haklar mevduat kapsamına girer.

Kural olarak, ayrılan ortağın kooperatif malvarlığı üzerinde bir hakkı bulunmamaktadır⁴⁶⁶. Ayrılan ortağın yahut mirasçılarının kooperatif mevcudiyeti hakkında hak ileri sürebilmesi için, ana sözleşmeyle bu doğrultuda düzenleme olması mecburidir⁴⁶⁷. Ana sözleşmede *kooperatif varlığı üzerindeki hakkın* ayrılma payına dâhil edileceğine dair bir hüküm olabilir. Bu husus Kanunda, kooperatiftan çıkan veya çıkarılan ortakların kooperatif mevcudiyeti üstündeki hakları ana sözleşmeyle belirleneceği ifade edilmiştir (KK m. 17/1/c.1). Ana sözleşmedeki ayrılma payı hakkındaki hüküm sayesinde, ortak kooperatif mal varlığı üzerinde bir hak kazanır.

Kooperatifler Kanunun 17. maddesinin 1. fıkra ile son fıkrası ilk bakışta birbirleriyle çelişiyor gözükmektedir. Şöyle ki KK m. 17'nin 1. fıkrası 'kooperatif

⁴⁶⁴ Payın devrinde KK m. 17 hükmünün uygulanmayacağı yönünde bir Yargıtay kararı: '... Mahkemece, hükmün gerekçe bölümünün son dan bir önceki paragrafındaki dava dışı ...'dan tahsil edilen devir bedelinin davacıya ödenmemesi sebebiyle davalının sebepsiz zenginleştiği gerekçesiyle yetinilmelidir. Bu gerekçelendirme ve hüküm fıkrasıyla çelişecek şekilde, gerekçe bölümünün son paragrafında, somut olayda Kooperatifler Kanunu'nun 17. maddesindeki çıkma ya da çıkarılmanın söz konusu olmadığı gözden kaçırılarak, genel giderlerin mahsubundan sonra iade edilecek tutarın 53.744,76 TL olduğu gerekçesine de dayanılması ve bu hatalı gerekçenin bu haliyle davanın kısmen kabulünü gerektirdiğinin gözden kaçırılması doğru olmamıştır...' [Yargıtay 23. HD., E. 2015/2345 K. 2016/2998 T. 10.5.2016 (Lexpera erişim tarihi: 15.04.2020)].

⁴⁶⁵ Ulusoy, **a.g.e.**, s. 302; Demir, **a.g.e.**, s. 159; Örneğin, yapı kooperatiflerindeki inşaat fonları mevduat kapsamı içindedir (Arpacı, **a.g.e.**, s. 95).

⁴⁶⁶ Ayrılan ortağın kooperatif malvarlığı üzerinde bir hakkı bulunmadığı bir Yargıtay kararında da belirtilmiştir: 'Ayrılmış ortağın kooperatif mevcudiyetindeki haklarını tanzim eden KK m.17'de çıkan ortağın ayrılma payı kooperatiftan ayrıldığı seneye ilişkin bilanço temel alınarak hesap edileceği gösterilmiştir. Bu doğrultuda, ayrılmış ortağın kooperatif varlığındaki hakkı yoktur. [Yargıtay 23. HD., E.2013/2463 K. 2013/4452 T. 27.06.2013 (Lexpera erişim tarihi 25.04.2020)].

⁴⁶⁷ Kurtulan, **a.g.e.**, s. 220.

malvarlığı üzerinde hakları olup olmadığı' ana sözleşmede gösterilir derken son fıkrası ise 'sermaye veya mevduatından kısmen veya tamamen yoksun kalacağı hakkındaki' hükümler geçersizdir, demektedir. İlk fıkra kooperatif malvarlığı üzerinde hakları olmadığı ana sözleşmeye yazılabilirken, son fıkra sermaye ve mevduattan yoksun kalınacağı ana sözleşmeye yazılamaz şeklindedir. Aslında KK m. 17'nin ilk fıkrasındaki kooperatif varlığı üzerinde hak kavramı, sermaye ve mevduat dışındaki diğer değerler anlamındadır⁴⁶⁸.

Yedek akçeler, ayrılma payı kapsamında değildir. Hatta, yedek akçelerin ortaklara dağıtılacağına dair ana sözleşmeye bir hüküm de konulamaz; aksi halde bu hüküm geçersiz olur (KK m. 39/2). Ancak bazı yazarlar, ayrılma payı kapsamına girmeyen yedek akçelerin sadece kanuni yedek akçeler olduğunu savunmaktadır⁴⁶⁹. Yani bu görüşe göre, ihtiyari yedek akçeler ana sözleşme ile ayrılma payı kapsamına sokulabilir. Bu yöndeki bir Yargıtay kararına göre, *kanundaki yedek akçe kelimesi sadece kanuni yedek akçelere inhisar ettirilmelidir*⁴⁷⁰. O halde kanaatimizce, ana sözleşme ile ihtiyari yedek akçe ayrılması öngörülmüşse, bu ihtiyari yedek akçe, ayrılma payı kapsamına girmelidir⁴⁷¹.

Kooperatifler, gelir gider farkının %10'unu yedek akçe olarak ayırırlar⁴⁷². KK m. 39'a göre, karın asgari %10 yedek akçe ayrılmazsa ortaklara tevzi edilemez. Kooperatifler Kanunu m. 38 fıkra 1'e göre, ana sözleşmeyle tersine bir düzenleme bulunmadıkça senelik faaliyet neticesinde kazanılan kazanç kar olarak yedek akçeye ilave edilir.

⁴⁶⁸Yüksel, **a.g.e.**, s. 45.

⁴⁶⁹Ana sözleşmede ihtiyari yedek akçe ayrılacağı hüküm altına alınmışsa, bu ihtiyari yedek akçelerin, iade edilecek payların hesabında dikkate alınması gerekir (Üstün/Aydın, **a.g.e.**, s. 112); Kurtulan, **a.g.e.**, s. 221; Baş, **a.g.e.**, s. 88.

⁴⁷⁰Yargıtay HGK., E. 2013/23-1616 K. 2014/540 T. 16.042014 kazancihukuk.com- erişim:23.02.2016 (Üstün/Aydın, **a.g.e.**, s. 110).

⁴⁷¹Bu görüşte: Kurtulan, **a.g.e.**, s. 221.

⁴⁷²Sermaye şirketleri ödenmiş sermayenin %20'sini bulana kadar her yılın karından %5 yedek akçe olarak ayırır. Bu durum kooperatifler için söz konusu değildir.

Ayrılan ortağa iade edilecek alacaklar kapsamında, kooperatifin gelişmesi için veya mali yapısının güçlendirilmesi amacıyla kurulan *fonlar* bulunmaz⁴⁷³. Fonlar niteliği itibarıyla, yıl sonu gelir gider farkından ayrılan yedek akçe niteliğindeki paralardır. Ancak, ortaklar için özel fonlar oluşturulmuşsa, ayrılan ortaklara bu fonlar üzerinde haklar verilmesi ana sözleşmede öngörülebilir (KK m. 41/2)⁴⁷⁴. Ancak ayrılan ortağa verilecek fonlar, kooperatifte ortaklar için ayrılmayan ve ortakların ödemelerinden oluşmayan fonlardır. Kooperatifler, ana sözleşmelerine hüküm koyarak ortak ve personel için yardım fonları kurabilirler. Türk Ticaret Kanunu madde 522 fıkra 1 uyarınca anonim şirketler, sözleşmelerinde yer verecekleri bir hükümle, şirketi yöneten kişiler ve çalışanlar için yardım kuruluşları kurabilir ve varlıklarının sürdürülmesi için yedek akçe ayırabilir. TTK m. 522 hükmünün ikinci fıkrası ise yardım amacına özgülenen yedek akçelerin biriktirilmesi yoluyla bir kooperatif yahut vakıf kurulması zorunluluğunu belirtmiştir.

Bazı yazarlara göre, ortaklar için kurulmuş özel fonların iadesi gerekir⁴⁷⁵. Diğer yazarlara göre ise KK m. 40 uyarınca, kooperatifin ortaklar ve personel için ayırdığı fonlardan ortağın yararlanması mümkün değildir⁴⁷⁶. Kanaatimizce, ortaklar ve kooperatif personeli için oluşturulmuş özel fonların ayrılan ortaklara ödenip ödenmeyeceği, ödenecekse miktarı ve şartları ana sözleşmede açıkça gösterilmelidir⁴⁷⁷. Ana sözleşmede, ilk olarak yedek akçeler dışında, ortaklar ve kooperatif personeli için kurulmuş özel fonlar üzerinde ayrılan ortakların bu fonlar ile ilgili haklarının mevcudiyeti belirlenir. İkinci olarak ortaklar ve kooperatif personeli için kurulmuş özel fonların kullanım şekil ve şartlarına ilişkin hükümler (KK m. 41/2) ana sözleşmede açıkça gösterilmelidir⁴⁷⁸.

⁴⁷³Kooperatifin güçlenmesi için ayrılan fonların ayrılan ortağa iade edilemeyeceği yönünde: Sami Tekdemir, **Kooperatiflerde Ortaklıktan Çıkarılma**, Danışman: Yılmaz Ürper, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi, 1994, s. 69.

⁴⁷⁴Üstün/Aydın, **a.g.e.**, s. 109.

⁴⁷⁵Ulusoy, **a.g.e.**, s. 303; Tekdemir, **a.g.e.**, s. 69.

⁴⁷⁶Tekinalp, **Kooperatiflerde Ortakların Kişisel Niteliklerinin Önemi, Ortaklık Sifatının Kazanılması ve Yitirilmesi...**, s. 172.

⁴⁷⁷Coşkun, **a.g.e.**, s. 304; bu görüşte, Kurtulan, **a.g.e.**, s. 221.

⁴⁷⁸Kurtulan, **a.g.e.**, s. 221.

Ayrılan ortağın *ayni sermaye* olarak kooperatife getirdiği malvarlığı iade edilmez. Çünkü, bu ayni hak kooperatif malvarlığına dahil olmuştur. Bu halde, ayrılan ortağa ayni sermayenin parasal değeri verilebilir. Ayni sermayelerin neler olduğu ve biçilen değerleri ana sözleşmede gösterilir.

Kooperatifler gösterdikleri faaliyetler sonucu kendi gelirlerinde olumlu bir fark oluşabilir. Gelir ve giderler arasındaki fark *risturn* olarak tanımlanır. Kazanılan müspet gider gelir farkının (*risturnların*) ayrılan ortaklara da verilmesine dair bir hüküm de ana sözleşmede öngörülebilir. *Risturnların* çıkan veya çıkarılan ortağa geri verilmesi, sadece ana sözleşmede bu doğrultuda bir düzenleme olması durumunda mümkündür⁴⁷⁹. Eğer bu yönde bir hüküm yok ise, *risturnlar* yedek akçelere eklenecektir (KK m. 38/1, 2). Bilançoda, duran ve dönen varlıklar, öz kaynaklar, borçlar ve dönem ayırıcı hesaplar ayrıntılı kalemler şeklinde gösterilir (TTK m. 73)⁴⁸⁰. Bilançonun aktif toplamından kısa ve uzun vadeli borçların toplamı düştükten sonra kalan kısım öz kaynaktır. *Risturnların* ortak sayısına bölündüğünde, ortaya çıkan sonuç ortağın kooperatiftan olan alacağıdır, yani artı değerdir. Tüketim, üretim, kredi gibi bazı türlerdeki kooperatiflerde artı değer çıkmaktadır. Ancak yapı kooperatifi türlerinde, bu tür kooperatiflerin niteliği gereği artı değer çıkma olasılığı çok düşüktür. Çünkü yapı kooperatifleri sürekli para toplar ve toplanan paraları yapı imalatına harcar.

Hesaplama bilançoya göre yapılır. Bilançoda gelir giderler değil, bunların birbirine mahsubu sonucu ortaya çıkan kar ve zarar miktarları yer alır. Gelir giderler ise gelir tablosunda gösterilir⁴⁸¹. Kooperatiflerin asıl amacı kar olmadığından, Kooperatifler Kanunda (KK m. 38 vd.) ‘kar’ yerine olumlu gider farkı, ‘zarar’ yerine olumsuz gider farkı terimleri kullanılmıştır. Gelir giderlerin mahsubu sonucu oluşan kar (olumlu gelir gider farkı) ve zarar (olumsuz gelir gider farkı) bilançonun pasif tarafında yer alır. Kooperatifin genel giderlerini karşılamak için alınan paralar ayrılma

⁴⁷⁹Kurtulan, **a.g.e.**, s. 221.

⁴⁸⁰Türkiye Muhasebe Standartlarında aksi öngörülebilir.

⁴⁸¹Kurtulan, **a.g.e.**, s. 221.

payı kapsamında değildir ve iade edilmez⁴⁸². Bundan başka, ayrılan ortağın kooperatife yapmış olduğu bağışlar ve ek ödemeleri ayrılma payı kapsamında değildir⁴⁸³.

Bir ortağın hiçbir şekilde kooperatiften ayrılamayacağına dair bağlamalar hükümsüz (Kooperatifler Kanunu madde 11/3) olduğu gibi bir ortağın edim ve yükümlülüklerini yerine getirmeden kooperatiften çıkamayacağı hakkında bir hüküm ana sözleşmeye konulamaz. Ancak çıkma hakkının kullanıldığında henüz yerine getirilmemiş borçların muaccel olacağı hakkındaki ana sözleşme hükmünü, aksine geçerli saymak gerekir⁴⁸⁴.

Kooperatif ortağının çıkma alacağına sahip olması, kooperatifin çıkmasından öncesindeki alacaklar ve gecikme faizlerini istemesine engel olmaz⁴⁸⁵. Yargıtay’a göre, ayrılan ortak, ayrılma payı konusunda yapacağı bir sözleşme ile kooperatiften olan ayrılma payı alacağını ibra edebilir⁴⁸⁶.

II. AYRILMA PAYININ HESAPLANMASI

Ayrılma payı hesaplanırken ortağın ayrıldığı yılın bilançosu esas alınır. Bilanço genel kurul kararıyla kesinleşir. Türk Ticaret Kanunu madde 68 fıkra 1’e göre, tacir her faaliyet döneminin bitiminde, mevcudiyeti ve borç miktarının alakasını gösteren finansal tabloyu (yıllık bilançoyu) çıkarmak zorundadır. Ayrılma payı hesaplanırken

⁴⁸²Yargıtay 11. HD. 23.03.2009. T. 2007/14442;3366 ; Yargıtay 11. HD. 19.01.2009. T. 2007/11661; 310 (Coşkun, **a.g.e.**, s. 332, 333).

⁴⁸³Merdan Çalışkan, **Yapı Kooperatiflerinde Ayrılan Ortaklara Varlıklar Üzerinden Pay Verilmesi Üzerine Bir Yaklaşım**, Danışman Kamil Büyükmirza, Ankara, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 2010, s. 72.

⁴⁸⁴Tekil, **a.g.e.**, s. 147.

⁴⁸⁵Coşkun, **a.g.e.**, s. 194.

⁴⁸⁶‘Kooperatifler Kanunu’nun 17. maddesindeki hesaplama kamu düzeni ile ilgili bir husus değildir. Taraflar serbest iradeleriyle çıkma payı konusunda sözleşme yapabilirler. Somut olayda da 20.04.2010 tarihli ibraname ile tarafların ödenen bedel karşılığında birbirlerini ibra ettiği anlaşılmaktadır. Bu durumda eldeki davanın bu gerekçe ile reddine hüküm verilmeliydi.’ [Yargıtay 23. HD., E. 2016/9080 K. 2020/238 T. 20.1.2020 (Lexpera erişim tarihi: 27.04.2020)].

kullanılacak bilançonun genel kurulca onaylanması şarttır. Ortağın ayrıldığı yılın onaylanmış bilançosu oluşturmada bir ayrılma payı hesaplaması yapılamaz.

KK m. 17/I kapsamındaki hakların (ayrılma payının) ödenmesinde nominal değer esas alınır. Ayrılma payı hesaplanırken cari değerler üzerinden bilanço esas alınmaz⁴⁸⁷. Ayrılma payı kooperatifin kuruluş amacına (KK m. 1) ve kooperatifin mevcudiyetini tehlikeye düşürülmemesine amacına uygun olarak hesaplanmalıdır⁴⁸⁸. Ayrılma payı hesap edilirken, ortağın kooperatife olan bütün borçları ayrılma payından mahsup edilir⁴⁸⁹.

Yeni ortak alınmadığı halde; ortağın ayrıldığı yılın bilançosuna göre hesap yapılarak ödemeler iade edilir. Ayrıca genel masraflar da bilançodaki kâr ve zarar hesabına yansdığı için çıkan ortağa yapılacak ödemeden herhangi bir kesinti yapılmaz. Yeni ortak alındığı halde ise, ayrılan ortağa münasebeti kesildiği tarihe dek kooperatife ödediği ödemelerin tümünün geri verilmesi gerekir. Çünkü yeni alınacak ortak ana sözleşmenin ilgili hükmü gereği, öteki ortakların her birinin o güne dek ödedikleri paralara eşit tutarın tümünü bir defada tahsil edilmiştir. Ayrılan ortağın yerine yeni ortak alınmışsa, eski ortağın ayrılma payı hesaplanırken, kooperatifin temerrüt tarihi, yeni ortağın kooperatife giriş tarihi olarak kabul edilmelidir⁴⁹⁰.

Ayrılan ortaklara iadeler ödenirken paylarına denk gelen masraf payları düşülebilir. Bu tarz bir mahsup işlemi, KK m. 17/3'e aykırılık teşkil etmez. Onaylanmış bilançoya göre kar elde edilmiş ise ayrılan ortağın payına düşen oranda kar eklenir. *Kurtulan*'a göre, ayrılan ortağın payına düşen zarar payı, ayrılma payından düşülmelidir⁴⁹¹. Onaylanmış bilançoya göre zarar oluşmuşsa bu zararın da ayrılan

⁴⁸⁷ Tekdemir, **a.g.e.**, s. 69; Kurtulan, **a.g.e.**, s. 227.

⁴⁸⁸ ... kooperatif ile ortağın karşılıklı hak ve yükümlülüklerinin belirlendiği ana sözleşmede ve 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nda karşılığı bulunmayan "denkleştirme gibi prosedürlerden yararlanarak ayrılma payı hesap edilmesi kanuni sebeplerden mahrumdur ve bu yol kooperatiflerin kurulma maksadı ile varlıklarının tehlikeye atılmaması gayesi taşıyan tatbiki uygun olmayan değerlendirme olur [Yargıtay HGK., E. 2013/1616 K. 2014/540 T. 16.4.2014 (Lexpera erişim tarihi: 29.04.2020)].

⁴⁸⁹ Kocaoğlu, **a.g.e.**, s.84; Olgaç/Ruhi, **a.g.e.**, s. 26; Demir, **a.g.e.**, s. 162.

⁴⁹⁰ Coşkun, **a.g.e.**, s. 325.

⁴⁹¹ Kurtulan, **a.g.e.**, s. 227.

ortağın payına yansımaları düşünülebilir. Ancak, bu zararın onaylanmış bilançoadaki zarar mı yoksa ortağın ayrıldığı yılın sonundaki zarar mı olacağı hususu tartışmalıdır. Önceden Yargıtay 11. Hukuk dairesi içtihatları *ortaklığın sona erdiği yıl sonu* itibariyle düzenlenen bilançoadaki zararların tüm ortaklara paylaşılması suretiyle ayrılan ortakların payına düşen zarar payı hesaplanıyordu. Sonradan kooperatif davaları 23. Hukuk Dairesinin görev alanına dahil edilince zarar payı hesabında hangi bilançoadaki zararın esas alınacağı hususunda içtihat değişikliği olmuştur. Böylece 23. Hukuk dairesi içtihatları ayrılan ortakların *sadece ayrılmalarının gerçekleştiği yıla* ilişkin bilanço da yer alan zararlardan hissesine düşen payın ödendiği aйдattan düşölmesi yönündedir⁴⁹². KK m. 12 uyarınca çıkış hesap sonu için yapılır. Yargıtay 23. HD'sine göre sadece ortaklığın sona erme işleminin gerçekleştiği yıla ilişkin bilanço da yer alan zarar payının, yine o yıl sonu itibariyle mevcut olan ortaklarla o yıl içerisinde ortaklığı sona eren ortak sayısı toplamına bölünmesi suretiyle hesaplanması gerekir⁴⁹³.

Ayrıca, kooperatifin genel giderlerinin de ortağın ayrılma payına yansıtılması düşünülebilir. Zararın yansıtılması konusunda yaptığımız açıklamalar, genel giderlerin ayrılma payına yansıtılması konusunda da geçerlidir. Yapı kooperatiflerinde genel giderlerden ayrılan ortağın payına isabet eden ve alacaktan düşölmesi gereken meblağ, kooperatifin mevcut konut sayısına göre değil, mevcut ortak sayısına göre belirlenmelidir. Kural olarak olağan ve günlük işler için yetkili olan yönetim kurulunun genel kurulun yetki vermediği ve onaylamadığı bir taahhütte bulunması mümkün değildir. Bunun gibi yönetim kurulunun kanun ve ana sözleşmeye aykırı olarak genel giderleri düşmeden ayrılan ortağa ayrılma payı ödemeyi taahhüt etmesi geçersizdir⁴⁹⁴.

Ayrılan ortağa yapılacak ödeme döviz kuru üzerinden hesaplanamaz⁴⁹⁵. Ancak, aidatlar döviz cinsinden belirlenmişse ve ortak da aidatlarını döviz cinsinden

⁴⁹²Kurtulan, **a.g.e.**, s. 222.

⁴⁹³Kurtulan, **a.g.e.**, s. 223.

⁴⁹⁴Yargıtay 11. HD. 15.12.2008. T. 2007/10734; 13933 (Coşkun, **a.g.e.**, s. 333, 334).

⁴⁹⁵Kurtulan, **a.g.e.**, s. 227.

ödemişse, ayrılma payı döviz cinsinden hesaplanır⁴⁹⁶. Bir Yargıtay kararına göre, ayrılan ortağa iade edilecek paranın, yabancı para cinsinden olabilmesi için bu konuda genel kurulca alınmış bir karar veya ana sözleşmede bu yönde bir hüküm bulunması gerekir⁴⁹⁷. Ayrılan ortak aidat ödemelerini döviz cinsinden yapmış ve bu ödemeler kooperatif defterlerine döviz cinsinden işlenmişse ayrılan ortağa ödemeler döviz cinsinden iade edilir. Ayrılan ortağın, ortakken yapmış olduğu döviz ödemelerinin hesaplanmasında ayrılma payı alacağının muaccel olduğu tarih dikkate alınmalıdır. Döviz cinsinden yapılan ödemeler muacceliyet tarihi itibarıyla Türk lirası cinsinden alacak bulunduktan sonra, ayrılma payına muaccel olduğu tarihten takip tarihine kadar TBK m. 88 ve m. 120'e uygun olarak faiz hesaplaması yapılır. Buna karşılık, ortağın döviz cinsinden yaptığı ödemeler, kooperatif defterlerine Türk Parasına çevrilerek⁴⁹⁸ işlenmiş ise ayrılan ortağın ödemeleri Türk Parası olarak yapılır. Ama yine de bu durumda genel kurul iadelerin döviz cinsinden yapılmasına karar verebilir.

Ortakların ödemeleri; ana sözleşmeye konulacak bir hükümle veya ana sözleşmenin verdiği yetkiyle genel kurul kararıyla belirli oranlarda arttırılarak iade edilebilir⁴⁹⁹. Böyle bir durum söz konusu değilse, ayrılmak isteyen ortakların kooperatiften çıkmak yerine ortaklığını günün şartlarına göre birisine devrederek ortaklıktan ayrılması menfaatlerine olacaktır. Çünkü devir bedeli taraflar arasında serbestçe belirleneceğinden, günün şartlarına göre fazla bir kayba uğramadan ortaklıktan ayrılmak söz konusu olabilecektir.

Ayrılan ortak, ödediği tüm aidatların iadesini değil, ayrıldığı yılın bilançosuna göre hesaplanacak gider payının düşülmesinin ardından bakiyesinin iadesini isteyebilir⁵⁰⁰. Yargıtay da ayrılan ortağın ayrıldığı yılsonu bilançosu nazara alınarak hesap edilecek gider payının düşülmesinin ardından bakiyesinin geri verilmesini istem

⁴⁹⁶Olgaç/Ruhi, **a.g.e.**, s. 50; Kurtulan, **a.g.e.**, s. 228.

⁴⁹⁷Yargıtay 11. HD. 26.01.2009. T. 2007/11907;681 (Coşkun, **a.g.e.**, s. 333).

⁴⁹⁸Döviz cinsinden kooperatife ödeme yapıldığı gündeki kur esas alınarak, ortağın ödemeleri Türk parasına çevrilir ve Türk parası cinsinden kooperatif defterine bu ödeme kaydedilir.

⁴⁹⁹Kurtulan, **a.g.e.**, s. 227.

⁵⁰⁰Günay, **a.g.e.**, s. 82

hakkını haiz olduğunu kabul etmektedir⁵⁰¹. Ayrılan ortağa ödeme yapılırken öncelikle ayrılan ortağın kooperatife olan borçları mahsup edilir.

Ayrılan ortak, ödemiş olduğu aidatın iadesini talep edebilmesi için, öncelikle aidat alacağının muaccel olması gerekir. Ayrılan ortağın aidat alacağı da ayrıldığı yılın bilançosunun onaylanmasından itibaren 1 ay sonra muaccel olur. Bu muacceliyet kanundan doğar. Bu nedenle muacceliyet için ayrıca bir ihtar gerek yoktur. Nitekim Yargıtay da ayrılma payının ortağın ayrıldığı senenin bitimindeki bilançonun genel kurul tarafından onaylanması yoluyla kesinleşmesinden başlayarak 1 aylık sürenin bitiminde bu alacağın temerrüt ihtarına ihtiyaç duyulmaksızın muaccel olmakla birlikte istemde bulunulabileceği kabul etmektedir⁵⁰². Ayrılan ortak aidat iadesi alacağı muaccel olmadan dava yoluyla aidatın iadesini talep edemez. Genel kurul, ayrılma payı alacağı henüz muaccel olmadan ödemeyi kabul ederse, artık bu alacak talep edilebilir hale gelir. Nitekim Yargıtay da genel kurul kararıyla ayrılma payı alacağının muaccel kılınabileceğini kabul etmektedir⁵⁰³.

Ayrılan ortağın kooperatiften olan ayrılma payı alacağı var iken kooperatifin iflas etmiş olduğu durumlara rastlanabilir. Bu hallerde, ayrılan ortak sermaye borcunu iflas masasına alacak olarak kaydettiremez. İflas alacağı, alacaklının iflasın açılmasından önce borçlu müflis ile olan borç ilişkisi neticesinde doğan ve iflasın açıldığı tarihe kadar ödenmemiş alacaktır. İflas alacağı kavramına, yalnız muaccel borçlarının yanı sıra, müaccel borçlar (İcra ve İflas Kanunu madde 195), geciktirici koşula yahut gayrimuayyen vadeye tabi borçları (İcra ve İflas Kanunu madde 197) ve

⁵⁰¹Yargıtay 23. HD., E. 2015/723 K. 2015/7170 T. 9.11.2015 (Lexpera erişim tarihi: 15.04.2020); Aynı yöndeki Yargıtay kararları: çıkma ortak, ödediği aidatın tümünü değil, fakat yıl sonu bilançosu nazara alınarak hissesine denk gelen tutarı kabul edebilir. [Yargıtay HGK., E. 2013/226 K. 2013/1506 T. 30.10.2013 (Lexpera erişim tarihi:25.04.2020)].

⁵⁰² Yargıtay 23. HD., E. 2015/723 K. 2015/7170 T. 9.11.2015 (Lexpera erişim tarihi: 15.4.2020).

⁵⁰³Somut olayda davacı üyenin çıkma payı alacağı henüz muaccel olmadan genel kurulda davacının çıkma payı alacağı benimsenerek ödenmesi konusunda karar alınmıştır. Bu karar, ödeme yapılmamasına ve ödemenin ertelemeğine değil, ödeme yapılmasına yönelik olup, çıkma payının ödenmesi benimsenmiş olmakla Kooperatifler Kanunu'nun 17. maddesine uygun bir erteleme kararı değildir. Bu durumda mahkemece, davacının çıkma payı alacağının genel kurulda ödenmesine karar verilerek benimsendiği ve bu tarihte muaccel olduğunun kabulü ile kooperatif defterleri için eksper aracılığıyla araştırma yapıp, yasal ilkelere göre ayrılma payı alacağının miktarına ilişkin rapor doğrultusunda karar verilmelidir. [Yargıtay HGK E. 2014/23-1181 K. 2016/971 T. 12.10.2016 (Kazancı erişim tarihi: 15.04.2020)].

konusu paradan dışı bir şey olan borçları (İcra ve İflas Kanunu madde 198) da dahildir. Masa alacağı ise iflas masasının oluşmasından sonra, tasfiyenin sonuna kadar iflas idaresi (veya iflas dairesi) tarafından yapılan harcamalardan doğan borçlardır⁵⁰⁴. Kooperatifler Kanunu m. 98 uyarınca Kanunda düzenleme olmayan durumlarda TTK'nın anonim ortaklık düzenlemeleri tatbik edilir. TTK m. 480/3'e göre, ortaklar koydukları sermayeyi iade edemezler Öyleyse, anonim şirket ortakları, koydukları sermayelerin iadesi için şirketin alacaklısı olamazlar. Bu nedenle kooperatiften ayrılan ortaklar da sermaye olarak verdiklerini kural olarak iflas masasına alacak olarak kaydettiremezler. Yargıtay da iflas halinde kooperatif ortağının iflas alacaklısı olmadığı görüşünde olmakla birlikte paylaşımın ardından masada para kalırsa ortağa ödemede bulunması gerektiğini belirtmiştir⁵⁰⁵. Ayrıca belirtelim ki, Yargıtay'a göre, ayrılma payı alacağı iflas masasına kaydı mümkün olmayan alacaklardandır⁵⁰⁶. Ayrılma payının hesaplanış süreci, tasfiyenin kapatıldığı evrede ortaklara dağıtılan tasfiye paylarının hesaplanış süreciyle benzerdir⁵⁰⁷.

1. Ayrılan Ortaklara Faiz Ödenmesi

Ayrılma payı ayrılan ortağa nakden ödenir⁵⁰⁸. Faiz ile para borçları arasında sıkı bir ilişki vardır. Faiz, alacaklı tarafın istemeye haiz olduğu bir alacak tutarı üzerinde tasarruf etmesinden muayyen bir vakit yoksun bırakılması nedeniyle alacaklıya ödenen karşılığa denir⁵⁰⁹. Faiz, hukuki niteliği itibarıyla asıl alacağı genişleten bir yan

⁵⁰⁴İsmail Ercan, **Uygulamacılar İçin İcra ve İflas Hukuku El Kitabı**, 6. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2020, s. 1076.

⁵⁰⁵'Sermaye payı kooperatife borç niteliğinde olmadığı için kooperatifin iflas durumunda ortaklar normalde iflasta alacaklı olamazlar. Diğer deyişle, ortaklar taahhüt ettikleri borçları iflasta alacak şeklinde kaydettiremezler. Fakat pay cetveline bakılarak yapılacak dağıtımdan sonra iflas masasında para artarsa ortaklara ödeme yapılması mümkündür. Mahkemece bu ilkeler gözetilerek ve temlik olunan alacağın sermaye alacağı kapsamında değerlendirilmesi gerekip gerekmediği tartışılmalıydı.' Y . 23. HD, E. 2011/4362, K. 2012/2455, T. 29.03.2012 (Kurtulan, **a.g.e.**, s. 244).

⁵⁰⁶'... Mahkemece, TTK'daki anonim şirketlere ilişkin hükümlere atıfla ortakların ödediği sermaye borcunun iflas masasına alacak kaydını isteyemeyeceği gerekçesiyle davanın reddine karar verilmişse de, Dairemizin 12.02.2013 ve 2012/6955 E, 2013/752 K. sayılı ilamında da açıklandığı üzere çıkan kişinin KK m. 17 fıkra 1 ile ana sözleşme düzenlemeleri gereğince hesap edilmesi lazım gelen ayrılma payı alacağı, KK m. 98'in atfıyla Türk Ticaret Kanunu m.328 ile m.405 fıkra 2 çerçevesinde bir alacak değildir. Bu nedenle ayrılma payı alacağı iflas masasına kaydedilmez.' [Yargıtay 23.HD., E. 2013/3502 K. 2013/4141 T. 17.06.2013 (Lexpera erişim tarihi 01.06.2020)].

⁵⁰⁷Türkmen, **a.g.e.**, s. 214.

⁵⁰⁸**A.g.e.**, s. 220.

⁵⁰⁹Fikret Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 25. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2020, s. 100

hak ve yan edimdir. Alacaklı asıl alacak sona erince, işlemiş faiz alacaklarını isteyebilmek için bu hakkını saklı tutması gerekir⁵¹⁰.

Ayrılan ortağın onaylanmış bilançosundan 1 ay geçtikten sonra ayrılma payı muaccel olacağı gibi ayrılma payı üzerinde temerrüt faizi de işlemeye başlar. Bu noktada temerrüt faizi istenebilmesi için ayrıca muacceliyet ihtarı aranmaz (TBK m.117). Genel kurulca kararlaştırılan oranda temerrüt faizi ortaktan talep edebilir. Ancak, genel kurulda kararlaştırılan faiz oranı, TBK m. 120 uyarınca yıllık yasal faiz oranının (3095 sayılı Kanun m. 2) yüzde yüz fazlasını aşamaz. Ana sözleşmede farklı bir faiz oranı belirlenmemişse veya genel kurul farklı bir karar almamışsa; ortak kooperatiften çıkma alacağını talep ederken 3095 sayılı kanunda belirlenen yasal faiz oranında faiz talep edebilir. Ayrılma payı alacağı için de temerrüt faizine ayrıca temerrüt faizi yürütülemez kuralı geçerlidir.

Temerrüt faiz oranı, yasal faiz oranıdır. Ortak, ayrılma payı alacağı için kooperatif aleyhine takip veya dava yoluna başvurmuş ve fakat ayrılma payı alacağına işletilen temerrüt faizini takibe koymamış ise, ayrıca bir takip veya dava açarak temerrüt faizini talep edebilir⁵¹¹. Ayrılma payı alacağının temerrüt faizi feri nitelikte bir hak olmasına rağmen ayrıca takip ve dava konusu yapılabilmektedir. Böyle ayrı bir faiz takip veya dava yoluna başvurma için asıl (ayrılma payı alacağı) davasında (takibinde) faiz isteme hakkının saklı tutulmasına da gerek yoktur. Ayrılan ortak, temerrüde düşmüş kooperatiften kısmi ödeme almışsa bu ödemeyi ilk olarak temerrüt faizi alacağına mahsup edebilir.

2. Kooperatifin Ayrılan Ortaktan Talep Edebileceği Haklar

Aynı olayda hem çıkma tazminatı hem ayrılma payı birlikte var olabilir. Çıkma durumunda çıkan ortak çıkma tazminatı ödemek zorundaysa, ayrılma payı ile çıkma tazminatı takas edilebilir. Çıkma veya çıkarılma durumunda kooperatifin tazminat

⁵¹⁰A.g.e., s. 1005.

⁵¹¹Coşkun, a.g.e., s. 360.

isteme hakkı varsa ayrılma payından tazminat mahsup edilebilir⁵¹². KK m. 17/2, kooperatifin muhik tazminat isteme hakkı olduğundan bahsetmiştir. Ayrılma sebebiyle kooperatif bir zarara uğrarsa, zarar ölçüsünde tazminat talep edebilecektir.

Çıkan ortak, çıkma beyanının kooperatife ulaştığı tarihe kadar olan aidat borçlarından sorumludur. Bu durumda, kooperatif çıkma beyanının ulaştığı tarihe kadar olan anapara alacağını ve faizini takip ve dava konusu yapabilir. Aynı şekilde çıkarılan ortak da çıkarılmanın kesinleştiği tarihe kadar olan aidat borçlarından sorumludur. Ayrılan ortağın ayrılma payı alacağı olsa dahi, kooperatif kendi alacaklarını takip ve dava konusu yapabilir.

Ayrılan ortak, ayrılmadan önceki borçlardan sorumlu olmakla beraber, bu borçların muaccel olması şart değildir. Ancak, borç süreklilik arz eden bir borç ise, ayrılan ortak sadece ayrılmanın kesinleştiği tarihe kadar muaccel olan borçlardan sorumlu olur⁵¹³.

Ayrılan ortak bir şekilde, kooperatiften ayrıldığı kesinleştikten sonra kooperatif hizmetlerinden yararlanmış olabilir. Bu durumda ayrılan ortak, kooperatif hizmet bedelinden vekâletsiz iş görme hükümlerine göre sorumlu olur. Yargıtay'ın bir kararına göre ayrılan ortak, çıkma bildiriminin varmasından veya çıkarılmanın kesinleşmesinin ardından temel hizmetleri kullanmaya devam etmekteyse bu faydalanmanın bedeli temel masraflardan mesul olacaktır⁵¹⁴. Yine aynı kararda, faydalanmanın bedeli olan temel masraflara yönelik TBK m. 117' e göre temerrüt ihtarı çekilmesi durumunda kanuni nispetinde temerrüt faizi ile beraber Türk Borçlar Kanunun vekâletsiz iş görme düzenlemeleri uyarınca istemde bulunabilir⁵¹⁵. Ancak

⁵¹²A.g.e., s. 303.

⁵¹³Tekinalp, Kooperatiflerde **Ortakların Kişisel Niteliklerinin Önemi, Ortaklık Sifatının Kazanılması ve Yitirilmesi...**, s. 178, 179.

⁵¹⁴Yargıtay 23. HD. 26.02.2019. T. 2016/4401; 726 (Coşkun, a.g.e., s.315, 316).

⁵¹⁵Yargıtay'ın ayrılan ortağın ayrıldıktan sonra vekâletsiz iş görme hükümleri kapsamında sorumlu olacağına dair bazı kararları: '...Bu durumda, dava yahut alacaklar çıkma bildiriminin varmasından veya çıkarılma kesinleşmeden evvel meydana gelmişse, inşa kredisi ile temel masraflar ve temerrüt faiziyle beraber ortak olarak mesuliyeti kabul edilmelidir. Dava veya takibe konu alacaklar çıkmanın veya çıkarılma kesinleştikten sonrasına ilişkin olması halindeyse talep edilen alacak içinde nelerin olduğu tespitiyle kooperatif hizmetlerinden faydalanma bahis konusuysa bu faydalanmanın bedeli temel

Yargıtay başka bir kararında istifa sonrasındaki kooperatif hizmetlerinden yararlanma halinde sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre aidat istenebileceğini belirtmiştir⁵¹⁶.

3. Yapı Kooperatiflerinde Altılı Formül

Kooperatiften ayrılan ortak hak ve yükümlülüklerini kooperatife iade eder, bunun karşılığında kooperatif de ayrılma payını ortağa öder. Çıkan veya çıkarılan ortağın, kooperatif ortaklığı nedeniyle edindiği hakları da kooperatife iadesinin istisnası Kooperatifler Kanunu'nun 81. maddesinin 2. fıkrasında yer almaktadır. KK m. 82/2/c. 2'e göre, amacına ulaşarak tasfiyeye giren kooperatiflerin ayrılmış ortaklarının sahip oldukları yapılar ayrılma sebebiyle ellerinden koparılamaz. Fakat bu ortaklar sonradan meydana gelebilecek tasfiye giderlerine katılırlar⁵¹⁷. Yapı kooperatiflerinde, ayrılan ortağın payına düşen yapıyı (daireyi, işyerini) iade etmesi gerekir. Böyleyken, yapı kooperatifinden ayrılan ortağın, kendisine ayrılma payının iade edilmemesi nedeniyle, daire üzerinde hapis hakkı kullanması mümkün değildir. Yargıtay'a göre de yasa ve ana sözleşme hükümleri uyarınca iade edilmesi gereken çıkma payının iade edilmemesi, geri vermekle yükümlü olunan daire üzerinde hapis hakkı tesis edilmesi sonucunu doğurmaz⁵¹⁸. Kooperatifçe ortaklara verilen taşınmazı iade etmeden ayrılma payını istemek mümkün değildir⁵¹⁹.

Konut yapı kooperatifleri, amacına ulaştığında kooperatif üzerindeki yapıların tapusunu ortaklara dağıtır ve ortaklar adına ayrı ayrı tescil eder. Her bir ortak lehine yapılar üzerinde mülkiyet veya irtifak hakkı sağlanmış olur. Amacına ulaşan kooperatifler tasfiye sürecine girer. Şayet bu aşamada bir ortak ayrılırsa, yapı üzerindeki aynı haklar ortağın kişisel varlıklarına intikal etmiş olacağı için iadeye

masraflardan kanuni nispette temerrüt faizi ile beraber Türk Borçlar Kanunu'nun vekaletsiz iş görme düzenlemeleri gereğince talep edilebilir.' [Y. 23. HD., E. 2013/4829 K. 2013/7116 T. 14.11.2013 (Lexpera erişim tarihi: 14.04.2020)]; '...takibe konu alacaklar ...davalının istifasından sonrasındaki evreye ilişkin ise, takip talebinde istenen alacak olarak nelerin istendiğinin yazılmasıyla kooperatif hizmetlerinden faydalanma bahis konusuysa bu faydalanmanın bedeli temel masraflarından kanuni nispette temerrüt faizi ile beraber TBK'nın vekaletsiz iş görme maddeleri uyarınca takibe geçileceği benimsenmelidir. [Y. 23. HD., E. 2013/962 K. 2013/1446 T. 11.03.2013 (Lexpera erişim tarihi: 25.04.2020)].

⁵¹⁶Yargıtay 11. HD. 24.02.2009. T. 2007/13228; 2097 (Coşkun, **a.g.e.**, s. 319).

⁵¹⁷Kooperatifler Kanunun 81. Maddesinin ikinci fıkrası 5983 sayılı Kanunun 2. maddesi ile değiştirilmiş olup 13.06.2010'da yürürlüğe girmiştir.

⁵¹⁸Yargıtay 11. HD. 18.12.2008. T. 2007/10551; 14269 (Coşkun, **a.g.e.**, s. 310).

⁵¹⁹Yargıtay 11. HD. 06.04.2006. T. 2005/3350; 3608 (Coşkun, **a.g.e.**, s. 310, 311).

mevzubahis olamaz. Bu durumda, ayrılan ortak kendisine düşen yapıdan doğan borç ve yükümlülükleri devam eder. Ayrıca ayrılan kişinin tasfiye masraflarına da katılması gerekir. Ancak, aksi yöndeki bir Yargıtay kararı, ayrılan ortağın kooperatiften çıkma bildiriminde bulunması sebebiyle kooperatif tarafından ortaklara özgülenen daireler üzerinde hakları kalmayıp dairelerin kooperatife iade edilmesi gerektiğini kabul etmiştir⁵²⁰.

Yargıtay'a göre, Kooperatifler giderlerini ortaklarından topladıkları aidatlar ile karşılamak zorunda olduklarından, ortağın da konut isteyebilmesi için yükümlülüklerini tam olarak yerine getirmesi ve kooperatife borcu olmaması gerekir. Çıkan ortak ise ancak Kanun'un 17. ve ana sözleşmenin 15. maddesine göre kooperatiften istifa ettiği yıla göre genel gider payı düşüldükten sonra ödediği aidatın iadesini isteyebilir. Çıkan veya çıkarılan ortağın, kooperatif ortaklığı nedeniyle edindiği hakları da kooperatife iadesi gerekir. Bunun istisnası Kooperatifler Kanunu'nun 81. maddesinde düzenlenmiştir. Anılan kanun maddesinin 5983 sayılı Kanunu'nun 2. maddesi ile değiştirilen 2. fıkrası hükmüne göre; hedefine vararak tasfiyeye giren kooperatiftan ayrılan ortağın sahip olduğu yapılar ayrılma nedeniyle elinden alınamaz. Fakat bu eski ortaklar sonradan meydana gelecek tasfiye giderlerine iştirak edeler⁵²¹.

Kooperatiftan çıkarılan ortağın, çıkarılma kararını mahkemede iptal ettirdikten sonra kooperatife geri dönmesi halinde konut veya işyeri yokluğu nedeniyle ortaklık haklarından yararlanamadığı durumlara rastlanabilir. Konut ve işyeri verilemeyen ortağa verilecek tazminat miktarı nasıl hesaplanacaktır? Haksız olarak kooperatiftan çıkarılmış bir ortak, kooperatife geri döndüğünde konut veya işyeri alamadığı için kendisine bir tazminat ödenmelidir. Bu durumdaki bir ortağın alacağı tazminatın hesaplanması için Yargıtay yerleşmiş içtihatlarında bir formül belirlemiştir. Yapı kooperatiflerinde yapıların özgülenmesi imkânsız hale gelirse ortak makul bir tazminat talebinde bulunabilir. Olağan ödemelerini yaparak yapı elde eden ortaklarla aynı tutarda ödemesi bulunan bir ortağın kendisine konut tahsis ve teslimi yapılamadığına

⁵²⁰Yargıtay 11. HD. 16.04.2007. T.2006/2955;5860 (Coşkun, **a.g.e.**, s. 320, 321).

⁵²¹Yargıtay 23. HD., E. 2012/4006 K. 2012/5357 T. 24.9.2012 (Lexpera erişim tarihi: 3.4.2020).

rastlanabilir. Öyle ki, ortağın eksik ödemesi bulunmamasına rağmen kendisine yapı tahsis edilmemiş olabilir. Bu durumda, bu ortak diğer ortaklara özgülenenlerle denk bir yapının dava tarihindeki rayiç kıymeti istenebilir. Şayet bu ortağın eksik ödemesi var ise, konut karşılığı tazminat alacağı Yargıtay'ın aşağıda yer verilen altılı formülüne göre hesaplanır.

- a. Birinci olarak, ortağın payına düşen yapının dava tarihi itibariyle rayiç değeri hesaplanır.
- b. İkinci olarak, kooperatife aidatlarını ödemiş olan ortağın toplam ödemeleri dava tarihi itibariyle belirlenir. Dava tarihindeki miktarı hesaplanırken toptan eşya fiyat endeksi (TEFE) artış ortalama rakamları dikkate alınır.
- c. Yukarıdaki a bendinde hesap edilen miktardan b bendinde elde edilen miktar çıkarılarak kooperatife normal ödeme yapan bir ortağın bu ödemelerine karşı ne kadar faydalanma kazandıkları meydana çıkarılmalıdır⁵²².
- d. Bu çıkarma işleminden sonra noksan ödemede bulunan ortağın ödemeleri b bendindeki kaidelere göre dava tarihindeki noksan ödeme tutarı güçlendirilir.
- e. Bu hesaplamaların sonrasında normal ödemelerini yapan bir ortağın yukarıda b öncülündeki ödemelerinin aktüel kıymetinin karşılığı yine yukarıda c öncülünde bulunan bir faydalanmayı sağladığına göre davacının (ortağın) d öncülünde noksan ödemelerinin aktüel kıymetinden ne kadar faydalanması gerektiği orantı kaidelerine göre tespit edilmelidir. Netice olarak d öncülünde bulunan tutar c öncülünde bulunan değerlerle çarpılmasının ardından bulunan rakamın b öncülünde elde edilen tutara bölünmesiyle bulunacak tutarın d öncülünde bulunan davacının ödemelerinin aktüel kıymetinin eklenmesi neticesinde bulunacak tutar ortağın kooperatiftan talep etmesi mümkün olan zarar miktarıdır⁵²³.

III. AYRILMA PAYININ ÖDENME ZAMANI

Hesap yılına ait bilanço, hesap yılı sonundan itibaren en geç 6 ay içinde yapılır. Ayrılan ortakla hesaplaşma süreci, hesap yılının sona ermesinden itibaren 6 ay içinde bilançonun hazırlanması ile başlar. Kural olarak, bilanço, hesap yılının sonundan

⁵²²Yargıtay 23. HD. 29.05.2017. T. 2016/6489; 1593 (Coşkun, **a.g.e.**, s. 328).

⁵²³Yargıtay 23. HD. 29.05.2017. T. 2016/6489; 1593 (Coşkun, **a.g.e.**, s. 328).

itibaren 6 ay içinde hazırlansa da bazı durumlarda, kooperatif ortaklarının asgari 1/10'ü gündemin müzakeresine geçmeden evvel yazılı öneride bulunarak bilanço incelemelerinin ertelenmesini isteyebilir (KK m. 46/3). Genel kurula katılanlar salt çoğunlukla, bilançonun gündeme alınması teklifini kabul edebilirler. Bu halde ertelenen bilanço hazırlama tarihinden itibaren, ayrılan ortakla hesaplaşma süreci başlayacaktır.

Yargıtay'a göre çıkan ortağın hakları, çıkışın yahut ihracın kesinleşmesinin ardından, diğer bir deyişle bilançonun onaylanmasından başlayarak 1 aylık süre zarfında geri ödenebilir⁵²⁴. Buna göre, onaylanmış bilançodan itibaren 1 ay geçtikten sonra, ayrılan ortak yaptığı ödemelerin iadesini talep edilebilir⁵²⁵. Ortağın ayrılmasını takip eden yıl içerisinde genel kurul yapılmamışsa, bazı yazarlara göre, yıl sonunda (31Aralık'ta) düzenlenen bilanço tarihinden itibaren 1 ay geçtikten sonra ayrılan ortak ödemelerin iadesini isteyebilir⁵²⁶.

Ortaklık sıfatı son bulanların yerine başka ortak alınması durumunda ayrılan ortağın sermaye payı dışındaki ödemeleri hemen iade edilir⁵²⁷. Bazı yazarlara göre,

⁵²⁴Yargıtay HGK E. 2014/23-814 K. 2016/907 T. 29.6.2016 (Kazancı erişim tarihi: 15.04.2020). Pek çok Yargıtay kararında ifade edildiği üzere; KK m. 17 fıkra 1 ve ana sözleşme hükümleri uyarınca devretmek harici sebeplerle ortaklık sıfatı son bulanların sermayeyle alacakları ilgili seneye ait bilançonun onaylanmasından itibaren 1 aylık süre sonrasında muaccel hale gelir. [Yargıtay 23. HD., E. 2011/979 K. 2011/243 T. 13.09.2011(Lexpera erişim tarihi: 26.04.2020)]; Yargıtay 11. HD., E. 2010/2383 K. 2010/2824 T. 15.03.2010 (Lexpera erişim tarihi: 26.04.2020); Yargıtay 16. HD., E. 2008/2965 K. 2008/6530 T. 21.10.2008 (Lexpera erişim tarihi: 26.04.2020); Yargıtay 11. HD., E. 2005/10895 K. 2007/1072 T. 30.01.2007 (Lexpera erişim tarihi: 26.04.2020); Yargıtay 11. HD., E. 2005/7856 K. 2006/8092 T. 6.7.2006 (Lexpera erişim tarihi: 26.04.2020), Yargıtay 11. HD., E. 2004/12062 K. 2005/9548 T. 10.10.2005 (Lexpera erişim tarihi: 26.04.2020). Şu Yargıtay kararında da onaylanmış bilançodan itibaren 1 ay içinde ayrılma akçesinin talep edilmesi dairenin yerleşik uygulaması haline geldiğinden bahsetmektedir: Bilanço kesinleştikten 1 aylık süre sonrasında bu hak istenebilir, ayrıca öncesindeki takibe dayanak açılan itirazın iptali davası, hakkın meydana geldiği günün sonrasında takip başlatılması ve daha sonra açılması için ret olunur. [Yargıtay 11. HD., E. 2004/6115 K. 2005/3106 T. 31.03.2005 (Lexpera erişim tarihi: 26.04.2020)].

⁵²⁵Yargıtay HGK kararından: '3 yıllık erteleme süresinin sonunda ortak, ödediklerinin geri verilmesini ilgili senenin bilançosundan başlayarak 1 aylık süre bittikten sonra faizi ile beraber iadesini talep edebilir. Fakat iade, kooperatif varlığını tehlikeye atıyorsa tehir kararı muteber olmakla birlikte tehir müddeti bitmeden açılmışsa vaktinden evvel açılan dosya reddedilmelidir.' (Y. HGK., E. 2013/23-1616 K. 2014/540 T. 16.04.2014 kazancihukuk.com- erişim:23.02.2016) (Üstün/Aydın, **a.g.e.**, s. 111).

⁵²⁶Tüneri, **a.g.e.**, s. 151.

⁵²⁷ Bir hayli örnek ana sözleşmeyle çıkan ortağın yerine başka ortağın alınması halinde ortaklık payı (sermaye payı) dışındaki ödemelerin ayrılan ortağa derhal geri verilmesi hüküm altına alınmıştır: Konut Yapı Kooperatifi Örnek Ana Sözleşmesi m. 15/2; Toplu işyeri Yapı Kooperatifi Örnek Ana Sözleşmesi m.15/2, Karma Sanayi Sitesi Yapı Kooperatifi Örnek Ana Sözleşmesi m. 15/2; İhtisas Sanayi Sitesi Yapı Kooperatifi Örnek Ana sözleşmesi m. 15/2 (<https://istanbul.csb.gov.tr/gerekli-belge-ve-formlar-i->

buradaki derhal kelimesini, ödemenin yeni ortağın alındığı tarihten itibaren 1 ay içinde yapılması olarak anlamak gerekir⁵²⁸.

Pek çok örnek kooperatif ana sözleşmesine göre, ayrılan ortakların iadeleri, bilanço tarihinden itibaren 1 ay içinde yapılır⁵²⁹. Kooperatiften çıkarılan ortak, ödediği aidatın tümünü talep etmekten ziyade, çıkarılmanın kesinleştiği seneye ait bilançoya bakılarak hesap edilecek gider payı düştükten sonraki bakiyenin geri verilmesini bilançonun kesinleşmesinden başlayarak 1 aylık sürenin bitmesinin ardından isteyebilir⁵³⁰.

Genel kurul olağan toplantısının her hesap döneminin bitiminden başlayarak altı aylık süre zarfında ve senede minimum 1 kez toplanması mecburidir. Ortağın ayrıldığı yılda bir türlü genel kurul yapılamadığı için bilanço henüz onaylanmamış olabilir. Ne var ki izleyen yılın ilk 6 ayı içinde genel kurul yapılması zorunluluğu olduğundan her halükârda gelecek seneye sarkan genel kurul tarihinden itibaren 1 ay içinde ayrılan ortağa iadeleri yapılır. Genel kurulun en geç 30 Haziran'a kadar yapılması sebebiyle en geç 30 Haziran'daki genel kuruldan itibaren 1 ay içinde iade yapılır. Yani ertesi yılın temmuz ayında ayrılan ortağa iade ödemeleri yapılır. Görüldüğü üzere genel kurulun toplanamamış olması ayrılan ortağın ayrılma payını almasına engel değildir. Bu halde ertesi yılın temmuz ayında ayrılma payı ödenmezse, ayrılan ortağın

²⁹⁰¹ erişim tarihi: 15.03.2020), Üretim ve Pazarlama Kooperatifi Ana sözleşmesi (m. 15/2), Yenilenebilir Enerji Üretim Kooperatifi Ana sözleşmesi (m. 15/2), Site İşletme Kooperatifi Ana sözleşmesi (m. 15/2), Sağlık Hizmetleri Kooperatifi Ana sözleşmesi (m. 15/2) (<https://www.ticaret.gov.tr/kooperatifcilik/mevzuat/anasozlesmeler/bakanlikca-kurulusu-yapilan-kooperatif-anasozlesmeleri> erişim tarihi: 15.03.2020).

⁵²⁸ Coşkun, **a.g.e.**, s. 340; Kurtulan, **a.g.e.**, s. 226.

⁵²⁹ Konut Yapı Kooperatifi Örnek Ana sözleşmesi m. 15/1: '*Devir dışında bir nedenle ortaklığı sona erenlerin sermaye ve diğer alacakları, o yılın bilançosuna göre hesaplanarak, bilanço tarihinden itibaren 1 ay içinde geri verilir.*' Aynı hükümler: Toplu işyeri Yapı Kooperatifi Örnek Ana Sözleşmesi m.15/1, Karma Sanayi Sitesi Yapı Kooperatifi Örnek Ana Sözleşmesi m. 15/1; İhtisas Sanayi Sitesi Yapı Kooperatifi Örnek Ana sözleşmesi m. 15/1; Yapı Kooperatifleri Birliği Örnek Ana Sözleşmesi m.18/1 (<https://istanbul.csb.gov.tr/gerekli-belge-ve-formlar-i-2901> erişim tarihi: 15.03.2020), Üretim ve Pazarlama Kooperatifi Ana sözleşmesi (m. 15), Fikri Mülkiyet Hakları ve Proje Danışmanlığı Kooperatifi Ana sözleşmesi, (m. 15), Yenilenebilir Enerji Üretim Kooperatifi Ana sözleşmesi (m. 15), Karşılıklı Sigorta Kooperatifi Ana sözleşmesi (m. 15), Site İşletme Kooperatifi Ana sözleşmesi (m. 15), Sağlık Hizmetleri Kooperatifi Ana sözleşmesi (m. 15) (<https://www.ticaret.gov.tr/kooperatifcilik/mevzuat/anasozlesmeler/bakanlikca-kurulusu-yapilan-kooperatif-anasozlesmeleri> erişim tarihi: 15.03.2020).

⁵³⁰ Yargıtay 11. HD., 03.10.2005. T. 2004/11624; 9069 (Coşkun, **a.g.e.**, s. 335, 336).

bu alacağı 1 Ağustos tarihinden itibaren muaccel hale gelir⁵³¹. Bir ayrılma payı alacağın doğumu ile muaccel hale gelmesi birbirinden farklıdır⁵³².

Kooperatif üst kuruluşlarına ortak olan kooperatifler, gündeme madde konulmak şartıyla olağan genel kurul toplantılarını en fazla 3 dönemi kapsayacak şekilde ve birleştirerek yapabilme imkânına sahiptir (KK m. 45/1)⁵³³. Bu halde 3 yıllık birleştirme yapılsa dahi ayrılan ortağın kooperatiften olan alacağı ayrıldığı seneyi takip eden yıl itibariyle muaccel olur⁵³⁴.

Ana sözleşmede ayrılan ortak yerine başka ortak alınması durumunda eski ortağın ödedikleri, hemen eski ortağa geri verilmesi gerektiği hüküm altına alınmış olabilir. Ana sözleşmeyle ayrılan kimsenin yerine başka ortak alınmışsa ve masraf taksitlerinin hemen ödenmesi öngörülmüşse bilançonun hazırlanmasını beklemeye ihtiyaç yoktur⁵³⁵. Bu durumda, Yargıtay'a göre erteleme kararı alınmış olsa bile kooperatif bu erteleme kararından yararlanamayacaktır⁵³⁶. Ayrılan ortağın yerine yeni ortak alınmışsa, ödemelerin ertelenmesi kararı alınamaz⁵³⁷.

Kooperatifin mevcudiyetini tehlikeye düşürecek nitelikteki iadeler, genel kurul tarafından üç seneden daha fazla olmayacak şekilde geciktirilebilir (KK m. 17/2). Bu halde, iadeler ile ödemeleri, ana sözleşmeyle daha az müddet belirlenmiş olsa dahi 3 yıl geciktirmek mümkündür. Ortaklıktan çıkan veya çıkarılan ortakların aidatlarının iade edilmesi hakkında, ana sözleşmeyle daha az bir müddet ile erteleme öngörülmüşse, bu süre genel kurul kararıyla ana sözleşme değiştirilmeden 3 yıla

⁵³¹Kurtulan, **a.g.e.**, s. 224.

⁵³²Türkmen, **a.g.e.**, s. 224.

⁵³³KK m. 45.

⁵³⁴Coşkun, **a.g.e.**, s. 340.

⁵³⁵Coşkun, **a.g.e.**, s. 341.

⁵³⁶Öte yandan davalı kooperatif ana sözleşmesinin 15. maddesinde hemen ödeneceği düzenlenmiştir. Ayrılan ortak, başka ortağın katılması durumunda eski ortağa ödemeleri hemen eski ortağa iade edilmelidir. Bu halde tehir kararlaştırılmış olsa dahi davalı bundan faydalanamaz.' [Yargıtay 23. HD., E. 2013/415 K. 2013/1402 T. 08.03.2013 (Lexpera erişim tarihi: 25.04.2020)]. Bu yöndeki diğer Yargıtay kararı: Y. 23. HD., E. 2011/2786 K. 2012/2441 T. 29.3.2012 (Lexpera erişim tarihi: 26.04.2020).

⁵³⁷Coşkun, **a.g.e.**, s. 348.

çıkarılamaz⁵³⁸. Üç yıllık geciktirme süresi, bilançonun genel kurulda kabul edildiği tarihten itibaren başlar⁵³⁹.

Ayrılma payının ödenmesi, kooperatif varlığını tehlikeye atacaksa ve bu nedenle tehir kararı verilmişse, tehir müddeti bitmeden ayrılan ortak ayrılma payını istemek için yargı yoluna başvuramaz. Aksi halde zamanından önce açılan davanın reddi gerekecektir⁵⁴⁰.

Kooperatif ayrılan ortakla hesaplaşma sürecinde, iade ödemelerini erteleme yetkisi ortaklığın sona ermesinden sonra yapılan ilk genel kuruldur. Şöyle ki, ayrılmadan daha önceki genel kurulda veya yetkili genel kuruldan sonra yapılan genel kurullarda erteleme kararı alınması ortağı bağlamaz⁵⁴¹. Ertelme yetkisi yönetim kuruluna devredilemez. Genel kuruldan başka bir organa da ana sözleşme ile ertelme yetkisi verilemez.

Kooperatifin mevcudiyetinin tehlike düşüp düşmediği belirlenirken onaylanmış bilançonun ardından katılan başka ortakların taahhüt ettikleri gelir de hesaba katılmalıdır⁵⁴². Mahkeme kooperatifin mevcudiyetinin tehlikeye düşüp düşmediğini bilirkişi vasıtasıyla tespit ettirmelidir. Nitekim Yargıtay bu konuda mahkemenin bir bilirkişi teşekkül ettirmemesi ve eksik inceleme nedeniyle pek çok kez bozma kararı vermektedir⁵⁴³.

⁵³⁸Günay, **a.g.e.**, s.84; Coşkun, **a.g.e.**, s. 347.

⁵³⁹Kurtulan, **a.g.e.**, s. 225.

⁵⁴⁰Yargıtay bu tür ertelme süresi içerisindeki davaların reddini benimsemiştir, bu doğrultudaki Yargıtay kararı: Yargıtay HGK E. 2014/23- 814 K. 2016/907 T: 29.6.2016 (Kazancı erişim tarihi: 15.04.2020).

⁵⁴¹Coşkun, **a.g.e.**, s. 347.

⁵⁴²Coşkun, **a.g.e.**, s. 347.

⁵⁴³ Bu tür bir Yargıtay kararına örnek; ‘Somut olayda, davacının istifa ettiği 2010 yılına ilişkin bilançoyu tasdik eden 01.05.2011 tarihli genel kurul toplantısında ayrılan ortaklara aidatların ödenmesinin üç yıl ertelenmesine karar verildiği ve bu genel kurulun iptali yargı yoluna getirilmemesi nedeniyle dava reddedilmiştir. Buna rağmen yapılacak ödemelerin genel kurulun toplanma tarihi itibarıyla kooperatif mevcudiyetini tehlikeye düşürüp düşürmeyeceği hususunda, kooperatif konusunda uzman bilirkişiden, kooperatif kayıt ve belgeleri de incelenerek rapor alınıp, buna göre davanın erken açılıp açılmadığının belirlenmesi, gerektiğinde esasa girilmesi gerekirken, kooperatiftan ayrılan ortağın KK m. 53’e göre genel kurul kararının iptali davası açma hakkı bulunmadığı ve genel kurul kararının yerinde olup olmadığının işbu davada tartışılması gerektiği de göz ardı edilmiştir. Bu sebeple temyize konu dava hükmü bozulmuştur. [Y. 23. HD., E. 2012/2773 K. 2012/4802 T. 10.7.2012 (Lexpera erişim tarihi:

Ayrılma payının ödenmesi, ayrılma tarihinden itibaren taksitlendirilebilir. Taksitlendirmeye yönelik bu tür kararlar, ödemeye yönelik kararlardır. Bu nedenle bu tür kararlar erteleme kararı niteliğinde değildir. Kooperatif ayrılan ortağa yapılacak ödemelerin taksitlendirilmesine karar vermişse, bu kararından dönüp de erteleme kararı veremez⁵⁴⁴.

Kanaatimizce, ayrılma payı için ihtiyati haciz talebinde bulunulabilir. Para alacaklarıyla ilgili olan var olan yahut ileri tarihte beklenen takip neticesinin teminata bağlanması maksadıyla ilamla borçlunun varlığına haciz koyan geçici hukuki muhafazaya ihtiyati haciz denir⁵⁴⁵. Ayrılma payı kural olarak para alacağı olması sebebiyle, İİK m. 257’de belirtilen şartlar yerine geldiği takdirde ihtiyati haciz talebinde bulunulması mümkündür⁵⁴⁶. Ayrılma payı için ihtiyati haciz istenebilmesi kapsamında ayrılma payı alacağı rehinle teminat altına alınmamış olmalı ve ihtiyati haciz sebepleri mevcut olmalıdır. İhtiyati haczin talep edilebilmesi için normalde alacağın muaccel hale gelmesi gerekir. Şayet alacak mevcut değilse, borçlunun yerleşim mahallinin muayyen olmaması, borçlunun yükümlülüklerinden kaçmak maksadıyla mallarını saklaması durumlarında ihtiyati haciz istenebilecektir. Konkordato ve tasarrufun iptali davası ise ihtiyati haczin özel sebeplerindendir.

IV. ZAMANAŞIMI

Ayrılan ortaklarla mirasçılarının alacak ve hakları beş yıllık zamanaşımına tabidir. 5 yıllık müddet ortakların haklarının geri verilmesini talep edebilecekleri tarihten itibaren başlar ve bahis konusu tarih, bilançonun kesinleştiği tarihi izleyen ana sözleşmede gösterilen sürenin bittiği tarihtir. Örneğin; ana sözleşmede bilançonun onaylanmasından itibaren 1 ay içinde ayrılma payının istenebileceği öngörülmüş ise

25.04.2020)]. Bir başka Yargıtay kararı: ‘... İadelerin kooperatif varlığını tehlikeye atacağı hakkında, bu nedenle kararlaştırılan tehir kararı hakkında yerindeliğin belirlenerek neticeye bakılarak hüküm verilmeliydi.’ [Yargıtay 11. HD., E. 2004/7753 K. 2005/4396 T. 28.04.2005 (Lexpera erişim tarihi: 26.04.2020)].

⁵⁴⁴Coşkun, **a.g.e.**, s. 348.

⁵⁴⁵Pekcanitez/Atalay/Özkan/Özekes **a.g.e.**, s. 946.

⁵⁴⁶Türkmen, **a.g.e.**, s. 237.

bilançonun onaylanmasından itibaren 1 aylık sürenin bittiği tarih, iade istenebilecek gündür. O halde, bilançonun genel kurulda kabul edildiği tarihi izleyen 1 aylık sürenin bitiminden itibaren 5 yıl geçmekle ayrılma payı alacağı zamanaşımına uğrar.

Ana sözleşmede belirtilen sebeplerle çıkarma halinde, çıkarma kararının kesinleşme tarihinden itibaren zamanaşımı süresi başlar. Beş yıllık zamanaşımı süresi ana sözleşme ile değiştirilemez. Çünkü Türk Ticaret Kanunu madde 6 uyarınca, ticari yasalarda belirtilen zaman aşımı müddetlerinde, yasada tersine hüküm bulunmadıkça anlaşmalar ile değişiklikler yapılamaz. Eğer genel kurul iadenin ertelenmesine karar vermiş ise iade istenebilecek gün de erteleme süresi kadar ötelenecektir. Ayrılma payı alacağı zamanaşımına uğrarsa faiz alacağı da zamanaşımına uğrayacaktır. Kooperatif ortaklığının tespiti 5 yıllık zamanaşımına tabi değildir⁵⁴⁷.

V. KOOPERATİFTEN AYRILAN ORTAĞIN SORUMLULUĞU

Ana sözleşmeyle tersine düzenleme yoksa, kooperatif, alacaklılarına karşı sadece malvarlığıyla mesuldür (KK m. 28). Ortakları bakımından sermaye payı dışında herhangi bir sorumluluk veya ek ödeme yükümlülüğü getirmeyen kooperatifler için ayrılan ortağın bir sorumluluğu söz konusu olmaz. Ayrılan ortağın ayrıldıktan sonra 1 yıl kooperatif borçlarından sorumlu olacağına dair hükümler, yalnızca ana sözleşmeyle ortaklarını sınırlı veya sınırsız bir şekilde sorumlu tutan veya ek ödeme yükümlülüğü getiren kooperatifler için söz konusudur.

Kooperatifler Kanunu, sınırsız (KK m. 29) ve sınırlı (KK m. 30) sorumluluk olmak üzere ortakların sorumluluklarını düzenlemiştir. Sınırlı sorumlu ortağa

⁵⁴⁷...Dava, kooperatif üyeliğinin tespiti istemine ilişkindir. Mahkemece, 1163 sayılı yasanın 17. maddesinden hareketle çıkan veya çıkarılan ortakların kooperatife karşı 5 yıllık zamanaşımı süresi içinde dava açması gerektiğinden bahisle davanın zamanaşımı nedeni ile reddine karar verilmiştir. Oysa somut uyuşmazlıkta, çıkan veya çıkarılan bir ortağın talebi bulunmamakta, aksine üyeliğin tespiti talebi bulunmaktadır. Bu itibarla, 1163 sayılı Yasa'nın 17. maddesine göre verilen zamanaşımından ret kararı dosya kapsamındaki olgulara ve yasaya açıkça aykırıdır. Bunun yanında, davalı yanın davacıların murisinin üye olmadığına dair savunmaları karşısında, üyelik tespit isteminin somut olayda zamanaşımı ile kısıtlanması da mümkün değildir. Şu halde mahkemece, işin esasına girilerek mevcut deliller ile usule uygunluğu ölçüsünde toplanacak diğer deliller çerçevesinde bir değerlendirme yapılarak karar verilmelidir...' [Yargıtay 23. HD., E. 2015/3254 K. 2016/178 T. 18.1.2016 (Kazancı erişim tarihi: 15.04.2020)].

kooperatiften sonra başvurulur. Sınırlı sorumluluk ikinci derecede bir sorumluluk halidir. Ana sözleşme, kooperatif malvarlığı borçlarını ödemeye yetmezse ortaklarının da kişisel ve sınırsız mesul olacakları düzenleyebilir. Bu halde alacaklılar kooperatifin iflası veya tasfiyesi durumunda alacaklarını tümüyle elde edemezlerse, kooperatifin borçlarından ötürü, kooperatif ortakları müteselsil ve tüm malvarlıkları ile mesul olur (KK m. 29). Sınırsız mesuliyet için; ana sözleşmede sınırsız sorumluluk öngörülmüş olmalı, kooperatif dağılmış olmalı ve alacaklılar, tasfiye neticesinde alacaklarını tahsil edememiş olmalıdır⁵⁴⁸.

Kooperatif borçları için ortakların paylarını aşacak biçimde her bir ortağın kişisel ve muayyen tutara dek kooperatiften sonra mesul tutulacakları konusunda ana sözleşme ile bir düzenleme getirilebilir. Ortakların münferiden mesul tutulacakları tutar payları oranına göre de belirlenebilir (KK m. 30).

Sınırlı ve sınırsız sorumluluk halleri dışında ana sözleşme ile ek ödeme yükümlülüğü de ortağa yüklenebilir. Ek ödemelerde ortak, kooperatife karşı sorumludur. Ancak; kooperatif iflas etmişse, ek ödemeleri talep etme hakkı iflas idaresine aittir (KK m. 31/2).

Sınırsız veya sınırlı mesul bir ortak ölürse veya ayrılırsa, ayrılmasının kesinleşmesinden itibaren 1 yıllık süre zarfına yahut sözleşmede imkân verilmişse bu süreyi aşan müddette kooperatifin iflası gerçekleşirse, ortağın ayrılmadan önce doğmuş olan kooperatif borçları için sorumluluğu devam eder (KK m. 36/1). Kooperatif iflas etmiş ise, ortağın çıkarılma kararının kesinleşme tarihinden önce doğmuş bir borçtan sorumluluğu, ortak ayrıldıktan sonra da devam eder. Ortağın ayrılmadan sonraki sorumluluğunun söz konusu olabilmesi için çıkarılma kararının kesinleşme tarihinden itibaren 1 yıl içinde kooperatif iflas etmiş olmalıdır. Buradaki 1 yıllık süre ana sözleşme ile uzatılabilir ancak kısaltılamaz⁵⁴⁹. Sorumluluğun başlangıç

⁵⁴⁸Talih Uyar, **Kooperatif Şirketler ile Adi Şirketlerde; ‘Şirket’ten ve/veya ‘Şirket Ortağı’ndan Alacaklı Olan Üçüncü Kişilerin ‘Şirket’i ve/veya Şirket Ortağı’nı Takip Hakkının Kapsamı**, Ankara Barosu Dergisi, Sayı 1, DergiPark Yayınları, 2016, s. 529.

⁵⁴⁹Kocaoğlu, **a.g.e.**, s. 88; Coşkun, **a.g.e.**, s. 596.

tarihini belirlemek için her ayrılış türüne göre ayrılışın kesinleşme tarihinin belirlenmesi gerekir⁵⁵⁰. Yani, ayrılmanın kesinleştiği tarih, her ayrılma çeşidine ve olaya özgü olarak tespit edilir. Şöyle ki, ayrılan ortak, çıkma bildirimiyle kooperatiften ayrılmış ise, çıkma bildiriminin yönetim kuruluna ulaştığının tespit edildiği tarih ayrılmanın kesinleştiği tarihtir. Çıkarılma halinde, çıkarılmanın kesinleştiği tarihten itibaren 1 yıllık sorumluluk süresi başlar.

Henüz yasa gereği sorumluluk kaldırmadığı takdirde, ortağın kişisel sorumluluklarından kaynaklanan alacaklıların talep hakları iflasın bitiminden itibaren 1 sene süreyle alacaklılarca iddia edilebilir (KK m.37/1). Ödeme yapan diğer ortaklara rücu hakkı 1 senelik zaman aşımına tabidir. Bu süre rücu hakkını doğuran ödmeden itibaren başlar (KK m.37/2).

Yapı kooperatiflerinde konut veya işyerleri ortaklara dağıtılmış ve tapuda her bir ortak kendi adlarına olan konut veya işyerini alarak ferdileşme gerçekleştirmiş olabilir. Bu halde kendi konutunu veya işyerini kooperatif dışında bir üçüncü kişiye devretmesi halinde, kooperatif ortaklığının da devredilmediğini belirtmiştik. Tapusunu devreden ortağın ortaklık sıfatı devam ettiği gibi, ortaklıktan doğan sorumlulukları da devam etmektedir. İstisnai olarak kooperatif genel kurulu ferdileşmeye geçilmeden önce yani konutların ortaklar adına tapuda tescili gerçekleştirilmeden önce konut veya işyerlerinin üçüncü kişilere satılmasına karar verdiği durumlara rastlanabilir. Ancak bilindiği üzere, taşınmaz satışları resmi şekle tabidir. Kooperatifin konut veya işyerleri için üçüncü kişilerle yapacağı taşınmaz satış vaadi sözleşmesi de ön sözleşme niteliğinde olup resmi şekle bağlı olacaktır. Ferdileşmeye geçilmeden önce kooperatiftan konut veya işyeri satın alan üçüncü kişiler kooperatiftan ifa talep edemeyecek ve tescil davası da açamayacaktır⁵⁵¹. Üçüncü kişi ancak sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre, parasının iadesini talep edebilir. Yargıtay'ın bir kararında da sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre iade imkanı öngörülmüştür⁵⁵².

⁵⁵⁰Kocaoğlu, **a.g.e.**, s. 89.

⁵⁵¹Kılıçarslan, **a.g.e.**, s. 182.

⁵⁵² Mahkeme tarafından, ilk olarak davacı kişinin kooperatifin üyeliğinin tespiti, üyesi ise üyeliğinin niteliği, bilirkişiler aracılığıyla, kooperatif kayıt ve belgeleri üzerinde yapılacak incelemeyle belirlenmesi, üye olduğunun belirlenmesi halinde üye kalmakta devam eden davacının ödediği bedelleri

SONUÇ

Kooperatifler tacirdir ve tacirlere özgü nitelikleri bünyesinde barındırmaktadır. Kooperatiflerin ticaret siciline tescili zorunlu olup kooperatif yapılacak bu tescil ile tüzel kişiliğini kazanır. Ticari defterler tutan, ortaklarının sermaye borcu bulunan, diğer şirket türleriyle birleşme, bölünme ve tür değiştirme yani yapı değişiklikleri ilişkilerine girebilen ve iflasa tabi olan kooperatiflerin ticaret şirketi olduğu kabul edilmelidir. Kooperatiflerin temel ekonomik özelliği kâr amacı gütmemeleri olsa da kooperatifler tamamıyla kâr amacı gütmeyen kuruluşlar değildir. Nitekim kooperatifler iktisadi menfaatler sağlar ve bunları korurlar.

Kooperatif ortağı olmayı dileyen, kooperatif ana sözleşmesi hükümlerini tüm hak ve vecibeleriyle beraber onayladığını içeren bir yazıyla kooperatifin yönetim kurulu organına müracaat eder. Kanaatimizce, kooperatife giriş talebinin yazılı olması bir geçerlilik şartı değildir, yazılilik sadece bir ispat şartından ibarettir. Bir kişi, kooperatif ortaklığına zımnen de ortak olarak kabul edilebilir. Kooperatif ortaklığı devredilebilir. Kooperatif ortaklığını devreden ve devralan kendi aralarındaki devir anlaşması kooperatifin de katılımı ile sözleşmenin devri kurallarına göre yapılmalıdır. Devralanın giriş istemi kooperatif tarafından kabul edilmemişse devir anlaşması geçersizdir. Çıkma bildirimi tek yanlı bir irade beyanı olmakla birlikte bozucu yenilik doğuran bir hak niteliğindedir. Kanaatimizce, ortak çıkma talebinden geri dönme çıkma hakkının hukuki niteliğine aykırıdır. Çıkma bildirimi herhangi bir şekle tabi değildir. Aidat ödeme mükellefiyeti olan bir kooperatif söz konusuysa, ortağın uzun müddet kooperatife gelmemesi ve aidat borcunu sormaması, ortaklığının son

geri isteme hakkının olmadığı gözetilerek, şimdiki gibi davanın reddine karar verilmesi, ancak davalı kooperatifçe benzer durumdaki üyelere konut ya da işyeri tahsis edilmiş ise, ortağa özgülenecek yapının olmaması durumunda tazminat taleplerinde uygulanan hesap yöntemi ile (Dairemizin 09.10.2012 tarih ve sayılı ilamı) davacının talep edebileceği tazminat miktarı hesaplanarak hüküm altına alınması, davacının üye olmadığının belirlenmesi halinde, bu kez, tapuda kayıtlı taşınmazların mülkiyetinin devrine yönelik sözleşmelerin,.... “satış” şeklinde ya da noterde “taşınmaz satış vaadi” şeklinde yapılmasının gerekli olduğu, Türk hukukunda tapuda kayıtlı taşınmazların harici satışının (ayrık durumlar hariç) geçerli olmadığı dikkate alınarak, taraflar arasında yapılan taşınmaz satışına ilişkin sözleşmenin geçerli olup olmadığı üzerinde durulup, geçersiz sözleşme nedeniyle tarafların birbirlerine verdiklerini, ancak sebepsiz zenginleşme hükümlerine dayalı olarak geri isteme hakkına sahip olacakları göz önünde bulundurularak sonucuna bakılarak hüküm kurulmalıydı.’ [Yargıtay 23. HD., E. 2015/4343 K. 2016/2142 (Lexpera erişim tarihi 01.06.2020)].

bulduğunu örtülü olarak onayladığı anlamına gelir. Çıkma bildirimi tek taralı bir hak olduğundan yönetim kurulunun kabulü aranmaksızın hukuki sonuçlarını doğuracaktır. Çıkma bildirimi, en az 1 hesap yılı bitimi için ve minimum altı aylı süreden evvel bildirilerek gerçekleştirilir. Kanunda öngörülen 6 ay önceden haber verme şartına uyulmadan yapılan çıkma beyanları geçerlidir ancak gelecek hesap yılı sonu için hüküm doğurur. KK m. 13 uyarınca ortak usulüne uygun istifasını beyan etmesine karşın kooperatif çıkma bildirimini kabulden kaçınırsa ortak istifa isteğini bu sefer noter vasıtasıyla bildirecektir. KK m. 13, sanki çıkma bildiriminin yönetim kurulunun kabulüne bağlı olduğu izlenimini vermektedir. Halbuki çıkma bildirimi yönetim kurulunun kabulüne bağlı değildir. Bunun yanı sıra KK m. 13 hükmü, kabulden kaçınma halinde noter vasıtasıyla çıkma bildirimin yapılacağı ve bu bildirim tarihinden itibaren çıkmanı gerçekleştireceğini düzenlemiştir. Ana sözleşme ile ortaklara hesap senesi içinde çıkışa izin verilmiş ise, KK m. 13 hükmüne göre hesap senesi içindeki herhangi bir tarihte noter ile bildirimde bulunularak çıkış gerçekleşecektir. Şayet ana sözleşme ile ortaklara hesap senesi içinde çıkışa izin verilmemiş yahut bu hususta bir düzenleme yapılmamışsa, KK m. 12 hükmü uyarınca hesap sonu itibarıyla çıkış gerçekleşecektir. Ana sözleşmeyle çıkma hakkının ileri sürülmesi, azami beş sene ile kısıtlanabilir. Ana sözleşme ile çıkma zorlaştırılabilir ve kooperatiften ayrılmak isteyen ortaklar hakkında kooperatif ana sözleşmesine tazminat ödenmesine dair hüküm konulabilir. Çıkma tazminatı denilen ayrılma akçesinin istenebilmesi için ana sözleşmede bu hususa ilişkin düzenleme olması şartı ve ortağın çıkmasıyla kooperatifin mevcudiyetin tehlike düşmesi şartı birlikte var olmalıdır. Yasa metnindeki tazminat düzenlemesi aslında bir ayrılma akçesi niteliğindedir. Eğer ana sözleşmede haklı nedenle çıkma hususu düzenlenmemişse, yine de haklı sebebin varlığı halinde ortağın ortaklıktan çıkılabileceği kabul edilmelidir. Haklı sebepler ve önemli sebeplerin bir arada bulunması zorunlu değildir. Haklı ve önemli sebebin kaynağına bakılmalı, eğer haklı sebep ortağın kendi kişiliğinden veya birlikte kusurundan doğmuş ise, çıkma tazminatı istenebilmelidir. Fakat eğer, haklı ve önemli sebebin kaynağı kooperatif tüzel kişiliği ise veya ortada bir kusur yoksa çıkma tazminatı istenemeyecektir. Ortakların şahsi sorumluluklarını ağırlaştıran veya ek ödeme ihdas eden kararlar alınması üzerine bildirilen çıkma bildirimi, kararın yürürlüğe girmesinden başlayarak değer taşır. Kooperatiften çıkma beyanının hüküm ifade edeceği tarih, ortağın sorumluluğunu veya yükümlülüğünü ağırlaştıran kararın ilan edildiği tarihtir.

KK m. 16/1'e göre, kooperatiften çıkarmayı gerekli kılan nedenler ana sözleşmeyle alenen açıklanır. KK m. 27'e göre ise sermayeye katılma ve diğer borçlarını yerine getirmeyen ortakların ortaklık sıfatı kendiliğinden sona erer. Ancak kanaatimizce, kendiliğinden sona erme ifadesin yerinde olmayıp ayrıca bir çıkarma kararının alınması gereklidir. Kooperatifler Kanunu'nda haklı sebeple ortaklıktan çıkarılma imkânı mevcut değildir. Yargıtay'ın da kabul ettiği gibi ortağa kaybedilen ortak olma nitelik ve şartlarının açıklanarak, eksikliklerin giderilmesi için öncelikle bir ihtar yapılması gerekir. Ortağa kaybedilen ortak olma nitelik ve şartlarının açıklanarak, eksikliklerin giderilmesi için bir kez ihtar çekilmesi yeterlidir. KK m. 27'deki usul gibi iki ayrı ihtar gönderilmesine gerek yoktur. KK m. 27 kapsamında parasal yükümlülüklerin yerine getirilmemesiyle çıkarılma aslında kanuni bir çıkarılma sebebidir. Ayrıca, KK m. 27 haricindeki parasal yükümlülüklerin yerine getirilmemesi de ana sözleşmede bir çıkarma nedeni olarak öngörülebilir. Öngörülüş rakamın üzerinde katılan yeni ortağın çıkarılacağı ana sözleşmeyle çıkarılma sebebi belirtilebilir. Ana sözleşmede bu hususta bir düzenleme yoksa kanaatimizce, belirlenen sayının üstünde alınan yeni ortaklar, ortaklıktan çıkarılamaz. Parasal yükümlülüklerini yerine getirmeyen ortak KK m. 16 hükmündeki usul ile bir çıkarma kararı alınarak ortaklıktan çıkarılacaktır. Bu halde kooperatif yetkili organlarınca alınacak kararlar ortak çıkarılabilir. Ortaklık sıfatının kendiliğinden düşmesine neden olan ödemeler, sermaye yükümleri ve sair ödemelerdir. Çıkarılma konusunda kanuni ve gerçek yetkili organ genel kurul olduğu için, yönetim kurulunun yetkilendirilmesinin genel kurulun yetkisini ortadan kaldırmayacaktır. Kooperatif ortaklığından ihraca dair kararlar haricinde yönetim kurulu kararlarına karşı dava açılmaz. Çıkarılan kişinin kooperatiften birden fazla payı varsa, hangi paylar yönünden çıkarılmaya karar verildiği hususunun açık ve kesin biçimde saptanması gerekir. Çıkarma kararının gerekçeli olması önemlidir. Çıkarılma kararı gerekçeye dayalı şekilde tutanağa yazılır ve ayrıca ortaklar defterine geçirilir. Çıkarılma kararının kanunda belirtilen tutanağa ya da deftere gerekçeli olarak yazılması bir geçerlilik şartıdır. Çıkarma kararını hangi organ alırsa alsın, çıkarılma kararının ortağa tebliğ edilmesi zorunludur. Genel kurulca alınan çıkarma kararının, hakkında çıkarılma kararı alınan kişinin genel kurula bizzat katılması halinde dahi kendisine tebliği gerekir. Çıkarılma kararının gerekçeli olarak ortağa tebliğ edilmesi geçerlilik şartıdır. Kooperatif ortaklığından çıkarma kararının örneği yerine, kararın tüm gerekçelerinin

belirtildiği bir yazının bildirilmesini de yeterlidir. Tebliğin 10 gün içinde yapılması geçerlilik şartı değildir. Tebliğin noter kanalıyla yapılması da geçerlilik şartı değildir.

Ortak, mali mükellefiyetlerini belirli bir müddette ödemekte geç kalmışsa veya hiç ödeme yapmamış ise KK m. 27'e göre, ortağa iki ayrı ödeme ihtarı gönderilir. Ortağın çıkarılma işlemine esas olmak üzere gönderilen ihtarnamelerde, aidatın hangi aylara ait olduğu açıkça gösterilmelidir. Yargıtay ise, ana sözleşmede hüküm olmayan hallerde birinci ihtarnamedeki süreyi 10 gün olarak kabul edilmektedir. İkinci ihtarnamede 1 aylık ödeme süresi verilir. İkinci ihtarın 1 ay yerine 30 gün süreli olarak yapılması ihtar geçersiz kılar ancak ikinci ihtarnamedeki süre otuz günlük süre şeklinde belirlenmişse ve ihtar tebligatının yapıldığı ay 30 gün çekiyorsa bu durumda ihtar geçerlidir. İkinci ihtarnamedeki borç tutarı ile birinci ihtarnamedeki borç tutarının aynı olması gerekir. 2. İhtarın tebliğ edilmesinden başlayarak bir ay içinde de borç ifa edilmezse; ana sözleşmeyle yetkilendirilmişse yönetim kurulu, yetkilendirme mevcut değilse genel kurulca çıkarılma kararı verilir. Çıkarılan ortak, yönetim kurulunun çıkarma kararının kendisine tebliğ edilmesinden başlayarak 3 ay içinde genel kurula itiraz edebilir. Çıkarılan ortağın yapacağı itiraz noter vasıtasıyla yapılmalıdır. Genel kurulca çıkarılma kararı verilmişse, çıkarılan ortak bu karara muhalefet şerhini koymasa bile bu genel kurul kararı aleyhine iptal davası (itiraz davası) açabilir. Ortaklık sıfatının KK m. 27'e göre düşmesi halinde, bir itiraz veya kanun yolu kanunda düzenlenmemiştir. Kooperatifler Kanunun 16. maddesindeki genel kurula ve mahkemeye itiraz imkânının kıyas yolu ile KK m. 27 yaptırımına karşı da uygulanmalıdır. Yargıtay, KK m. 27'yi çıkarılma sebebi olarak kabul ettiğinden itiraz usulü olarak KK m. 16'yı uygulamaktadır. Ayrılan ortak, verdiği sermaye ve mevduat ödemelerini geri alabilir. Ayrılma payı hesaplanırken ortağın ayrıldığı yılın bilançosu esas alınır. Bilanço genel kurul kararı ile kesinleşir. Hesap yılına ait bilanço, hesap yılı sonundan itibaren en geç 6 ay içinde yapılır. Ayrılan ortağın payına düşen zarar miktarı, ayrılma payından düşülmelidir. Ayrılan ortağın, kooperatif bilançosunun onaylanmasından itibaren 1 ay geçtikten sonra ayrılma payı muaccel olacağı gibi ayrılma payı üzerinde temerrüt faizi de işlemeye başlar. Bilançonun onaylanmasından itibaren 1 ay geçtikten sonra, ayrılan ortak yaptığı ödemelerin iadesini kooperatiften talep edebilir.

KAYNAKÇA

- AKIN, Murat Yusuf, **Anonim Ortaklıkta Bağlı Nama Yazılı Hisseler**, Birinci Basıdan Tıpkı Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2014.
- ARPACI, Abdülkadir, **İçtihatlı Kooperatifler Kanunu ve Açıklamaları**, Son değişikliklerle 2. Baskı, İstanbul, Temel Yayınları, 1995.
- ASLANLI, Halil, DOMANIÇ, Hayri, **Limited Şirketler Hukuku ve Uygulaması**, TTK Şerhi C. III, İstanbul, Temel Yayınları, 1989.
- AYHAN Rıza, ÇAĞLAR Hayrettin, ÖZDAMAR Mehmet, **Şirketler Hukuku Genel Esaslar**, 2. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2020.
- AYKAN, Filiz, **Kooperatif Üyelüğinden Çıkarılma Ve Çıkarılma Kararına İtiraz Davası**, 2.baskı, Ankara, Bilge Yayınevi, Ocak 2011.
- BAHTİYAR, Mehmet, **Ortaklıklar Hukuku**, 14. Baskı, İstanbul, Beta Basım Yayım, 2020.
- BAŞ, Serkan, **Kooperatiften Çıkma**, Danışman Mehmet Bahtiyar, Kocaeli, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 2006.
- BİLGİLİ, Fatih, DEMİRKAPI, Ertan, **Şirketler Hukuku Dersleri**, 6. Basım, Bursa, Dora Yayınları, Şubat 2018.
- BUZ, Vedat, **Medeni Hukukta Yenilik Doğuran Haklar**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2005.
- CAN, Mustafa Erdem, **Kooperatif Ortaklığından Çıkma ve Çıkan Kişinin Hakları**, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi, C. 11, Sayı 1-2, s. 71-95, 2007.
- CAN, Ozan, ORTAÇ Nurdan Orbay, **Yapı Kooperatiflerinin Tacir Sıfatı Olup Olmadığı Sorusu Bağlamında Yargıtay 15. Hukuk Dairesinin 15.9.2014 Tarih, 2014/2787 Esas ve 2014/5195 Karar Sayılı Kararının Eleştirisi**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Cilt 32, Sayı 3, Eylül 2016.
- COŞKUN, Mahmut, **Kooperatifler Hukuku**, Birinci baskı, Ankara, Sözkese Matbaacılık, Seçkin Yayıncılık, Eylül 2019.
- ÇALIŞKAN, Merdan, **Yapı Kooperatiflerinde Ayrılan Ortaklara Varlıklar Üzerinden Pay Verilmesi Üzerine Bir Yaklaşım**, Danışman Kamil Büyükmirza, Ankara, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 2010.
- ÇELİK, Aytekin, **Anonim Şirketlerde Ortaklıktan Çıkarılma**, Güncellenmiş 4. Baskı, Ankara. Seçkin Yayıncılık, 2016.

ÇEVİK, Orhan Nuri, **Kooperatifler Ortaklık (Şirket) Değildir**, Editör Mutlu Dinç, Terazi Hukuk Dergisi, Cilt 1, Sayı 2, Ekim 2006, s. 7 -10.

DEMİRCİ, Serdar, **Sigorta Kooperatifçiliği: Türkiye Uygulaması**, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 9 Sayı 1, DergiPark Yayınları, s. 387- 418

DEMİR, Remziye, **Kooperatif Ortağının Hak ve Yükümlülükleri**, Danışman Fatih Aydoğan, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 2019.

DEMİR, Ulaş, **Kooperatifler Kanunu'na Göre Ortaklıktan Çıkarma**, Danışman Sevilay Eroğlu, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2004.

DERYAL, Yahya, **Kooperatiflerde Ortak Sıfatının Kazanılması, Kaybedilmesi ve Hukuki Sonuçları**, Danışman Hamdi Yasaman, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, 1994.

DOĞANCALI, Damla, **Türk ve Karşılaştırmalı Sermaye Piyasası Mevzuatında Ayrılma ve Ortaklıktan Çıkarma Hakkı**, Danışman Tolga Ayoğlu, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Mayıs 2019.

DURAL, Mustafa, ÖZ, Turgut, **Türk Özel Hukuku Cilt 4 Miras Hukuku**, 13. Bası, İstanbul, Filiz Kitapevi, 2019.

DÜGER, İbrahim Ersen, **Anonim Şirketlerden Çıkma ve Çıkarılma**, Danışman İsmet Sayhan, Ankara, Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 2019.

EGGER, A. A., **The co-operative movement and co-operative law**, *International Labour Review*, 12(5), s. 609-633.

ERCAN, İsmail, **Uygulamacılar İçin İcra ve İflas Hukuku El Kitabı**, 6. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2020.

ERCAN, İsmail, **Medeni Usul Hukuku**, 16. Baskı, Ankara, Seçkin Yayınları, 2020.

ERÇİN, Ferhat, **Türk Hukuku'nda Kooperatif Tüzel Kişiliğinin Ayrıcı Özellikleri**, İkinci basım, İstanbul, Der Yayınları, 2005.

ERDEM, Nuri, **Anonim Ortaklığın Haklı Sebep Feshi**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2012.

ERDİL, Engin, **Limited Şirketlerde Ortaklıktan Çıkarılma**, Genişletilmiş 2. Baskı, İstanbul, Yaylacık Matbaacılık, Vedat Kitapçılık Basım, 2010.

EREL, Şafak N., **Eşyaya Bağlı Borç**, 100. Doğum yılında Atatürk'e Armağan Dizisi: 33, Ankara, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, No: 490, 1982.

EREN, Fikret, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 25. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2020.

EREN, Fikret, AKTÜRK, İpek Yücer, **Türk Miras Hukuku**, 2. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2019.

ERİŞ, Gönen, **Uygulamalı Kooperatifler Hukuku**, Gözden Geçirilmiş 2. Baskı, Ankara, Seçkin Yayınevi, 1999.

ERMENEK, İbrahim, ARSLAN Betül Azaklı, **İcra ve İflas Hukuku Açısından Ticari Davalarda Arabulucuya Başvurma Zorunluluğu**, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı 148, Mayıs 2020, s. 135 – 196.

GENÇCAN, Ömer Uğur, **Miras Hukuku**, 3. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2016.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ YAYIN no: 10 **Kooperatif Seçme Yazılar 1932-1934**, önsöz Yalçın Küçük, yayına hazırlayan Bülent Varlık, Ankara, 1982.

GÜNAY Erhan, **Kooperatiflerde Uyuşmazlıklar Rehberi**, Güncellenmiş 3. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, Kasım 2018.

GÜZEL, Aydın, **İcra ve İflas Hukukunda Tebligat**, Danışman Emel Hanağası, Ankara, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 2020.

HAZAR, Nurettin, **Atatürk ve Kooperatifçilik**, Ankara, Türk Kooperatifçilik Kurumu Yayınları no:45, Fon Matbaası, 1981.

HAZİNEDAROĞLU, Hilal, **Kooperatif Ortaklıklarda Ortak Kavramı Ortakların Hak ve Yükümlülükleri**, Yüksek Lisans Tezi, Danışman: Prof. Dr. Güven Vural, Ankara, Gazi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1991.

HÜR, Ali Turan, **Ticari Davalarda Arabuluculuk**, İstanbul Barosu Dergisi, Cilt 93, Sayı 1, Ocak 2019, s. 280 – 284.

KARACA, Zehra Baykal, **Tüketici Kooperatifleri**, Danışman Murat Alışkan, İstanbul, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 2007.

KARAHAN, Sami, **Şirketler Hukuku**, 2. Baskı, Konya, Mimoza Yayınları, 2015,

KARA, Ethem, **Kooperatif Üyeliğinden Çıkarılma**, Editör İbrahim Gül, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 5, Sayı 10, Temmuz 2015, s. 181 – 199.

KILIÇARSLAN, Mine Çiftçi, **Kooperatiflerde Ortakların Hak ve Yükümlülüklerinin Kapsamı**, Danışman Gökhan Şahan, Kayseri, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 2019.

KIRCA, İsmail, **Kooperatiflerin Tacir Niteliği Hakkında Yargıtay'ın Tutumu: Kanuna Aykırı Yorum Mu Yoksa Örtülü Boşluk Doldurma Gayreti Mi?**, Banka

ve Ticaret Hukuk Dergisi, Cilt 33, Sayı 2, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Haziran 2017, s. 25.

KOÇAOĞLU, Zehra Bahar, **Kooperatif Ortaklığından Çıkarılma**, Yüksek Lisans Tezi, Tez Danışmanı Hayrettin ÇAĞLAR, Ankara, Gazi Üniversitesi, Ticaret Hukuku Bilim Dalı, 2010.

KURTULAN, Ahmet, **Uygulamaya İlişkin Görüş ve Önerilerle İçtihatlı Örnekli Kooperatifler Kanunu ve Açıklaması**, Yeni TBK Ve Yeni TTK kapsamında Gözden Geçirilmiş 6. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, Ağustos 2015.

KURT, Kudret, **Kooperatif Ortaklığından Çıkarılma İtiraz ve Davaları**, Editör Özlem Bilgilioğlu, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Cilt 4, Sayı 4, Ekim 1994, s. 515 – 531.

KURU, Baki, **İcra ve İflas Hukuku El Kitabı**, Tamamen Yeniden Yazılmış ve Genişletilmiş İkinci Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2013.

LALE, Muktedir, **Kooperatifler Hukukunda Açık Kapı İlkesi**, Editör Mutlu Dinç, Terazi Hukuk Dergisi, Cilt 6, Sayı 54, Şubat 2011, s. 30 – 33.

LALE, Muktedir, **Kooperatifler Hukuku**, Cilt I, Tümüyle gözden geçirilmiş ve yenilenmiş 2. Baskı, Ankara, Sözkese Matbaacılık, Seçkin Yayıncılık, Mart 2010.

MÜLAYİM, Ziya Gökalp, **Kooperatifçilik**, Güncellenmiş 7. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2013.

MÜNKNER, Hans H., **How Co-operative Are Social Co-operatives?, Cooperativismo e Economía Social (CES)**, 2015-2016, s. 33-75.

OĞUZMAN Kemal, ÖZ Turgut, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Cilt 1, Güncellenip Genişletilmiş 17. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2019.

OĞUZMAN, M. Kemal, SELİÇİ, Özer, OKTAY ÖZDEMİR, Saibe, **Kişiler Hukuku**, 19. Bası, İstanbul, Filiz Kitapevi, 2020.

OLGAÇ Samet Can, RUHİ, Ahmet Cemal, **Kooperatif Ortaklığından İhraç ve İtiraz Usulü**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, Mart 2015.

ÖZKAN, Hasan, **Asliye Hukuk Davaları ve Tatbikatı**, Birinci baskı, Legal Hukuk Kitapları Serisi: 326, İstanbul, Legal Yayıncılık, Haziran 2015 (<https://legal.com.tr/Book/cdM3JTckVUejnAtxYS0T6A/2c7c2b27e8f74a6da136850692b8b379?s=kooperatif> online kütüphane).

ÖZMEN, Kemal, **Kooperatifler**, Güncellenmiş 5. Baskı, Ankara, Sözkese Matbaacılık, Seçkin Yayıncılık, Şubat 2018.

ÖZSUNAY, Ergun, **Medeni Hukukumuzda Tüzel Kişiler**, İstanbul Üniversitesi Yayınları No. 1942 Hukuk Fakültesi Yayınları No. 429, Sulhi Garan Matbaası Kollektif Şirketi, İstanbul, 1974.

ÖZTAN, Bilge, **Miras Hukuku**, 10. Bası, Ankara, Yetkin Yayınları, 2019.

PEKCANITEZ Hakan, ATALAY Oğuz, ÖZKAN, Meral Sungurtekin, ÖZEKES Muhammet, **İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı**, Gözden Geçirilmiş 6. Bası, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, Ekim 2019.

PEKCANITEZ Hakan, ATALAY Oğuz, ÖZKAN, Meral Sungurtekin, ÖZEKES Muhammet, **İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı**, 4. Bası, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2017.

PEKCANITEZ, Hakan, ÖZEKES, Muhammet, AKKAN, Mine, KORKMAZ, Hülya Taş, **Medeni Usul Hukuku**, Cilt I, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2017.

POROY, Reha, TEKİNALP, Ünal, ÇAMOĞLU, Ersin, **Ortaklıklar Hukuku II**, Yeniden Yazılmış 13. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2017.

PULAŞLI, Hasan, **Şirketler Hukuku Genel Esaslar**, 6. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2020.

PUUSA, Anu, MÖNKKÖNEN Kaarina, VARİS Antti, **Mission Lost? Dilemmatic Dual Nature of Co-operatives**, Journal of Co-operative Organization and Management 1, 2003, s. 6- 14.

SEROZAN, Rona, **Medeni Hukuk Genel Bölüm**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2005.

SEROZAN, Rona, ENGİN Baki İlkay, **Miras Hukuku**, 6. Baskı, Ankara, Seçkin Yayınları, 2019, s. 568.

SEVİ, Ali Murat, **Anonim Ortaklıkta Payın Devri**, Gözden geçirilmiş ve güncellenmiş 4. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2018.

SİDİM, Muhammed Furkan, **Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma**, Danışman Zekeriyya Arı, Bursa, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 2019.

SİRMEN, A. Lale, **Eşya Hukuku**, 3. Bası, Ankara, Yetkin Hukuk Yayınları, 2015.

ŞAHİN, Ayşe, **Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2013.

ŞİMŞEK, Edip, **Kooperatif Ortaklıklar**, Ankara, Yonca Matbaası, 1981.

TANRIVER, Süha, **Dava Şartı Arabuluculuk Üzerine Bazı Düşünceler**, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı 147, Mart 2020, s. 111 – 142.

TAŞDELEN, Nihat, **6102 Sayılı Türk Ticaret Kanuna Göre Limited Ortaklıklarda Çıkma Çıkarılma Ve Fesih**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2012.

TEKDEMİR Sami, **Kooperatiflerde Ortaklıktan Çıkarılma**, Danışman: Yılmaz Ürper, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi, 1994.

TEKİL, Fahiman, **Limited Şirketler ve Kooperatifler Hukuku**, İstanbul, Fakülteler Matbaası, Tekil Müşavirlik ve Yayıncılık Ltd, 1994.

TEKİNALP, Ünal, **Anonim Ortaklıkta Yeni Bağlam Sisteminin Esasları Pay Defteri Hukuku ile**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2012.

TEKİNALP, Ünal, **Kooperatifler Kanunu Tasarısı Üzerine Düşünceler**, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Türkiye İş Bankası Tesisi, Hukuk Fakültesi, Sevinç Matbaası, 1969.

TEKİNALP, Ünal, **Kooperatiflerde Ortakların Kişisel Niteliklerinin Önemi, Ortaklık Sifatının Kazanılması ve Yitirilmesi**, Fakülteler Matbaası, İstanbul Üniversitesi Yayınları No: 1814, Hukuk Fakültesi No: 404, 1972.

TEOMAN, Ömer, **Kuzey Avrupa Ülkelerinde Tüketim Kooperatifçiliği ve Bu Alandaki Bazı Ortak Çalışmalar (Nordkoop), Tüm Makalelerim (1973 -2001)**, Cilt I-II, On İki Levha Yayıncılık, Nisan 2012.

TERCİER, Pierre, PICHONNAZ, Pascal, DEVELİOĞLU, Murat, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2016.

TOSBİ, Sadrettin, **Kooperatif Ders Notları**, Hazırlayan İsmail Çapak, İstanbul, İktisat ve Ticaret Yüksek Okulu, Hüsnütabiat Matbaası, 1979.

TURANLI, Hüsnü, **Yeni Türk Ticaret Kanunu Işığında Anonim Şirket Yönetim Kurulu Kararlarının Hükümsüzlüğü**, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 17, Yıl 2013, Sayı 1-2, s. 955 [[17.cilt_sayı_1_2013.indb \(gazi.edu.tr\)](http://17.cilt_sayı_1_2013.indb(gazi.edu.tr)) erişim tarihi: 23.12.2020).

TURAN, Kamil, **Kooperatifçiliğin Sosyo-politik Yapısı**, Ankara, Kalite Matbaası, Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayını, 1979.

TÜNERİ, İlker, **Kooperatifler Uygulaması**, Birinci Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, Mayıs 2007.

TÜRKMEN, Emre, **Adi Ortaklıkta Çıkma ve Çıkarılma**, Danışman Ahmet Türk, İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, 2019.

ULUSOY, Yılmaz, **Kooperatif Teşekküller**, Ankara, Tisa Matbaacılık Sanayii, 1983.

UYAR, Talih, **Kooperatif Şirketler ile Adi Şirketlerde; ‘Şirket’ten ve/veya ‘Şirket Ortağı’ndan Alacaklı Olan Üçüncü Kişilerin ‘Şirket’i ve/veya Şirket Ortağı’nı**

Takip Hakkının Kapsamı, Ankara Barosu Dergisi, Sayı 1, DergiPark Yayınları, 2016.

ÜÇİŞİK, Güzin, ÇELİK, Aydın, **Anonim Ortaklıklar Hukuku**, Cilt I, Ankara, Adalet Yayınevi, 2013.

ÜSTÜN, Yusuf, AYDIN, Muhittin, **Kooperatifler Hukuku**, Güncellenmiş 2. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, Ocak 2017.

YASAMAN, Hamdi, ERDEM, H. Ercüment, DURAL, H. Ali, AYOĞLU, Tolga, ALTAY, S. Anlam, YUSUFOĞLU, Fülürya, YÜKSEL, Sinan, **İsviçre Borçlar Kanunu'nun İktisabının 80. Yılınca İsviçre Borçlar Hukuku'nun Türk Ticaret Hukuku'na Etkileri**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2009.

YENİPINAR, Filiz Berberoğlu, **Kooperatif Davaları**, Birinci baskı, Ankara, Vadi Grafik, Seçkin Yayıncılık, Ocak 2019.

YÜKSEL, Kemalettin, **Kooperatif Üyeliğine Giriş Çıkma ve Çıkarılma**, Danışman; Güzin Üçışık, Yüksek lisans tezi, İstanbul, Marmara Üniversitesi, 1991.

ZABUNOĞLU, Gökçe H., **Ticari Hükümler ve Yeni Anayasada Yer Alması Gereken Ticari Hükümlere İlişkin Bazı Öneriler**, Ankara Barosu Dergisi, Sayı 1 DergiPark Yayınları, 2013, s. 73 – 112.

<https://istanbul.csb.gov.tr/gerekli-belge-ve-formlar-i-2901>

<https://www.ticaret.gov.tr/kooperatifcilik/mevzuat/anasozlesmeler/bakanlikca-kurulusu-yapilan-kooperatif-anasozlesmeleri> (erişim tarihi: 16.02.2020).